ZÁRÓJELENTÉS
(2009. december 1.)

a 2006/18/176.02.01 számú Átmeneti Támogatás projekt keretén belül „Natura 2000 területek fenntartási tervének elkészítése és ehhez kapcsolódó szolgáltatások elvégzése” című projekthez

1/12. sz. melléklet

Miklósfai Mórichelyi-halastavak (HUBF10001) Natura 2000 terület fenntartási terve

Készítette a KvVM FI irányításával, a KvVM megbízásából a

VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság
1016 Budapest, Gellérthegy u. 30-32.

Budapest 2009.

A megbízó témafelelőse: Pallag Orsolya
projektfelelős, vezető főtanácsos KvVM TSZÁT
Nemzeti parki és tájvédelmi Főosztály

A megbízó projektasszisztense: Vozár Ágnes tanácsos
KvVM TSZÁT Természetmegőrzési Főosztály

Az érintett nemzeti park igazgatóságok kapcsolattartója:
Megyer Csaba
osztályvezető, BfNPI

Vállalkozó képviselője: Göncz Annamária
projektvezető helyettes VÁTI Kht.

Vállalkozó szakmai témafelelőse: Dr. Podmaniczky László
projektvezető, egyetemi docens SZIE KTI

Vállalkozó projektasszisztense: Faragóné Huszár Szilvia
területrendezési tervező, VÁTI Nonprofit Kft.

Felelős területi szakértő: Králl Attila
biológus, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület

Segítséget nyújtott:
Óvári Miklós
botanikus, BfNPI
Klein Ákos
természetvédelmi őr, BfNPI
Farkas Péter
MME munkatárs

További szakértők, tervezők: Dr. Skutai Julianna
agrárkörnyezet-gazdálkodási szakértő, SZIE KTI
Marticsek József
agrárkörnyezet-gazdálkodási szakértő, MME
Dr. Pataki György
kommunikációs vezető, SZIE KTI
Kelemen Eszter
kommunikációs szakértő, SZIE KTI
Bodorkós Barbara
kommunikációs szakértő, SZIE KTI
Kalóczkai Ágnes
kommunikációs szakértő, SZIE KTI
Megyesi Boldizsár
kommunikációs szakértő, SZIE KTI
Schneller Krisztián
területrendezési tervező, VÁTI NKft.
Dörömbözi Enikő
tervezőgyakornok, VÁTI NKft.
Fejes Ágnes
tervezőgyakornok, VÁTI NKft.

Budapest, 2009.

Tartalomjegyzék

Bevezető *1*
I. Natura 2000 fenntartási terv **3**

1. A terület azonosító adatai 4
1. 1. Név 4
1. 2. Azonosító kód 4
1. 3. Kiterjedés 4
1. 4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek 4
1. 5. Érintett települések 4
1. 6. Jogi helyzet 4
1. 7. Tervezési és egyéb előírások 5
2. Veszélyeztető tényezők 5
3. Kezelési feladatok meghatározása 6
3. 1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése 6
3. 2. Kezelési javaslatok 7
3. 2. 1. Egységes kezelési előírások 9
3. 2. 1. Kezelési egységekre vonatkozó kezelési javaslatok 10
3. 2. 3. Élőhely-rekonstrukció és élőhely-fejlesztés 41
3. 2. 4. Fajvédelmi intézkedések 44
3. 2. 5. Kutatás, monitorozás 47
3. 2. 5. 1. Faj szintű monitorozás 48
3. 2. 5. 2. Közösség szintű monitorozás 48
3. 2. 5. 3. Élőhely szintű monitorozás 48
3. 2. 5. 4. Területkezelések hatásainak monitorozása 48
3. 3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében 48
3. 3. 1. Agrártámogatások 48
3. 3. 1. 1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer 48
3. 3. 1. 2. Javasolt agrártámogatási rendszer 49
3. 3. 2. Javasolt Natura 2000 kifizetés integrálása egyéb támogatási programokkal 51
3. 4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja 52
3. 4. 1. Felhasznált kommunikációs eszközök 52
3. 4. 2. A kommunikáció címzettjei 53
3. 4. 3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel 55

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció **57**
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése 57
1. 1. Környezeti adottságok 57
1. 1. 1. Éghajlati adottságok 57
1. 1. 2. Vízrajzi adottságok 59
1. 1. 3. Geológiai, geomorfológiai adottságok 60
1. 1. 4. Talajtani adottságok 61
1. 1. 5. Tájhasználat-változás 62
1. 2. Természeti adottságok 63
1. 2. 1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek 70
1. 2. 2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok 89

1. 2. 3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok 90
1. 2. 4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok 114
1. 3. Területhasználat 139
1. 3. 1. Művelési ág szerinti megoszlás 139
1.3.1.1. A terület jellemzése az ökotípusos földhasználati modellben 140
1. 3. 2. Tulajdoni viszonyok 146
1. 3. 3. Területhasználat és kezelés 146
1. 3. 3. 1. Mezőgazdaság 144
1. 3. 3. 2. Erdőgazdálkodás 147
1. 3. 3. 3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat 150
1. 3. 3. 4. Vízgazdálkodás 150
1. 3. 3. 5. Turizmus 150
1. 3. 3. 6. Ipar 150
1. 3. 3. 7. Infrastruktúra 151
1. 3. 3. 8. Területfelhasználási konfliktusok 151
2. Felhasznált irodalom 152

III. MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet: A tervezési terület átnézeti légifotója 155
2. sz. melléklet: A tervezési terület átnézeti topográfiai térképe 156
3. sz. melléklet: A tervezési terület DTA-50 átnézeti térképe 157
4. sz. melléklet: A tervezési terület jogi oltalom alatt álló területei -
5. sz. melléklet: A tervezési terület érintettsége az országos ökológia hálózatban 158
6. sz. melléklet: A tervezési terület kiemelten és fokozottan érzékeny felszín alatti vizei 159
7. sz. melléklet: A tervezési terület talajtérképe 160
8. sz. melléklet: A tervezési terület felszínborítási térképe 161
9. sz. melléklet: A tervezési terület szántóföldi művelési alkalmassága 162
10. sz. melléklet: A tervezési terület erdőtelepítési alkalmassága 163
11. sz. melléklet: A tervezési terület környezeti érzékenysége 164
12. sz. melléklet: A tervezési terület ökotípusos földhasználati rendszere 165
13. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési szempontból jelentős növényfajai 166
14. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési szempontból jelentős állatfajai 167
15. sz. melléklet: A tervezési terület Á-NÉR élőhelyeinek térképe 168
16. sz. melléklet: A tervezési terület NATURA 2000 élőhelyeinek térképe 169
17. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési egységei 170
18. sz. melléklet: A tervezési terület AKG célprogramja 171
19. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek jellemző adatai 172
20. sz. melléklet: Natura 2000 területek egységes kezelési előírásai 178
21. sz. melléklet: Alkalmazott kommunikációs eszközök és eredmények 191
22. sz. melléklet: Az érintett települések településszerkezeti tervei 201
23. sz. melléklet: A fenntartási terv véleményezése 202

Ábrák, táblázatok 204
Digitális melléklet 204

IV. NATURA 2000 FOGALOMTÁR 205

BEVEZETŐ

A Natura 2000 területek az európai, közösségi jelentőségű ritka és veszélyeztetett fajok illetve élőhelyeik hálózatát alkotják. Kijelölésük célja a közösségi szinten kiemelt fajok és élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fejlesztése, illetve helyreállítása. A védelem céljait az Európai Unió két irányelvében határozta meg, amelyekben egyben kötelezi is a tagországokat a Natura 2000 hálózat lehatárolására. Magyarországon 2004-re 512 db, összesen közel 20000 km^2 (2 millió ha) kiterjedésű Natura 2000 terület került kijelölésre. Ezzel hazánk a pannon biogeográfiai régió tagjaként jelentős mértékben járul hozzá Európa természeti értékeinek megőrzéséhez.
A hazai Natura 2000 területek kijelölését az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló a 275/2004. (X.8.) Kormány rendelet határozza meg, a területek helyrajzi szám szintű kihirdetése pedig a 45/2006. (XII. 8.) KvVM rendeletben található.
Az irányelvek céljainak teljesítése érdekében a tagállamok a Natura 2000 területekre fenntartási terveket készítenek. Ezekben többek között rögzítik a természetvédelmi célkitűzéseket és a területhasználókkal *együtt* kialakított kezelési előírásokat javaslatok formájában. Ezek alapját képezhetik az egyes területeken igényelhető agrár-környezetgazdálkodási kifizetéseknek, amelyek az aktuális agrár-környezetgazdálkodási jogszabályokban jelennek meg. A fenntartási terv azonban földhasználati szabályokat nem állapít meg.
Hazánkban a fenntartási tervek készítése 2008-ban jelen projekt keretében 2008-ban, uniós forrásból finanszírozott formában indult el. A tervezést végigkíséri egy új típusú, széles körű és nyílt kommunikáció, amely lehetőséget biztosít minden érintett számára a tervezésbe való bekapcsolódásra.
A fenntartási terveknek három fő célja van:

1. Az egyes Natura 2000 területek érintettjei – földtulajdonosok, gazdálkodók és egyéb területhasználók – megismerhessék azokat a természetvédelmi értékeket, szempontokat, amelyek a terület kijelölését szükségessé tették.
2. Az érintettekkel közösen olyan gazdálkodási előírások fogalmazódjanak meg, amelyek betartásával – egyfajta önkéntes feladatvállalás formájában – a területen gazdálkodók közreműködnek a természeti értékek megőrzésében és gyarapításában.
3. A területek részletes ismertetésével, a javasolt kezelési és földhasználati módok bemutatásával segítséget, iránymutatást nyújtson a gazdálkodóknak, valamint rajtuk kívül egyéb földhasználóknak, önkormányzatoknak, lehetséges beruházóknak, fejlesztőknek és a Natura 2000 területtel érintett lakosságnak.
4. A nyílt tervezési folyamatban a különböző érdekcsoportok álláspontja tükröződjön és párbeszéd alakuljon ki a területek jó kezelése érdekében és mindez tanulságul szolgáljon majd a további Natura 2000 területek fenntartási terveinek készítésekor.

A tervezés eredményeként elkészül 20 Natura 2000 terület (összesen 45000 ha) fenntartási terve és a terv megalapozó dokumentációja. A megalapozó dokumentáció a felhasználók széles körének információkat nyújt az élő és élettelen természeti értékekről, valamint összegzi és értékeli a jelenlegi területhasználatot. A terv tartalmazza azokat az agrártámogatási rendszerbe illeszthető, művelési ághoz köthető, illetve nem köthető kezelési előírásokat, melyeket a felhasználók tervek, pályázatok készítésekor, konkrét területkezelési tevékenységek megvalósítása során fel tudnak használni, illetve amelyeket a hatósági szervek

államigazgatási döntéseknél alkalmazni tudnak. A fenntartási terv az ideális területkezelések végrehajtását segítő támogatási rendszerek mikéntjére vonatkozóan is javaslatokat fogalmaz meg, amiket a különböző állami, uniós stb. támogatási rendszerek kialakítása, pályázati támogatások megítélése során tudnak figyelembe venni a döntéshozók. A terv mellett egy tájékoztató kiadvány is készül az érintett területhasználóknak, gazdálkodóknak, kezelő szervezeteknek. Szakmai anyagként kidolgozásra kerül a további fenntartási tervezést megalapozó tervezési és kommunikációs tapasztalatok összefoglalásával egy módszertani segédlet is.

Jelen dokumentáció a Natura 2000 terület fenntartási terv teljes – tervi és megalapozó anyag – egyeztetés utáni változata. A tervi anyagrész 2009. szeptemberében egyeztetési anyagként az országos és területi illetékességű érintett szervezeteknek, valamint gazdálkodóknak véleményezés céljából kiküldésre került. A tervek egyeztetése az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm.rend szerint történt. A megbízóval egyeztetett álláspont alapján a tervben az elfogadott észrevételek visszavezetésre kerültek.

I. Natura 2000 fenntartási terv

1 A terület azonosító adatai

1. 1. Név
Miklósfai Mórichelyi-halastavak különleges madárvédelmi terület

1. 2. Azonosító kód
HUBF10001

1. 3. Kiterjedés
651,8 ha[1]

1. 4. A kijelölés alapjául szolgáló élőhelyek és/vagy fajok

Közösségi jelentőségű madárfaj	***Kód***
Bakcsó *(Nycticorax nycticorax)*	A023
Cigányréce *(Aythya nyroca)*	A060
Rétisas *(Haliaeetus albicilla)*	A075
Barna rétihéja *(Circus aeruginosus)*	A081

Nem közösségi jelentőségű vonuló madárfaj	
Tőkés réce *(Anas platyrhynchos)*	A053

A jelölő élőhelyek és fajok a Natura 2000 területek adatlapjait (Standard Data Form 2008.) alapul véve a nemzetipark-igazgatóságok 2009. évi jelentése, valamint a fenntartási tervek készítését megalapozó 2009. évi botanikai/zoológiai felméréseknek a SDF adatbázistól eltérő, illetve azt módosító eredményei alapján kerülnek feltüntetésre. Ezek ismertetése és indoklása a megalapozó dokumentáció részét képezi. A tervi munkarészben szereplő fenntartási javaslatok az új felmérések eredményein alapulnak.

1. 5. Érintett települések
Nagykanizsa (Miklósfa)

1. 6. Jogi helyzet
Országos jelentőségű védett természeti terület: nincs. A terület védelemre tervezett ex lege láp (313 ha).
Országos Ökológiai Hálózat: A terület az Országos Ökológiai Hálózatban legnagyobb arányban, mint magterület (98,22 %) azonosított, elenyésző részben ökológiai folyosóba a terület 0,5 %-a tartozik.
Egyéb nemzetközi védelemben részesülő terület: nincs.

Illetékes I. fokú természetvédelmi hatóság: Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség (továbbiakban illetékes KöTeViFe)
Működési területében érintett nemzeti park igazgatóság: Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság (továbbiakban érinett NPI)

[1] (Standard Data Form 2008.) alapján. A vizsgálati elemzések egy része GRID formátumú adatokkal készült, a cellák kiterjedése 1 hektár volt. A térinformatika elemzések és statisztikák készítése kapcsán előfordulhatnak olyan típusú pixelhibák, mely a területek kis mértékű eltérését okozzák a megalapozó dokumentációban.

1. 7. Tervezési és egyéb előírások

A) A tervezési területre vonatkozó tervek

- Vízgazdálkodási terv: társadalmasítás alatt áll.
- IV/1. Zala-dél-vasi nagyvadas körzet vadgazdálkodási terve. Érvényesség: 2014-ig. (Készítését az Országos Vadgazdálkodási Adattár koordinálta.)
- Erdőgazdasági Dolgozók Vadásztársasága (20-202410-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.
- A vadászatra jogosultak adott vadászati évre szóló éves vadgazdálkodási tervei.
- Tógazdasági haltermelési technológia Mórichely (Pogányszentpéter-Magasd) Balatoni Halászati Rt. Siófok 2004
- Körzeti erdőterv, erdőterv határozat (erdőterv)
- 2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről
- Zala megye 2006-ban jóváhagyott területrendezési terve

Településrendezési tervek:

- Nagykanizsa 44/2006 számú rendelettel elfogadott Helyi Építési Szabályzat és szabályozási terv, 248/2006 számú határozattal elfogadott településszerkezeti terv

B) A tervezési területre vonatkozó előírásokat tartalmazó jogszabályok

- Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004 (X.8) Korm. Rendelet
- Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény
- A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény
- A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv alapján az Európai Unió által társfinanszírozott mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtott támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 132/2004 (IX.11.) FVM rendelet
- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 46/2009 (IV.16.) FVM rendelet

2. Veszélyeztető tényezők

Veszélyeztető tényezők a Móriczhelyi-halastavak Natura 2000 terület esetében.

Kód	**Veszélyeztető tényező**	**Megjegyzés**
I20	Invazív növényfaj terjedése (általánosan)	Főként aranyvessző- *(Solidago)*, de a nagy csalán *(Urtica dioica)* és más őshonos fajok is.
E31	Művelési ág-váltás	Beszántások; erdőtelepítés/erdősítés
M20	Felhagyott gyepművelés	Főként a Szennyesi-berek területén
M53	Szerves trágyázás	Korábbi kacsatelep negatív hatásai
T11	Cserjésedés	Felhagyott gyepeken
T21	Kiszáradás	Vízhez kötött élőhelyek esetében kulcsfontosságú
V20	Halászat	Halgazdálkodással összefüggő zavaró hatások: riasztás, töltések kaszálása, hínárkaszálás

Aktuális veszélyeztető tényezők

- Halgazdálkodásból adódó veszélyeztető tényezők: riasztás, töltések kaszálása, tókaszálás, nádszegély aratása fészkelési időben növényevő idegehonos halfajok telepítése, zavarás
- Gyepek művelésének felhagyása, legeltetés, kaszálás hiánya
- Özöngyomok terjedése
- Korábbi víziszárnyas-telep máig kiható ökológiai hatásai: zavarástűrő, nitrogénkedvelő növénytársulások elterjedése
- Erdőtelepítés lápréti területre, homoki gyepekre – jelenleg is zajlik, de évtizedekkel ezelőtt kezdődhetett
- Mocsárrét, üde gyepterület feltörése, szántóként való hasznosítása
- Környező szántókról kemikáliák bemosódása – eutrofizáció
- Szőrmés ragadozók (róka, nyest) kártétele

Potenciális veszélyeztető tényezők

- a legfontosabb a terület törzsét adó halastó-rendszer bizonytalan tulajdonviszonyaiból adódó potenciális természetvédelmi kockázat
- Extenzív halastavakra vonatkozó agrártámogatási rendszer/forrás kialakításának késedelme – enélkül a bevételkiesést okozó természetvédelmi, illetve Natura 2000 előírások betartása nem kérhető számon, illetve kiéleződhet a konfliktus a hal- és ivadékfogyasztó madarak (károkatona, récék, vöcskök stb.), emlősök (vidra), és a gazdálkodó között.
- klímaváltozás, vízhiány – a vízhez kötődő, nagymértékben vízellátás-függő élőhelyek kiszáradása, a vízhiány miatt a halastavak és a betápláló illetve leeresztő csatornák megváltozott ökológiai viszonyai
- vadászat, illetve tőkés récék vadászati célú elengedésének engedélyezése a területen (a tiltó rendelkezés 2009-ig van érvényben)

3. Kezelési feladatok meghatározása

3. 1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A tervezési terület elsődlegesen haltermelés céljából kialakított halastórendszer, amelyet kaszálással hasznosított gyepterületek és kisebb erdészeti hasznosítás alatt álló területek egészítenek ki. A kialakult, Natura 2000 minősítést lehetővé tevő magas természeti érték az extenzív (és intenzív elemeket is tartalmazó) halastavi gazdálkodás, és gyephasznosítás következtében alakult ki/maradhatott fenn.

A természetvédelmi célkitűzéseket így egy természetvédelmi, gazdasági/gazdálkodási, vidékfejlesztési illetve rekreációs célokat integráló, harmonikusan működtetett, fenntartható területhasználat mellett, illetve *az által* kell elérni.

A Móriczhelyi-halastavak Natura 2000 terület esetében alapvető *természetvédelmi* célkitűzés a Natura 2000 terület kedvező természetvédelmi helyezetének megteremtése (Favourable Conservation Status) – ennek feltétele valamennyi minősítő faj és élőhely kedvező védelmi helyezetben tartása, illetve a kedvező természetvédelmi helyzet elérése.

Ez jelenti:

- A jelölőfajok és jelölő élőhelyek, illetve a nem közösségi jelentőségű, de értékes, védett növényfajok állomány/kiterjedés adatainak frissítését – alapvonal meghúzását (Favourable Reference Value)
- Élőhelyek természetességi/degradáltsági állapotának javítását, a jó állapot megőrzését
- Jelölő madárfajok állományának a kijelöléskori (illetve a felülvizsgált kijelöléskori) szinten való megőrzését

Ehhez a következő elemek szükségesek:

- Állandó, ill. rendszeres vízborítást igénylő élőhelyek vízellátásának biztosítása
- Halgazdálkodási gyakorlat extenzív, természetkímélő keretek között tartása egy, az extenzív halastavak támogatására alkalmas célprogram kialakításával és finanszírozásával
- Kaszálóként hasznosított üde réteken a jelenlegi extenzív gyephasznosítás megőrzése, fejlesztése – pl. extenzív legeltetés irányába.
- Illegális területhasználatok, művelésiág-váltások különösen: erdőtelepítés, beszántások felszámolása, reverzíbilisen átalakult élőhelyek rekonstrukciója.
- A gyomosodó, cserjésedő, korábban kaszálással, legeltetéssel hasznosított gyepek újbóli hasznosítása kaszálással, vagy állatállomány kialakításával, legeltetéssel (nemzeti park és/vagy magánkézben).
- Vadállomány szabályozása a területen, a vadászat szabályozott, fenntartható, és elsődlegesen természetvédelmi, és nem vadászati célokat felmutató formájának megvalósítása.
- Meglévő erdőterületek természetességi állapotának megőrzése, növelése megfelelő erdőgazdálkodási gyakorlat kialakításával – mindenkor ügyelve arra, hogy a védendő gyepek területe ne csökkenjen.

3. 2. Kezelési javaslatok

A fenntartási tervek rögzítik az adott Natura 2000 terület botanikai, zoológia értékeit, és az élőhelyekre vonatkozó adatok alapján meghatározzák a természeti értékek fenntartása érdekében követendő, illetve javasolt gazdálkodási gyakorlatot. Ezeket a tervben "előírásoknak" nevezzük, és meghatározásuk – művelési ághoz kötötten – élőhelytípus (ÁNER) szinten történt.

A faj- vagy élőhelyvédelmi szempontból azonos kezelést igénylő területegységeket az egyszerűség kedvéért a terv ún. *kezelési egységként* határolja le, és jeleníti meg az 17. sz. térképmellékletben. A Natura 2000 területek egységes kódszámmal jelzett ún. „harmonizált" előírásai a 20. sz. mellékletben találhatók.

A kezelési egységekhez (élőhelyekhez/élőhelyegyüttesekhez) rendelt előírások a következők szerint csoportosíthatók:

1. Fenntartási előírások:
   - jogszabályokban rögzített, kötelező előírások,
   - Natura kompenzációs előírások (kötelező formában)
2. Fejlesztési előírások és javaslatok
   - működő támogatási rendszerekhez (AKG-EKV) kapcsolt, önkéntes formában működő előírások
   - élőhely rehabilitációs/fejlesztési javaslatok (önkéntes formában)

Az előírások hierarchiáját az alábbi ábra szemlélteti:

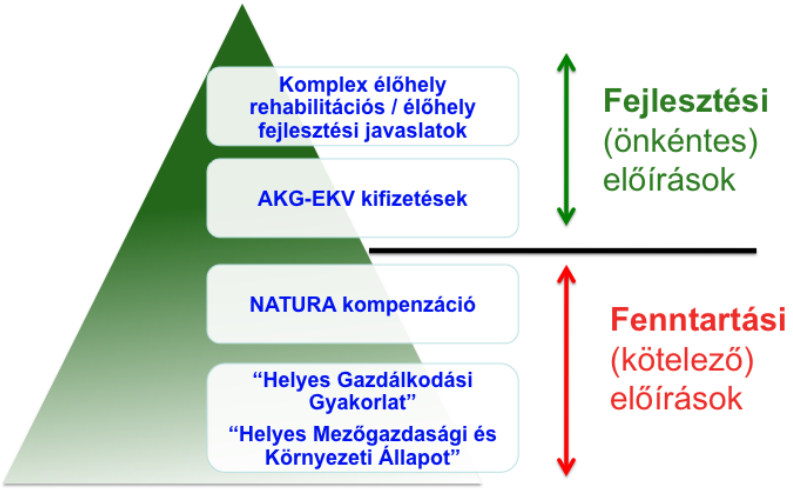

Fenntartási előírások

A fenntartási előírások betartása azért szükséges, mert ezek révén biztosítható a fajok, valamint az élőhelyek fennmaradása, a területek jelenlegi állapotának a megőrzése.

Ezek

- részben *jogszabályokban* („Helyes Gazdálkodási Gyakorlat", „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot") rögzítettek, tehát betartásuk anyagi ellentételezés nélkül is kötelező;
- részben a Natura 2000 területekre alkalmazott *új előírások*. Ezen előírások esetében a 1698/2005 EC rendelet 38§-a alapján kompenzációs kifizetésre jogosultak a Natura 2000 területen gazdálkodók a földhasználati korlátozásból eredő jövedelemkiesés mértékéig.

Fejlesztési előírások

A fejlesztési előírások a területek természeti értékeinek a növelésére irányulnak olyan gazdálkodási formák ösztönzése mellett, melyek a fajok populációjának növekedését, valamint az élőhelyek állapotának javulását célozzák meg. Ezek

- egyrészt olyan, az agrár-környezetgazdálkodási és erdő-környezetgazdálkodási logika mentén, önkéntes vállalás alapján és kifizetés ellenében megvalósítható *új előírások*, melyeket a területi sajátosságok figyelembe vételével alakítottunk ki és amelyek a gazdálkodási módok meghatározása révén alapvetően a területek kezelésére vonatkoznak;
- másrészt komplex élőhely rehabilitációs/ élőhely fejlesztési javaslatok, melyek megvalósulása eredményeként a terület arculata jelentősen megváltozik, természeti értékessége nagymértékben nő. A célok eléréséhez beruházási, fejlesztési feladatok elvégzése szükséges, ezért ezek is csak önkéntes formában, megfelelő támogatási programok mellett valósulhatnak meg.

Az előírások és a támogatási rendszerek tervezett kapcsolatát az alábbi táblázatban foglaltuk össze:

Előírások	Támogatási forma
Fenntartási előírások	Önálló Natura 2000 kompenzáció formájában
Fejlesztési előírások	Agrár-környezetgazdálkodási, Erdő környezetvédelmi támogatásokkal integráltan
Komplex élőhely rehabilitációs, élőhely fejlesztési javaslatok	Erdősítésre vonatkozó, agrár-erdészeti, nem termelő beruházásokkal, KEOP támogatásokkal integráltan

Egyéb javaslatok

Kutatás, monitoring, területhasználat, stb.

3.2.1 Egységes előírások

Először minden egyes művelési ág esetében meghatározásra került az összes olyan fenntartási előírás és fejlesztési javaslat, amelyek valamennyi érintett - az adott művelési ághoz tartozó - kezelési egységen betartandóak, illetve javasoltak. Ezt követően a kezelési egységeknél már csak azok az előírások jelennek meg, amelyek a művelési ágankénti egységes előírásokon felül kimondottan csak az adott élőhelytípushoz kötődnek.

A, Erdőkre vonatkozóan

Érintett kezelési egységek: KE_9, KE_10, KE_11, KE_12, KE_13, KE_14, KE_19, KE_20.

Erdőkre vonatkozó egységes fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
E06	Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése a teljes területen.
E19	Fokozottan védett madárfaj fészkének (madárfajtól függően) 100-300 m-es sugarú körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása vagy teljes tiltása.

Erdőkre vonatkozó egységes fejlesztési javaslatok

-

B. Gyepek és füves területek esetén

Érintett kezelési egységek: KE_2, KE_3, KE_5, KE_6, KE_7, KE_8, KE_17, KE_18

Gyepekre és füves területekre vonatkozó egységes fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY05	Tápanyag-utánpóltás csak a legelő állatok által elhullajtott ürülékből származhat, trágya kijuttatása tilos.

GY06	A belvíz gyepterületről történő elvezetése és a gyepterület öntözése tilos.
GY16	A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsodása tilos.
GY57	Legeltetési terv készítése és egyeztetése a működési terület szerint érintett NPI-gal.
GY111	Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédő szer kijuttatásával kell gondoskodni, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.

Gyepekre és füves területekre vonatkozó egységes fejlesztési javaslatok

-

3. 2. 2. Kezelési egységekre vonatkozó kezelési javaslatok

A Natura 2000 területre vonatkozó általános kezelési és fenntartási javaslatok:

1. Folyamatos vízellátás biztosítása, vízmegtartás az állandó, ill. időszakos vízborítást igénylő élőhelyeken
   - különös tekintettel a 7-es tóegység északkeleti partmenti sávjára, az égeres-füzes láperdőkre, valamint a tavakat betápláló és vízelvezető csatornákra, vízfolyásokra

2. Természetkímélő erdőgazdálkodási gyakorlat
   - Az erdészeti adattár frissítése/Natura 2000 szempontok mielőbbi beemelése az erdőtervezésbe és a gazdálkodásba.
   - Idegenhonos fafajok terjedésének megfékezése és visszaszorítása
   - Tarvágás tiltása
   - Tájidegen fafajok telepítésének tiltása/őshonos fajokkal történő felújítás

3. A láp- és mocsárréteken, illetve a szárazabb gyepterületeken az inváziós és nitrofil gyom-, cserje- és fafajok terjeszkedésének kontrollja
   - nitrofil és más cserjefajok visszaszorítása (fekete bodza *(Sambucus nigra)*, veresgyűrű som *(Cornus sanguinea)*, bokorfüzes *(Salix* spp.*)*
   - aranyvessző *(Solidago)*, nagy csalán *(Urtica dioica)* visszaszorítása

4. A hasznosított gyepeken a jelenlegi hasznosítási forma fenntartása
   - kaszálással való hasznosítás fenntartása, illetve juhokkal, szarvasmarhával vagy bivallyal történő legeltetés, pásztorló, láb alóli módszerrel, a megfelelő állatétszám beállításával.

5. A halastavi gazdálkodás/kezelés jelenlegi formájának fenntartása, az érvényben lévő természet- és környezetvédelmi engedélyek meghosszabbítása, szabályozás betartása/betartatása
   - gátak kaszálására vonatkozó szabályok betartása – egy kaszanyomnyi szélességben
   - madarak riasztására vonatkozó jelenlegi szabályozás felülvizsgálata. Az elmúlt évek évente megújítandó hatósági engedélyeiben az adott helyről, rögzített karbidágyúval való riasztás szerepel. Amennyiben ennek fenntartása szükséges, úgy az engedélyben foglaltak betartása.
   - tavak őszi (szeptember-november) halászata, téli-kora tavaszi feltöltés

- nádszegélyek megtartása
- a tavak partján állattartó telep létesítése tilos
- fészkelési időszakban a védett fajok által leginkább kedvelt tavak gátjain az emberi jelenlét minimalizálása

6. A Natura 2000 terület határán kívül eső intenzíven művelt szántók extenzívvé való alakítása a tápanyag és vegyszerbemosódás elkerülése érdekében. A területet, mint a Natura 2000 terület pufferzónáját kell tekinteni, ahonnan a térszint-különbségek okán jelentős természetes lefolyás, bemosódás történik a tavak irányába.
   Ezért szükséges
   - a műtrágya, gyomirtó szerek, rovarölő szerek használatának korlátozása
   - ha ez nem kivitelezhető, a táblák szélén megfelelő méretű vegyszermentes sáv meghagyása/kialakítása

KE1 kezelési egység

(1) Érintett élőhely(ek)

1. 3150 Eutróf sekély tavak és holtmedrek hínárja[2] / A3a Áramlóvízi, (nagylevelű) békaszőlős, tündérfátylas hínár; OA Jellegtelen, fátlan vizes élőhelyek; U9 Állóvizek[3]

(2) Gazdálkodói kezelési, fenntartási javaslatok: Eutrofizáció fékezése a tavakba történő extra tápanyagbevitel (trágyázás) szabályozásával, valamint a környező szántókról való tápanyag- (műtrágya, trágya) és vegyszer-bemosódás szabályozásával (pl. vegyszermentes táblaszegélyek. Tavak (gazdálkodásnak megfelelő) őszi leengedése és kora tavaszig (legkésőbb április 1-ig) történő feltöltése. Mozaikos hínárkaszálás, lehetőség szerint fészkelési, ill. vegetációs időszakon kívül. Az idegenhonos, hínárfogyasztó halfajok (pl. amúr) további telepítése mellőzendő. A halászati kezelő megfigyelései szerint az egyre növekvő számú átnyaraló bütykös hattyúval egyenes arányban növekszik a tavak hínárborítása, amely élőhelyvédelmi és gazdálkodási problémákat is felvethet – ennek vizsgálata szükséges. A vízszint ingadozása, hirtelen vízdömping, valamint a kotrás, stb. a védett gerinces állatfajok szaporodási időszakban kerülendő.

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
V16	A halastavak medrének kotrásából származó iszap a parton nem deponálható, azt a területről el kell szállítani.
V17	Április 1. és július 15. között tókaszálás tilos.
V18	Hínárvágással kell nyílt vízfelületet kialakítani, ahol egy kitisztított folt területe nem lehet 5 hektárnál nagyobb.
V19	Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos.
V20	A halastavak népesítése az összes halfajra vonatkoztatva évi 100-400 kg/ha között lehet – kivéve a zsenge és előnevelt ivadék, valamint az anyaállomány kihelyezését.
V21	A víz leeresztésének megkezdése előtti 30. naptól trágyázni nem szabad.

[2] Natura 2000 (közösségi jelentőségű) élőhely kódja és neve
[3] Á-NÉR élőhely kódja és neve

V22	A természetes hozam javítására legfeljebb 10 t/év/ha istállótrágya használható.
V31	A halastavakat elválasztó gátak és csatornák növényzetét egy kaszanyom szélességben szabad kaszálni középen, hogy mindkét oldalon maradjon legalább 1-1 m kaszálatlan sáv.
V32	A halastavakat elválasztó gátak és csatornák hosszának 20%-a kíméleti terület, ahol gépjármű és szervezett közlekedés tilos.
V34	A tavasszal szárazon álló tavakat július 15-ig nem lehet feltölteni.
V38	Őszi lehalászású tavakon április 1. és július 15. között a vízszint ingadozása nem haladhatja meg a napi 5 cm-t.

Fejlesztési előírások

Kód	Megnevezés
V10	Halastavak medrének meszezése tilos.
V12	Tókaszálás tilos.
V13	Nyílt vízfelületek hínárvágással történő mozaikos (max. 2 ha) kialakítása kötelező.
V23	A természetes hozam javítására legfeljebb 5 t/év/ha szerves trágya használható.
V27	Halastavak nyílt vízfelületein csérek, szerkők, sirályok megtelepedését segítő mesterséges fészkelő szigetek kialakítása és karbantartása szükséges (részletek: 33/2008. (III. 27.) FVM rendelet a nem termelő beruházásokról).
V28	Védett récefajok megtelepedését segítő mesterséges ládák kihelyezése halastavak part menti növényzetébe és szegélyeibe, nádasokba, növényzettel borított szigetekre (részletek: 33/2008. (III.27.) FVM rendelet a nem termelő beruházásokról).
V30	A halastóterület 5%-át (tóegységenként, a 20%-os riasztási korlátozáson felül) kíméleti területnek kell nyilvánítani (tógazdaság üzemeltetője működési terület szerint érintett NPI-vel egyeztetve), ahol mindennemű madárriasztás tilos.

(3) Kezelési javaslatok indoklása
A hínárvegetáció – a botanikai értékeken túl – fontos élőhely kétéltű- és hüllőfajok számára, illetve madárfajok (csérek, szerkők) fészkelőhelye.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok
A halastavak lecsapolás utáni meszezésének tiltása. A tókaszálás teljes tilalma. Madárvédelmi berendezések telepítése. Szigorúbb tápanyag-bepótlási és madárriasztási szabályozás.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok
A védett növényfajok megőrzése miatt különös figyelemmel kell lenni a 4-es tóegység déli részének összefüggő tündérfátylasának, illetve az 1/a és 1/b tavak sulymosának, nádas-gyékényes-sulymos tószegélyének megőrzésére. Hínárkaszálás, tartós szárazra állítás ezeken tilos.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat
Nem releváns.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat
Nem releváns.

KE2 kezelési egység (3 jó állapotú homoki gyepfolt Leányváron)

(1) Érintett élőhely(ek)
1. **6260* Pannon homoki gyepek /** E34 Hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrfűgyepek

(2) Gazdálkodói kezelési, fenntartási javaslatok
Kaszálóként való hasznosítás, évi egyszeri kaszálással, ideálisan június 30. után. Későbbiekben, a lehetőségekhez mérten legeltetés kívánatos lehet. Legeltetni pásztorló, láb alóli módszerrel szabad, juhokkal vagy szarvasmarhával, a megfelelően alacsony állatlétszámmal.

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY34	A terület túllegeltetése tilos.
GY76	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyep állapotának megfelelő kaszálási terv készítése kötelező, egyeztetése a területért felelős, a természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő, a működési terület szerint érintett NPI-vel, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY77	A gyepet évente csak egyszer lehet kaszálni.
GY79	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.
GY80	Természetkímélő kaszálási módszert kell alkalmazni: a kaszálást a kaszálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni.
GY81	Vadriasztó lánc használata kötelező.
GY83	Szénát a kaszálást követően 1 hónapon belül le kell hordani a területről.
GY88	A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása.
GY89	5-10% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.
GY99	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell az illetékes KöTeViFét. A talált fészek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani a természetvédelmi szerv javaslata alapján.

Fejlesztési előírások

Kód	Megnevezés
GY08	Dobkasza és talaj meghajtású rendsodró, rendkezelő használata tilos.

GY70	Kaszálás június 30. után lehetséges.
GY91	15-20% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.

(3) Kezelési javaslatok indoklása
A Leányvár területén 3 db, egyenként 1,5-2,5 ha-os kisebb területen találunk jó természetességi állapotú zárt homoki gyepeket. Ezeket a területeket sérülékenyebb voltuk miatt javasolt a kaszálás során külön kezelni, és évente legfeljebb egy alkalommal, június vége után kaszálni. Szélsőségesen száraz években a kaszálás elhagyása javasolt.
(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok
Dobkasza, ill. talajmeghajtású rendsodró, rendkezelő használatának tilalma. Kaszálás június 30. után; kaszáláskor 15-20% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok
Nincs.
(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat
Mindennemű erdészeti jellegű bevatakozás tilos
(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat
Mindennemű (agrár) erdészeti beavatkozás tilos

KE3 kezelési egység

(1) Érintett élőhely(ek)
1. **6260* Pannon homoki gyepek /** E34 Hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrfűgyepek; OD / Lágyszárú özönfajok állományai

(2) Gazdálkodói kezelési, fenntartási javaslatok
A különböző mértékben degradált homoki gyepeket – a gyomosodás mértékétől függően – kaszálással (szükség esetén szárzúzózással) kell karban tartani. Későbbiekben szarvasmarhával, bivallyal történő pásztorló legeltetés volna kívánatos a gyepek fenntartása érdekében. Az élőhelyfoltok fennmaradása nagymértékben függ a környező özöngyomokkal elárasztott területek kezelésétől, illetve a telepített nyarasok-kocsányos tölgyesek „kezelésétől" – azaz: eltávolításától – lásd: KE12, KE18
Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY25	A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása kötelező.
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY34	A terület túllegeltetése tilos.
GY69	Kaszálás június 15. után lehetséges.

GY76	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyep állapotának megfelelő kaszálási terv készítése kötelező, egyeztetése a területért felelős, a természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő, a működési terület szerint érintett NPI-vel, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY80	Természetkímélő kaszálási módszert kell alkalmazni: a kaszálást a kaszálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni.
GY81	Vadriasztó lánc használata kötelező.
GY83	Szénát a kaszálást követően 1 hónapon belül le kell hordani a területről.
GY88	A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása.
GY89	5-10% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.
GY99	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell az illetékes KöTeViFét. A talált fészek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani a természetvédelmi szerv javaslata alapján.
GY103	Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.
GY104	Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell.
GY105	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.

Fejlesztési előírások

Kód	Megnevezés
GY08	Dobkasza és talaj meghajtású rendsodró, rendkezelő használata tilos.
GY110	Hengerezés nem megengedett.
GY113	Gyepterületen trágyaszarvas kialakítása tilos.

(3) Kezelési javaslatok indoklása

A Szennyesi-berek területén néhány kisebb foltokban maradtak fent homoki gyepek állományai, részben az özönnövények terjedése, részben a beszántás, erdőtelepítés miatt.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A 125 és 126 számú élőhelyfoltok esetében a friss/néhány éves erdőtelepítés felszámolása, ezt követően – a gyomosodás mértékétől függően a területek szárzúzózása, kaszálása.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok

Tekintettel a terület botanikai értékeire (lápi fajok) a kezeléseket körültekintően, természetvédelmi szakember közreműködésével, jóváhagyásával szükséges elvégezni. Szárzúzózás, többszöri kaszálás csak a nagyon gyomos területeken, illetve a gyeprekonstrukciók során javasolt.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat

Mindennemű erdészeti jellegű bevatakozás tilos

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat
Mindennemű (agrár) erdészeti beavatkozás tilos

KE4 kezelési egység

(1) Érintett élőhely(ek)
1. **6430 Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai** / B1a Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások

(2) Gazdálkodói kezelési, fenntartási javaslatok
Vízellátás, vízdinamika biztosítása – tavak tartós szárazra állítása kerülendő. A vízszint ingadozása, hirtelen vízdömping, valamint a kotrás, stb. a szaporodási időszakban kerülendő. Szennyezés, vegyszerbemosódás megakadályozása. Eutrofizáció fékezése a tavak trágyázásának és a környező szántóföldekről való tápanyagbemosódás szabályozásával. A nádszegély égetése tilos. A nádvágás, a növényzetes szegély vágás mozaikosan, avas, több éves területek meghagyásával történhet a téli hónapokban, legfeljebb február 15-ig[4], a nádfelület 30%-ának meghagyásával – területenként, a természetvédelmi kezelővel egyeztetve.

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
V42	A nádaratás megkezdése előtt 48 órával a működési terület szerint érintett NPI-gal értesíteni kell .
V43	A nádaratás befejeztéről értesíteni kell a működési terület szerint érintett NPI-ot.
V46	December 1. és február 28. között lehet nádaratást folytatni.
V48	A nyílt vízfelszín kialakítás érdekében a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetve, annak írásos hozzájárulásával vegetációs időben is végezhető nádvágás elsősorban kézi módszerrel (pl.: kézi adapteres kaszával).
V50	A nádas 20-30%-át nem szabad learatni.
V52	A hagyás foltokat évente eltérő helyen kell kialakítani.
V58	Nádat deponálni, válogatni a területen tilos.
V60	A nádaratás során természetes, gyorsan lebomló anyagokból készített kötöző anyagot köteles használni.

Fejlesztési előírások

Kód	Megnevezés
V51	A nádas 30-40%-át nem szabad learatni.
V53	A hagyásfoltot 5 évig fenn kell tartani, az 5. évben aratása kötelező, és a következő hagyásfoltot eltérő helyen kell kialakítani.

(3) Kezelési javaslatok indoklása: A haltermelő tavak mesterséges szegélyeiben, illetve a 7-es tóegység keleti partján kialakuló nádas-gyékényes állományok a tavakon fészkelő énekes- és vízimadár-fajok legfontosabb fészkelőhelyei. A heterogén, fiatal és több éves részeket is

[4] Adatok szerint a február vége (V46-os előírás) későinek tűnik, elsősorban az igen korán fészkelő nyári ludak miatt.

tartalmazó nádas-gyékényesek, magassásosok jelentenek optimális fészkelőhelyet. A nádvágást és a hozzá kapcsolódó egyéb munkálatokat a korán fészkelő madárfajok (pl. nyári lúd) védelme érdekében február közepéig be kell fejezni. A csatornákban, lassúbb folyású szakaszokon és azok mentén kialakult élőhelyek a terület kétéltő- és hüllőfaunája, valamint vízi gerinctelen állatai számára kulcsfontosságúak.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok
A nádas 30-40%-ának meghagyása nádaratáskor oly módon, hogy az egyes hagyásfoltok 5 éven át folyamatosan fennmaradjanak. Az 5. évben a foltok levágása, új helyen való kialakítása.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok
A tószegélyekben a kialakuló nádszegélyt a tervben rögzített kiterjedésben kívánatos megőrizni; jelenlegi „lejárókon", szabad töltésoldalakon kívül nem javasolt megbontani, darabolni. A 7-es tó keleti-északkeleti partja menti nádas-gyékények területrészek esetében a botanikai értékekre tekintettek különös figyelemmel kell eljárni. A Leányvár és a Szorgalom-rét kisebb, degradált nádas területeknél külön kezelés nem szükséges; a nádas terjedését a gyepterület kárára célszerű legeltetéssel, kaszálással megakadályozni. A déli tóegységek ide tartozó töltéseit egy kaszanyom szélességben szabad csak kaszálni. Lásd még: KE16

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat
Mindennemű erdészeti jellegű bevatakozás tilos

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat
Mindennemű (agrár) erdészeti beavatkozás tilos

KE5 kezelési egység

(1) Érintett élőhely(ek)

1. **6440 *Cnidion dubii* folyóvölgyek mocsárrétjei /** B5 Nem zsombékoló magassásrétek

(2) Gazdálkodói kezelési, fenntartási javaslatok: Vízellátás biztosítása. Kaszálóként való hasznosítás, évi egyszeri kaszálással, ideális esetben július 15-e után. Későbbiekben, lehetőségekhez mérten legeltetés kívánatos lehet. Legeltetni pásztorló módszerrel szabad, lehetőleg szarvasmarhával, a megfelelő legeltethető állatlétszám beállításával.

Fenntartási javaslatok

Kód	Megnevezés
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY34	A terület túllegeltetése tilos.
GY76	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyep állapotának megfelelő kaszálási terv készítése kötelező, egyeztetése a területért felelős, a természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő, a működési terület szerint érintett NPI-vel, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.

GY77	A gyepet évente csak egyszer lehet kaszálni.
GY79	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.
GY80	Természetkímélő kaszálási módszert kell alkalmazni: a kaszálást a kaszálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni.
GY81	Vadriasztó lánc használata kötelező.
GY83	Szénát a kaszálást követően 1 hónapon belül le kell hordani a területről.
GY88	A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása.
GY89	5-10% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.
GY99	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell az illetékes KöTeViFét. A talált fészek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani a természetvédelmi szerv javaslata alapján.
GY100	Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges.

Fejlesztési előírások

Kód	Megnevezés
GY08	Dobkasza és talaj meghajtású rendsodró, rendkezelő használata tilos.
GY71	Kaszálás július 15. után lehetséges.
GY82	Vadriasztó lánc használata kötelező.
GY91	15-20% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.

(3) Kezelési javaslatok indoklása
Natura 2000 gyepterületek természetes állapotát alapszinten fenntartó előírások

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok
Dobkasza, ill. talajmeghajtású rendsodró, rendkezelő használata tilos.
Az élőhelytípus a Leányvár területén egy 2,5 ha-os foltban található természetes állapotában. Ezt érdemes a terület kaszálás során külön kezelni, és évente egy alkalommal, lehetőség szerint július közepe után kaszálni.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok
Lásd KE6

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat
Mindennemű erdészeti jellegű bevatakozás tilos

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat
Mindennemű (agrár) erdészeti beavatkozás tilos

KE6 kezelési egység

(1) Érintett élőhely(ek)

1. **6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek *(Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)* /** E1 Franciaperjés rétek; E34 Hegy- és dombvidéki sovány gyepek és szőrfűgyepek; B5 Nem zsombékoló magassásrétek

(2) Gazdálkodói kezelési, fenntartási javaslatok

Kaszálóként való hasznosítás évi legfeljebb kétszeri kaszálással (ideális esetben június 15. után és szeptemberben), természetkímélő kaszálási módszerek alkalmazásával. A területet több ütemben kell kaszálni, lehetőség szerint évente változó sorrendben. A cserjék és inváziós lágyszárúak térhódítását a kaszálással, szükség esetén szárzúzózással, cserjeirtással meg kell akadályozni. A terület vízellátását biztosítani kell; vízelvezetés a területről tilos. Hosszabb távon a terület (vagy a terület egy részének) legeltetése kívánatos lenne.

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY34	A terület túllegeltetése tilos.
GY42	A legeltetési sűrűséget a működési területében érintett NPI-gal egyeztetni szükséges.
GY62	Kaszáló sarjúlegeltetése megengedett a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.
GY64	Sarjúlegeltetést ugyanazon a területen csak minden harmadik évben lehet alkalmazni
GY78	A gyepet évente legalább kétszer kell kaszálni.
GY79	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.
GY80	Természetkímélő kaszálási módszert kell alkalmazni: a kaszálást a kaszálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni.
GY81	Vadriasztó lánc használata kötelező.
GY83	Szénát a kaszálást követően 1 hónapon belül le kell hordani a területről.
GY87	Mozaikos kaszálás folytatása, egybefüggő kaszált terület nem haladhatja meg az 5 ha-t, vagy a terület 30%-át. A kaszálások között legalább 1 hétnek el kell telnie.
GY88	A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása.
GY89	5-10% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.
GY99	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell az illetékes KöTeViFét. A talált fészek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani a természetvédelmi szerv javaslata alapján.

Fejlesztés ielőírások

Kód	Megnevezés
GY08	Dobkasza és talaj meghajtású rendsodró, rendkezelő használata tilos.
GY69	Kaszálás június 15. után lehetséges.
GY90	10-15% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.
GY91	15-20% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.
GY94	A kaszálatlan területet kaszálásonként más helyen kell kialakítani.

(3) Kezelési javaslatok indoklása
A jelenlegi kaszálóként való hasznosítás a gyepeket jó természetességi állapotban tartja.

*(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslato*k
A földön fészkelő madarak védelme érdekében a fészkelési időszakra (június végéig) eső kaszálást mellőzni szükséges.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok
A Leányvári-rétek területén több foltban homoki gyepek, illetve mocsárrét található, ezeken évi egyszeri kaszálás lenne kívánatos, akár úgy, hogy a teljes területet számítva az 5-10%, illetve 10-15% kaszálatlan terület előírás évente egyszer ezeken a területeken valósul meg. Lásd: KE2, KE5. A Szorgalom-rét (és a NAtura 2000 terület) északkeleti csücskében található diverz szárazabb és üdébb gyepfoltok megőrzése, botanikai értékeikre tekintettel, lényeges. A Szorgalom-rét nagy részét az elmúlt években felszántották, így ezeket a gyepfoltokat fokozott veszély (beszántás, özönnövények terjedése, vegyszer- és tápanyag-bemosódás) fenyegeti. A Szorgalom-rét gyeprekonstrukciójával (KE21) párhuzamosan ezeket a foltokat kaszálóként való hasznosítással kell fenntartani, később az egész Szorgalom-rétet kaszálni és/vagy legeltetni.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat
Mindennemű erdészeti jellegű bevatakozás tilos

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat
mindennemű (agrár) erdészeti beavatkozás tilos

KE7 kezelési egység

(1) Érintett élőhely(ek)
1. **6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek *(Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis) /***
E1 Franciaperjés rétek; E34 Hegy- és dombvidéki sovány gyepek és szőrfűgyepek

(2) Gazdálkodói kezelési, fenntartási javaslatok
Kaszálóként és/vagy legelőként való hasznosítás. Szükség esetén az özöngyomokat és a cserjéket szárzúzózással, cserjeirtással kell távol tartani. Az őshonos cserjék (kökény, galagonya, veresgyűrű som) idősebb példányait, kisebb csoportjait célszerű meghagyni.

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.

GY25	A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása kötelező.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY34	A terület túllegeltetése tilos.
GY76	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyep állapotának megfelelő kaszálási terv készítése kötelező, egyeztetése a területért felelős, a természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő, a működési terület szerint érintett NPI-vel, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY79	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.
GY80	Természetkímélő kaszálási módszert kell alkalmazni: a kaszálást a kaszálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni.
GY81	Vadriasztó lánc használata kötelező.
GY83	Szénát a kaszálást követően 1 hónapon belül le kell hordani a területről.
GY88	A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása.
GY99	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell az illetékes KöTeViFét. A talált fészek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani a természetvédelmi szerv javaslata alapján.
GY103	Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.
GY105	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.

Fejlesztési előírások

Kód	Megnevezés
GY08	Dobkasza és talaj meghajtású rendsodró, rendkezelő használata tilos.
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY104	Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell.
GY113	Gyepterületen trágyaszarvas kialakítása tilos.

(3) Kezelési javaslatok indoklása

Mindkét élőhelyfolt erősen degradált, aranyvesszővel borított és cserjésedő egykori kaszáló/legelő területekbe „ékelve” található, azoknál jobb állapotú élőhelyfolt – így még közösségi jelentőségű élőhelyeknek minősülnek. Az állapot fenntartása, helyreállítása a környező területek rekonstrukciójával összhangban kell, hogy történjen, hogy végül a területek egységes kezelése (kaszálás és/vagy legeltetés) valósulhasson meg. Lásd: KE17, KE18.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:-

Gyepek cserjésedésének megakadályozása, ám az őshonos cserjék foltokban való meghagyása. Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente 3-szor kezelni.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat
Mindennemű erdészeti jellegű bevatakozás tilos.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat
lásd: KE19

KE8 kezelési egység

(1) Érintett élőhely(ek)
1. **7230 Mészkedvelő üde láp- és sásrétek** / B1a Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek; B5 Nem zsombékoló magassásrétek

(2) Gazdálkodói kezelési, fenntartási javaslatok
A terület folyamatos vízellátását biztosítani kell. Vadak taposását, túrását mérsékelni, az emberi taposást minimalizálni szükséges. Környező szántóföldekről való tápanyag- és vegyszerbemosódás kontrollja. Tisztítókaszálás szükség esetén az özöngyomok távoltartására. Legeltetés nem javasolt, tekintettel a folyton felázott talajfelszínre; legfeljebb enyhe legelési intenzitással bivaly legeltethető.

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY20	Kizárólag kaszálással történő hasznosítás.
GY65	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY76	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyep állapotának megfelelő kaszálási terv készítése kötelező, egyeztetése a területért felelős, a természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő, a működési terület szerint érintett NPI-vel, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY100	Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges.
GY103	Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.

(3) Kezelési javaslatok indoklása

Gazdálkodási szempontból kevéssé értékes, vízáztatta szigetszerű foltok, amelyek ugyanakkor botanikai értékekkel bírnak. Közülük a 129-es jelzésű alig 0.8 ha-os láprét a Natura 2000 terület legértékesebb növényeit rejti. Ezen élőhelyfoltok esetében – a természetvédelmi szakemberekkel egyeztetve – különösen körültekintően kell eljárni.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok
Nincs

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok
A Szorgalom-rét területén lévő területet a KE6-ra vonatkozó kezeléssel javasolt kezelni, kaszálással hasznosítani – szárazabb években. Vízállásos években ezt a részt érdemes kaszálatlanul hagyni. A Leányvár területén lévő nádassal körülvett területen célszerű tisztító kaszálást végezni ősszel az élőhely fenntartása végett. A Szennnyesi-berek területén található

kicsiny élőhelyfolt fennmaradása a vízellátás, valamint az özönfajok és a cserjék távoltartásától függ – lásd: KE18.
A 129-es élőhelyfolt a Natura 2000 terület botanikai szempontból legértékesebb, egyedülálló része. Fennmaradását a vízellátással, a taposás minimalizálásával, az özönnövények távoltartásával kell biztosítani. Megjegyzendő, hogy a vadak taposása, fürdése a területen kis foltokban megnyitja, mozaikossá teszi a növényzetet, és a vidrafű állományai e kis vízfelületek szegélyében a legerősebbek. A bivallyal történő időnkénti legeltetés ehhez hasonló hatást jelenthet.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat
mindennemű erdészeti jellegű bevatakozás tilos

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat
mindennemű (agrár) erdészeti beavatkozás tilos

KE9 kezelési egység (füzesek, bokorfüzesek, sávok)

(1) Érintett élőhely(ek)
1. **91E0* Enyves éger *(Alnus glutinosa)* és magas kőris *(Fraxinus excelsior)* alkotta ligeterdők *(Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)* /** J3 Folyómenti bokorfüzesek; J4 Fűz-nyár ártéri ligeterdők

(2) Gazdálkodói kezelési, fenntartási javaslatok: Vízellátás biztosítása, idegenhonos fajok kontrollja. Fészkelési időszakban (március 1. – szeptember vége) ritkításuk, szabályozásuk, vágás tilos.

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E16	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E17	A ritka fajhoz tartozó, odvas, böhöncös, idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E23	Az erdőrészleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek teljes védelmét, háborítatlanságát biztosítani kell.
E39	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozást kell megállapítani.
E57	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során hangsúlyt kell fektetni a természetes cserje- és lágyszárú szint kíméletére, valamint a talajtakaró megóvására.
E64	A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy- és fásszárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) kell megakadályozni.

Fejlesztési előírások

Kód	Megnevezés
E10	Meghatározott erdőrészletekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása, térbeli vagy teljes korlátozás elrendelése.
E32	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás tilalma.

(3) Kezelési javaslatok indoklása
Erdőgazdálkodási szempontból jelentéktelen területek, erdősávok, -foltok. Nem igényelnek különösebb kezelést; a fenti előírások megelőző jellegűek.
A víz közelében növő, vagy a víz fölé hajló, odvasodó puhafák fontos fészkelőhelyek.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok
Meghatározott erdőrészletekben teljes érintetlenség biztosítása. Tarvágás tiltása.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok
A Leányvár és a Szorgalom-rét területén található füzes-égeres fasorok, terjedése a gyepterületek kárára nem kívánatos. Ezt kaszálással, szükség esetén a fásszárúak visszaszorításával lehet szabályozni.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat
További telepítés nem kívánatos

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat
Nem releváns.

KE10 kezelési egység

(1) Érintett élőhely(ek)
1. **91E0* Enyves éger *(Alnus glutinosa)* és magas kőris *(Fraxinus excelsior)* alkotta ligeterdők *(Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)* /** J5 Égerligetek; RA Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok

(2) Gazdálkodói kezelési, fenntartási javaslatok
Vízellátás biztosítása, folyamatos erdőborítást biztosító erdőgazdálkodás. Idegenhonos fafajok kontrollja. Magasabb szintű előírásként: a területen található égeresek, füzes-égeres terülerészek érintetlenül hagyása. A vadállomány jelenlétét, nyomását korlátozni szükséges. Véghasználat nem engedélyezhető.

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
E05	Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E16	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E17	A ritka fajhoz tartozó, odvas, böhöncös, idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.

E20	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m3/ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén legalább 20 cm átmérőt elérő álló vagy/és fekvő holtfa folyamatos fenntartásának biztosítása.
E22	Az egyéb részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) teljes vagy részterületének háborítatlanságát biztosítani kell.
E26	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E39	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozást kell megállapítani.
E47	Őshonos fafajú faállomány csak táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal újítható fel.
E57	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során hangsúlyt kell fektetni a természetes cserje- és lágyszárú szint kíméletére, valamint a talajtakaró megóvására.
VA02	A terület egészén a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó, a vegetációs időszakban erdei rakodó (erdőtörvény 9. § c) pont) létesítése tilos. (EKV41)

Fejlesztési előírások

Kód	Megnevezés
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E21	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m3/ha, 30 cm mellmagassági átmérő feletti odvas, böhönc, fészkelő- és búvóhelynek alkalmas élő fák folyamatos fenntartásának biztosítása.
E34	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E41	Felnyíló erdők esetében véghasználat jellegű fakitermelés csak abban az esetben végezhető, ha a záródás 30% alá csökken és az erdő felújítását meg kell kezdeni.
E64	A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy- és fásszárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) kell megakadályozni.

(3) Kezelési javaslatok indoklása

A legnagyobb összefüggő égeres mindössze 15 ha területű, a többi terület ennél jóval kisebb. Az erdők nagyobbrész közepesen degradált állapotúak. A Natura 2000 terület madárvilágának zavartalansága, és az erdők természetességének növelése érdekében elsődlegesen természetvédelmi szempontokat figyelembe vevő erdőgazdálkodás indokolt, amely ugyanakkor komoly gazdasági veszteséget nem jelent.

A vadállomány kártételének mérséklése szükséges.

A vízellátás biztosítása ezen kívül a kétéltű- hüllő-, és gerinctelen fauna szempontjából kulcsfontosságú.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok
5 m erdőszegély fenntartása; az erdőszegélyben terjedő özöngyomok visszaszorítása. Idegenhonos fafajok eltávolítása az őshonos fafajok kíméletével. Véghasználat esetén szálalóvágás. Nagyméretű odvas, böhönc fák „kinevelése", folyamatos fenntartása.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok
Nincs

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat
További telepítés nem indokolt.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat
Nem értelmezhető

KE11 kezelési egység

(1) Érintett élőhely(ek)
1. **91F0 Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur, Ulmus laevis* és *Ulmus minor, Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal *(Ulmenion minoris)*** / J6 Keményfás ligeterdők

(2) Gazdálkodói kezelési, fenntartási javaslatok
Folyamatos erdőborítást biztosító gazdálkodási forma. Magasabb szinten az erdőgazdálkodás felhagyása, a terület érintetlen állapotban tartása. A vadállomány jelenlétét, nyomását korlátozni szükséges.

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
E03	A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészleteiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok előírása.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E16	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E17	A ritka fajhoz tartozó, odvas, böhöncös, idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E21	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m3/ha, 30 cm mellmagassági átmérő feletti odvas, böhönc, fészkelő- és búvóhelynek alkalmas élő fák folyamatos fenntartásának biztosítása.

E23	Az erdőrészleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek teljes védelmét, háborítatlanságát biztosítani kell.
E32	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás tilalma.
E34	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E38	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E39	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozást kell megállapítani.
E42	Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés tiltása.
E47	Őshonos fafajú faállomány csak táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal újítható fel.
VA02	A terület egészén a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó, a vegetációs időszakban erdei rakodó (erdőtörvény 9. § c) pont) létesítése tilos. (EKV41)

Fejlesztési előírások

Kód	Megnevezés
E10	Meghatározott erdőrészletekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása, térbeli vagy teljes korlátozás elrendelése.
E27	Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre kell szorítani, illetve lehetőség szerint teljes mértékben el kell távolítani.

(3) Kezelési javaslatok indoklása

Tekintettel az élőhelyfoltok igen kis kiterjedésére (összesen 3,7 ha), azok erdőgazdálkodási szempontból jelentéktelenek, ugyanakkor jó természetességi állapotban megmaradt egykori keményfás ártéri ligetek maradványai, amelyek kíméletet érdemelnek.
Természetvédelmi szempontokat előtérbe helyező, kíméletes erdőgazdálkodás, magasabb szinten a gazdálkodás mellőzése kívánatos.
A vízellátást biztosítani szükséges.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Idegenhonos ill. termőhelyidegen fafajok eltávolítása az erdőszegélyekből; teljes érintetlenség biztosítása az erdőfoltokban.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok

Nincs.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat

További telepítés nem indokolt.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat

Nem releváns.

KE12 kezelési egység (telepített nyaras és telepített kocsányos-tölgyesek a Szennyesi-berek északi részén)

(1) Érintett élőhely(ek)
1. – / RB Puhafás pionír és jellegtelen erdők

(2) Gazdálkodói kezelési, fenntartási javaslatok
Korábbi állapot (gyep, mocsárrét) helyreállítása érdekébe a degradált állapotban lévő telepítések felszámolása, fátlan élőhely rekonstrukciója. Később a Szennyesi-berek északi résznek megmaradt fátlan élőhelyeihez hasonló kezelés. Fészkelési időszakban (március 1-től szeptember vége) ritkításuk, szabályozásuk, vágás tilos.

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
E11	A fával nem, vagy gyengén fedett területek (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó) egyéb részlet szerinti lehatárolása. (szükség esetén az erdőrészlet megosztásával).
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E14	A kijelölt területen az erdőneveléssel kapcsolatos erdőgazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is).
E60	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban célállományként és elegyfaként sem alkalmazható.
E64	A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy- és fásszárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) kell megakadályozni.
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó, a vegetációs időszakban erdei rakodó (erdőtörvény 9. § c) pont) létesítése tilos. (EKV41)

(3) Kezelési javaslatok indoklása

Az aktuális erdészeti adattár nyilvántartása és az aktuális helyzet nincs összhangban a területen – ennek felülvizsgálata szükséges!
Az erdőtelepítések indokolhatatlanok egy botanikai értékekben gazdag, fátlan vizenyős-gyepes élőhelyen. Egy-két évtizeddel korábbi térképeken a jelenlegi telepítések helyén is nedves és szárazabb kaszálóként ill. legelőként hasznosított gyepek találhatók. A jelenlegi telepítések természetességi szintje alacsony.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok
az állományok letermelése után a nedves, ill. homoki gyepek rekonstrukciója.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok
Nem szükséges erdőfelújítás: a vágásérettség elérése után a telepítések felszámolása szükséges. Addig az erdő természetes terjedését és az özönfajok terjedését szükséges megakadályozni.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat
Erdőtelepítés tilos

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat
Nem értelmezhető

KE13 kezelési egység (keskeny fasorok csatornák mentén, amelyek nem minősülnek Natura 2000 élőhelyeknek)

(1) Érintett élőhely(ek)
1. – / J3 Folyómenti bokorfüzesek; J4 Fűz-nyár ártéri ligeterdők; RA Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok
(2) Általános (gazdálkodói) kezelési, fenntartási javaslatok

Megőrzendők, de különösebb kezelést nem igényelnek, fészkelési időszakban (március 1. – szeptember vége) ritkításuk, szabályozásuk, vágás tilos. Idegenhonosok terjedését megakadályozni szükséges.

Kód	Megnevezés
E16	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E39	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozást kell megállapítani.

(3) Kezelési javaslatok indoklása:
A halgazdaság területén csatornák, töltések mentén spontánt kialakult fasorok, facsoportok, amelyek az aktuális erdészeti adattárban nem szerepelnek.
Ennek az élőhelytípusnak a megőrzése a halastavak, csatornák mentén egyes madárfajok fészkelő-, pihenőhelyeként jelentős.
A facsoportoknak erdőgazdasági jelentősége nincs.

*(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslato*k
Nincs.
(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok
Nincs.
(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat
Nem releváns

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat
Nem releváns.

KE14 kezelési egység (telepített kocsányos tölgyes-égeres erdő a Szennyesi-berek északi csücskében, korábbi gyepen)

(1) Érintett élőhely(ek)
1.– / J5 Égerligetek

(2) Gazdálkodói kezelési, fenntartási javaslatok: Kezelés lehetséges irányai/szintjei a telepítés jogi hátterének tisztázása után. 1. az erdő letermelése, gyeprekonstrukció; 2. a vágásérettség elérése után az erdő letermelése, gyeprekonstrukció. 3. az erdősen degradált erdő természetességi szintjének emelése természetkímélő erdőgazdálkodási módszerek

alkalmazásával, vagy érintetlenül hagyásával. Fészkelési időszakban (március 1. – szeptember vége) ritkítás, szabályozás, vágás tilos.

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
E05	Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E16	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E17	A ritka fajhoz tartozó, odvas, böhöncös, idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E20	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m3/ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén legalább 20 cm átmérőt elérő álló vagy/és fekvő holtfa folyamatos fenntartásának biztosítása.
E22	Az egyéb részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) teljes vagy részterületének háborítatlanságát biztosítani kell.
E26	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E39	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozást kell megállapítani.
E47	Őshonos fafajú faállomány csak táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal újítható fel.
E57	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során hangsúlyt kell fektetni a természetes cserje- és lágyszárú szint kíméletére, valamint a talajtakaró megóvására.
E69	Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják.
VA02	A terület egészén a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó, a vegetációs időszakban erdei rakodó (erdőtörvény 9. § c) pont) létesítése tilos. (EKV41)

Fejlesztési előírások

Kód	Megnevezés
E03	A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészleteiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok előírása.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).

E21	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m3/ha, 30 cm mellmagassági átmérő feletti odvas, böhönc, fészkelő- és búvóhelynek alkalmas élő fák folyamatos fenntartásának biztosítása.
E34	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E41	Felnyíló erdők esetében véghasználat jellegű fakitermelés csak abban az esetben végezhető, ha a záródás 30% alá csökken és az erdő felújítását meg kell kezdeni.
E64	A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy- és fásszárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) kell megakadályozni.

(3) Kezelési javaslatok indoklása
Az erdőtelepítések indokolhatatlanok egy botanikai értékekben gazdag, fátlan vizes élőhelyen. Egy-két évtizeddel korábbi térképeken a jelenlegi telepítések helyén is nedves és szárazabb kaszálóként, ill. legelőként hasznosított gyepek, mocsaras területek találhatók. A jelenlegi telepítések természetességi szintje alacsony.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok
1. További telepítés tilos
2/a. a jelenlegi alacsony természetességi értékű erdőfoltok letermelése és az eredeti gyepterület rekonstrukciója.
2/b. a vágásérettség elérése után az erdő letermelése, gyeprekonstrukció.
3. az erdősen degradált erdő természetességi szintjének emelése természetkímélő erdőgazdálkodási módszerek alkalmazásával, vagy érintetlenül hagyásával. Fészkelési időszakban (március 1. – szeptember vége) ritkítás, szabályozás, vágás tilos.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok
Megfontolandó az állomány letermelése, gyeprekonstrukció.
(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat
További telepítés tilos
(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat
Nem releváns

KE15 kezelési egység

(1) Érintett élőhely(ek)
1. – / OA Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek

(2) Gazdálkodói kezelési, fenntartási javaslatok
A jelenlegi gyakorlat fenntartása, gyomok, inváziós lágyszárúak kontrollja az alapvető követelmény.

(3) Kezelési javaslatok indoklása

Nem igényelnek külön kezelést, az extenzív halgazdálkodás egyéb szabályainak megfelelően kell kezelni ezeket.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok
Nincs.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok
Nincs

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat
Mindennemű erdészeti jellegű bevatakozás tilos

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat
Nem releváns.

KE16 kezelési egység

(*1) Érintett élőhely(ek)*
1. – / OA Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek

(2) Gazdálkodói kezelési, fenntartási javaslatok: kaszálás, és a töltéseken való mozgás szabályozása. Inváziós gyomok kontrollja.

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
V14	A vízi növényzet és a part menti növényzet irtása (vágás, nádégetés, cserjék kivágása) tilos.
V31	A halastavakat elválasztó gátak és csatornák növényzetét egy kaszanyom szélességben szabad kaszálni középen, hogy mindkét oldalon maradjon legalább 1-1 m kaszálatlan sáv.
V32	A halastavakat elválasztó gátak és csatornák hosszának 20%-a kíméleti terület, ahol gépjármű és szervezett közlekedés tilos.

(3) Kezelési javaslatok indoklása
A töltések oldalának növényzete – a tavak nádas-gyékényes szegélyeivel együtt védett vízimadarak, nádi madarak fontos fészkelőhelye.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok
Nincs.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok
Madárvédelmi szempontból a déli tóegységek töltései, nádas-gyékényes szegélyei a legértékesebbek, ezeken a fészkelési időszakban a mozgást, zavarást a lehető legkisebb mértékűre kell csökkenteni.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat
Nem releváns

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat

Nem releváns.

KE17 kezelési egység

(1) Érintett élőhely(ek)
1. – / OB Jellegtelen üde gyepek és magaskórósok

(2) Gazdálkodói kezelési, fenntartási javaslatok
Szárzúzózás, kaszálás. Későbbiekben rendszeres kaszálás és/vagy legeltetés volna kívánatos.

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY34	A terület túllegeltetése tilos.
GY76	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyep állapotának megfelelő kaszálási terv készítése kötelező, egyeztetése a területért felelős, a természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő, a működési terület szerint érintett NPI-vel, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY79	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.
GY80	Természetkímélő kaszálási módszert kell alkalmazni: a kaszálást a kaszálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni.
GY81	Vadriasztó lánc használata kötelező.
GY83	Szénát a kaszálást követően 1 hónapon belül le kell hordani a területről.
GY88	A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása.
GY99	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell az illetékes KöTeViFét. A talált fészek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani a természetvédelmi szerv javaslata alapján.
GY101	Minden évben tisztító kaszálás elvégzése kötelező.
GY103	Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.
GY105	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.

Fejlesztési előírások

Kód	Megnevezés
GY08	Dobkasza és talaj meghajtású rendsodró, rendkezelő használata tilos.
GY104	Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell.
GY113	Gyepterületen trágyaszarvas kialakítása tilos.

(3) Kezelési javaslatok indoklása
Özöngyomok visszaszorítása érdekében.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok
99-es letermelt égeres (2,6 ha) – „védő erdősávként” szükséges visszatelepíteni, mert így a szántóföld a Natura 2000 terület határán kívül közvetlenül érintkezik a Szennyesi-berekkel.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok
Az ivadéknevelők környékét a tavak megközelíthetősége végett a halgazdálkodó egyébként is karban tartja. Leányvár esetén a „nagy” rétekhez hasonlatos kezelést szükséges megvalósítani. A Szennyesi-berek déli részén a két gyomos kaszálófolt között jobb állapotú kaszáló található. A cél ezek egyféle kezelését megvalósítani, később a berek többi részével is egységesen kezelni. Lásd: KE07

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat
Erdőtelepítés a 99-es egykori égeres helyére, ismét enyves égerrel.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat
Nem releváns.

KE18 kezelési egység

(1) Érintett élőhely(ek)
1. – / OD Lágyszárú özönfajok állományai; P2b Galagonyás-kökényes-borókás cserjések

(2) Gazdálkodói kezelési, fenntartási javaslatok
Özöngyomok visszaszorítása a területen, szárzúzózás, cserjeirtás. Vízellátás biztosítása, tápanyag- és vegyszerbemosódás kontrollja. Később kaszálóként és/vagy legelőként való hasznosítás: végső soron az egész Szennyesi-berek – a legészakibb, mocsaras, lápos élőhelyek kivételével – egy kezelési területté kell, hogy váljon.

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY25	A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása kötelező.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerint érintett NPI-nak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyez
GY34	A terület túllegeltetése tilos.
GY76	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyep állapotának megfelelő kaszálási terv készítése kötelező, egyeztetése a területért felelős, a természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő, a működési terület szerint érintett NPI-vel, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY79	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.
GY80	Természetkímélő kaszálási módszert kell alkalmazni: a kaszálást a kaszálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni.
GY81	Vadriasztó lánc használata kötelező.

GY83	Szénát a kaszálást követően 1 hónapon belül le kell hordani a területről.
GY85	10 ha-nál nagyobb tábla esetében minden szárzúzásánál, kaszálásnál a táblát két egyenlő részre kell osztani, az első 50% szárzúzásának, kaszálásának befejezése után a másik 50% szárzúzását, kaszálását csak 10 nappal később lehet elkezdeni.
GY88	A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása.
GY97	Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezelni
GY99	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell az illetékes KöTeViFét. A talált fészek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani a természetvédelmi szerv javaslata alapján.
GY101	Minden évben tisztító kaszálás elvégzése kötelező.
GY103	Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.
GY105	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.

Fejlesztési előírások

Kód	Megnevezés
GY08	Dobkasza és talaj meghajtású rendsodró, rendkezelő használata tilos.
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY104	Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell.
GY113	Gyepterületen trágyaszarvas kialakítása tilos.

(3) Kezelési javaslatok indoklása

A területen a (gyep)hasznosítás felhagyása és a több évig működő víziszárnyas telep következtében a gyepes élőhelyek csak kevés helyen maradtak meg, nagyrészt özöngyomok, köztük idegenhonosak, pl. aranyvessző *(Solidago)* dominálnak.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A korábbi legelőként, kaszálóként hasznosított homoki gyep, üde rét, mocsárrét helyreállítása.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok

Megfontolandó egyes őshonos cserjefoltok meghagyásával legelő-erdő, ill. kaszáló-erdő kialakítása. A felsorolt előírások a helyreállítást (özöngyomok visszaszorítása), és a terület ezt követő használatát (kaszálás és/vagy legeltetés is tartalmazzák!

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat

Erdőtelepítés tilos.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat
Egyes őshonos cserjefoltok meghagyásával legelő-erdő, ill. kaszáló-erdő kialakítása.

KE19 kezelési egység (telepített kocsányos tölgyes és mellette spontán erdősülő gyomos nádas)

(1) Érintett élőhely(ek)
1. – / RB Puhafás pionír és jellegtelen erdők

(2) Gazdálkodói kezelési, fenntartási javaslatok
Folyamatos erdőborítást biztosító erdőgazdálkodási gyakorlat kialakítása. Idegenhonos fajok eltávolítása. Vágásos gazdálkodás mellőzése. Magasabb előírás-szinten indokolt az állomány érintetlenül hagyása, a természetes folyamatoknak teret hagyva. A vadállomány jelenlétét, nyomását korlátozni szükséges. Fészkelési időszakban (március 1. – szeptember vége) ritkításuk, szabályozásuk, vágás tilos.

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
E05	Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E16	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E17	A ritka fajhoz tartozó, odvas, böhöncös, idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E20	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m3/ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén legalább 20 cm átmérőt elérő álló vagy/és fekvő holtfa folyamatos fenntartásának biztosítása.
E22	Az egyéb részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) teljes vagy részterületének háborítatlanságát biztosítani kell.
E25	Az előhasználatok során biztosítani kell az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyását, fenntartását, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E26	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E27	Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre kell szorítani, illetve lehetőség szerint teljes mértékben el kell távolítani.
E31	A táj- és termőhelyhonos fafajú faállomány tarvágásos véghasználatakor csak mikrotarvágások (az összefüggő vágásterület legfeljebb 0,25 ha) végezhetők úgy, hogy a felújítás alatt álló részterületek összege a részlet területének 35%-át ne haladja meg.
E39	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozást kell megállapítani.

E47	Őshonos fafajú faállomány csak táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal újítható fel.
E57	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során hangsúlyt kell fektetni a természetes cserje- és lágyszárú szint kíméletére, valamint a talajtakaró megóvására.
E66	A tűzpásztákon, nyiladékokon gondoskodni kell az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorításáról.
E69	Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják.
VA02	A terület egészén a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó, a vegetációs időszakban erdei rakodó (erdőtörvény 9. § c) pont) létesítése tilos. (EKV41)

Fejlesztési előírások

Kód	Megnevezés
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E21	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m3/ha, 30 cm mellmagassági átmérő feletti odvas, böhönc, fészkelő- és búvóhelynek alkalmas élő fák folyamatos fenntartásának biztosítása.
E34	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E41	Felnyíló erdők esetében véghasználat jellegű fakitermelés csak abban az esetben végezhető, ha a záródás 30% alá csökken és az erdő felújítását meg kell kezdeni.

(3) Kezelési javaslatok indoklása

A terület védett, közösségi jelentőségű madarak (pl. barna kánya) fészkelőhelye.

Degradált erdei élőhely természetességi szintjének növelése érdekében. Az összefüggő állomány fontos fészkelőhelyként szolgálnak védett fajok, pl. a barna kánya számára, ezért a fészkelési időszakban történő zavarás, illetve az állomány megnyitása tilos.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok
Degradált erdei élőhely természetességi szintjének növelése. Az erdőterület mintegy 28 hektár, degradált állapotú.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok:
Nincs

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat
További telepítések nem szükségesek, természetes felújulás.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat

Nem releváns

KE 20 kezelési egység

(1) Érintett élőhely(ek)
1. – / S1 Ültetett akácosok; S2 Nemes nyárasok; S5 Egyéb tájidegen fenyvesek

(2) Gazdálkodói kezelési, fenntartási javaslatok

Erdőgazdálkodási szempontból jelentéktelen, illetve az erdészeti adattárban nem szereplő állományok, fasorok. A vágásérettség elérése után termőhelynek megfelelő természetközeli állományt célszerű kialakítani a helyükön.

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E46	Felújítás csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal történhet.
E59	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a táj- és termőhelyhonos fafajok minden egyedének meghagyása kívánatos (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).
E64	A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy- és fásszárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) kell megakadályozni.

(3) Kezelési javaslatok indoklása
Különösebb kezelést nem igényel, idegenhonosok (pl. akác) terjedését szükséges megfékezni.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok
A vágásérettség elérése után termőhelynek megfelelő természetközeli állományt célszerű kialakítani a helyükön.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok
A 27 számú akácfoltban „kiülőfának” használt elszáradt egyedek vannak (barna kánya). Ezeket érdemes hosszabb ideig megőrizni.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat
Termőhelynek megfelelő, őshonos fajok telepítése a vágásérettség után ún. vegyes felújítással (mesterséges alátelepítés, fokozatos felszabadítás).

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat
Nem értelmezhető

KE 21 kezelési egység

(1) Érintett élőhely(ek)

1. – / T1 egyéves nagyüzemi szántóföldi kultúrák; T6 Kistáblás mozaikok

(2) Gazdálkodói kezelési, fenntartási javaslatok

Tulajdonviszonyok, művelésiág-váltáshoz szükséges engedélyek meglétének tisztázása után visszagyepesítés, ill. jelenlegi műv. ág engedélyeztetése.

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
SZ01	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.
SZ02	Évelő szálas pillangós takarmánynövények teljes területének kijelölt legalább 50%-án az első növedék június 30. után vágható le, a teljes terület másik legfeljebb 50%-án az első növedék április 25-ig vágható le.
SZ05	Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező.
SZ06	Évelő szálas pillangós takarmánynövények betakarítása esetén minden kaszáláskor táblánként legalább 5%, de legfeljebb 10% kaszálatlan területet kell hagyni, a tábla szélével érintkezően.
SZ07	Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell az illetékes KöTeViFét. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül a természetvédelmi szerv köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható.
SZ12	A parcella szélein legalább 6 m széles növényvédő szer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ16	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett.
SZ18	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos.
SZ34	Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni.

Fejlesztési előírások

Kód	Megnevezés
SZ14	Természetközeli állapotú erdőtervi jellel ellátott láperdő és keményfás ligeterdő, illetve vizes élőhely szélétől számított 50 m-es sávban szántóföldi növénytermesztés során kemikáliák és bioregulátorok nem alkalmazhatók, kivéve a Natura 2000 területen kívül eső határos szántókon.
SZ22	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók.
SZ24	Vegyszer gyomirtás tilos, kivéve az özönnövények mechanikus irtását kiegészítő vegyszeres kezelést.
SZ47	Szántó vizes élőhellyé alakítása spontán gyepesedéssel.
SZ48	Szántó füves élőhellyé alakítása gyeptelepítéssel.
SZ50	Szántó füves élőhellyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását.

SZ51	Szántó füves élőhellyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel.
SZ57	Magvetéshez kizárólag a közeli természetes rétekről aratott magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni.
SZ63	A telepítést követő második évtől évi kétszeri kaszálás (május-júniusban, illetve augusztus-szeptemberben), valamint a kaszálást követő sarjúlegeltetés szükséges az aranyvessző és a nád visszaszorítására, valamint a cserjésedés megakadályozására.
SZ64	Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyep kialakulásának elősegítése. Tájidegen magkeverék használata tilos, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők.
SZ65	A parcella körül természetes talajvédelmet szolgáló táblaszegély fenntartása, illetve telepítése, amelynek őshonos cserjékből vagy fákból álló sövénynek vagy fasornak kell lennie. A táblaszegély inváziós cserje és fafajoktól való mentességét kizárólag mechanikai eszközökkel kell biztosítani.

(3) Kezelési javaslatok indoklása
A gyepterületeket a Natura 2000 területek kijelölése után, néhány éven belül törték fel, illetve szántották be. A maradványterületekből ítélve értékes élőhelyek pusztultak el. Lehetőség van az élőhelyrekonstrukcióra.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok
Jelenlegi szántóföldi gazdálkodás felszámolása, gyepes élőhely rekonstrukciója

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok
Szántóföldi kultúrákra vonatkozó előírásokra csak az esetben van szükség, ha a gyepterületek rekonstrukciója nem következhet be.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat
Erdőtelepítés tilos

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat
Erdőtelepítés tilos

KE 22 kezelési egység

(1) Érintett élőhely(ek)
1. – / U3 Falvak; U4 Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók

(2) Általános Gazdálkodói kezelési, fenntartási javaslatok
A környezetvédelmi szabályozás betartása kötelező, gyomosodó területeken mechanikus gyomirtás, különös figyelemmel az inváziós és idegenhonos gyomfajokra.

(3) Kezelési javaslatok indoklása: -

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok
Nincs.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok
A 2 számú erdészeti rekreációs terület és lőtér esetében a Natura 2000 területté minősítés felülvizsgálata javasolt.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat
Nem értelmezhető

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat
Nem releváns.

KE 23 kezelési egység (Folyóvizek (Szaplányosi-patak, ill a 4-es tó melletti csatorna))

(1) Érintett élőhely(ek)
1. – / U8 Folyóvizek

(2) Gazdálkodói kezelési, fenntartási javaslatok
A területen található csatornák, betápláló patakok medrének kotrását a védett halfajok, kétéltűek megóvása érdekében mellőzni kell.

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
V14	A vízi növényzet és a part menti növényzet irtása (vágás, nádégetés, cserjék kivágása) tilos.
V15	Nyílt vízfelületek kotrása nem engedélyezhető.

(3) Kezelési javaslatok indoklása
A csatornákban, lassúbb folyású szakaszokon és azok mentén kialakult élőhelyek a terület kétéltű- és hüllőfaunája, valamint vízi gerinctelen állatai számára kulcsfontosságúak. A nádassásos szegélyek, illetve a víz közelében növő, vagy a víz fölé hajló, odvasodó puhafák fontos fészkelőhelyek. A kezelés során ezen élőhely esetében a természetes fauna megóvása kell, hogy előtérbe kerüljön. A vízszint ingadozása, hirtelen vízdömping, valamint a kotrás, stb. a védett gerinces állatfajok szaporodási időszakban kerülendő.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok
Nincs.
(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok
Nincs.
(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat
Nem releváns.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat
Nem releváns.

3. 2. 3. Élőhely-rekonstrukció és élőhely-fejlesztés

Művelésiág-váltások felszámolása, korábbi élőhelyek rekonstrukciója

A tervezési területen több helyütt indokolatlan és nagy valószínűséggel illegális művelésiág-váltás történt az eredeti, értékes élőhelytípus kárára.

- A terület északi részén, a Szennyesi-berek nevű területegység északi csücskében a Nagykanizsa külterület 02161/3 hrsz.: gyep (legelő) közösségi mintatér besorolású mintegy 33 ha nagyságú területen a topográfiai térképek és aktuális(abb) légifotók összevetéséből, illetve irodalmi források tanúsága szerint régóta erdőtelepítés zajlik az eredeti gyepterület (láprét, magaskórós) kárára. Ennek folytán mára a terület északi felét telepített, jellegtelen kocsányos-tölgyes borítja.
  A területen 2009 áprilisában területen újabb 3-500 m2 frissen mélyszántott területet találtunk. A szántás szélében felvett EOV koordináta: 490619; 120380. A szántás mellett kb. 0,5-1 ha nagyságú korábbi szántást és tölgy telepítést találtunk. A gyepterületen a szántástól kb. 100 m-re védett fehérmájvirág- *(Parnassia palustris)* és vidrafű- *(Menyanthes trifoliata)* állomány található. A területnek összesen 151 magántulajdonosa van felaprózott tulajdoni hányadokkal. Az értékes lápréti növényzet megóvása érdekében szükséges a terület további átalakításának szigorú tiltása, a beszántott terület helyreállítása beleértve a néhány éves, vadak által károsított tölgycsemeték eltávolítását is. Ezek után szükséges a terület természetes vízháztartásának helyreállítása, eleinte időszakos elöntése és a regenerálódó gyepfelszín kaszálása, szárzúzózása a gyomok visszaszorítására.

- A Natura 2000 terület északi-északnyugati szélén, a Dencsár ároktól délre mintegy 9,6075 ha területű, Szorgalom rét elnevezésű gyepterületet az elmúlt évek valamelyikében felszántottak. A területnek csupán két magántulajdonosa van. (Nagykanizsa külterület 0186 hrsz.: a gyep (rét) és árok művelési ág). A jelzett terület szomszédságában, a déli peremén futó úttól délre találhatók a Natura 2000 terület legértékesebb mocsárrétjei (Leányvár), természetes Natura 2000 jelölő gyeptársulásokkal. A légi fotók tanúsága szerint területen feltehetően ugyanolyan értékes gyeptársulás volt uralkodó, mint a szomszédos gyepterületeken. A szántó művelés felszámolása, és a gyep helyreállítása szükséges. A vízháztartás rendezését őshonos gyeptelepítés, majd az értékes gyepről való szénamurvás felülvetés kövesse. Első években a gyomok visszaszorítására többszöri kaszálás, majd legeltetés, ennek hiányában évi egyszeri kaszálás szükséges.

Korábbi láp- és mocsárrétek, illetve száraz homoki gyepek felmérése és rekonstrukciója

A 7-es tóegység természetes partvonalától a Natura 2000 terület keleti határáig húzódó Szennyesi-berek nevű területrész 02154 hrsz-ú területén a vízparthoz közel évtizedekig víziszárnyas (kacsa)-tenyésztés zajlott. A terület ökológiai adottságai ennek következtében jelentősen megváltoztak, ma zavarástűrő, nitrogénkedvelő vegetáció (csalán, fekete bodza), valamint inváziós gyomfajok (aranyvessző) dominálnak. Ezen a területen a korábbi, természetes állapot visszaállítása érdekében, a vízháztartás rendezése, az évek során felnőtt lágy- és fásszárú zavarástűrő vegetáció megbontása, majd rendszeres szárzúzózás szükséges.
A Szennyesi-berek északabbra fekvő, magasabb térszínei a korábbi kaszálóként, legelőként való hasznosítás elmaradása következtében becserjésedtek.
A terület alapos felmérése után a korábbi láp- és mocsárrétek, valamint szárazabb homoki gyepek rekonstrukciója, illetve a mélyebb térszinteken a vizesélőhely-mozaikok megőrzése szükséges. A korábbi legeltetéses hasznosítás visszaállítása, ennek hiányában évenkénti kaszálás, szárzúzózás

A halastavakon megtartandó/bevezetendő természetvédelmi célú fejlesztések és intézkedések (lásd az erre vonatkozó előírásokat a 3. sz. mellékletben, illetve a 3.2.3 pont fajvédelmi intézkedéseit)

- Az ivadék- és halfogyasztó madárfajok riasztása a természetvédelmi hatóság által évente jóváhagyott riasztási tervnek megfelelően kell, hogy történjen[5]. Ennek betartását (csónakból, mozgó járműről való riasztás tilalma) ellenőrizni kell. A riasztási korlátozás és a kíméleti terület megállapításakor a hínárnövényzettel, széles nádszegéllyel rendelkező tóegységeket, ill. részeket kell előnyben részesíteni, mint a védett vízimadár-fajok fészkelése szempontjából legfontosabb területeket.
- A halastavak feltöltését-csapolását a költési időszakon kívül kell végezni, a költési időszakban kerülni kell a jelentős vízszint-ingadozást. Ez az őszi halászatok esetében adott, ugyanakkor ügyelni kell arra, hogy a termelő tavak április 1-ig feltöltésre kerüljenek, a tavasszal szárazon hagyott tavak viszont csak nyár végén, a fészkelési időszak lezárultával kerüljenek feltöltésre.
- A tavak nádszegélyének aratása a téli időszakban, a természetvédelmi hatóság által megszabottan, és a természetvédelmi kezelő felügyeletével végezhető. A nádszegély aratása nem húzódhat a kora tavaszi időszakra sem a korai fészkelő vízimadarak (pl. nyári lúd) védelme érdekében. Fontos hangsúlyozni, hogy a nád kontrollált égetése engedélyköteles tevékenység, amelyre az illetékes zöldhatóság adhat jogosítványt, illetve szükséges a természetvédelmi kezelő felügyelete.
- A tókaszálást április 1. és július 15. között, a madarak fő fészkelési időszakában, minden tóegységen mellőzni kell, illetve mozaikos tókaszálást kell alkalmazni a hínárszigeteken fészkelő madárfajok (vöcskök, szerkők) megtelepedését, nyugalmát segítendő.
- A fokozottan védett madárfajok késői fészkelése esetén tókaszálást augusztus végéig tilos végezni, illetve azt teljesen el kell hagyni – a természetvédelmi szakemberrel egyeztetve.
- A csatornák, halágyak mentén kialakult bokorfüzes-puhafás vegetáció megőrzése az itt fészkelő madarak szempontjából kiemelten fontos, ezért ennek fenntartása szükséges.
- A tavakat elválasztó töltéseket jelenleg évente kb. 5 alkalommal kaszálják. A kaszálást mindenütt egy kaszanyom-szélességben szabad csak elvégezni, ennek ellenőrzése szükséges. A fészkelés szempontjából legfontosabb töltéseket, a gazdálkodás szempontjaival összehangoltan, kíméleti területté kell nyilvánítani (a töltések mintegy 20%-án), itt a kaszálást június végére kell ütemezni, illetve a zavarást (gyalogos, motoros közlekedés) mérsékelni kell.
- Lényeges a haltermelés extenzív szinten való megtartása (telepítés, tápanyag-bepótlás szempontjaiból), valamint az idegenhonos halfajok visszaszorítása.
- A lecsapolások után a tavak medrében maradó kisebb vizek (topolyák) meszezése a halgazdasági szempontból értéktelen halfajok kontrollja miatt bevett gyakorlat, ugyanakkor a védett halfajok (pl. réti csík) és az apróhallak táplálkozó madarak (pl. gémfélék) szempontjából rendkívül káros. Ennek mérséklése, lehetőség szerint elhagyása javasolt.

[5] Legutóbbi (2009-es) engedély értelmében az V-ös, VI-os, VII-es tóegységek esetében riasztás és gyérítés csak a partról végezhető; az I-es, II-es, III-as és IV-es tavak, a külső halágy és az azt övező gátak esetében augusztus 15-ig riasztás és gyérítés tilos.

3. 2. 4. Fajvédelmi intézkedések

Név: Réti csík *Misgurnus fossilis* Berg, 1949
Potenciális veszélyt jelent az alkalmas élőhelyek fogyatkozása, csatornák kotrása, esetleg a tavak meszezése a lehalászás után; aktuális veszély lehalászások során az apróhalak tömeges pusztulása.
Fajvédelmi lehetőségek: Tófenék meszezésének tiltása.

Név: Barna ásóbéka *Pelobates fuscus* Laurenti, 1768
Veszélyeztető tényezők: Mivel az ásóbéka ebihalainak egy része a vizekben telel át, potenciálisan sokkal jobban veszélyeztetettek a tavak lecsapolása által, mint a többi békafaj.
Fajvédelmi lehetőségek: a jelenlegi élőhelyek, és peterakó-helyek megőrzése biztosítja állományának fennmaradását.

Név: Mocsári teknős *Emys orbicularis* Linnaeus, 1758

Veszélyeztető tényezők: Napjainkban a tojásrakó helyek zavarása a legnagyobb, és leginkább aktuális veszélyeztető tényező. A területen a tojásrakó helyek pontosan nem ismertek. A területek becserjésedése, az adventív gyomnövények terjedése szűkíti a teknősök lehetőségeit. Potenciális veszélyt jelent, ha a tavakat a teknősfiókák kikelésének időszakában (augusztus végén-szeptember elején) csapolják. További lehetséges veszélyt jelenthet, hogy az állatok a halászhálókba gabalyodva elpusztulhatnak.
Fajvédelmi lehetőségek: Szükséges az állomány nagyságának pontosabb meghatározása, valamint a tojásrakó helyek felmérése, megőrzése, a halastavak megfelelő vízkormányzása (fiókák kikelésének időszakában lecsapolások mellőzése).

MADARAK - AVES

Halgazdálkodás és természetvédelem kezelendő konfliktusai madárfajok esetében

	Hínárszigetek, hínár terjedése	Ivadék-fogyasztás, etetőanyag fogyasztása	Hal-fogyasz-tás	Gátak kaszálása	Nádszegély vágása	Vízmozgatás fészkelési időszakban	Egyéb zavarás
Bütykös hattyú	x	x					
Kis vöcsök	x	x				x	
Cigányréce		x		x	x	x	
Törpegém		x		x	x		
Bakcsó			x	x			
Szürke gém			x				
Fekete gólya							x
Fehér gólya							x
Barna kánya							x
Rétisas							x
Barna rétihéja				x	x		
Kis lile						x	
Tavi cankó							x
Szürke cankó	x						x
Jégmadár				x		x	
Fülemülesitke					x		
Búbos vöcsök	x	x				x	
Károkatona			x				

Nagy kócsag			x				
Dankasirály		x					

Név: Bütykös hattyú *Cygnus olor* Gmelin, 1789
A bütykös hattyú állománya a tavakon nem veszélyeztetett, de ívási időszakban a növényzettel együtt az ikrákat is elfogyasztja, a partszegélyekben táplálkozva „nem engedi ívni a halakat", illetve más területekről érkező hattyúk ürülékükkel jelentős szerepet játszhatnak a nem kívánatos hínárnövények terjesztésében. A felsoroltak miatt a madár nem ismert mérvű gazdasági kárt okoz, amelyet a halgazdaságban illegális riasztással, valószínűsíthetően gyérítéssel igyekeznek kompenzálni.
A fentebb vázolt konfliktushelyzet megoldása okvetlenül szükséges a többi vízimadár-faj védelme érdekében is. A bütykös hattyú állományának szabályozása fontos feladat a természetvédelmi és gazdálkodási szempontból is, a helyenként alkalmazott tojáselszedés, illetve tojáslakkozás – az egyéb fészkelő madarak zavarása, illetve az így megnövekvő predáció miatt – nem járható út. Megfontolandó a kontrollált, ellenőrzött körülmények közötti riasztás.

Név: Cigányréce *Aythya nyroca* Güldenstädt, 1770
Aktuális veszélyeztetés: fészekaljak elpusztulása ragadozók (róka, házi macska, vidra) által. Töltések, növényzet-szegélyek kaszálása, esetleges vegyszerezése, illetve hínárkaszálás a költési időszakban. Zavarás: emberi jelenlét, illetve a károkatonák riasztása karbidágyúval. Minimális mértékben a vadászat, idő előtti lecsapolások. Fészkelési sikerét befolyásolja az erősen territoriális bütykös hattyú *(Cygnus olor)* állományának növekedése. A konfliktus mértéke felmérendő Túlzott eutrofizáció, alkalmas fészkelőhelyek feltöltődése. Tájidegen halfajok jelenléte: az amur hínárfogyasztása átalakítja az élőhelyeket. Potenciális: madarak pusztulása halászhálóban, vadászat újbóli megjelenése.
Fajvédelmi lehetőségek: megfelelő vízkormányzás (fészkelési időben vízborítottság), széles nádszegélyek meghagyása, töltések alakításának, kaszálásának mellőzése költési időszakban (július vége után lehet), egyéb zavarás (karbidágyú, fegyveres riasztás) mérséklése, mellőzése. Esetlegesen a bütykös hattyú állományszabályozása.

Név: Kis vöcsök *Tachybaptus ruficollis* Pallas, 1764

A vöcsökfajok fészkelési lehetőségeit a tavak (hínár)kaszálása, a töltések oldalának kaszálása és a jelentős (20 cm-nél nagyobb) vízszint-ingadozások jelentősen rontják. A kis vöcsök ismeretlen, de vélhetően csekély mértékű gazdasági kárt okoz ivadékhal-fogyasztásával. A konfliktus mértéke felmérendő, az illegális riasztás, esetleges gyérítés feltárandó és kezelendő problémák.
A töltések és a tavak mozaikszerű kaszálásával, illetve a megfelelően ütemezett telepítésekkel és vízkormányzással segíthetjük megtelepedését, fészkelését.

Név: Törpegém *Ixobrychus minutus* Linnaeus, 1758

A töltések növényzet-szegélyeinek kaszálása, hínárkaszálás a tavakon, valamint a töltéseken a tartós emberi jelenlét jelentős zavarást okoz.
A fenti faktorok mérséklése, kaszálás, zavarás megfelelőbb időbeli és térbeli ütemezése, a kaszálás késleltetése és a töltések egy nyomon történő kaszálása.

Név: Szürke gém *Ardea cinerea* Linnaeus, 1758

A halastavakon a szürke gém ismeretlen mértékű gazdasági károkat okozhat, emiatt – megfigyelések alapján – valószínűsíthető az illegális riasztás illetve lelövés is.
A halgazdálkodással összefüggő engedély nélküli vagy kimondottan illegális riasztások, gyérítések közvetlenül vagy közvetetten számos fajt érintenek. Ezeknek a tevékenységeknek a feltárása, a gazdálkodókkal történő közös megoldása szükséges.

Név: Fekete gólya *Ciconia ciconia* Linnaeus, 1758

Veszélyeztető tényezők: Fészkelésre alkalmas fák/erdők zavarása, kivágása potenciális veszélyt jelent
Fajvédelmi lehetőségek: A halastavak környékén található erdősávok megőrzése és a táplálkozó területek viszonylagos zavartalansága biztosíthatja a faj területen való fennmaradását/megtelepedését.

Név: Barna kánya *Milvus migrans* Boddaert, 1783

Potenciális veszélyt jelent a zavarás, fészkelésre alkalmas puhafa-erdők zavarása, vágása
Szaporodási időszakban (március eleje június vége) az erdősávban a zavarás mellőzése.

Név: Rétisas *Haliaaetus albicilla* Linnaeus, 1758

A fészkelésre alkalmas erdők kivágása, zavarása potenciális, a táplálkozóterület zavarása aktuális veszélyt jelent.
A terület fészkelőállományának megőrzése a fészkelésre alkalmas erdők, fasorok védelmével, illetve a halastavak, mint táplálkozóterület zavarásának csökkentésével biztosítható.

Név: Barna rétihéja *Circus aeruginousus* Linnaeus, 1758

Fészkelési időszakban a fészkelésre alkalmas nádszegélyek kaszálása, zavarás
Kaszálás megfelelő időzítése, 1 nyomsávos kaszálás a töltéseken. Fészkelési időszakban a zavarás mérséklése.

Név: Kis lile *Charadrius dubius* Scopoli, 1786

Halfogyasztó madárfajok ellen alkalmazott riasztások zavarhatják a táplálkozó madarakat.
A tavak lecsapolásával keletkező időszakos táplálkozóterületek biztosíthatók az átvonuló csapatoknak. Hosszabb távon javasolt fészkelésre alkalmas helyek (pl. fészkelőszigetek) kialakítása.

Név: Tavi cankó *Tringa stagnatilis* Bechstein, 1803

Halfogyasztó madárfajok ellen alkalmazott riasztások zavarhatják a táplálkozó madarakat.
Szárazon álló, vízállásos medencékkel az átvonuló példányoknak kedvező lehetőséget biztosíthatunk. Ehhez a tóegységek megfelelő, természetvédelmi szempontokkal összehangolt vízkormányzása szükséges.

Név: Szürke cankó *Tringa nebularia* Gunnerus, 1767

Halfogyasztó madárfajok ellen alkalmazott riasztások zavarhatják a táplálkozó madarakat.

Időszakos megtelepedését segítik a lecsapolások, a tavak szárazra állítása, illetve a nagyobb hínármezővel rendelkező tavakon a hínár meghagyása. A gazdasági kárt okozó fajok ellen alkalmazott riasztások mérséklésével e faj zavarása is csökkenthető

Név: Jégmadár *Alcedo atthis* Linnaeus, 1758

Fészkelésre alkalmas partfalak hiánya, mederalakítás, vízkormányzás miatt
Fészkelésre alkalmas partfalak kiképzése, vízállás megfelelő szinten tartása fészkelési időszakban

Név: Fülemülesitke *Acrocephalus melanopogon* Temminck, 1823

Elsősorban az átvonuló, a területen táplálkozó egyedek szempontjából lényeges a megfelelő táplálékot biztosító vízszegélyi növényzet (nád, gyékény). A kaszálás és esetleges gyomirtó használata potenciális veszélyforrást jelenthet.
A faj megőrzésében a területnek nincs komoly szerepe; a nádszegélyek, gyékényesek természetes állapota, vegyszerezés hiánya a vonuló madarak szempontjából jelentőséggel bír.

II. További, a Natura 2000 fenntartási tervezés szempontjából jelentős fajok

Név: Búbos vöcsök *Podiceps cristatus* Linnaeus, 1758

A búbos vöcsök az ivadékhalban ismeretlen mértékű károkat okoz, így jelentős konfliktusba kerül a halgazdálkodással. A konfliktus mértéke felmérendő, az illegális riasztás, esetleges gyérítés feltárandó és kezelendő problémák.
A nádas-gyékényes szegélyek megtartása a faj fészkelési lehetőségeit biztosítani képes.

Név: Károkatona *Phalacrocorax carbo* Linnaeus, 1758

A halastavakon a kormorán nagyobb táplálkozó csapatai érzékeny gazdasági és természetvédelmi károkat okozhatnak. A probléma mértéke okvetlenül felmérendő, az illegális riasztás, és gyérítés feltárandó és kezelendő problémák.
A halgazdálkodással összefüggő engedély nélküli vagy kimondottan illegális riasztások, esetleges gyérítések közvetlenül vagy közvetetten számos fajt érintenek.

Név: Dankasirály *Larus ridibundus* Linnaeus, 1766

Egyes madárfajok az ivadékhalban ismeretlen mértékű károkat okozhatnak, így konfliktusba kerülhetnek a halgazdálkodással.

3. 2. 5. Kutatás, monitorozás

Madárállományok monitorozás a 2008-ban, az MME Monitoring Központja által kidolgozott módszertan segítségével. Védett és fokozottan védett halfajok, kétéltűek és hüllők monitorozása.

3. 2. 5. 1. Faj szintű monitorozás

A jelölő madárfajok állományainak monitorozásán túl szükséges a jelölő növény- és állatfajok pontos állományfelmérése, majd monitorozása. Az ezekre a fajokra vonatkozó adatok frissítése.
Faj szintű állományfelmérés szükséges:

Réti csík *Misgurnus fossilis* – lehalászások alkalmával, valamint a csatornák felmérésével
Dunai gőte (Dunai tarajos gőte) *Triturus dobrogicus*
Mocsári teknős *Emys orbicularis* – különös tekintettel a tojásrakó helyek felderítésére
Harántfogú törpecsiga (Balogcsiga) *Vertigo angustior*
Nagy hőscincér *Cerambyx cerdo*
Szarvasbogár *Lucanus cervus*
Közönséges denevér *Myotis myotis*
Vidra *Lutra lutra*

3. 2. 5. 2. Közösség szintű monitorozás

Nincs.

3. 2. 5. 3. Élőhely szintű monitorozás

A terület élőhelytérképe (Á-NÉR és Natura 2000) 2009 tavasz-nyár folyamán készült el, a jelölő és egyéb védett növényfajok felmérésével együtt.
A térképek/előfordulási súlypontok felülvizsgálata (a területkezelések kivételével) a HD 17. cikkelyével összhangban, 6 évente szükséges.

3. 2. 5. 4. Területkezelések hatásainak monitorozása

A tervezett élőhely-rekonstrukciók (mocsárrét, láprét stb.), új területkezelések hatását évente szükséges monitorozni.

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

Az Uniós csatlakozást követően hazánk támogatási rendszere a többi tagállaméhoz harmonizáltan alakult ki. Ez vonatkozik a Natura 2000 területekre is.

SAPS – egyszerűsített területalapú támogatás

Az EMOGA Garancia részlegéből minden hasznosított mezőgazdasági terület jogosult az egységes területalapú támogatásra. A hasznosított mezőgazdasági terület hazánkban a művelt szántó és gyepterületekre vonatkozik, melyek a MePAR rendszerben támogatható területként vannak nyilvántartva. Az egységes területalapú támogatás (Single Area Payment Scheme –

SAPS) feltétele a terület művelésben tartása, valamint 2009-től a Kölcsönös Megfeleltetés (KM) rendszerének betartása.

Kölcsönös Megfeleltetés

A Kölcsönös Megfeleltetés (KM) egy harmonizált jogszabályi környezetet jelent, valamint gazdálkodási alapkövetelményeket foglal magába, mely rendszer bevezetése minden tagállam számára kötelező. A KM részét képezi többek között a Natura 2000 területeken való gazdálkodás feltételeinek a betartása is. Jelenleg a 269/2007 sz. Kormány rendelet által meghatározott feltételrendszerek betartása kötelező, mely kizárólag gyep hasznosítású területeken van hatályban. Ezeknek a feltételeknek a betartása nem csupán a Natura 2000 területekre járó kompenzációs támogatás folyósításának feltétele, hanem a SAPS támogatásé is.

Natura 2000 területek támogatása

A 1698/2005 EC Tanácsi rendelet 38§ alapján vidékfejlesztési forrásból kompenzációs kifizetés adható a kijelölt Natura 2000 területen gazdálkodók számára. Tekintettel arra, hogy a 269/2007 Kormány rendelet alapján jelenleg gyepterületekre vannak hatályban földhasználati korlátozások, a 38. § alapján a kijelölt Natura 2000 gyepterületek kompenzációs támogatásban részesülnek, melynek mértéke 38 Euró/ha.
Egyéb támogatások

Natura 2000 program a hazai vidékfejlesztési programozásba integráltan került beépítésre és az alábbi támogatási programokban is előnyt élveznek ezek a területek:

- Agrár-környezetgazdálkodási támogatás
- Nem termelő beruházások
- Erdő-környezetvédelmi támogatások
- 1. tengelyes támogatások

A fenntartási tervek szerepe a jelenlegi támogatási rendszerben.

Egyes vidékfejlesztési támogatások a Natura 2000 területekre vonatkozóan a fenntartási tervekhez kötötték a támogatási részvételt. A mezőgazdasági földterület első erdősítése jogcím, valamint az agrár-erdészeti rendszerek jogcím, melyek művelési ág váltással járó támogatások, csak abban az esetben engedélyezik Natura 2000 területen a támogatás igénylését, ha az a fenntartási tervvel összhangban van. A fenntartási tervek ilyen módú alkalmazása biztosítja azt, hogy az Uniós pénzek megfelelően hasznosulnak, nem hatnak egymás ellen, valamint kiküszöbölik azt, hogy a Natura 2000 területeken esetlegesen éppen Uniós forrásból történjen károsodás.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg csupán a 269/2007 kormányrendelet alapján van kompenzációs kifizetés. Az ebben a rendeletben meghatározott földhasználati előírások betartása minden Natura 2000 gyepterületen kötelező. Látható azonban, hogy jelenleg nincsen hatályban szántó, erdő, halastó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (láprét, vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezen területekre csupán az egyéb

földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A gyepterületekre vonatkozó földhasználati korlátozások olyan alapvető előírásokat fogalmaznak meg, melyek betartása minden hazai gyepterületen elengedhetetlen, a természeti értékesség fenntartása érdekében. Ez a rendelet azonban az általánosságából adódóan nem tud kezelni olyan speciális területi problémákat, melyek a Natura 2000 hálózat esetében fontosak. Ebből adódóan a fenntartási tervek egyik legnagyobb hozadéka az a területiségből eredő specialitás, mely megfelelően képes megalapozni a speciális kezelési irányokat. Ezen túlmenően a fenntartási tervek egy, a jelenleginél pontosabb, a területek igényeihez jobban igazodó támogatási rendszer megalapozását is hivatottak előkészíteni, és szakmailag megfelelően alátámasztani.

Figyelembe véve a Natura 2000 területekre meghatározott célokat, a fenntartási tervek feladata több szintű:

- a jelenlegi állapot szinten tartását célzó előírások meghatározása
- a jelenlegi állapot jobbítását célzó előírások meghatározása
- élőhely rekonstrukciós irányok meghatározása

Természetesen a fenti szempontok kifejezetten az élőhelyek számára fontos irányokat mutatják be, és a fenntartási tervnek ennél jóval többet kell magukba foglalni, például a monitoring rendszerre tett javaslatot, illetve nem lehet elfelejteni a társadalmi konszenzus kialakítását sem.

A támogatások javasolt területi rendszere

A Natura 2000 területek legkisebb tervezési egysége az élőhely, illetve az élőhelyfolt. Ez az az egység, mely ökológiai szempontból homogén egységet képez, illetve jelölő élőhely esetén is ezek a foltok kerültek azonosításra. A jelölő növény és állatfaj esetében is élőhely szintű azonosítás történt fajvédelmi szempontból, mely állatok esetén több élőhely típust is érinthet. Mind az adatgyűjtés, mind a monitoring élőhely szinten értelmezhető.

A földhasználat esetében a területi egység az ún. *kezelési egység*, amely azokat az élőhely foltokat nevesíti, melyek egységes kezelése indokolt, illetve amely élőhelyek esetében a célok eléréséhez a földhasználati előírások nem különülnek el. A *kezelési egységek* a Natura 2000 területeket általában nagyobb tömbökbe aggregálják, azonban előfordulhat olyan élőhelyfolt is, amely két kezelési egységbe tartozik. A kezelési egység szerepe és jelentősége a földhasználati előírások területhez rendelésénél van.

A kezelési egységhez az alábbi földhasználati előírások tartoznak:

- Kötelező előírások
- Ajánlott/elvárt előírások
- Komplex élőhely rehabilitációs/ élőhely fejlesztési előírások

A területiség esetében külön figyelemmel kell lenni a jelenlegi területalapú támogatási rendszer működésére, mely a hasznosított mezőgazdasági területeket veszi alapul. Natura 2000 területek támogatása esetében éppen azok a területek lehetnek értékesek, illetve fejlesztésre javasoltak, melyek jelenleg nem minősülnek hasznosított területnek (belvizes

területek, becserjésedett gyepek, felhagyott szántó területek). Ennek az ellentétnek a feloldása alapvetően határozza meg a Natura 2000 területek fenntartásának és fejlesztésének a sikerét.

A Natura 2000 terület lehetséges támogatási szintjei

Kötelező szint
Ezek azok a javasolt előírások, amelyek betartása indokolt a terület jelenlegi állapotának megőrzése érdekében. A fő területhasználati irányok meghatározása mellett olyan előírások meghatározása célszerű, melyek betartása alapvetően meghatározza a fajok, valamint az élőhelyek fennmaradását (pl.: gyep művelési ág fenntartására való kötelezés, a területről vízelvezetés tiltása stb.).

A 1698/2005 EC rendelet 38 §-a alapján kompenzációs kifizetésre jogosultak a Natura 2000 területen gazdálkodók a földhasználati korlátozásból eredő jövedelemkiesés, valamint többletköltség mértékéig. Ez a jogszabályi háttér a Natura 2000 hálózat alapszintű fenntartásához szükséges. Jelenleg 269/2007 Kormány rendelet képezi a 38§ alapján jogosult kifizetés alapját.

A kötelező szinten meghatározott előírásokat a Natura 2000 területen gazdálkodó földhasználóknak be kell tartaniuk.
Önkéntes szint
A második előírás szint már a területek természeti értékeinek a növelésére irányul, olyan gazdálkodási formák ösztönzése mellett, melyek a fajok populációjának növekedését, valamint az élőhelyek állapotának javulását célozzák meg. Ebbe a kategóriába az agrár-környezetgazdálkodási logika mentén, önkéntes vállalás alapján, de a területi sajátosságok figyelembe vételével tervezzük az előírások meghatározását. Ebben a kategóriában kizárólag területkezelésre vonatkozó, gazdálkodási módot meghatározó előírások tartoznak.

A Natura 2000 területek értékességének növelése érdekében, speciális előírások kidolgozása mellett önkéntes programban való részvétellel lehet a gazdálkodókat ösztönözni arra, hogy a jelölő fajok és élőhelyek állapotának javításában aktívan részt vegyenek. Az önkéntes szinten már kezelni kell az egyediséget, illetve a tervezési területen belül azonosítani kell az eltérő célokat, és az ahhoz rendelt földhasználati előírásokat.

Komplex élőhely rehabilitációs/élőhely fejlesztési előírások
A harmadik típusú előírások az önkéntes szinten belül megjelenő speciális előírások, melyek a területek vonatkozásában a legjelentősebb változást jelentik. Olyan terület-, tájhasználat-váltási, illetve élőhely rekonstrukciós, rehabilitációs prioritások, irányok tartoznak ide, melyek eredményeként a terület arculata jelentősen megváltozik, természeti értékessége nagy mértékben nő. Ebbe a kategóriába inkább prioritások, elérni kívánt célok kerülnek megfogalmazásra, melyek eléréséhez beruházási, fejlesztési feladatok elvégzése szükséges.

A fenntartási tervek jelenlegi formájukban alapvetően az önkéntes szint szakmai megalapozását, tervezési terület-szintű definiálását szolgálják.

3.3.2. A javasolt Natura 2000 kifizetés integrálása egyéb támogatási programokkal

Figyelembe véve a jelenleg működő támogatási rendszereket, illetve azok egymásra épülését, indokolt a Natura 2000 támogatások esetében az integrált megközelítés elvét alkalmazva több

támogatás harmonizálását megcélozni. A támogatások között a jelenlegi struktúrában is fellelhető az egymásra épülés, ennek továbbfejlesztése a források hatékonyabb felhasználását eredményezheti. Az integrálás alapvető célja a kettős finanszírozás elkerülése, valamint a jogszabályi környezet, adminisztráció harmonizálása.

Az említett kategóriák mellett a jelenleg működő támogatások figyelembevételével az alábbi kapcsolódási pontok kidolgozása javasolt:

Kötelezően betartandó/tiltott előírások	Önálló Natura 2000 támogatás formájában
Ajánlott/elvárt előírások	Agrár-környezetgazdálkodási, Erdő környezetvédelmi támogatásokkal integráltan
Komplex élőhely fejlesztési előírások	Erdősítésre vonatkozó, agrár-erdészeti, nem termelő beruházásokkal, KEOP támogatásokkal integráltan

Ennek az integrált megközelítésnek az elemei a jelenlegi vidékfejlesztési rendszerben már láthatók, hiszen például a *mezőgazdasági földterület első erdősítése* intézkedés, ami felfogható egy komplex területfejlesztési előírásnak, csak abban az esetben támogat bármilyen erdősítést, amennyiben erre vonatkozó területi prioritás a Natura 2000 fenntartási tervben meghatározásra került.
A különböző intézkedések együttes alkalmazása mellett a Natura 2000 területekre jelentős forrás biztosítható abban az esetben, ha a gazdálkodó számára a támogatási programokban való részvételnek több lehetősége is adott. Ezt azonban csak úgy lehet hatékonyan lebonyolítani ha – alkalmazva a Nyugat-európában működő példákat – akkreditált szakértők bevonásával tervezik meg a gazdálkodók a támogatások optimalizálását célzó földhasználati stratégiájukat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

Területileg érintett földhasználók, területkezelők számbavétele, elemzése, tájékoztatása, előzetes konzultáció és egyeztetés az alábbi módon valósult meg:

Eszköz típusa	**Dokumentum típusa**	**Időpont**	**Érintettek**
3 félig strukturált interjú	jegyzőkönyv	2009.01.30.	Nagykanizsai Önk. Zalaerdő Zrt. Miklósfai Mezőgazdasági Zrt.
Interjúval egybekötött terepbejárás	jegyzőkönyv	2009.01.30.	Természetvédelmi őr
2 félig strukturált interjú	jegyzőkönyv	2009.02.20.	Balatoni Halászati Zrt.
Ötletbörze	emlékeztető	2009.07.07.	Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság
Egyeztetési anyag megküldése levélben	levél, tervanyag	2009.10. hó	Helyi érintettek, hivatalos szervek
E-mailes, telefonos egyeztetés	E-mail, emlékeztető	2009.10. hó	Helyi érintettek

A széles körű kommunikációnál alkalmazott technikák az alábbiak:

Eszköz típusa	Dokumentum típusa	Időpont	Érintettek
Honlap	www.naturaterv.hu	2008. 12. hónaptól	Minden érdeklődő
Szórólap általános/területi	2000 példány a 20 mintaterületen	2009. 02. hónaptól	Összes/Területi érintettek
Nyomtatott kiadvány	6000 példány a 20 mintaterületen	2009. 11. hó	Gazdálkodók

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

A kommunikáció címzettjeinek körét az interjúk alapján készített érintett elemzés segítségével határoztuk meg. A Mórichelyi-halastavak Natura 2000 terület kapcsán a kulcsérintettek Nagykanizsa önkormányzata (Miklósfa részönkormányzata) a Balatoni Halászati Zrt, a Miklósfai Mezőgazdasági Zrt, valamint a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság. Kisebb mértékben érintett a Zalaerdő Erdészeti Zrt, a helyi vadásztársaság és a település lakossága. Az alábbiakban az érintettek ismertetésére kerül sor, hogy miként kapcsolódnak a Natura 2000 területhez:

- *Nagykanizsai önkormányzat:* saját vagyonkezelésben lévő területek révén nem érintett a Natura 2000 területen, s a jövőben sem tervezik a lakott vagy ipari terület bővítését a Natura 2000 terület felé. A város lehetőséget lát a közelében kijelölt Natura 2000 területekben, elsősorban a szelíd turizmus szerepének növekedése miatt, továbbá a különleges növény- és állatvilág feltárása, a védett természeti értékek lakossággal való megismertetése révén.
- *Balatoni Halászati Zrt.:* a tógazdaság területén összesen 239 hektáron folyik halgazdálkodás, előre meghatározott, természetes ivatáson és félmesterséges szaporításon alapuló haltermelési technológia szerint. Részt vesznek az agrár-környezetgazdálkodási programban: gazdálkodási naplót vezetnek, és meghatározott rendhez kötött a vízszint kezelése, a lehalászás, az esetés stb., amiért kompenzáció jár. A Natura 2000 területkijelölés miatt a madarak riasztása és gyérítése szigorúbbá vált – február végétől júniusig nem lőhetik a károkatonákat, a riasztást is engedélyeztetni kell a NPI-gal –, ami jelentős (éves szinten a Zrt. összes termelő tavát számolva közel 50 millió Ft-os) kárt okoz a társaság számára (1 károkatona naponta 0,5-0,7 kg halat is megeszik). Kompenzációt ezért egyelőre nem kaptak, de szükségét látják. A Natura 2000 területre vonatkozó elvárásokat összeegyeztethetőnek tartják a halgazdálkodással, s jó együttműködést ápolnak a BfNPI-gal is. A jelenlegi tájhasználat hosszú távú fenntartását mindössze az veszélyezteti, hogy jelenleg zajlik a BH Zrt. privatizációja, amelynek következtében a Mórichelyi-halastavak is tulajdonosváltáson mehetnek át. Egyelőre nem garantált, hogy a jelenlegi gazdálkodási technológiát az új tulajdonos átveszi.
- *Miklósfai Mezőgazdasági Zrt.:* a korábbi téeszből alakult gazdasági társaság által használt (főként magántulajdonosoktól bérelt) területekből 60 hektár esik a Natura 2000 hatálya alá a halastavakat szegélyező rétekből, de ebből csak mintegy 10 hektárt művelnek, mivel a többi nádas-zsombékos, amit munkagépekkel nem tudnak művelni. A megművelt 10 hektárra kapják a Natura 2000 kompenzációs kifizetést– itt a terjedő aranyvessző *(Solidago)* miatt szárzúzóznak, illetve kaszálnak. AKG füves élőhely programban is részt vesznek. Az érintett terület kívánatos kezelése ügyében felkeresték a BfNPI szakembereit, s együtt alakították ki a tájhasználat rendszerét (fákat, magasabb cserjéket nem vágják ki, április közepén és szeptember közepén kaszálnak és szárzúzóznak, a kaszálás során 8%-ot meghagynak, vadriasztó láncot

használnak, és kontroll területet hagynak fel). Mivel erdőgazdálkodással is foglalkoznak, ennek kapcsán is kérték a BfNPI tanácsát, de itt komolyabb változtatásra nem volt szükség, az erdőterv szerint folytathatták a tisztítóvágásokat, kitermelést. Javaslatuk a rét kezelésére, hogy a bokrokat jobban lehessen gyéríteni. A terület számára a legjobb a legeltetés lenne, de a meglévő tejelő szarvasmarha állománnyal erre nincs lehetőségük. Ezért a helyiekkel való kooperációban látnak még lehetőséget: a közelben van egy lovarda, a lovakkal lehetne esetleg a rétet legeltetni.

- *Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság*: a területen jelenleg zajló halgazdálkodás megfelel a természetvédelmi céloknak. A tavak leeresztésének időpontja általában egybeesik a nagyobb madárvonulásokkal, így megfelelő táplálkozási hely a vonuló védett madaraknak és az itt fészkelőknek egyaránt. A madarak riasztása szabályozott, a vadászat egyre csökkenő mértékben van jelen (évente egyszer van szezonnyitó vadréce vadászat). A tópartokon és a töltéseken az invazív fajok – elsősorban a japán keserűfű *(Fallopia japonica)* – elterjedése jelent problémát, mindazonáltal a halgazdasággal jó kapcsolatot ápolnak, és nem tartják szükségesnek jelentősebb változtatások bevezetését. A tavakat körülölelő réteken, lápos-mocsaras területeken jelenleg alig van kezelés. Az invazív fajok (elsősorban az aranyvessző *(Solidago)* terjedése miatt a NPI kívánatosnak tartja a szárzúzózást és a rendszeres kaszálást vagy legeltetést a környező terület kezelését ugyanakkor megnehezíti, hogy igen elaprózott a birtokstruktúra, a szövetkezeti földek tagosítása után több tucat tulajdonos osztozkodik rajta.
- *Zalaerdő Erdészeti Zrt.*: mindösszesen 18 ezer hektáron érinti az erdőgazdaságot a Natura 2000 program, ebből azonban csak pár hektárra tehető a Mórichelyi-halastavak kijelölés. Az érintett területen erdőgazdálkodás nem folyik, védett fajok sem nagyon találhatók, helyettük egy erdészeti épület és egy sportlőtér, továbbá díszítő céllal virágágyások, cserjék. A terület jelenleg turisztikai és rekreációs célokat szolgál, bár szántó- és gyepművelési ágban van nyilván tartva. A terület jelenlegi hasznosítását, és a rajta fellelhető fajokat tekintve nem tűnik indokoltnak, hogy a Natura 2000 hatálya alá vegyék, a Zalaerdő többször kérvényezte is, hogy az érintett területet vegyék ki a programból, azonban sem ennek a kérésnek, sem kárigényüknek nem tudtak eddig érvényt szerezni.
- *Helyi vadásztársaság:* összesen mintegy 8000 hektáros vadászterületen gazdálkodnak. Főleg récére, vetési lúdra vadásznak a halastavak környezetében, de a vadászat az utóbbi években folyamatosan visszaszorult (részben egy korábbi konfliktusnak köszönhetően is, amikor védett cigányrécéket ejtettek el a vadászok). Elsősorban a szezonnyitó vadréce vadászat vonz nagyobb kört. A vadászok által jelzett veszély, hogy a hattyúállomány folyamatosan növekszik, a réceállomány pedig folyamatosan csökken.
- *Miklósfa lakossága*: érintettségük elsősorban a terület rekreációs célú használata révén lehet számottevő (madármegfigyelés, esetleg lovaglás a közeli lovas tanyáról, illetve a lovas tanya bővítése), ugyanakkor a halastavak látogatása jelenleg engedélyhez kötött, így nem fenyegeti a területet a szelíd turizmus fellendülése. A Városszépítő Egyesület egy korábbi, a tehenészet bővítése ellen fellépő tiltakozási akciójában hivatkozott a Natura 2000 terület természeti értékeire, így valószínűleg a lakosság, de legalábbis a civil szervezet körében ismeretes a területkijelölés.

Az interjúk alapján úgy tűnt, hogy a Natura 2000 terület kijelölés viszonylag keveseket érint közvetlen módon a településen, fennálló éles konfliktusról nem szereztünk tudomást. A Natura 2000 kijelölésről a jelentősebb tájhasználók mind értesültek, s a programot – bár többeknek költségnövekedést okoz – nem tartják ellentétesnek a működésükkel. A nagyobb területhasználók a BfNPI-vel jó kapcsolatot ápolnak, és nyitottak a természetvédelmi célú

gazdálkodás felé, részben azért is, mert részt vesznek már futó AKG programokban. Ugyanakkor azt is tapasztaltuk, hogy kisebb érintettcsoportokat hátrányosan érinthet a program, ami konfliktusokat szült/szülhet: pl. a vadászokkal való konfliktus a halastavak környezetében zajló vadréce vadászat (cigányrécék kilövése) kapcsán, vagy az aranyvessző virágzás előtti szárzúzózása miatt a méhészekkel kialakult feszültség.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Konzultáció országos hatáskörű szervekkel

Az országos szinten érintett államigazgatási szervekkel (mezőgazdasági, erdőgazdasági és vízgazdálkodási témában) a projekt felépítésének megfelelően a projekt vezetői konzultáltak, a kapcsolattartás e szervekkel a projekt során folyamatos. A konzorcium vezetői az FVM-mel (2008.11.03. Kiss Zoltánnal), az MgSzH Erdészeti Igazgatóságával (2009.03.11. és 2009.03.23. Wisnovszky Károllyal) és a VKKI által megbízott ÖKO Zrt.-vel (2009.03.17. Rákosi Judittal) tartott egyeztetéseket.

Egyeztetés területi és helyi hatáskörű szervekkel

A fenntartási terv egyeztetési anyagát a következő területi és helyi szervek és szervezetekkel szükséges egyeztetni az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Kormányrendelet 4 §.szerint:

- területi államigazgatási szervek,
- nemzeti park igazgatóságok,
- települési önkormányzatok,
- érintett földrészletek tulajdonosai, vagyonkezelői, gazdasági érdekképviseleti szervek,
- környezet és természetvédelmi célra alakult társadalmi szervezetek.

Az elkészült tervváltozat egyeztetése céljából az alábbi két fő egyeztetési módszert alkalmaztuk:

1. Az egyeztetés anyag digitális adathordozón (CD) postai úton való megküldése az érintetteknek (ún. „hivatalos egyeztetés”) azzal a kéréssel, hogy a tervváltozatot írásban véleményezzék megadott határidőre. Elsődleges érintett kör: területi államigazgatási szervek, nemzeti park igazgatóságok, települési önkormányzatok.
2. Az egyeztetés anyag digitális adathordozón (CD), vagy nyomtatott formában postai úton, vagy e-mailen való megküldése az érintetteknek (kérésüknek megfelelően). Egyeztető fórum tartása a kevés érintett, illetve a közöttük lévő viszonylag nagy földrajzi távolságok miatt nem célszerű. Ehelyett telefonon egyenként egyeztettünk az érintettekkel, és megkértük őket a fenntartási terv véleményezésére telefonon vagy írásban. Igény esetén személyes találkozóra is lehetőséget biztosítottunk számukra, (ennek keretében ígéretet tettünk arra, hogy előre egyeztetett időpontban felkeressük az adott érintettet, és lehetőséget biztosítunk a tervezővel való eszmecserére). A személyes egyeztetésre való igényét egyetlen érintett sem jelezte. Elsődleges érintett kör: terület nagyobb tulajdonosai, földhasználói.

1. Hivatalos egyeztetés: 2009.09.15. – 11.20.

Megszólított véleményező	Véleményt küldött
Nagykanizsa Megyei jogú város Önkormányzata	-

Nyugat-Dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség	-
Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság	-
Nyugat-Dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság	x
Zala Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Földművelésügyi Igazgatóság	-
Zala Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság	-
Zala Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatóság	-
Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Zala Megyei Kirendeltség	-
Zala Megyei Földhivatal	-
Pécsi Bányakapitányság	x
Nyugat-dunántúli Regionális Államigazgatási Hivatal Zalaegerszegi Kirendeltsége	-

A beérkezett véleményeket táblázatban rögzítettük, feldolgoztuk, és ezt követően a szakértői és megbízói mérlegelés alapján a tervváltozatba beépítettük.

2. Személyes egyeztetés: A tervezési terület kis számú érintettje alapján fórum megtartása nem volt javasolt. A legfőbb érintettekkel két oldalú egyeztetés történt az álataluk igényelt módon *(* személyes egyeztetés, írásban és telefonon).

A kommunikációs tevékenység részletes beszámolóját és eszközeit a 21. sz. melléklet tartalmazza.

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot-jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

A **Móriczhelyi-halastavak különleges madárvédelmi terület (Natura 2000 kód: HUBF10001)** Zala megyében, Nagykanizsa közigazgatási területén, Nagykanizsa várostól 7 kilométerre D-i irányban, Miklósfa település határában található. Földrajzi tájkategóriák szerint a terület a Princpális-völgy kistáj déli részén (csekély mértékben átnyúlva a Zalaapáti-hát kistájba), a Zalai-dombvidék középtáj, illetve a Nyugat-Magyarországi peremvidék nagytáj területén helyezkedik el.

A Natura 2000 terület a csaknem 240 hektáros mesterséges halastó-rendszert illetve a körülötte található erdő- és gyepterületeket magában foglaló mintegy 651 hektáros terület.
A korábbi (2004-es) Natura 2000 lehatároláshoz képest a legutóbbi (2008) felülvizsgálat során (?) a terület kibővült a tavaktól É-ÉK-i irányban elhelyezkedő Leányvári-rétekkel és a Szorgalom-réttel. A jelenlegi Natura 2000 területet nyugati és északnyugati oldalról a Bakónaki-patak, a Principális-csatorna és a Dencsár-árok, dél felől a Szaplányosi-határárok, kelet felől pedig szántóterületek határolják.

A terület központi részét elfoglaló halastórendszer a Kis-Balaton után Zala-megye egyik legfontosabb madárélőhelye. A tavak északkeleti partvonala mentén, a természetes tómeder partján elhelyezkedő Szennyesi-berek botanikai szempontból kiemelt érték. A terület északnyugati részén, a Bakónaki-patak – Dencsár-árok – Principális-csatorna által határolt, nagyrészt kaszálóként hasznosított területek jó állapotú üde gyepek, a magasabb térszíneken homoki gyeptársulásokkal, botanikai értékekkel.
A halastó-rendszert az 1920-as években hozták létre; jelenlegi tulajdonosa a Magyar Állam, kezelője a Balatoni Halászati Zrt (BHZRT). A Móriczhelyi-halastavak adják a BHZRT legnagyobb összefüggő tógazdasági létesítményét.

1.1.1. Éghajlati adottságok

Hőmérséklet
A területre a szubmediterrán hatás mellett a szubalpin befolyás is jellemző. A kettős hatásból kifolyólag a hőmérséklet éves viszonylatban sokkal kiegyenlítettebb, mint az ország más részein – a hűvös óceáni és melegebb földközi-tengeri légtömegek télen enyhébb, nyáron mérsékeltebb hőmérsékletet eredményeznek.
A januári középhőmérséklet enyhe, a -1 °C-t sem éri el; a júliusi középhőmérséklet 19,5 - 20,0 °C körüli. Az évi középhőmérséklet 10,2 °C; a hőmérséklet évi közepes ingadozása (21,7 °C) ez országosan igen alacsony mértékűnek tekinthető.

Csapadék
Nagykanizsa és környéke az ország egyik legcsapadékosabb területe; az éves csapadék 700-800 mm között alakul, eloszlása egyenletesebb, mint az ország más részein. Csapadékra 100-110 nap lehet számítani évenként, 10 mm-t meghaladó mennyiségre átlagosan legalább 25 napon. A 24 óra alatt lehulló csapadékmennyiségek maximumai a területen 80-120 mm között fordultak elő. Csapadékmaximum május hónapban alakul ki, ősszel szintén kialakul egy másodmaximum. A területre jellemző időjárás (enyhébb telek kevesebb hóval, hűvösebb, csapadékos nyarak) ellenére az utóbbi években a forró csapadékmentes nyara váltak jellemzővé. A nyári zivatarok során az országos átlagnál gyakrabban alakul ki jégeső.

Szél
Széljárás tekintetében, a Principális-völgynek köszönhetően, az északkeleti és délnyugati szelek a leggyakoribbak, nyáron az északi viharos szelek uralkodnak; a szélmentes napok száma 5%, ezzel a terület országosan a legszelesebb vidékek közé tartozik.

Vízgőztartalom
A levegő relatív páratartalma magas, átlagosan 76%, ami a dús vegetáció kialakulásának és fennmaradásának kedvez.

Napfénytartam
A Principális vízgyűjtőjén a magyarországi átlagot kissé meghaladó a borultság. A felhőzet évi átlaga 58-64 % közé esik, a borultság mértéke Ny-ról K felé haladva csökken. A napsütéses órák száma az évi 110-120 borult nap miatt 1800-1900 óra, ami alföldi területekkel összehasonlítva 200-300 órával kevesebb.

1.1.2. Vízrajzi adottságok

A környék fő vízgyűjtője a 609 km^2 vízgyűjtő területtel rendelkező, 57,1 km hosszú Principális csatorna - korábban Kanizsa (Kanissa) folyó -, amely a misefai eredésétől a Muráig gyűjti össze a mellékvizeket, illetve levezeti a pangóvizes területek vizét. A vízgyűjtő évi csapadékösszege az országos átlagnál magasabb, 750-800 mm körüli. A Principális vízgyűjtője a Mura magyarországi, mintegy 2040 km^2-es részvízgyűjtőjének keleti felén található, a nyugatabbra eső területek vizeit a Kerka vezeti a Murába.

A elszivárgó talajvizek, és a dombokról lefutó csapadékvíz a völgyekben kanyargó patakok medrében talál lefolyást. A völgyhálózat sűrű (2 km/km^2); a meredek, kötött talajú domboldalak miatt jelentékeny a lefolyás. A lehullott csapadék átlagosan 20%-a távozik vízfolyásokon keresztül; kis része elpárolog (megerősítve a gyakori szelekkel), illetve raktározódik vízgyűjtő terület talajaiban, illetve, például, a mesterségesen, völgyzáró gátakkal kialakított halastavakban.
A terület természetes állapotában mocsarasodásra hajlamos, pangóvizes térszín volt, a dél felé kiszélesedő völgy mocsarában egy terjedelmes teraszra épült Kanizsa egykor híres mocsárvára. A katonai megfontolások háttérbe szorulásával a növekvő népesség igényeinek megfelelően az 1900-as évek elejétől a vízgyűjtő északi részét, majd az I. világháború után, illetve 1968-tól újfent rendezték a környék vizeit, kialakítva a mai csatornarendszert.
A városkörnyéki dombság gazdag tiszta vizű forrásokban. A XX. század közepétől folyó kőolaj- és földgázkutatásoknak köszönhetően jelentős termálvíz-készletek kerültek feltárásra Nagykanizsa és környéke felszíne alatt, mintegy 3000-4000 m-es mélységben. A termálvíz eleddig hasznosításra nem került.
A Principális vízgyűjtőjének fontosabb halastavai: Móriczhely (239 ha), Pogányszentpéter (80 ha), Palin (23 ha) és Gyóta (13 ha); jelentősebb állóvíz még Nagykanizsa üdülőkörzetében a Csónakázó-tó.
A Natura 2000 terület központi részét kitevő Móriczhelyi-halastavak összterülete 239 hektár, átlagos mélysége 1,3 m. A halastórendszer területén 9 tóegység és 22 teleltető tó található.

1. táblázat: a nagy tóegységek területe:

1. sz. tó	5,0 ha
1/a sz. tó	11,0 ha
2 sz. tó	22,0 ha
2/a sz. tó	5,0 ha
3 sz. tó	23,0 ha
4 sz. tó	6,0 ha
5 sz. tó	52,0 ha
6 sz. tó	35,0 ha
7 sz. tó	80,0 ha
Összesen	239,0 ha

A tórendszer vízutánpótlását két természetes vízfolyás segítségével alakították ki; a tavakat a Bakónaki patak és a Szaplányosi-határárok (Szaplányos-folyás) vize táplálja. A vízbetáplálás és a lecsapolás a Bakónaki patak felé teljes mértékben gravitációs úton történik. A halastavak környéke gyenge lefolyású terület.
A halastavakat – a dunántúli halastavakra jellemző módon – völgyzáró gáttal, a természetes partszegélyt kihasználva, egy korábbi vizenyős-mocsaras területen alakították ki az 1920-as években. A vízszabályozás lehetővé teszi az állandó vízmagasság tartását. Természetvédelmi szempontból kívánatos a tavak tél végi-kora tavaszi feltöltése, és a fészkelési időszak végéig a vízszint tartása.
A felsorolt főbb vízfolyásokon túl kisebb mesterséges csatornák találhatók a Leányvári-rétek területén, illetve a tavak délkeleti partja mellett húzódó égererdőben.

1.1.3 Geológiai, geomorfológiai adottságok

Földtörténeti áttekintés

A térség egykor hatalmas ÉK-DNy irányú Triász-kori mészkő- és dolomithegységből állt, széles völgyekkel és több ezer méter magas hegygerincekkel. A hegység az évmilliók során letöredezett és lepusztult. A Kárpátok hegyláncának miocén-kori felgyűrődésekor a törések mentén vulkánok keletkeztek. Ezzel egy időben megindult a hegység lassú lesüllyedése, föléje a Pannon tenger nyomult, amelyből 3000-5000 méter vastagságú üledék rakódott le, elfedve végül a legmagasabb egykori hegycsúcsokat is. Ebben a neogén üledékben keletkeztek azok a szénhidrogén-telepek, amelyeket az 1930-as évektől kezdődően feltártak és kitermeltek.
A felső Pliocén időszakban a terület megemelkedett, és az egykori tengerfenék a felszínre került. Ezen terített szét kavicsos, homokos hordalékát a dél felé haladó Ős-Mura, Ős-Rába, esetleg az Ős-Duna. A kavicsos lerakódások egyes dombtetőkön ma is megtalálhatók. A jégkorszak nedves időszakában a tovább emelkedő felszínen erőteljes völgyképződés kezdődött. A felszín további alakítását a helyi vízfolyások végezték több százezer év alatt, ezzel kialakítva a mai földfelszínt. A többnyire É-D irányú völgyhálózat kialakulásán túl szerkezeti változások is történtek. A Principális-völgy középső része mellett besüllyedt az a 10-15 km széles ÉK-DNy irányban húzódó árok, ami nem szabdalódott fel, és az így létrejövő alacsony, 140-160 m magas térszínen épülhetett Nagykanizsa városa is. Az Ó-holocén száraz és meleg klímája alatt mozgásba jött a Principális-völgy magasabb térszíneinek homokja; a szelek barázdálta felszín több helyen felismerhető.

Geológia, geomorfológia

A Kanizsai dombhát illetve a Principális völgy déli részének mai képét egy változatos dombsági felszín jellemzi, zömmel meridionális (észak-déli irányban elnyúló) völgyekkel, kevés sík területtel. Nagykanizsa városa két árkos süllyedés találkozásánál keletkezett: az egyik a Balatonnal párhuzamos ÉK-DNy-i 10-15 km széles árok, a másik a Principális-csatorna észak-déli völgymedencéje. A találkozás eredményeként létrejött alacsony térszín 140-165m magasságú. A várost 200-300 m-re kiemelkedő dombok övezik. Itt, Dél-Zalában több helyen is felszín közelbe kerültek a Pannonkori réteges homokkő-padok. Máshol többnyire a löszös, vályogos képződmények a jellemzőek. A Principális völgyében a lápos rétek mellett futóhomokos területeket is lehet találni.
A Principális-völgy kialakításában a szerkezeti mozgásoknak, a folyóvízi eróziónak, a deflációnak és a tömegmozgásos folyamatoknak egyaránt szerepe volt. A D felé fokozatosan táguló, helyenként völgymedenceszerűen kiszélesedő meridionális völgy különböző mértékben megsüllyedt völgyszakaszokból fűződött fel. A széles völgyfeneket (1-3 km) és a völgylejtőket többnyire felső-pleisztocén keresztrétegzett folyóvízi homok, pleisztocén folyóhomok és jégkorszaki vályog béleli ki. A Pacsai-sűlyedéktől D-re a völgylejtők fokozatosan lealacsonyodnak, és Nagykanizsa térségében a lankás lejtőkkel határolt völgy 4-5km széles völgymedenceszerű lapállyá szélesedik. A vízgyűjtő keleti széle É-D irányban hosszan elnyúló eróziós-deráziós dombság. A D felé fokozatosan kiszélesedő, lapos hát É-D-i kibillenése, és K-Ny-i irányú harántvetődések mentén történő lépcsőzetes lealacsonyodása és feldarabolódása, az eróziós-deráziós völgyek sűrű hálózata, valamint a lejtők és a tetők nagyfokú erodáltsága a jellemző.
Nagykanizsa város alatti rétegek geológiai és földtörténeti viszonyai, a földtani szerkezetek, illetve azok kőzettani felépítése a nagyszámú olajkutató fúrás adatai alapján nagy pontossággal és részletességgel ismertté váltak. A legidősebb képződmények az újpaleozoikus időszakból származnak, többnyire homokkövek és aleurit képződmények.

1.1.4. Talajtani adottságok

A Principális vízgyűjtő területén az alapkőzetet mindenütt a felsőpannon és felsőpliocén időszakban képződött homokos-agyagos képződmények alkotják. Az alapkőzetet a vízgyűjtő egyes részein vastag pleisztocén, erősen vályogosodott lösz fedi.
A termőföld kialakulása ezen a vályogos, löszös és homokos anyakőzeten történt, erdőtakaró alatt és dombsági feltételek között. Minőségét a bőséges csapadék kedvezőtlenül befolyásolta; kilúgozás eredményeként humuszban, valamint Ca- és Mg-sókban szegénnyé, savanyúvá vált, termékenysége általában mérsékel. A vízgyűjtő terület uralkodó felszíntakarója az agyagbemosódásos barna erdőtalaj, és a pszeudoglejes barna erdőtalaj. Ezek területi részaránya a teljes vízgyűjtőn kb. 80 %, közel egyenlő arányban megoszolva. Erodálatlan állapotban a termőréteg elérheti az 1m vastagságot. Erdő szépen fejlődik rajtuk, de szántóföldi művelés esetén pótolni kell a tápanyagokat. A talajok minőségbeli különbségeit főként az anyakőzet változó összetétele okozza. Mechanikai összetételük általában periglaciális vályog és agyag, agyagos vályog, kisebb részében homok és löszös üledék. E talajok vízgazdálkodása általában kedvezőtlen, de van ahol jó vízgazdálkodású, nagy vízraktározó képességű, jó víztartó talajok is vannak. Rossz vízgazdálkodású, gyenge termőképességű homokos talajok legnagyobb kiterjedésben Jankapuszta körül találhatók. A vízgyűjtő közel 20 %-án, természetesen a vízfolyások völgyében, a vizenyős völgytalpakban lápos réti talajokat, láptalajokat, réti öntéseket találunk; szervesanyag-tartalmuk magas a felszín közeli talajvízszint miatt. A felsorolt talajok termőképességét rontja a domboldalak talajának

folyamatos lepusztulása. Hasonló károkat okoz a Principális mentén száraz és szeles időben mozgatott homok.

1.1.5. Tájhasználat-változás

A Principális csatorna völgyében a mezőgazdasági termelés, a völgyfeléki területeken egészen a XIX. századig gyakorlatilag nem volt. A mocsárvidék meghódítása 1906-ban kezdődött, majd - bár teljesen más alapokon - az 1960-as éveket követően fejeződött be. Újabb korszakváltás a „szocialista" időszakot követő privatizáció volt. Ez alatt a völgy újra felvette eredeti mocsaras állapotát, csak rövid szakaszokon voltak fenntartási munkák.
A Kanizsai-dombhát vidéke mindig is mentes volt a túlzott modernizációtól, többnyire elszórtan kis települések alakultak ki. Nem jöttek létre nagy, egybefüggő mezőgazdasági területek, viszont megmaradtak az erdők. A dombhátak tetején gyakoriak a kisparcellás, borházakkal tarkított szőlőültetvények, úgynevezett szőlőhegyek.
A löszös talajokon a kelta időktől kezdődően folyik földművelés. Nagykanizsa város kialakulásával, a lakosság ellátására a művelésbe fogott területek nagysága növekszik, ez a mocsarak folyamatos szárításával és erdőirtásokkal párosul.
Egy 1938-as összegző forrás szerint az alluviális lerakódásokon mindenütt rétgazdálkodás zajlott, elvétve szántókkal, de a futóhomokos és a homokos területek is legelőként hasznosultak. A löszdombokon erdőgazdálkodás folyt. Állattenyésztés saját szükségletre, félistállózó marhatartás volt jellemző, intenzívebb tejhasznú gazdálkodás nélkül. A forrás újdonságként említi a háziszárnyas-tenyésztést és a méhészkedést.

A vízgyűjtő Somogy megyével érintkező területein már közel 100 éves a halgazdálkodás, körtöltéses és völgyzárógátas tavakat egyaránt találunk. Egy 1995-ös forrás szerint azonban Principális vízgyűjtőjében található fontosabb halastavak (lásd: Vízrajz) gyorsan feliszapolódnak, gazdaságosságuk vitatott. Ennek okán az egyik halastónál (Palin) a halgazdálkodást víziszárnyas tenyésztésével kombinálják.

A Móriczhelyi-halastavak rendszere az 1920-as évek végétől létesült folyamatosan, részben a II. világháború után, a legészakibb, 7-es tóegységből („őstó") kiindulva, a délebbre fekvő tóegységek hozzákapcsolásával.
A halastórendszer jelenleg a Balatoni Halászati Zrt. legnagyobb összefüggő tógazdasági létesítménye. A tóegység 9 db termelő és 22 db teleltető tóból áll. A tavak a terepadottságnak megfelelően hossz- illetve kereszttöltésesek. A tórendszer műszaki állapota teljes értékű. A lehalászás három kiépített külső halágyba történik, a halágyak másodlagos hasznosítása csuka, és süllő előneveléssel történhet.
Az 1980-as évek végéig, illetve néhány év szünettel a 2000-es évek legelején (2001?) a 7-es tóegység keleti partján a Szennyesi-berek nevű területegységen a halászati tevékenységgel összefüggő intenzív víziszárnyas (kacsa) -tenyésztés zajlott; ennek nyomait a mai napig a területen megtaláljuk: kerítésdarabok, épületmaradványok. A kacsatelep kb. 2003-ban szűnt meg egyfelől gazdasági (nem volt, aki felvásárolja az állatokat), másfelől, végső soron természetvédelmi okokból az akkor még hatósági feladatokat is ellátó nemzetipark-igazgatóság betiltatta.
A 2009-es évben a Balatoni Halászati Zrt. tulajdonában lévő terültek más vagyonkezelésbe, részben magánkézbe kerülése várható. A Móriczhelyi-halastavak tulajdonviszonyai a terv lezárásáig nem rendeződtek, ugyanakkor ez jelentős mértékben befolyásolhatja a terület természetvédelmi célkitűzéseinek, így jelen fenntartási tervben foglaltak megvalósulását, érvényre jutását.

A tervezési területen található 80-90 hektár erdő mintegy 180 tulajdonos között oszlik meg; főként a Bakonyerdő Erdészeti és Faipari Zrt. kezeli, a Zalaerdő Zrt. 5 hektárt birtokol. A terület vadászati jogosultsága szintén a Zalaerdő tulajdonában van. 2003-ig rendszeres vadászat, vendégvadásztatás zajlott a területen, illetve ugyaneddig az időpontig nevelt, félvad tőkés récéket engedtek ki vadászati célból. 2004-től ez a tevékenység megszűnt.

Az 1990-es évek közepén Szennyesi-berek víztől távolabb eső üde láp- és mocsárrétjeit még kaszálóként, a szárazabb homoki gyepterületeket pedig szarvasmarha-legeltetéssel hasznosították. A legeltetés, kaszálás mára ezen a területen megszűnt, a Bakónaki-patak nyugati oldalán elterülő Leányvár gyepjeit a Miklósfai Mezőgazdasági Zrt. kaszálóként hasznosítja szarvasmarhatelepe takarmány-ellátása végett.

1.2. Természeti adottságok

A terület a Natura 2000 ökológiai hálózatban mint különleges madárvédelmi terület szerepel, a 2004-es kijelöléskor 5 megállapított minősítő madárfajjal.
A területen ugyanakkor közösségi jelentőségű élőhelyek is találhatók, jelentős botanikai és zoológiai értékekkel.

A 2004-es kijelölés 2008-as újraértékelése során, az adatbázison jelentős változtatás nem történt, az élőhelyi kiterjedések, egyedszámok nem változtak, a 2004-es adatbázis tehát érdemi felülvizsgálatra nem került.

Terület kiterjedése

Egyetlen jelentős változtatás a terület kiterjedésében történt: az EU-ban (és néhány hazai adtabázisban) található 450 ha-ról 651,8 ha-ra növekedett a Natura 2000 terület kiterjedése, tekintettel az északkeleti részen található Leányvár és Szorgalom-rétek hozzácsatolására.
Az adatbázisokban a változtatás időpontjáról, okáról, stb. információt nem találtunk, ennek tisztázása szükséges lenne, tekintettel arra, hogy pl. a 2008-as madártani felméréseknél a 450 ha-t mutató térkép volt használatban.
Az élőhelyek, fajok tekintetében ez a változtatás nyilvánvaló újdonságokat hozott, ezek a 2008-as adatbázisból nem olvashatók ki, ez növeli a bizonytalanságot.

Közösségi jelentőségű élőhelyek

Négy új élőhelytípust sikerült kimutatni a területről, egy eltűnt, illetve valamennyi élőhely esetében változott a kiterjedés.
Ennek okai:

1. A terület bővítése 200 hektárral
2. Élőhelyek változása: degradáció, átalakulás, művelésiág-változások, stb.
3. Alaposabb felmérés
4. Szubjektív megítélések – ahány botanikus, annyiféleképpen felelteti meg a Natura 2000 élőhelyeket és az ÁNÉR élőhelyeket.

A területen jelölő élőhely nincs, mivel a terület különleges madárvédelmi terület.

Élőhely neve	Natura 2000 kód	Területi arány (%) 2004/2008	Kiterjedés (ha) 2004/2008	Területi arány (%) 2009	Kiterjedés (ha) 2009

Pannon homoki gyepek	6260*			1.2	7.8
Kékperjés láprétek	6410	2.0	9.0	-	-
Mészkedvelő (meszes talajú) üde láp- és sásrétek	7230	3.9	17.55	0.5	3.1
Eutróf sekély tavak és holtmedrek hínárja	3150	5	22.5	36.4	236.2
Ártéri mocsárrétek	6440	3	13.5	0.4	2.4
Sík- és dombvidéki kaszálórétek (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)	6510			21.5	139.7
Üde, tápanyaggazdag magaskórósok	6430	1	4.5	7.3	46.4
Enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőris (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	91E0*			8.0	51.6
Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén Quercus robur, Ulmus laevis és Ulmus minor, Fraxinus excelsior vagy Fraxinus angustifolia fajokkal (Ulmenion minoris)	91F0			0.6	3.7

Az élőhelyek tekintetében az alábbi változás áll fenn a 2008. évi Natura 2000 adatlaphoz (Standard Data Form) képest.

1. A 6260 *Pannon homoki gyepek élőhely a területen előfordul a 2009. évi terepi felmérések alapján
2. A 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek *(Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)* élőhely a területen előfordul a 2009. évi terepi felmérések alapján.
3. A 91E0 *Enyves éger *(Alnus glutinosa)* és magas kőris *(Fraxinus excelsior)* alkotta ligeterdők *(Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)* élőhely a területen előfordul a 2009. évi terepi felmérések alapján.
4. A 91F0 Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur, Ulmus laevis* és *Ulmus minor, Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal *(Ulmenion minoris)* élőhely a területen előfordul a 2009. évi terepi felmérések alapján.
5. A 6410 Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon *(Molinion caeruleae)élőhelyet* a tervkészítés évében (2009) ezt az élőhelytípust a területen nem sikerült kimutatni – valószínűleg korábban megvolt, de degradálódott, átalakult.

A tervezési terület élőhelyeinek megoszlása közösségi jelentőségű élőhelyek szerint

Natura 2000 kód	**Natura 2000 név**	**Terület (ha)**	**%**
3150	Természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel	236,2	36,4%
6260*	Pannon homoki gyepek	7,8	1,2%
6410	Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon *(Molinion caeruleae)*[6]	0	0%
6430	Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai	46,4	7,3%
6440	*Cnidion dubii* folyóvölgyek mocsárrétjei	2,4	0,4%
6510	Sík- és dombvidéki kaszálórétek *(Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)*[7]	139,7	21,5%
7230	Mészkedvelő üde láp- és sásrétek	3,1	0,5%
91E0*	Enyves éger *(Alnus glutinosa)* és magas kőris *(Fraxinus excelsior)* alkotta ligeterdők *(Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)*	51,6	8,0%
91F0	Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur, Ulmus laevis* és *Ulmus minor, Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal *(Ulmenion minoris)*[8]	3,7	0,6%

A tervezési terület élőhelyeinek megoszlása (generalizált) Á-NÉR kategóriák szerint

Á-NÉR kód	**Á-NÉR név**	**Terület (ha)**	**%**
A3a	Áramlóvízi, (nagylevelű) békaszőlős, tündérfátylas hínár	0,7	1,0%
B1a	Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások	48,2	7,4%
B5	Nem zsombékoló magassásrétek	5,3	0,8%
E1	Franciaperjés rétek	136,5	21,1%
E34	Hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrfűgyepek	11,7	1,8%
J3	Folyómenti bokorfüzesek	7,0	1,1%
J4	Fűz-nyár ártéri ligeterdők	11,6	1,8%
J5	Égerligetek	41,6	6,4%
J6	Keményfás ártéri ligeterdők	3,7	0,6%
OA	Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek	14,4	2,2%
OB	Jellegtelen üde gyepek és magaskórósok	21,3	3,3%
OD	Lágyszárú özönfajok állományai	36,0	5,5%
P2b	Galagonyás-kökényes-borókás cserjések	8,4	1,3%

[6] A tervkészítés évében (2009) ezt az élőhelytípust a területen nem sikerült kimutatni – valószínűleg korábban megvolt, de degradálódott, átalakult.
[7] A 2004-es kijelölés dokumentációjában, valamint a 2008-as felülvizsgálati dokumentációban nem szerepel
[8] A 2004-es kijelölés dokumentációjában, valamint a 2008-as felülvizsgálati dokumentációban nem szerepel

RA	Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok	1,6	0,2%
RB	Puhafás és pionír jellegtelen erdők	35,4	5,5%
S1	Ültetett akácosok	2,1	0,3%
S2	Nemes nyárasok	0,6	0,1%
S5	Egyéb tájidegen fenyvesek	1,4	0,2%
T1	Egyéves nagyüzemi szántóföldi kultúrák	10,0	1,5%
T5	Vetett gyepek, füves sportpályák	1,1	0,2%
T6	Kistáblás mozaikok	4,5	0,7%
U3	Falvak	1,4	0,2%
U4	Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók	7,1	1,1%
U8	Folyóvizek	2,9	0,5%
U9	Állóvizek	233,8	36,1%

Az élőhelyek rendszerezésének megfeleltetése

Közösségi jelentőségű élőhely (Natura 2000)		**Közösségi és nem közösségi jelentőségű élőhely (Á-NÉR)**	
Kód	**Név**	**Kód**	**Név**
3150	Természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel	A3a; OA; U9	Áramlóvízi, (nagylevelű) békaszőlős, tündérfátylas hínár; Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek; Állóvizek
6260*	Pannon homoki gyepek	E34	Hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrfűgyepek
6410	Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon *(Molinion caeruleae)*		
6430	Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai	B1a	Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
6440	*Cnidion dubii* folyóvölgyek mocsárrétjei	B5	Nem zsombékoló magassásrétek
6510	Sík- és dombvidéki kaszálórétek *(Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)*[9]	B5; E1; E34	Nem zsombékoló magassásrétek; Franciaperjés rétek; Hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrfűgyepek
7230	Mészkedvelő üde láp- és sásrétek	B1a; B5	Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások; Nem zsombékoló magassásrétek
91E0*	Enyves éger *(Alnus glutinosa)* és magas kőris *(Fraxinus excelsior)* alkotta ligeterdők *(Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)*	J3; J4; J5; RA	Folyómenti bokorfüzesek; Fűz-nyár ártéri erdők; Égerligetek; Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok
91F0	Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur, Ulmus laevis* és *Ulmus minor, Fraxinus excelsior*	J6	Keményfás ártéri erdők

[9] A 2004-es kijelölés dokumentációjában, valamint a 2008-as felülvizsgálati dokumentációban nem szerepel

	vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal *(Ulmenion minoris)* [10]		
	-	OB	Jellegtelen üde gyepek és magaskórósok
	-	OD	Lágyszárú özönfajok állományai
	-	P2b	Galagonyás-kökényes-borókás cserjések
	-	RB	Puhafás és pionír jellegtelen erdők
	-	S1	Ültetett akácosok
	-	S2	Nemes nyárasok
	-	S5	Egyéb tájidegen fenyvesek
	-	T1	Egyéves nagyüzemi szántóföldi kultúrák
	-	T5	Vetett gyepek, füves sportpályák
	-	T6	Kistáblás mozaikok
	-	U3	Falvak
	-	U4	Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók
	-	U8	Folyóvizek

A tervezési területen előforduló élőhelyek általános jellemzése

A Móriczhelyi-halastavak Natura 2000 területen található főbb élőhelyek általános jellemzése

Halastavak, csatornák

A terület központi részét kitevő, madártani szempontból legnagyobb jelentőséggel bíró területi egység, a mintegy 270 hektáros, gátakkal és csatornákkal tagolt halastórendszer. A halastórendszer 9 tóegységből, 3 külső halágyból valamint ivadéknevelőkből áll, közöttük növényzet borította töltésekkel. A tavak betáplálását és leengedését a Bakónaki-patak és a Szaplányosi-határárok segítségével oldják meg, gravitációs úton. A tavak átlagos mélysége 1,3 m. A tavak felszínén állóvízi hínárvegetációt találunk, legkiterjedtebben a partszegélyhez közel és a déli tóegységeken (1/a, 2/a, 4).

A töltések mentén változó szélességben nádas-gyékenyes-magaskórós területek, a töltések oldalában a víz felől mindenütt mocsári, vízparti növényzet található. A nádasok-gyékényesek-magaskórósok kiterjedése az 5-ös tóegység délkeleti, halágy felőli illetve keleti oldalán, a 4-es tóegységben, valamint a 7-es tóegység természetes, keleti partvonala mentén a legnagyobb: 50-100 m. Egyebütt a szegély 10-20 m szélességű

A halastavak töltéseinek másodlagos gyeptársulásai, magaskórósai és a nádas-gyékényes szegély közötti átmeneti zóna vízparti növényzete együttesen biztosít a tavakon fészkelő számos védett madárfaj, így a cigányréce számára is fészkelőhelyet. A töltéseket a halászati tevékenység (ellenőrzések, riasztások, etetés, stb.) akadálymentesítése végett csapadékviszonyok függvényében évi 4-5 alkalommal kaszálják.

A délnyugati partvonalban a Szaplányosi-árok mentén bokorfüzesek, füzes-nyaras erdősáv található, amely behúzódik az 5-ös és 3-as tó közti csatorna partjára a külső halágyig. A délkeleti oldalon, ahol az égeres láperdő a leeresztő csatorna partjáig húzódik. A 6-os és 7-es tó északnyugati partja mentén, a Bakónaki-patak mellett keskeny sávban vízparti növényzet, nádas-bokorfüzes sáv található, amelyet tél végén, kora tavasszal rendszeresen leégetnek.

[10] A 2004-es kijelölés dokumentációjában, valamint a 2008-as felülvizsgálati dokumentációban nem szerepel

Erdők

A tervezési terület legnagyobb kiterjedésű, összefüggő erdővel borított területe a halgazdasághoz bevezető út, a Szaplányosi-határárok és a terület keleti határát képező szántók közötti mintegy 46 hektáros enyves éger *(Alnus glutinosa)*, és kocsányos tölgy *(Quercus robur)* dominálta, telepített erdősáv. A (1/a) tóegység partjain a Natura 2000 terület határain belül spontán cserjésedő, erdősülő területek találhatók.

A Szennyesi-berek keleti határán húzódó, szintén enyves éger *(Alnus glutinosa)* dominálta keskeny erdősáv egyben a Natura 2000 terület keleti határvonalát is adja. Ez a sáv észak felé kiszélesedve telepített tölgyes-égeres erdőbe fordul át, összesen mintegy 20 hektár kiterjedésben. Ugyanezen területen a Bakónaki-patakhoz közel leromlott állapotú telepített nyaras található, mintegy 1,5 ha kiterjedésben. A legeltetés, kaszálás abbamaradásával az erdőterület természetes terjeszkedése történt az utóbbi évtizedekben. A jelek szerint (néhány éves, vadak által megrágott facsemeték, talajelőkészítés) bizonyos mértékű erdőtelepítés a Szennyesi-berek északi részén – a láprét, mocsárrét illetve a homoki gyepek kárára – az utóbbi években is zajlott, illetve jelenleg is folyik.

A Natura 2000 terület határain belül található további kisebb erdőfoltok; az 5-ös és 7-es tóegységek határán a Szennyesi-berek délnyugati csücskében található erdőfoltból mintegy 4 hektárnyi jó természetességi állapotban lévő idős ártéri erdő (tölgy-kőris-szil ligeterdő), kb. 3,5 ha közepes állapotú égeres, további 1,5 ha pedig akácos és nemesnyaras. A 4-es tó déli sarkánál egy kicsiny, 0,5 ha-os akácos területrész található.

A Bakónaki-patak jobb partján a kaszálórétek mentén további égeres ill. füzes területek és erdősávok találhatók.

Fontos megemlíteni, hogy a tavaktól, illetve a Szaplányosi-határároktól déli-délkeleti gyertyános-tölgyes találhatók (Szaplányosi-erdő), amelyek a Natura 2000 terület határán kívül esnek. Megfontolandó a Natura 2000 terület határvonalának módosítása ezen erdőterületek javára.

Lápok, láprétek

A legnagyobb, 7-es számú tóegység északkeleti-keleti partvonala természetes, szabályozatlan, a hínárnövényzet dominálta élőhelyeket a part felé haladva fokozatosan váltják fel a nádas-mocsaras területek, illetve a nedves gyepek és magaskórósok. A Szennyesi-berek nevű területegység legalacsonyabb térszíneinek folyamatos vízborítású területein foltokban mészkedvelő láp és sásrétek, magassásosok, a magasabban fekvő területeken különböző mértékben degradált homoki gyepek találhatóak. A láprétek kiterjedése a mindenkori csapadékviszonyok függvényében változik.

A Szennyesi-berek élőhelyei az elmúlt évtizedek (különösen az elmúlt 15-20 év) során jelentősen átalakultak. Az északi- északkeleti csücsök nagy részében spontán erdősülés, illetve erdőtelepítés történt (enyves éger, nemes nyarak, kocsányos tölgy), a szárazabb lápréti területek így visszaszorultak (vö. topográfiai térkép és légifotók).

A jelenleg legértékesebb területek az északi harmad vízhez közeli nádas mocsarai, láp- és sásrétjei, amelyeket a további erdőtelepítés, illetve ezzel összefüggő talajelőkészítő munkák (mélyszántás) aktuálisan, jelentősen veszélyeztet. Az erdőtelepítés (kocsányos tölgy, nyár) az elmúlt években is zajlott a területen.

A berek déli felében a korábbi láprétek, magaskórósok és a magasabb térszínek száraz, homoki gyepterületei nagyrészt özöngyomokkal (*Solidago, Urtica)* borítottak, a korábban legeltetett területek becserjésedtek *(Sambucus, Alnus)*. A jelentős borítottság, a nitrofil lágyszárú gyomfajok, illetve a fekete bodza jelenétének legvalószínűbb oka a területen több

évtizedig működtetett intenzíven üzemeltetett víziszárnyas-telep. A telep maradványai (kerítések, épületek) a mai napig megtalálhatók a területen, a kacsák jelenléte alapvetően átalakította az élőhely adottságait. Az állattartás gazdasági és természetvédelmi okok következtében 2002-2003-ban végleg megszűnt (részletesebben lásd: tájhasználat változása). Az élőhely rekonstrukciója szükséges és kívánatos természetvédelmi beavatkozás kell legyen.

Üde és száraz gyepek

Jelenleg a terület legjobb állapotú, értékes gyepterületei a Leányvár (Leányvári-rétek) területén, a Bakónaki-patak – Principális csatorna és a Dencsár-árok által határolt mintegy 150-160 hektáros területen találhatók. Az alacsonyabban fekvő, üdébb területeket ecsetpázsit dominálta üde rétek, magassásos mocsárrét, a magasabban fekvő dombhátakon pedig csenkeszes homoki gyepek találhatók. A terület a Principális túloldalán lévő tehenészet használatában van, rendszeresen kaszálják, a füvet takarmányként hasznosítják. A jelenlegi hasznosítás a gyepeket megfelelő természetességi állapotban tartja.

A korábbi adatok alapján a Szennyesi-berek déli felében a magasabban fekvő térszíneken, mintegy 15-20 éve a Leányvári-réthez hasonló mocsárrétek és legeltetéssel hasznosított homoki gyepek voltak találhatók a jelenleg özöngyomok és cserjék borította területen. Az élőhely leromlása részben a legeltetés elmaradásával, az erdőterület terjedésével, ill. erdősítéssel, a vízhez közelebb eső területeken pedig az említett víziszárnyas-teleppel hozható összefüggésbe.

A Leányvárra Miklósfa felől bevezető úttól északra, az út és a Dencsár-árok között a kb. 10 ha-os Szorgalom-rét nevű gyep (rét) besorolású területegység a korábbi adatok alapján (légifotók, CORINE 50) egészen a közelmúltig szintén gyepterület volt, amelyet az elmúlt évek valamelyikében (talán 2008) beszántottak, jelenleg szántóként hasznosítják.

1.2.1 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

I/a)

Élőhely neve/kódja:	**Eutróf sekély tavak és holtmedrek hínárja**

Élőhely kódja:	**3150**

Élőhely előfordulásai a területen:	4-es tóegység déli, illetve az 1/a tóegység északkeleti sarkában található meg. **15. és 16. sz. melléklet**

Élőhely területi aránya:	0,1%

Élőhely kiterjedése a területen:	1,0 ha

Élőhely jellemzése:	Élőhely Á-NÉR (2003) kódja/neve: **A3a / Áramlóvízi, (nagylevelű) békaszőlős, tündérfátylas hínár;** A 4-es tónál tündérfátyol *(Nymphoides peltata), Myriophyllum sp.* és *Potamogeton sp.* dominálta úszóhínár, az 1/a tó esetében sulymos *(Trapa natans)*

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	Természetes állapotú, D05 élőhelyek

Élőhely veszélyeztetettsége:	potenciálisan veszélyeztetett

Veszélyeztető tényezők:	V20 (hínárkaszálás, tó hosszú időn át tartó szárazra állítása, kotrás)

I/b)

Élőhely neve/kódja:	**Eutróf sekély tavak és holtmedrek hínárja**

Élőhely kódja:	**3150**

Élőhely előfordulásai a területen:	A 3-as és a 4-es tó találkozásánál lévő halágy **15. és 16. sz. melléklet**

Élőhely területi aránya:	0,2%

Élőhely kiterjedése a területen:	1,4 ha

Élőhely jellemzése:	Élőhely Á-NÉR (2003) kódja/neve: **OA / Jellegtelen, fátlan vizes élőhelyek;** Jellemző, illetve az élőhely kezelése szempontjából fontos fajok: békaszőlő faj *(Potamogaton sp.)*, mocsári nefelejcs *(Myosotis palustris), Barbarea stricta,* apró békalencse *(Lemna minor),* bojtos

	békalencse *(Spirodela polyrrhiza)*

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	D03 – Közepesen leromlott, közepesen regenerálódó állapotú

Élőhely veszélyeztetettsége:	nem veszélyeztetett

Veszélyeztető tényezők:	-

I/c)

Élőhely neve/kódja:	**Eutróf sekély tavak és holtmedrek hínárja**

Élőhely kódja:	**3150**

Élőhely előfordulásai a területen:	A halastavak víztestei; **15. és 16. sz. melléklet**

Élőhely területi aránya:	36,1%

Élőhely kiterjedése a területen:	233,8 ha

Élőhely jellemzése:	Élőhely Á-NÉR (2003) kódja/neve: **U9 / Állóvizek;** Jellemző, illetve az élőhely kezelése szempontjából fontos fajok: hínáros víziboglárka *(Ranunculus trichophyllus)*, békaszőlő faj *(Potamogaton sp)*, süllőhínár faj *(Myriophyllum sp)*, sulyom *(Trapa natans)*. A víziboglárka a legdélebbi (1/a, 1/b) tóegységekben fordul elő, itt gyakoribb a sulyom is.

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	D03 – Közepesen leromlott, közepesen regenerálódó állapotú

Élőhely veszélyeztetettsége:	kismértékben veszélyeztetett

Veszélyeztető tényezők:	V20 (hínárkaszálás vegetációs időszakban, esetleg kotrás)

II)

Élőhely neve/kódja:	***Pannon homoki gyepek**

Élőhely kódja:	**6260***

Élőhely előfordulásai a területen:	Nagyobbrészt a Leányvár (Leányvári-rét) rétjeiben a magasabb térszíneken mozaikként fordul elő természetes állapotában. Degradált maradvány-foltjai megtalálhatók a Szennyesi-berek északi felében a magasabban fekvő térszíneken özöngyomokkal (főként *Solidago)* borított társulásokba ékelődve. A területet korábban legeltetőként hasznosították, de a víziszárnyas-telep, illetve a kezelés hiánya miatt az élőhely degradálódott, szinte teljesen eltűnt. Ugyanitt egyik foltján néhány éve erdőtelepítés történt. **15. és 16. sz. melléklet**

Élőhely területi aránya:	1,8%

Élőhely kiterjedése a területen:	11,7 ha

Élőhely jellemzése:	Élőhely Á-NÉR kódja/neve: **E34 / Hegy-domvidéki sovány gyepek és szőrfűgyepek;** Elsősorban humuszos homoktalajokon kialakuló növényzet, amelynek borítása meghaladja a 70 %-ot. A homokpusztákra jellemző fajok zöme (*Festuca vaginata, Alkanna tinctoria, Fumana procumbens, Polygonum arenarium, Sedum hillebrandii, Dianthus serotinus*) már hiányzik, számos sztyeppfaj előfordulása viszont ebben jellemző. Jellemző fajok a legjobb természetességi állapotú állományokban: *Festuca rupicola, F. ovina, Helicotrichon pubescens, Arrhenatherum elatius, Campanula patula, Allium vineale, Erygeron campestris, Dactylis glomerata, Carduus nutans, Vicia cracca, Lathyrus pratensis, Carex flacca, C. caryophyllea, Poa angustifolia, Dactylis glomerata, Chrysanthemum leucanthemum, Bromus erectus, Rumex acetosa, Filipendula vulgaris, Thymus sp., Euphorbia cyparissias, Rhinanthus minor, Petrorhagia saxifraga, Anchusa officinalis, Potentilla argentea.* A degradáltabb, illetve üdébb állományokban további fajok *Jasione montana, Hipericum perfoliatum, Rumex acetosella, Colchicum autumnale, Lotus corniculatus, Trifolium campestre, Hieracium pilosella* találhatók, illetve cserjék *(Rosa arvansis, Crataegus monogyna)*, tölgycsemeték *(Quercus robur),* valamint özöngyomok *(Solidago gigantea)* is megtalálhatók találhatók.

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	a Leányvár területén D04 (jónak nevezett, természetközeli / jól regenerálódó), a Szennyesi-berek területén D02-D03

Élőhely veszélyeztetettsége:	a Szennyesi berekben található állományai aktuálisan veszélyeztetettek. A Leányvár területén potenciális veszélyben vannak.

Veszélyeztető tényezők:	Potenciális veszélyt jelent a kezelés (kaszálás) elmaradása (M20), vagy a használat intenzívvé válása (M01); aktuális veszély az özöngyomok terjedése (I20), a kezelés hiánya, illetve a feltörés/erdőtelepítés (F10)

III)

Élőhely neve/kódja:	**Kékperjés láprétek**

Élőhely kódja:	**6410**

Élőhely előfordulásai a területen:	Az élőhely a legutóbbi felmérés szerint a területen nem található meg

Élőhely területi aránya:	0%

Élőhely kiterjedése a területen:	0,0 ha – az élőhely a területről eltűnt.

Élőhely jellemzése:	Élőhely Á-NÉR (2003) kódja/neve: D2 / Kékperjés rétek A Mórichelyi-halastavakon védett növények (pl. orchidea-fajok) élőhelye volt, olyan fajokkal, mint kígyónyelv (Ophioglossum vulgatum), pompás kosbor (*Orchis elegans*). A Szennyesi-berek területén bekövetkezett élőhely-degradáció következtében a legutóbbi felméréskor az élőhely illetve az említett fajok nem voltak kimutathatóak.

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	-

Élőhely veszélyeztetettsége:	-

Veszélyeztető tényezők:	-

IV)

Élőhely neve/kódja:	**Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai**

Élőhely kódja:	**6430**

Élőhely előfordulásai a területen:	- halastavak szegélyeiben; kiterjedésük az 5-ös tóegység délkeleti, halágy felőli illetve keleti oldalán, a 4-es tóegységben, valamint a 7-es tóegység természetes, keleti partvonala mentén a legnagyobb: 50-100 m. Egyebütt a szegély 10-20 m szélességű - A 7-es tóegység északkeleti részén a Szennyesi-berek legértékesebb területein - A 7-es tóegység nyugati-északnyugati partvonala mentén egy sávban, valamint a Leányvár délkeleti területein. **Lásd: 15. és 16. sz. melléklet**

Élőhely területi aránya:	(jelöléskor) 1% - ez mára kb. 7,3%

Élőhely kiterjedése a területen:	4,5 ha (jelöléskor) – mára 47,4 ha

Élőhely jellemzése:	Élőhely Á-NÉR (2003) kódja/neve: **B1a / Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások;** Nádas-gyékényes-sásos ill. magaskórós szegélyek a halastavak körül, nádas mocsarak, lápok, ill. gyomosodó, füzesedő élőhelyek. Jellemző fajok: A nádas-gyékényes szegélyekben, tószegélyekben *Phragmites communis, Typha latifolia, T. angustifolia, Trapa natans, Calystegia sepium, Solanum dulcamara* a gyomosodó-bokrosodó részeken *Solidago gigantea, Poa pratensis, Arrhenatherum elatius, Festuca pratensis, Salix alba, S. fragilis, Alnus glutinosa, Sambucus nigra,* a mocsaras-lápos részeken (Szennyesi-berek értékes, északi része) kiegészülve *Carex pendula, C. appripinquata* fajokkal.

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	A 7-es és az 5-ös tóegység körüli állományok degradáltsági értéke zömében D03, a déli tóegységek mentén, a Szennyesi-berek egyes területein (a vidrafüves láprét-folt környékén) és a Leányvár DK-i területein D04

Élőhely veszélyeztetettsége:	A tószegélyek állományai potenciálisan veszélyeztetettek, a mocsaras-lápos területek aktuálisan, nagymértékben veszélyeztetettek.

Veszélyeztető tényezők:	Égetés (M52), özöngyomok terjedése (I20), vízellátás bizonytalansága (T21, T34)

V)

Élőhely neve/kódja:	***Cnidion dubii* folyóvölgyek mocsárrétjei**

Élőhely kódja:	**6440**

Élőhely előfordulásai a területen:	A Leányvár ÉK-i részén egy összefüggő foltban található állománya. Lásd: **15. és 16. sz. melléklet**

Élőhely területi aránya:	0,4%

Élőhely kiterjedése a területen:	2,4 ha

Élőhely jellemzése:	Élőhely Á-NÉR (2003) kódja/neve: **B5 / Nem zsombékoló magassásrétek;** természetes állapotú magassásos mocsárrét. Jellemző fajok: *Carex acutiformis, Carex gracilis, C. vulpina, C. hirta, Iris pseudacorus, Alopecurus pratensis, Caltha palustris, Myosotis palustris, Symphitum officinale, Lythrum salicaria, Gallium verum, Rhumex acetosa*

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	természetes állapotú, D05

Élőhely veszélyeztetettsége:	potenciálisan, kismértékben veszélyeztetett

Veszélyeztető tényezők:	a jelenlegi kaszálásos hasznosítás elmaradása (M32), ill. intenzívebbé válása (M01), kiszáradás (T21)

VI/a)

Élőhely neve/kódja:	**Sík- és dombvidéki kaszálórétek *(Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)***

Élőhely kódja:	**6510**

Élőhely előfordulásai a területen:	A Leányvári rétek legnagyobb részét alkotó élőhelytípus, apróbb foltja található a terület legészakibb csücskében (Szorgalom rét) illetve ezektől elkülönült foljta a tógazdaság épületeihez vezető út mentén. Lásd: **15. és 16. sz. melléklet**

Élőhely területi aránya:	21%

Élőhely kiterjedése a területen:	136,3 ha

Élőhely jellemzése:	Á-NÉR (2003) kódja/neve: **E1 / Franciaperjés rétek**

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	degradáltsági értéke túlnyomórészt 4, az izolált, gyomosodó foltok degradáltsági értéke D03.

Élőhely veszélyeztetettsége:	kismértékben veszélyeztetett. A Szorgalom-rét ÉK-i csücskében lévő folt félő, hogy áldozatul esik a terület feltörésének.

Veszélyeztető tényezők:	a jelenlegi kaszálásos hasznosítás elmaradása (M32), ill. intenzívebbé válása (M01), kiszáradás (T21)

VI/b)

Élőhely neve/kódja:	**Sík- és dombvidéki kaszálórétek *(Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)***

Élőhely kódja:	**6510**

Élőhely előfordulásai a területen:	Két kisebb foltban található a területen: a Szennyesi-berek dél részén, illetve a terület északi csücskében, a Szorgalom rét nevű területegység eddig fel nem tört részén. Lásd: **15. és 16. sz. melléklet**

Élőhely területi aránya:	0,4%

Élőhely kiterjedése a területen:	2,8 ha

Élőhely jellemzése:	Élőhely Á-NÉR (2003) kódja/neve: **E34 / Hegy- és dombvidéki sovány gyepek és szőrfűgyepek;** szárazabb

	sovány gyepek és kaszálók. Az északi, jó természetességű kicsiny folt jellemző fajai: *Poa angustifolia, Festuca rupicola, F. ovina, Orchis morio, Briza media, Chrysanthemum leucanthemum, Lychnis viscaria, Silene nutans, Rinanthus minor;* a délebbi, gyomosodó, kezeletlen kaszáló-foltban *Festuca rupicola, F. ovina, Helicotrichon pubescens, Arrhenatherum elatius, Dantonia pubescens, Campanula patula, Allium vineale, Erygeron campestris, Dactylis glomerata, Calamagrostis epigeios, Cirsium arvensis, Carduus nutans, Vicia cracca, Lathyrus pratensis, Carex flacca.*

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	a kisebb folt jó természetességű, 4-es degradáltsági értékű, a nagyobb, gyomosodó, kezeletlen kaszáló D03-as.

Élőhely veszélyeztetettsége:	Közepes mértékben veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	A Szorgalom-rét nagy részét az elmúlt években felszántották, 2009-ben kukoricával ültették be, félő, hogy a kisebb, természetes állapotban megmaradt parcellák is áldozatul esnek. (M01, M10)

VI/c)

Élőhely neve/kódja:	**Sík- és dombvidéki kaszálórétek *(Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)***

Élőhely kódja:	**6510**

Élőhely előfordulásai a területen:	A Szorgalom-rét északkeleti csücskében található kicsiny terület. Lásd: **15. és 16. sz. melléklet**

Élőhely területi aránya:	0,1%

Élőhely kiterjedése a területen:	0,6 ha

Élőhely jellemzése:	Élőhely Á-NÉR (2003) kódja/neve: **B5 / Nem zsombékoló magassásrétek;** jó természetességi állapotú magassásos, szegélyén kaszálóréttel. Jellemző fajok: *Arrhenatherum elatius, Poa pratensis, Festuca pratensis, Dactylis glomerata, Lathirus pratensis, Campanula patula, Chrysanthemum leucanthemum, Rumex acetosa, Lysimachia vulgaris, Filipendula ulmaria, Cirsium rivulare, Lythrum salicaria, Carex gracilis, C. hirta*

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	degradáltsági értéke D04

Élőhely veszélyeztetettsége:	Közepes mértékben veszélyeztetett

Veszélyeztető tényezők:	A Szorgalom-rét nagy részét az elmúlt években felszántották, 2009-ben kukoricával ültették be, félő, hogy a kisebb, természetes állapotban megmaradt parcellák is áldozatul esnek. (M01, M10)

VII/a)

Élőhely neve/kódja:	**Mészkedvelő üde láp- és sásrétek**

Élőhely kódja:	**7230**

Élőhely előfordulásai a területen:	3 kicsi foltban található ez az élőhely a területen; a Leányvár 7-es tóegységhez közeli szegélyén, a vasúti pályához kihúzódva, a Szorgalom rét természetes állapotban megmaradt északkeleti csücskében, illetve a Szennyesi-berek keleti részén. Utóbbit csak egy keskeny égeres sáv választja el a terület határvonalától, illetve a szántóföldektől. Lásd: **15. és 16. sz. melléklet**

Élőhely területi aránya:	kb. 0,3% - a csapadékviszonyok függvényében változik

Élőhely kiterjedése a területen:	2,3 ha

Élőhely jellemzése:	Élőhely Á-NÉR (2003) kódja/neve: **B5 / Nem zsombékoló magassásrétek;** Pangó és frissvizes élőhelyek, amelyek a nyár végére sem száradnak ki. A Mórichelyi-halastavakon magassásosok, illetve magassásos mocsarak védett növényfajokkal. Jellemző fajok: *Carex acutiformis, C. gracilis, C. vulpina, C. hirta, Cirsium rivulare, Iris pseudacorus, Alopecurus pratensis, Caltha palustris, Myosotis palustris, Symphitum officinale, Lythrum salicaria, Gallium verum, Rhumex acetosa.*

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	A Leányvár területén található nagyobb folt degradáltsági értéke D03, a két apró izolált folt degradáltsági értéke D04.

Élőhely veszélyeztetettsége:	a Szennyesi-berekben található apró folt aktuálisan, nagymértékben veszélyeztetett, a másik két állomány potenciálisan, közepes mértékben veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	A Szennyesi-berekben található folt özöngyomokkal elárasztott egykor legeltetett területbe ékelődik, a terület keleti határához nagyon közel, intenzíven művelt szántók szomszédságában. Veszélyt jelent a bizonytalan

	vízellátottság (T21, T34), inváziós gyomnövények terjedése (I20), továbbá vadállatok túrása (T86); a másik két folt esetében a művelésiág-váltás, beszántás (M10, F10).

VII/b)

Élőhely neve/kódja:	**Mészkedvelő üde láp- és sásrétek**

Élőhely kódja:	**7230**

Élőhely előfordulásai a területen:	a Szennyesi-berek északi részén egyetlen egybefüggő foltban található meg. Lásd: **15. és 16. sz. melléklet**

Élőhely területi aránya:	0,1% - a csapadékviszonyok függvényében változik

Élőhely kiterjedése a területen:	0,8 ha

Élőhely jellemzése:	Élőhely Á-NÉR (2003) kódja/neve: **B1/a / Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások;** A Mórichelyi-halastavakon előforduló egyik legértékesebb mocsaras-lápos élőhelytípus, védett növényfajokkal. Jellemző, illetve az élőhely kezelése szempontjából fontos fajok: *Menyanthes trifolia, Dactylorhiza incarnata, Epipactis palustris, Equisetum fluviatile, E. palustris, Eriophorum latifolium, Parnassia palustris, Cirsium rivulare, Caltha palustris, Cirsium palustris, Lysimachia vulgaris, Phragmites communis, Typha latifolia, Carex pendula, C. appripinquata, Solanum dulcamara, Calystegia sepium*

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	természetes állapotú élőhelyfolt, degradáltsági értéke: D05.

Élőhely veszélyeztetettsége:	az élőhely aktuálisan, közepes mértékben veszélyeztetett

Veszélyeztető tényezők:	potenciális: vadállatok túrása (T86), kontrollálatlan égetés (M52), illegális művelésiág-váltás (erdőtelepítés F10, beszántás M10); aktuális: bizonytalan vízellátottság (T21, T34), inváziós gyomnövények terjedése (I20)

VIII/a)

Élőhely neve/kódja:	**Enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőris (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)**

Élőhely kódja:	**91E0***

Élőhely előfordulásai a területen:	Több helyen kisebb foltokban fordul elő a területen, legnagyobb összefüggő állományai a terület délkeleti részén, és a 4-es tóegységbe nyúló „félszigeten” találhatók. Lásd: **15. és 16. sz. melléklet**

Élőhely területi aránya:	1%

Élőhely kiterjedése a területen:	6,7 ha

Élőhely jellemzése:	Élőhely Á-NÉR (2003) kódja/neve: **J3 / Folyómenti bokorfüzesek;** Több helyen kisebb foltokban fordul elő a területen, legnagyobb összefüggő állományai a terület délkeleti részén, és a 4-es tóegységbe nyúló „félszigeten” találhatók.

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	nagyobbrészt közepesen degradált, D03-as értékű élőhelyek; a 7-es tóegység északi részén, a Szennyesi-berek melletti kis időszakos szigeten természetközeli állomány található – D04.

Élőhely veszélyeztetettsége:	nem veszélyeztetett

Veszélyeztető tényezők:	-

VIII/b)

Élőhely neve/kódja:	**Enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőris (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)**

Élőhely kódja:	**91E0***

Élőhely előfordulásai a területen:	Kisebb foltok, fasorok formájában található meg a területen, legnagyobb kiterjedésben a Leányvár és a Szennyesi-berek találkozásánál, illetve az 5-ös tóegység keleti partján. Lásd: **15. és 16. sz. melléklet**

Élőhely területi aránya:	1,5%

Élőhely kiterjedése a területen:	9,8ha

Élőhely jellemzése:	Élőhely Á-NÉR (2003) kódja/neve: **J4 / Fűz-nyár ártéri ligeterdők;** Füzesek, fűzsorok, illetve éger-fűz ligetek nagyrészt természetközeli állapotban. Jellemző fajok: A Leányvári-réteken ill azok szélén található foltokba-sorokba keményfa-fajok is keverednek *Salix alba, S.caprea, S. fragilis, Alnus glutinosa, Quercus robur, Acer campestre, Cornus sanguinea, Crataegus monogyna, Sambucus nigra, Phragmites communis, Solidago gigantea, Urtica dioica, Dactylis glomerata,* a

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	az állományok kétharmada D04-es degradáltsági kategóriáb, egyharmada D03-as kategóriába sorolható.

Élőhely veszélyeztetettsége:	kismértékben veszélyeztetett

Veszélyeztető tényezők:	poteciálisan veszélyt jelenthet a művelésiág-váltás, letermelés (F11, F15, F31)

VIII/c)

Élőhely neve/kódja:	**Enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőris (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)**

Élőhely kódja:	**91E0***

Élőhely előfordulásai a területen:	A terület keleti határvonala mentén több kisebb-nagyobb foltban található meg. Legnagyobb összefüggő állománya a déli tóegységek keleti partjánál található, összesen 14,5 hektáron. Lásd: **15. és 16. sz. melléklet**

Élőhely területi aránya:	5,4%

Élőhely kiterjedése a területen:	34,8 ha

Élőhely jellemzése:	Élőhely Á-NÉR (2003) kódja/neve: **J5 / Égerligetek;** Közepesen degradált égeresek, égeres-füzesek gyakran gyomos gyepszinttel. Jellemző fajok: *Alnus glutinosa, Salix alba, S. fragilis, Fraxinus excelsior, Cornus sanguinea, Phragmites communis, Sambucus nigra, Alliaria petiolata, Urtica dioica, Solidago gigantea, Hedera helix, Geum urbanum, Carex sylvatica, Aegopodium podagraria,* egy helyütt *Quercus robur.*

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	többségében közepesen degradált/közepesen regenerálódott állományok D03-as értékkel, mindössze 1,5 ha tartozik a természetközeli, D04-es kategóriába a 7-es tó délkeleti szegletében

Élőhely veszélyeztetettsége:	közepes mértékben veszélyeztetett

Veszélyeztető tényezők:	vadak rágása (T86), tarvágás (F16)

VIII/d)

Élőhely neve/kódja:	**Enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőris (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)**

Élőhely kódja:	**91E0***

Élőhely előfordulásai a területen:	Keskeny, degradált égercsoport az 1/b tóegység keleti partjánál. Lásd: **15. és 16. sz. melléklet**

Élőhely területi aránya:	0,03%

Élőhely kiterjedése a területen:	0,2 ha

Élőhely jellemzése:	Élőhely Á-NÉR (2003) kódja/neve: **RA / Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok;** Jellemző fajok: *Alnus glutinosa, Salix alba, S. fragilis, Phragmites communis, Urtica dioica, Solidago gigantea*

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	erősen degradált, értéke D02

Élőhely veszélyeztetettsége:	nem veszélyeztetett

Veszélyeztető tényezők:	-

IX)

Élőhely neve/kódja:	**Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur, Ulmus laevis* és *Ulmus minor, Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal *(Ulmenion minoris)***

Élőhely kódja:	**91F0**

Élőhely előfordulásai a területen:	A terület határain belül a 7-es tóegység délkeleti partján, a Szennyesi-berek déli részén található állománya. Lásd: **15. és 16. sz. melléklet**

Élőhely területi aránya:	0,6%

Élőhely kiterjedése a területen:	3,7 ha

Élőhely jellemzése:	Élőhely Á-NÉR (2003) kódja/neve: **J6 / Keményfás ártéri erdők;** Jó természetességi állapotú, fajgazdag, idős ártéri erdő-maradvány. Jellemző fajok: *Quercus robur, Fraxinus excelsior, Carpinus betulus, Hedera helix, Arum maculatum, Dryopteris carthusiana, Acer campestre, Ligustrum vulgare, Ajuga reptans, Ulmus sp., Alnus glutinosa, Brachipodium sylvestris, Circea luteciana, Knaitia drymeia, Geranium robertianum, Sambucus nigra, Alliaria petiolata, Carex sylvatica, Aeopodium podagraria, Phragmites communis, Solidago gigantea, Urtica dioica.*

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	Természetes (D05), illetve természetközeli állapotú (D04)

Élőhely veszélyeztetettsége:	kismértékben veszélyeztetett, tekintettel kis méretére és idős korára, erdőgazdasági értéke csekély, ugyanakkor közel van a halgazdaság kiszolgáló épületeihez.

Veszélyeztető tényezők:	potenciálisan az összefüggő állomány megbontása, letermelése (F15)

Nem közösségi jelentőségű élőhelyek
1)

(1) Élőhely Á-NÉR (2003) kódja/neve: **E1 / Franciaperjés rétek**
(2) Élőhely Natura 2000 kódja/neve: -
(3) Élőhely előfordulásai a területen: a halgazdasághoz bevezető út mentén. **14. és 15. sz. melléklet**
(4) Élőhely területi aránya: 0,03%
(5) Élőhely kiterjedése a területen: 0,2 ha
(6) Élőhely jellemzése: gyomosodó kaszáló-sáv, Jellemző fajok: *Arrhenantherum elatius, Dactylis glomerata, Bromus mollis, Centaurea jacea, Solidago gigantea*
(7) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: D02
(8) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett
(9) Veszélyeztető tényezők: -

2)

(1) Élőhely Á-NÉR (2003) kódja/neve: **E34 / Hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrfűgyepek**
(2) Élőhely Natura 2000 kódja/neve: -
(3) Élőhely előfordulásai a területen: a Szennyesi-berek északi felében. **14. és 15. sz. melléklet**
(4) Élőhely területi aránya: 0,2%
(5) Élőhely kiterjedése a területen: 1,1 ha
(6) Élőhely jellemzése: Homoki gyepre telepített tölgyes, a gyep eredeti fajkészlete még nagyrészt megtalálható a területen!
(7) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: D02
(8) Élőhely veszélyeztetettsége: A tölgytelepítés, illetve az azt megelőző talajelőkészítés az élőhelyet erősen degradálta. A telepítés (néhány éves csemeték) felszámolása, az élőhely helyreállítása szükséges.
(9) Veszélyeztető tényezők: További telepítés (F10), művelési ág váltás (E31).

3)

(1) Élőhely Á-NÉR (2003) kódja/neve: **J3 / Folyómenti bokorfüzesek**
(2) Élőhely Natura 2000 kódja/neve: -
(3) Élőhely előfordulásai a területen: 7-es és 5-ös tóegység közös töltésén. **14. és 15. sz. melléklet**
(4) Élőhely területi aránya: 0,03%
(5) Élőhely kiterjedése a területen: 0,3 ha
(6) Élőhely jellemzése: degradált fűzsor
(7) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: D02
(8) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett
(9) Veszélyeztető tényezők: -

4)
(1) Élőhely Á-NÉR kódja/neve: **J4 / Fűz-nyár ártéri ligeterdők**
(2) Élőhely Natura 2000 kódja/neve: –
(3) Élőhely előfordulásai a területen: az 5-ös és 3-as tóegység közötti csatorna mentén, a halágyig húzódó sáv, valamint a 4-es tó és az ivadéknevelők közötti füzes. **14. és 15. sz. melléklet**

(4) Élőhely területi aránya: 0,3%
(5) Élőhely kiterjedése a területen: 1,7 ha
(6) Élőhely jellemzése: közepesen degradált fűzfasorok
(7) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: Az állományok természetességi értéke D03.
(8) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett
(9) Veszélyeztető tényezők: -

5)
(1) Élőhely Á-NÉR (2003) kódja/neve: **J5 / Égerligetek**
(2) Élőhely Natura 2000 kódja/neve: -
(3) Élőhely előfordulásai a területen: a Szennyesi-berek északi csücskében található **14. és 15. sz. melléklet**
(4) Élőhely területi aránya: 1,0%
(5) Élőhely kiterjedése a területen: 6,8 ha
(6) Élőhely jellemzése: Gyepterületre telepített tölgyes-égeres erdő
(7) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: D02 – erősen degradált
(8) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett, ugyanakkor az eredeti gyeptársulás helyreállítása megfontolandó természetvédelmi beavatkozás.
(9) Veszélyeztető tényezők: -

6)

(1) Élőhely Á-NÉR (2003) kódja/neve: **OA / Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek**
(2) Élőhely Natura 2000 kódja/neve: -
(3) Élőhely előfordulásai a területen: tavak közti csatornák, töltések illetve a halágyak és az ivadéknevelők. **14. és 15. sz. melléklet**
(4) Élőhely területi aránya: 2,0%
(5) Élőhely kiterjedése a területen: 12,9 ha
(6) Élőhely jellemzése: a töltéseken taposott, gyomos növényzet található, a halágyakat rendszeresen tisztítják, kotorják, csak úgy, mint az ivadéknevelőket.
(7) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: a töltések degradáltsága D02, a halágyak és az ivadéknevelők degradáltsága javarészt D03.
(8) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett
(9) Veszélyeztető tényezők: -

7)

(1) Élőhely Á-NÉR kódja/neve: **OB / Jellegtelen üde gyepek és magaskórósok**
(2) Élőhely Natura 2000 kódja/neve: -
(3) Élőhely előfordulásai a területen: A halgazdasághoz vezető út menti bokros-gyomos kaszálók, az ivadéknevelők környékének gyomos, taposott gyepei. A Leányvári rét vasúthoz közel eső részén található elhanyagolt rét, ill. 2 másik apróbb gyomos folt tartozik ide. A terület keleti határa mentén egy közelmúltban letermelt égeres (?) fasor helyén felnövekvő gyomtársulás is ebbe az élőhelykategóriába tartozik. **14. és 15. sz. melléklet**
(4) Élőhely területi aránya: 3,3%
(5) Élőhely kiterjedése a területen: 21,3 ha
(6) Élőhely jellemzése: Eurázsiai, kozmopolita és adventív (sokszor inváziós) flóraelemeket, gyomnövényeket tartalmazó, másodlagos, jellegzetes élőhelyek gyakran kiszáradó vizes területeken.

(7) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: Erősen, illetve teljesen leromlott élőhelyek (D01-D02)
(8) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett
(9) Veszélyeztető tényezők: -

8)
(1) Élőhely Á-NÉR kódja/neve: **OD / Lágyszárú özönfajok állományai**
(2) Élőhely Natura 2000 kódja/neve: –
(3) Élőhely előfordulásai a területen: A Szennyesi-berek nagy részén ez fordul elő, illetve a Szorgalom-rét egy kis területén. **14. és 15. sz. melléklet**
(4) Élőhely területi aránya: 5,5%
(5) Élőhely kiterjedése a területen: 36,0 ha
(6) Élőhely jellemzése: Nagyrészt *Solidago gigantea* dominálta egykori legelők, mocsarak, beszántott gyepfoltok. Jellemző fajok: *Solidago gigantea, Urtica dioica, Lolium perenne, Dactylis glomerata, Calamagrostis epigeios, Cirsium arvensis, Carduus nutans, Vicia cracca, Lathyrus pratensis, Carex flacca, Arrhenatherum elatius, Rubus idea, Phragmites communis*. A beszántott homoki gyepfolton az erdeti fajkészlet is megtalálható: *Festuc rupicola, F. ovina, Potentilla argentea, Rumex acetosa, R. acetosella,* stb.
(7) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: nagyrészt erősen (D02), vagy teljesen (D01) leromlott élőhelyek. A Szennyesi-berek területrész leromlott, gyomos élőhelyeinek rekonstrukciója természetvédelmi szempontból kívánatos.
(8) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett.
(9) Veszélyeztető tényezők: –

9)
(1) Élőhely Á-NÉR kódja/neve: **P2b / Galagonyás-kökényes-borókás cserjések**
(2) Élőhely Natura 2000 kódja/neve: –
(3) Élőhely előfordulásai a területen: A Szennyesi-berek *Solidago* dominálta leromlott élőhelyeiben szigetszerűen fordul elő. **14. és 15. sz. melléklet**
(4) Élőhely területi aránya: 1,3%
(5) Élőhely kiterjedése a területen: 8,4 ha
(6) Élőhely jellemzése: felhagyott legelők becserjésedésével keletkezett a területen; jellemző fajok: *Prunus spinosa, Crataegus monogyna, Sambucus nigra, Cornus sanguinea, Solidago gigantea*
(7) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: D02
(8) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett; terület leromlott, cserjés-gyomos élőhelyeinek rekonstrukciója természetvédelmi szempontból kívánatos.
(9) Veszélyeztető tényezők: –

10)
(1) Élőhely Á-NÉR kódja/neve: **RA / Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok**
(2) Élőhely Natura 2000 kódja/neve: –
(3) Élőhely előfordulásai a területen: A Leányvár és a Szorgalom-rét határán lévő fasor, illetve a 4-es tóegység közelében két apróbb folt. **14. és 15. sz. melléklet**
(4) Élőhely területi aránya: 0,2%
(5) Élőhely kiterjedése a területen: 1,4 ha
(6) Élőhely jellemzése: erősen, illetve közepesen degradált állapotú facsoportok; jellemző fajok: *Alnus glutinosa, Salix alba, S. fragilis, Acer negundo, Sambucus nigra, Crataegus monogyna, Phragmites communis, Urtica dioica, Solidago gigantea,*

(7) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: a fasor közepesen degradált (D03) a két facsoport erősen degradált (D02) állapotú
(8) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett
(9) Veszélyeztető tényezők: –

11)
(1) Élőhely Á-NÉR kódja/neve: **RB / Puhafás pionír és jellegtelen erdők**
(2) Élőhely Natura 2000 kódja/neve: –
(3) Élőhely előfordulásai a területen: A Szennyesi-berek északi részén telepített nemes nyaras és kocsányos tölgyes foltok, valamint a terület DK-i részén nagyobb kiterjedésű telepített kocsányos tölgyes és spontán erdősödő folt. **14. és 15. sz. melléklet**
(4) Élőhely területi aránya: 5,5%
(5) Élőhely kiterjedése a területen: 35,4 ha
(6) Élőhely jellemzése: erősen leromlott állapotú, telepített kocsányos tölgyesek és nyaras folt. Jellemző fajok a kocsányos tölgyesekben: *Quercus robur, Solodago gigantea, Aegopodium podagraria, Alliaria petiolata, Ajuga reptans,* a nyarasban: *Populus tremula, Cornus sanguinea, Festuca rupicola, Euphorbia cyparissias, Potentilla arenaria, Solidago gigantea,* a spontán erdősödő foltban *Salix*-fajok ill. *Alnus glutinosa*
(7) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: erősen degradált élőhelyek: D02
(8) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett
(9) Veszélyeztető tényezők: –

12)
(1) Élőhely Á-NÉR kódja/neve: **S1 / Ültetett akácosok**
(2) Élőhely Natura 2000 kódja/neve: –
(3) Élőhely előfordulásai a területen: 3 kisebb foltban a terület keleti oldalán. **14. és 15. sz. melléklet**
(4) Élőhely területi aránya: 0,3%
(5) Élőhely kiterjedése a területen: 2,1 ha
(6) Élőhely jellemzése: ültetett, cserjés, gyomos akácsor és akácfoltok; jellemző fajok: *Robinia pseudo-acacia, Alnus glutinosa, Sambucus nigra, Quercus robur, Solidago gigantea, Urtica dioica*
(7) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: teljesen (D01), ill. erősen leromlott (D02) élőhelyek
(8) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett, terjedését célszerű megakadályozni.
(9) Veszélyeztető tényezők: –

13)
(1) Élőhely Á-NÉR kódja/neve: **S2 / Nemes nyárasok**
(2) Élőhely Natura 2000 kódja/neve: –
(3) Élőhely előfordulásai a területen: egyetlen kis foltban az 5-ös tóegység északkeleti csücskénél. **14. és 15. sz. melléklet**
(4) Élőhely területi aránya: 0,1%
(5) Élőhely kiterjedése a területen: 0,6 ha
(6) Élőhely jellemzése: nemesnyaras; jellemző fajok: *Populus hybrida, Alnus glutinosa, Salix alba, S. fragilis, Sambucus nigra, Solidago gigantea, Urtica dioica.*
(7) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: erősen leromlott élőhely, D02.
(8) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett
(9) Veszélyeztető tényezők: –

14)
(1) Élőhely Á-NÉR kódja/neve: **S5 / Egyéb tájidegen fenyvesek**
(2) Élőhely Natura 2000 kódja/neve: –
(3) Élőhely előfordulásai a területen: a halgazdaság épületei körül ültetett fenyősorok. **14. és 15. sz. melléklet**
(4) Élőhely területi aránya: 0,2%
(5) Élőhely kiterjedése a területen: 1,4 ha
(6) Élőhely jellemzése: leromlott élőhelyek
(7) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: D01-D02
(8) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett
(9) Veszélyeztető tényezők: –

15)
(1) Élőhely Á-NÉR kódja/neve: **T1 / Egyéves nagyüzemi szántóföldi kultúrák**
(2) Élőhely Natura 2000 kódja/neve: –
(3) Élőhely előfordulásai a területen: A Szorgalom-rét közelmúltban beszántott gyepei. **14. és 15. sz. melléklet**
(4) Élőhely területi aránya: 1,5%
(5) Élőhely kiterjedése a területen: 10 ha
(6) Élőhely jellemzése: beszántott gyep, mocsár, kukoricával beültetve
(7) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: D01
(8) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett, az eredeti élőhely rekonstrukciója kívánatos lenne.
(9) Veszélyeztető tényezők: –

16)
(1) Élőhely Á-NÉR kódja/neve: **T5 / Vetett gyepek, füves sportpályák**
(2) Élőhely Natura 2000 kódja/neve: –
(3) Élőhely előfordulásai a területen: **14. és 15. sz. melléklet**
(4) Élőhely területi aránya: 0,2%
(5) Élőhely kiterjedése a területen: 1,1 ha
(6) Élőhely jellemzése: lucernás; jellemző fajok *(Trifolium pratensis, Poa pratensis, Dactylis glomerata, Rumex acetosa*
(7) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: D02
(8) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett
(9) Veszélyeztető tényezők: –

17)
(1) Élőhely Á-NÉR kódja/neve: **T6 / Kistáblás mozaikok**
(2) Élőhely Natura 2000 kódja/neve: –
(3) Élőhely előfordulásai a területen: Szorgalom-réten egy apró és attól délebbre egy nagyobb kiterjedésű területen. **14. és 15. sz. melléklet**
(4) Élőhely területi aránya: 0,7%
(5) Élőhely kiterjedése a területen: 4,5 ha
(6) Élőhely jellemzése: beszántott gyep, mocsár
(7) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: teljesen degradált terület, gyomfajokkal – D01
(8) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett; élőhelyrekonstrukció szükséges a beszántott területeken.
(9) Veszélyeztető tényezők: –

18)
(1) Élőhely Á-NÉR kódja/neve: **U3 / Falvak**
(2) Élőhely Natura 2000 kódja/neve: –
(3) Élőhely előfordulásai a területen: terület legdélebbi csücskében. **14. és 15. sz. melléklet**
(4) Élőhely területi aránya: 0,2%
(5) Élőhely kiterjedése a területen: 1,4 ha
(6) Élőhely jellemzése: épület, nyílt kultúrgyep; jellemző fajok: *Poa annua, Betula pendula, Cirsium arvensis, Carex hirta, Urtica dioica*
(7) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: teljesen degradált (D01)
(8) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett
(9) Veszélyeztető tényezők: –

19)
(1) Élőhely Á-NÉR kódja/neve: **U4 / Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók**
(2) Élőhely Natura 2000 kódja/neve: –
(3) Élőhely előfordulásai a területen: vasúti töltés, murvautak, halgazdaság épületei. **14. és 15. sz. melléklet**
(4) Élőhely területi aránya: 1,1%
(5) Élőhely kiterjedése a területen: 7,1 ha
(6) Élőhely jellemzése: vasúti töltés, murvautak, halgazdaság épületei
(7) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: D01
(8) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett
(9) Veszélyeztető tényezők: –

20)
(1) Élőhely Á-NÉR kódja/neve: **U8 / Folyóvizek**
(2) Élőhely Natura 2000 kódja/neve: –
(3) Élőhely előfordulásai a területen: Szaplányosi-határárok és szegélye, 4-es tóegység és 3-as tóegység közti csatorna és szegélye. **14. és 15. sz. melléklet**
(4) Élőhely területi aránya: 0,5%
(5) Élőhely kiterjedése a területen: 2,9 ha
(6) Élőhely jellemzése: vízfolyások, és azok gyomos szegélyvegetációja; jellemző fajok: *Robinia pseudo-acacia, Alnus glutinosa, Sambucus nigra, Fallopia sp., Phalaroides arundinacea, Phragmites communis, Urtica dioica, Salix caprea, S. alba, Aegopodium podagraria;* a 4-es tóegység melletti csatornában: *Carex acutiformis, Lycopus europaeus, Mentha aquatica, Nymphoides peltata, Polygonatum sp.*
(7) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: közepesen degradált – D03
(8) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett
(9) Veszélyeztető tényezők: –

1.2.2 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

A tervezési területen közösségi jelentőségű növényfajok nem találhatók

Közösségi jelentőségű, de nem jelölő állatfajok/egyéb értékes növényfajok

A 2009-es felmérés során az állatfajokra nézve vizsgálat nem történt, ezért a 2008-as, legfrissebb adatbázis adatait vettük át/alapul, megjegyezve mindenütt, hogy nincs információnk az adatgyűjtés módjáról, idejéről.

A növényfajok esetében az élőhelyfelmérés friss botanikai adatokat is hozott – ezek megjelennek a megalapozó anyagban. Egyes fajokat 2009-ben nem sikerült megtalálni.

1.2.3 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Az adott Natura 2000 terület közösségi jelentőségű fajainak táblázatos felsorolása és jellemzése rendszertani sorrendben illetve jelölés tekintetében aszerint készült, hogy a terv készítésének időpontjában a Natura 2000 terület hivatalos adatlapján a faj jelölő vagy nem jelölő állománnyal fordult elő. A jellemzésben fajonként megtalálhatóak a részletes információk az adott fajról. A * jel a faj kiemelt jelentőségű státuszát jelenti az élőhelyvédelmi irányelv mellékletei alapján.

Közösségi jelentőségű és jelölő madárfajok

A nem közösségi jelentőségű madárfajok közül a tőkés réce állományát (mint az országban bárhol) jelentősen befolyásolja a hazai, ill. külföldi vadászati célú szaporítás/kiengedés – ezért ennek pontos meghatározása nehéz.

A cigányréce „állománycsökkenése” nem valós. A faj valószínű sosem költött 20-30 páros állománnyal a tavakon, a jelenlegi pontosabb megfigyelések eredményezték a korrigált 5-7 páros állományt.

A bakcsó fészkelését a területen 2002-2006, ill. 2008-2009 években sem sikerült igazolni, ennél fogva az 5-10 páros jelölőállomány hibás adatnak tűnik.

A réti sas a terület határain belül jelenleg nem fészkel, 3 pár bizonyosan nem fészkelt 2004-ben sem, ugyanakkor a 2009-es adatok szerint 3-4 pár fészkel a terület szűkebb környezetében, amelyek a halastavakat táplálkozóhelyül használják.

Közösségi jelentőségű nem jelölő madárfajok

A 2009-es felülvizsgálat több új faj jelenlétét igazolta (korábbi adatok alapján is!), amelyek közül kiemelendő a nagy kócsag és a barna kánya.

A fenti információk alapján a minősítő fajok listáján pontosítás javasolt.

Tervezés, illetve a terület kezelése szempontjából fontos madárfajok

A fenti fajokon kívül azok rendszeres felmérését tartjuk szükségesnek, amelyek a gazdálkodók és a természetvédelem közti konfliktusok legfőbb forrásai: **bütykös hattyú,** szürke gém, **búbos vöcsök, károkatona**, dankasirály.

A konfliktushelyzetek feltárása és kezelése, ezzel kapcsolatos társadalmi egyeztetés alapvető fontosságú a többi közösségi jelentőségű faj megőrzése szempontjából.

Mindezek mellett a terület tulajdonviszonyainak változása (BHZrt széthullása, nevelőtavak kiárusítása), az új tulajdonos szándéka, hozzáállása, stb. a legfontosabb kérdések.

Faj neve Magyar/Tudományos (latin) név	**Irányelv melléklete** HD: Élőhelyvédelmi BD: Madárvédelmi	**Egyéb hazai jogszabályi védelem** FV: fokozottan védett V: védett
Jelölő faj		
Cigányréce *Aythya nyroca* Güldenstädt, 1770	BD Annex I.	FV; 500.000 Ft
Bakcsó *Nyctcicorax nycticorax* Linnaeus, 1758	BD Annex I.	FV; 100.000 Ft
Rétisas *Haliaaetus albicilla* Linnaeus, 1758	BD Annex I.	FV; 100.000 Ft
Barna rétihéja *Circus aeruginousus* Linnaeus, 1758	BD Annex I.	V; 50.000 Ft
Egyéb nem közösségi jelentőségű, a terület kijelölésekor figyelembe vett fajok		
Tőkés réce *Anas platyrhynchos* Linnaeus, 1758	BD Annex II/1.	-
Közösségi jelentőségű, nem jelölő faj		
Harántfogú törpecsiga (Balogcsiga) *Vertigo angustior* Jeffreys, 1830	HD Annex II.	V; 2.000 Ft
Nagy hőscincér *Cerambyx cerdo* Linnaeus, 1785	HD Annex II.	V; 10.000 Ft
Szarvasbogár *Lucanus cervus* Linnaeus, 1785	HD Annex II.	V; 2.000 Ft
Réti csík *Misgurnus fossilis* Berg, 1949	HD Annex II.	V; 2.000 Ft
Dunai gőte (Dunai tarajos gőte) *Triturus dobrogicus* Kiritzescu, 1903	HD Annex II.	V; 10.000 Ft
Vöröshasú unka *Bombina bombina* Linnaeus, 1761	HD Annex II.	V; 2.000 Ft
Mocsári teknős *Emys orbicularis* Linnaeus, 1758	HD Annex II.	V; 50.000 Ft
Törpegém *Ixobrychus minutus* Linnaeus, 1758	BD Annex I.	FV; 100.000 Ft
Nagy kócsag *Egretta alba* Linnaeus, 1758	BD Annex I.	FV; 100.000 Ft
Fekete gólya *Ciconia ciconia* Linnaeus, 1758	BD Annex I.	FV; 500.000 Ft
Fehér gólya *Ciconia ciconia* Linnaeus, 1758	BD Annex I.	FV; 100.000 Ft
Barna kánya *Milvus migrans* Boddaert, 1783	BD Annex I.	FV; 250.000 Ft
Jégmadár *Alcedo atthis* Linnaeus, 1758	BD Annex I.	V; 50.000 Ft
Fülemülesitke *Acrocephalus melanopogon* Temminck, 1823	BD Annex I.	V; 50.000 Ft
Közönséges denevér *Myotis myotis* Borkhausen, 1797	HD Annex II. és IV.	V; 50.000 Ft
Vidra *Lutra lutra* Linnaeus 1758	HD Annex II. és IV.	FV; 250.000 Ft

Jelölő fajok
I)

Faj neve:	**Cigányréce** *Aythya nyroca* Güldenstädt, 1770

Irányelv melléklete:	BD Annex I.

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Fokozottan védett; pénzben kifejezett értéke: 500.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A cigányréce a Mórichelyi-halastavak Natura 2000 terület egyik kiemelt madártani értéke. Főként a halastó-rendszer déli tóegységein, a szélesebb nádszegéllyel kísért partok, sűrűbb növényzettel benőtt gátak, mentén fészkel, fészkei gyakran a nád és a gátak magas növényzetének határán találhatók. Fészkelési időszakon túl rendszeres átvonuló a március-szeptember közötti időszakban, egy időben akár 150 példány is tartózkodhat a területen. Erősen kötődik az ivadékos tavakhoz, amely egyrészt a halivadékok fogyasztásával, másrészt az ivadékok számára kihelyezett speciális táplálék fogyasztásával magyarázható. A madarak esetenként az etetőkarók mellett táplálkoznak, követve az etető halászt. Kései, elhúzódó költései arra utalhatnak, hogy halivadékkal egészíti ki a táplálékot, amelynek magasabb fehérjetartalma segíti a fiókák növekedését. **14. sz. melléklet**

Állománynagyság (jelöléskor):	20-30 pár

Állománynagyság (tervkészítéskor):	5-7 pár

Állomány változásának tendenciái és okai:	A korábbi, jelöléskori becslések pontatlansága. A terv készítésekor becsült fészkelőállomány a fiókákat vezető tojók alapján kalkulált, egyben reprezentálja a terület eltartó képességét a faj szempontjából.

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Főleg vízi növényzetben gazdag halastavak, víztározók, mocsarak, morotvák és mélyebb vizű elöntések mocsarasodó helyeinek fészkelője; legjelentősebb populációi Somogyban, a Hortobágyon, Biharugra környékén és a Dél-Alföldön találhatók. Korábbi hazai állománycsökkenése az utóbbi időben megállt, sőt egyes területeken (Hortobágy, Somogy) emelkedés tapasztalható. Hazai állománya 1997-2002 közötti felmérések alapján 550-1000 pár

Faj veszélyeztetettsége:	Európai veszélyeztetettsége: sebezhető faj, a területen a halgazdálkodással összefüggő tevékenységek veszélyeztetik állományát. A területen közepes mértékben

	veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	Aktuális: fészekaljak elpusztulása ragadozók (róka, házi macska, vidra) által. Töltések, növényzet-szegélyek kaszálása, esetleges vegyszerezése, illetve hínárkaszálás a költési időszakban. Zavarás: emberi jelenlét, illetve a károkatonák riasztása karbidágyúval. Minimális mértékben a vadászat, idő előtti lecsapolások. Fészkelési sikerét befolyásolja az erősen territoriális bütykös hattyú *(Cygnus olor)* állományának növekedése. A cigányréce ismeretlen, de vélhetően csekély mértékű gazdasági kárt okoz ivadékhal-fogyasztásával. A konfliktus mértéke felmérendő, az esetleges illegális riasztás, netán gyérítés feltárandó és kezelendő problémák. Túlzott eutrofizáció, alkalmas fészkelőhelyek feltöltődése. Tájidegen halfajok jelenléte: az amur hínárfogyasztása átalakítja az élőhelyeket. Potenciális: madarak pusztulása halászhálóban, vadászat újbóli megjelenése.

Fajvédelmi lehetőségek:	megfelelő vízkormányzás (fészkelési időben vízborítottság), széles nádszegélyek meghagyása, töltések alakításának, kaszálásának mellőzése költési időszakban (július vége után lehet), egyéb zavarás (karbidágyú, fegyveres riasztás) mérséklése, mellőzése. Esetlegesen a bütykös hattyú állományszabályozása.

II)

Faj neve:	**Bakcsó** *Nyctcicorax nycticorax* Linnaeus, 1758

Irányelv melléklete:	BD Annex I.

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Fokozottan védett; pénzben kifejezett értéke: 100.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	**14. sz. melléklet**

Állománynagyság (jelöléskor):	5-10 pár

Állománynagyság (tervkészítéskor):	nem ismert, 2002-2006 között (és 2008-ban) nem sikerült fészkelését bizonyítani.

Állomány változásának tendenciái és okai:	nem ismert

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Elég gyakori telepes fészkelő a nagyobb folyókat szegélyező ártéri ligeterdőkben, valamint az alföldi és – kisebb számban – a dunántúli halastavakon és természetes mocsarakban Az 1990-es évektől az erdei fészkelést mindinkább felváltja a nádasban való költés; a Tisza-menti nagy telepek megszűnése elsősorban a rizstermelés visszaszorulásával magyarázható. Állománya 2005-2007 közötti adatok alapján 1800-2500 pár.

Faj veszélyeztetettsége:	európai veszélyeztetettség; csökkenő állományú faj; a területen veszélyeztetettsége nem ismert

Veszélyeztető tényezők:	nem ismert

Fajvédelmi lehetőségek:	nem ismert

III)

Faj neve:	**Rétisas** *Haliaaetus albicilla* Linnaeus, 1758

Irányelv melléklete:	BD Annex I.

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Fokozottan védett; pénzben kifejezett értéke: 100.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A fajnak a Natura 2000 terület határain belül nincs ismert fészke. Maguk a halastavak, mint táplálkozóterület jelentősek. **14. sz. melléklet**

Állománynagyság (jelöléskor):	3 pár

Állománynagyság (tervkészítéskor):	0 pár, a területen a Natura 2000 terület közelében fészkelő 3-4 pár táplálkozik rendszeresen

Állomány változásának tendenciái és okai:	korábbi becslések pontatlansága? – a Natura 2000 terület határán kívül, de néhány km-es körzetben korábban 3, 2009-ben 4 pár rétisas fészkelt. A terület jelölésekor történt becslés ezeket vehette figyelembe.

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Rendszeres fészkelő a Dél-Dunántúlon és az alföldi halastavak, vizes élőhelyek közelében, valamint a nagyobb folyók (Duna, Tisza, Dráva) ártéri ligeterdőiben. Állománya az utóbbi évtizedekben fokozatosan növekszik, az 1980-as évektől az ország egyéb területein is foglalja vissza korábbi elhagyott fészkelőterületeit. Fészkelő állománya 120-180 pár; a telelő állomány egyes területeken (Duna mente, Hortobágy, Dél-Alföld) jelentős, összesen 500-700 példány lehet.

Faj veszélyeztetettsége:	Európai veszélyeztetettség: ritka madárfaj; a területen kis mértékben veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	A fészkelésre alkalmas erdők kivágása, zavarása potenciális, a táplálkozóterület zavarása aktuális veszélyt jelent.

Fajvédelmi lehetőségek:	A terület fészkelőállományának megőrzése a fészkelésre alkalmas erdők, fasorok védelmével, illetve a halastavak, mint táplálkozóterület zavarásának csökkentésével biztosítható.

IV)

Faj neve:	**Barna rétihéja** *Circus aeruginousus* Linnaeus, 1758

Irányelv melléklete:	BD Annex I.

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; pénzben kifejezett értéke: 50.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	Rendszeresen előfordul, mint fészkelő, és átvonuló faj. Pontosabb adat nem ismert. **14. sz. melléklet**

Állománynagyság (jelöléskor):	2 pár, átvonuló állomány: 50 egyed

Állománynagyság (tervkészítéskor):	1 pár, átvonuló állomány: nincs adat

Állomány változásának tendenciái és okai:	A fészkelő állomány stabilnak mondható

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Elég gyakori, gyorsan növekvő állományú fészkelő a sík- és dombvidéki nádas-gyékényes mocsárréteken és halastavakon, de mezőgazdasági területeken, valamint nagyobb csatornák szegélyében is költ. Vonuló; március közepén érkezik, és októberben vonul el. Rendszeresen láthatók áttelelő példányai is. Állománya 1999 -2000 között növekedést mutatott, 5200-6700 pár.

Faj veszélyeztetettsége:	Európai veszélyeztetettség: biztos állományú faj; a területen kis mértékben veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	Fészkelési időszakban a fészkelésre alkalmas nádszegélyek kaszálása, zavarás

Fajvédelmi lehetőségek:	Kaszálás megfelelő időzítése, 1 nyomsávos kaszálás a töltéseken. Fészkelési időszakban a zavarás mérséklése.

Egyéb nem közösségi jelentőségű, a terület kijelölésekor figyelembe vett fajok

V.

Faj neve:	**Tőkés réce** *Anas platyrhynchos* Linnaeus, 1758

Irányelv melléklete:	BD Annex II/1. (az EU tagországainak területén vadászható faj)

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Nem védett, vadászható faj

A faj előfordulása a területen:	A faj előfordulása a területen: a területen fészkelő és nagy tömegben átvonuló madárfaj. Télen a le nem engedett tavakon csapatokba verődve be nem fagyó területeket, ún. „lihogókat” tartanak fent. A 2008-as megfigyelési adatok alapján a tőkés réce a leggyakrabban előforduló vízimadár-faj a területen, közel ezer példányt számláló csapatai is megfigyelhetők. Egyedszámának alakulását lásd a mellékelt táblázatban; 14**. sz. melléklet**

Állománynagyság (jelöléskor):	Fészkelő állománya nem ismert, vonuló/telelő állománya 1000 egyed

Állománynagyság (tervkészítéskor):	Fészkelő állománya 10-15 pár, vonuló/telelő állománya legfeljebb 1500 egyedet számlál

Állomány változásának tendenciái és okai:	A fészkelő állományt nem vették figyelembe jelöléskor, egyébiránt nincs változás. 2003 végéig rendszeresen történt félvad tőkés récék kihelyezése a tavakra vadásztatási célból; 2004-től ez megszűnt.

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Igen gyakori fészkelő és átvonuló. Mindenféle típusú álló- és folyóvizeken – tavakon, mocsarakban, folyókon, csatornákon, sőt akár kisebb pocsolyákban is megtalálható. Leggyakrabban vizek mentén, a talajon költ, de faodúban, gallyfészekben és épületeken is fészkelhet. Állománya az utóbbi években csökkenő tendenciát mutat, jelenleg 100.000-150.000 pár. Tavasszal, februártól áprilisig közönséges átvonuló. Májustól a gácsérok már csapatokba gyülekeznek; augusztustól november végéig nagy tömegekben vonul át. Gyakori áttelelő be nem fagyó vizeinken, sokszor nagy mennyiségben is.

Faj veszélyeztetettsége:	Európában állománya stabil; a területen nem veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	Nem ismert

Fajvédelmi lehetőségek:	A védett, fokozottan védett vízimadár-fajok védelmében tett intézkedések e faj számára is biztosítják a feltételeket.

Közösségi jelentőségű, nem jelölő fajok

VI)

Faj neve:	**Harántfogú törpecsiga (Balogcsiga)** *Vertigo angustior* Jeffreys, 1830

Irányelv melléklete:	HD Annex II.

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; pénzben kifejezett értéke 2000 Ft

A faj előfordulása a területen:	Nem ismert

Állománynagyság (jelöléskor):	P (a faj a területen előfordul)

Állománynagyság (tervkészítéskor):	P (a faj a területen előfordul)

Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismert

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Nyugat-palearktikus (kaspi-szarmata) elterjedésű, higrofil (nedves térszíneket kedvelő) faj. A klímának megfelelően az Alföldön ritkább, mint a Dunántúlon, vagy az Északi-középhegységben. Gyakorisága megtévesztő, mert viszonylag sok a hordalékból előkerült példány alapján megnevezett lelőhely!

Faj veszélyeztetettsége:	IUCN Vörös Lista – Védelemfüggő (1996); a területen veszélyeztetettsége nem ismert.

Veszélyeztető tényezők:	Nem ismert

Fajvédelmi lehetőségek:	Nem ismert

VII)

Faj neve:	**Nagy hőscincér** *Cerambyx cerdo* Linnaeus, 1785

Irányelv melléklete:	HD Annex II.

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; pénzben kifejezett értéke 10.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A területen a faj a kocsányos-tölgyesekhez, a tölgy-kőris-szil ligeterdőkhöz, valamint a Natura 2000 területtől délnyugatra elterülő gyertyános tölgyesekhez kötődik.

Állománynagyság (jelöléskor):	P (a faj a területen előfordul)

Állománynagyság (tervkészítéskor):	P (a faj a területen előfordul)

Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismert

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Idős tölgyerdők, parkok tölgyfái, a lárva a kéreg alatt rág. Európában, Nyugat-Ukrajnáig elterjedt.

Faj veszélyeztetettsége:	IUCN Vörös Lista: Sebezhető (1996); a területen veszélyeztetettsége nem ismert.

Veszélyeztető tényezők:	Potenciális veszélyt jelent az idősebb, korhadó vagy lábon száradt tölgyfák hiánya, a meglévő tölgyesek letermelése.

Fajvédelmi lehetőségek:	Speciális fajvédelmi intézkedések nem szükségesek, az idős, méretes tölgyfákat, holt fákat meghagyó erdőművelés biztosítja a faj fennmaradását.

VIII)

Faj neve:	**Szarvasbogár** *Lucanus cervus* Linnaeus, 1785

Irányelv melléklete:	HD Annex II.

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; pénzben kifejezett értéke 2000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A területen a faj a kocsányos-tölgyesekhez, a tölgy-kőris-szil ligeterdőkhöz, valamint a Natura 2000 területtől délnyugatra elterülő gyertyános tölgyesekhez kötődik.

Állománynagyság (jelöléskor):	P (a faj a területen előfordul)

Állománynagyság (tervkészítéskor):	P (a faj a területen előfordul)

Állomány változásának tendenciái és okai:	nem ismert

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Tölgyesekhez kötődik; a lárva a tölgy gyökereiben, vagy a törzs talajközeli részében 5 évig fejlődik. Elterjedés: D-Európa, Spanyolországtól Iránig. Nyugat- és Észak-Európa nagy részén megritkult, kihalás szélére sodródott (ezért került a HD függelékébe). Hazánkban elterjedt faj, ritkának csak az Alföld középső területein számít. Legnagyobb számban a déli országrész tölgyeseiben fordul elő; elterjedése pontosan nem ismert.

Faj veszélyeztetettsége:	A területen veszélyeztetettsége nem ismert.

Veszélyeztető tényezők:	Potenciális veszélyt jelent az idősebb, korhadó vagy lábon száradt tölgyfák hiánya, a meglévő tölgyesek letermelése, a tuskók eltávolítása.

Fajvédelmi lehetőségek:	Speciális fajvédelmi intézkedések nem szükségesek; idős, méretes tölgyfákat, holt fákat meghagyó erdőművelés, tuskók meghagyása biztosítja a faj fennmaradását a területen.

IX)

Faj neve:	**Réti csík** *Misgurnus fossilis* Berg, 1949

Irányelv melléklete:	HD Annex II.

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; pénzben kifejezett értéke 2000 Ft

A faj előfordulása a területen:	nem pontosan ismert

Állománynagyság (jelöléskor):	P (a faj a területen előfordul)

Állománynagyság (tervkészítéskor):	P (a faj a területen előfordul)

Állomány változásának tendenciái és okai:	az állománybecslések módja, pontossága, illetve a trendek nem ismertek

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Őshonos európai halunk, amely Franciaországtól az Urál hegységig terjedt el. A réteknek is nevezett, tavaszi vízborítású, de kiszáradó mocsarak jellemző halfaja. Előfordul sekély tavakban, holtágakban és iszapos csatornákban, valamint nagyobb folyók dévérzónájában (nagyobb folyóknál az alföldi szakasz), illetve kisebb folyók sügérzónájában (kisebb folyóknál a lelassult, üledékes medrű, alsó szakasz).

Faj veszélyeztetettsége:	IUCN Vörös Lista: kevéssé veszélyeztetett (2008); világállománya mérsékelten csökken. A vízrendezéseket megelőzően hazánkban igen gyakori volt, a mocsarak felszámolásával megfogyatkozott az állomány, erre tekintettel védelmet élvez. A területen kismértékben veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	potenciális veszélyt jelent az alkalmas élőhelyek fogyatkozása, csatornák kotrása, esetleg a tavak meszezése a lehalászás után; aktuális veszély lehalászások során az apróhalak tömeges pusztulása.

Fajvédelmi lehetőségek:	Tófenék meszezésének tiltása.

X)

Faj neve:	**Dunai gőte (Dunai tarajos gőte)** *Triturus dobrogicus* Kiritzescu, 1903

Irányelv melléklete:	HD Annex II.

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; pénzben kifejezett értéke 10.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	Pontos adat, térkép az állomány lokális elterjedéséről nincs. Farkas Péter 2002-2006 között (nem célzott vizsgálatokkal) mindössze két alkalommal észlelte a területen.

Állománynagyság (jelöléskor):	1000 példány

Állománynagyság (tervkészítéskor):	1000 példány

Állomány változásának tendenciái és okai:	az állománybecslések módja, pontossága, illetve a trendek nem ismertek

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A Duna vízgyűjtő területén honos, lassú folyású és állóvizekben, tavakban fordul elő. Általában a síkvidéki élőhelyeket részesíti előnyben. Kedveli a növényzettel erősen benőtt, nedves, bokrosokat, erdőszéleket, ligeteket. Jellegzetes élőhelyei az árterületek, holtágak, kubikgödrök. Elterjedési területe két részre tagolt, az északnyugati Dél-Németországtól az Alföldig tart, a másik a Duna-deltát és Dobrudzsát foglalja magába – ennek megfelelően két alfaja ismert. 2005-ös adat szerint a Dnyeper-deltában is megtalálták. Sík- és dombvidéki előfordulású faj, legfeljebb 600 méter tengerszint feletti magasságig. Puky (2005) szerint a világállomány 30-50%-a Magyarországon él.

Faj veszélyeztetettsége:	Berni Egyezmény: II. függelék; IUCN Vörös Lista: közel veszélyeztetett (2006); a területen veszélyeztetettségének mértéke nem ismert.

Veszélyeztető tényezők:	Hazánkban az alkalmas szaprodóhelyek eltűnése, szennyezése veszélyezteti állományát, pontosabb, terület-specifikus adat nem ismert.

Fajvédelmi lehetőségek:	A faj állományának pontosabb felmérése, szaporodóhelyek és állapotuk megőrzése, védelme.

XI)

Faj neve:	**Vöröshasú unka** *Bombina bombina* Linnaeus, 1761

Irányelv melléklete:	HD Annex II.

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; pénzben kifejezett értéke 2.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	Közönségesen előfordul, pontos adat, térkép az állomány lokális elterjedéséről nincs

Állománynagyság (jelöléskor):	5000 példány

Állománynagyság (tervkészítéskor):	5000 példány

Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állománybecslések módja, pontossága, illetve a trendek nem ismertek

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Európában keleti elterjedésű faj, mely északon Dánia déli részéig, illetve a Balti államokig hatol fel. Keleten elterjedési területének határa az Ural és Kis-Ázsia, míg nyugaton a Hamburg-Fiume vonal, délen pedig Bulgária. Svédország déli részén élnek elszigetelt populációi, melyek fennmaradása kérdéses. Hazánkban síkvidékeken általánosan elterjedt, de a dombvidékeken is gyakori, sőt helyenként középhegységeinkben is előfordul. A számára alkalmas élőhelyen minden vízben megtalálható (út menti pocsolyában, erdei utakon összegyűlt vizekben, lassú folyású csatornákban, halastavakban, kubikgödrökben).

Faj veszélyeztetettsége:	IUCN Vörös Lista: kevéssé veszélyeztetett (2006), Észak- és Nyugat-Európában állománya csökkenő trendet mutat. A területen nem veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	A terület-on aktuális veszélyeztető tényezők nem ismertek

Fajvédelmi lehetőségek:	A jelenlegi élőhelyek, és peterakó-helyek megőrzése biztosítja állományának fennmaradását.

XII)

Faj neve:	**Mocsári teknős** *Emys orbicularis* Linnaeus, 1758

Irányelv melléklete:	HD Annex II.

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; pénzben kifejezett értéke 50.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	pontos adat az állomány lokális elterjedéséről nincs

Állománynagyság (jelöléskor):	100 példány

Állománynagyság (tervkészítéskor):	100 példány

Állomány változásának tendenciái és okai:	az állománybecslések módja, pontossága, illetve a trendek nem ismertek, valószínűsíthető, hogy az állomány a jelöléskor is meghaladta a 100 példányt.

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Észak-Afrikától, a Szaharától északra (Marokkó, Algéria, Tunézia) a Pireneusi-félsziget nagy részén, valamint Francia-, Német-, és Lengyelországon keresztül északon egészen Moszkva vonaláig húzódik. Kelet felé Észak-Perzsiáig és Türkmenisztánig tart. Magyarországon a síkvidéki álló, és lassan áramló vizekben fordul elő 300 m-es magasságig. Legjelentősebb állományai az Alföldön találhatók, Dunántúli elterjedéséről kevés adat áll rendelkezésre.

Faj veszélyeztetettsége:	IUCN Vörös Lista: közel veszélyeztetett (1996); Berni Egyezmény II: függelék. A hazai állomány a XVII. század vége óta – változó okok miatt – fogyatkozik. A területen veszélyeztetettségének mértéke nem ismert.

Veszélyeztető tényezők:	Napjainkban a tojásrakó helyek zavarása a legnagyobb, és leginkább aktuális veszélyeztető tényező. A területen a tojásrakó helyek pontosan nem ismertek, de valószínűsíthető, hogy a legfontosabb tojásrakó helyek Szennyesi-berek magasabb, homokos térszínein találhatók. A területek becserjésedése, az adventív gyomnövények terjedése szűkíti a teknősök lehetőségeit. Potenciális veszélyt jelent, ha a tavakat a teknősfiókák kikelésének időszakában csapolják. További lehetséges veszélyt jelenthet, hogy az állatok a halászhálókba gabalyodva elpusztulhatnak.

Fajvédelmi lehetőségek:	Szükséges az állomány nagyságának pontosabb meghatározása, valamint a tojásrakó helyek felderítése, megőrzése, a halastavak megfelelő vízkormányzása (fiókák kikelésének időszakában lecsapolások mellőzése).

XIII)

Faj neve:	**Törpegém** *Ixobrychus minutus* Linnaeus, 1758

Irányelv melléklete:	BD Annex I.

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Fokozottan védett; pénzben kifejezett értéke: 100.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A legutóbbi megfigyeléseken (2008) a halnevelőktől délre eső tóegységek (2a, 3, 4) partszegélyeiben, illetve a 6-os tóegység déli sarkánál került elő, vélhetően a fészkek is ezeken a szakaszokon találhatók leginkább; állománysúlypontot ld.14. sz. melléklet

Állománynagyság (jelöléskor):	3 pár

Állománynagyság (tervkészítéskor):	3-5 pár

Állomány változásának tendenciái és okai:	a kicsiny fészkelő állomány stabilnak tűnik, a növekmény a nagyobb megfigyelési aktivitás, illetve a pontosabb felmérés eredménye lehet.

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A természetes és mesterséges tavak, lassú folyású vizek, holtágak, kubikgödrök és nagyobb csatornák nádas övezeteinek elég gyakori, országszerte elterjedt fészkelője. Állománya stabilnak mondható, 4000-6000 pár. Vonuló; április közepe és szeptember közepe között tartózkodik hazánkban.

Faj veszélyeztetettsége:	Európai veszélyeztetettség: sebezhető faj; a területen közepes mértékben veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	Töltések növényzet-szegélyeinek kaszálása, hínárkaszálás a tavakon, valamint a töltéseken a tartós emberi jelenlét jelentős zavarást okoz.

Fajvédelmi lehetőségek:	Fenti faktorok mérséklése, kaszálás, zavarás megfelelőbb időbeli és térbeli ütemezése, a kaszálás késleltetése és a töltések egy nyomon történő kaszálása.

XIV)

Faj neve:	**Nagy kócsag** *Egretta alba* Linnaeus, 1758

Irányelv melléklete:	BD Annex I.

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Fokozottan védett; pénzben kifejezett értéke 100.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A nagy kócsag rendszeresen előfordul, mint vonuló, áttelelő faj, alkalmanként 100 példányt is elérő tömegben.

Állománynagyság (jelöléskor):	Nem szerepelt az adatlapon.

Állománynagyság (tervkészítéskor):	Nem fészkel a területen, 2002 és 2008 közötti megfigyelések alkalmával 15-200 példányt észleltek egy időben a tavakon.

Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismertek

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Az Alföld és a Dunántúl nádas mocsarainak és halastavainak elég gyakori fészkelője. Az 1960-as évekig csupán a Fertőn, a Kis-Balatonon és a Velencei-tavon költött, majd az 1970-es évek elejétől fokozatosan terjedt szét az Alföld és a Dunántúl egyéb területeire. Állománynagysága növekvő tendenciát mutat, legjelentősebb telepei a Hortobágyon találhatók (1000-1300 pár). Vonuló. Hazánkban rendszerint februártól és december elejéig figyelhető meg, de egyre nagyobb számban át is telel. Hazai állománya 1990-2000 között növekedő trendet mutatott, jelenleg 1800-3000 pár

Faj veszélyeztetettsége:	Európában biztos állományú faj; a területen kismértékben veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	A nagy kócsag – a többi gémféléhez hasonlóan – halfogyasztásával ismeretlen mértékű gazdasági kárt okozhat. A konfliktus mértéke felmérendő, az illegális riasztás, esetleges gyérítés feltárandó és kezelendő problémák.

Fajvédelmi lehetőségek:	A konfliktusok feltárása, gazdálkodókkal közös megoldás.

XV)

Faj neve:	**Fekete gólya** *Ciconia ciconia* Linnaeus, 1758

Irányelv melléklete:	BD Annex I.

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Fokozottan védett; pénzben kifejezett értéke 500.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A terület jelölésekor (2004) fészkelő párok fészkei az utóbbi években nem kerültek elő. A faj a területen tartózkodik, táplálkozik, bizonyított fészkeléséről nincs adat.

Állománynagyság (jelöléskor):	1-2 pár

Állománynagyság (tervkészítéskor):	0 pár

Állomány változásának tendenciái és okai:	nem ismert

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Ártéri erdők, sík- és dombvidéki tájak, kisebb vízfolyásokkal, holtágakkal, léprétekkel tarkított erdők, valamint hegyvidéki öreg bükkösök fészkelője, de az utóbbi években települések közelében lévő fasorokban is költ. Állománya az elmúlt harminc évben jelentősen növekedett; jelenleg mintegy 250-300 pár. Legelterjedtebb a Dél-Dunántúlon, valamint a Dráva mellett és Belső-Somogyban. Nyár végén jelentősebb gyülekezőhelyein több száz példány is összegyűlhet.

Faj veszélyeztetettsége:	Európai veszélyeztetettség: ritka madárfaj; hazánkban állománya növekszik. A területen kismértékben veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	Fészkelésre alkalmas fák/erdők zavarása, kivágása potenciális veszélyt jelent

Fajvédelmi lehetőségek:	A halastavak környékén található erdősávok megőrzése és a táplálkozó területek viszonylagos zavartalansága biztosíthatja a faj területen való fennmaradását/megtelepedését.

XVI)

Faj neve:	**Fehér gólya** *Ciconia ciconia* Linnaeus, 1758

Irányelv melléklete:	BD Annex I.

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Fokozottan védett; pénzben kifejezett értéke: 100.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	1 pár fehér gólya a területen rendszeresen fészkel a halászati telepen állománysúlypontot ld. **14. sz. melléklet**

Állománynagyság (jelöléskor):	2 pár

Állománynagyság (tervkészítéskor):	1 pár

Állomány változásának tendenciái és okai:	nem ismert

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Országszerte elterjedt, elég gyakori fészkelő. Az állomány zöme lakott területeken, falvakban, mezővárosokban és az alföldi tanyavilágban fészkel. Populációsűrűsége hazánk délnyugati és északkeleti részében a legnagyobb. Országos állománya, kisebb növekedést követően, az utóbbi években állandónak mutatkozik; 4800-5600 pár.

Faj veszélyeztetettsége:	Országos állományára az élőhelyek (főként táplálkozóhelyek) átalakulásán túl az áramütés (fészeknél, illetve középfeszültségű oszlopok tartóoszlopai, vezetékei) jelent veszélyt

Veszélyeztető tényezők:	A területen fészkelő pár nem veszélyeztetett.

Fajvédelmi lehetőségek:	Tartóoszlopok és műfészkek kihelyezésével segíthetjük a megtelepedését.

XVII)

Faj neve:	**Barna kánya** *Milvus migrans* Boddaert, 1783

Irányelv melléklete:	BD Annex I.

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Fokozottan védett; pénzben kifejezett értéke: 250.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A faj a területen több éve fészkel, 2008-ban egy pár költése bizonyított. A fészek ebben az évben a terület délkeleti részén található égerligetben volt; a madarak kedvelt kiülő helye a 3-as tóegység délkeleti sarkában található akácos facsoport. A faj a 2004-es kijelölés adatbázisában nem szerepel; állománysúlypontot ld. **14. sz. melléklet**

Állománynagyság (jelöléskor):	Nem szerepel, mint előforduló, közösségi jelentőségű faj.

Állománynagyság (tervkészítéskor):	1 pár

Állomány változásának tendenciái és okai:	a faj vélhetően korábban is fészkelt a területen; 2002 és 2006 között fészkelését nem sikerült bizonyítani.

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Elsősorban nagyobb folyóink (Duna, Tisza, Dráva, Maros, Körös) ártéri ligeterdőinek és a Dél-Dunántúl halastavainak jellegzetes, de kisszámú fészkelője. Néhány pár elszórtan pusztai erdőfoltokban, valamint domb- és hegyvidéki vízközeli erdőkben is megtelepszik. Hazánkban március közepe és október között tartózkodik, alkalmilag áttelel. Állománya a 90-120 pár; 1990 és 2000 között a fészkelő párok száma csökkent hazánkban, újabb változásról nincs információ.

Faj veszélyeztetettsége:	Sebezhető faj; a területen közepes mértékben veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	Potenciális veszélyt jelent a zavarás, fészkelésre alkalmas puhafa-erdők zavarása, vágása

Fajvédelmi lehetőségek:	Szaporodási időszakban (március eleje június vége) az erdősávban a zavarás mellőzése.

XVIII)

Faj neve:	**Jégmadár** *Alcedo atthis* Linnaeus, 1758

Irányelv melléklete:	BD Annex I.

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; pénzben kifejezett értéke: 50.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	Rendszeresen előfordul, mint fészkelő, és átvonuló faj.

Állománynagyság (jelöléskor):	Nem szerepel, mint előforduló, közösségi jelentőségű faj.

Állománynagyság (tervkészítéskor):	3-5 pár

Állomány változásának tendenciái és okai:	1-3 pár

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A folyó- és állóvizek meredek partjainak országszerte elterjedt, de kisszámú fészkelője. Állománysűrűsége a Tisza mentén a legnagyobb. A költés utáni kóborláskor kisebb hegyi patakoknál, halastavaknál és csatornáknál is megjelenik. Részleges vonuló, az állomány nagy része márciustól novemberig tartózkodik hazánkban. Be nem fagyó vizeknél áttelel. A hazai állomány stabil, 900-1600 pár.

Faj veszélyeztetettsége:	Európai veszélyeztetettség: csökkenő állományú faj. A területen közepes mértékben veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	Fészkelésre alkalmas partfalak hiánya, mederalakítás, vízkormányzás miatt.

Fajvédelmi lehetőségek:	Fészkelésre alkalmas partfalak kiképzése, vízállás megfelelő szinten tartása fészkelési időszakban.

XIX)

Faj neve:	**Fülemülesitke** *Acrocephalus melanopogon* Temminck, 1823

Irányelv melléklete:	BD Annex I.

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; pénzben kifejezett értéke: 50.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A faj a területen előfordul, pontosabb adat nem áll rendelkezésre.

Állománynagyság (jelöléskor):	P (jelen van a területen)

Állománynagyság (tervkészítéskor):	A 2008-as felmérések során nem észlelték.

Állomány változásának tendenciái és okai:	A terület nem tipikus fülemülesitke-fészkelőhely, eseti előfordulása lehetséges.

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Nagyobb gyékényesek és gyékénnyel kevert, nagy kiterjedésű nádasok kisszámú fészkelője. Hazánk fészkelő állománya a Fertőn, a Velencei-tavon, a Kis-Balatonon, a Kiskunságban és a Hortobágyon koncentrálódik. Országos állománya, lokális növekedések ellenére, csökkenő tendenciát mutat. Vonuló, kora tavasszal érkezik és október végéig megfigyelhető. Az őszi vonulás során olyan nádasokban is megjelenik, ahol nem fészkel. Hazai állománya 3000-5000 pár.

Faj veszélyeztetettsége:	Európai szinten biztos állományú faj; a területen veszélyeztetettsége nem ismert.

Veszélyeztető tényezők:	Elsősorban az átvonuló, a területen táplálkozó egyedek szempontjából lényeges a megfelelő táplálékot biztosító vízszegélyi növényzet (nád, gyékény). A kaszálás és esetleges gyomirtó használata potenciális veszélyforrást jelenthet.

Fajvédelmi lehetőségek:	A faj megőrzésében a területnek nincs komoly szerepe; a nádszegélyek, gyékényesek természetes állapota, vegyszerezés hiánya a vonuló madarak szempontjából jelentőséggel bír.

XX)

Faj neve:	**Közönséges denevér** *Myotis myotis* Borkhausen, 1797

Irányelv melléklete:	HD Annex II és IV

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; pénzben kifejezett értéke 50.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A faj a területen előfordul; pontosabb adat, térkép az állomány területen belüli elterjedéséről nem áll rendelkezésre. A területet a faj minden bizonnyal táplálkozó területként használja.

Állománynagyság (jelöléskor):	100 egyed

Állománynagyság (tervkészítéskor):	100 egyed

Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állománybecslések módja, pontossága, illetve a trendek nem ismertek

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Európai elterjedésű faj. Elterjedési területe Portugáliától Ukrajnáig húzódik; északon Dániáig, délen Marokkó és Izrael vonaláig fordul elő. Hazánk egész területén megtalálható, de nem gyakori faj. Az alföldi területeken ritkább, a Dunántúlon és az Északi-középhegységben gyakoribb. Hazai adatok alapján nyáron főleg a településekhez kötődik.

Faj veszélyeztetettsége:	Berni Egyezmény, II. függelék; Bonni Egyezmény, II. függelék; IUCN Vörös Lista: kevéssé veszélyeztetett (2008); A területen veszélyeztetettségének mértéke nem ismert.

Veszélyeztető tényezők:	A közönséges denevérek nyári szálláshelye döntően nagyméretű padlásokon, templomokban, kastélyokban van. Ezek megszűnése, lezárása, átalakítása veszélyezteti a kolóniák fennmaradását. További potenciális veszélyforrás, ha a táplálkozóterületen a rovarmennyiség bármilyen okból (irtás, élőhely megváltozása) lecsökken.

Fajvédelmi lehetőségek:	A területen táplálkozó denevérállomány vizsgálata, illetve a környék denevérkolóniáinak felderítése; élőhelyvédelmi intézkedések a jellemző rovarközösségek fenntartására.

XXI)

Faj neve:	**Vidra** *Lutra lutra* Linnaeus 1758

Irányelv melléklete:	HD Annex II és IV

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Fokozottan védett; pénzben kifejezett értéke: 250.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A vidra a területen előfordul, valószínűleg elég gyakori faj. Pontosabb adat, térkép az állomány területen belüli elterjedéséről nem áll rendelkezésre.

Állománynagyság (jelöléskor):	6 példány

Állománynagyság (tervkészítéskor):	6 példány

Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állománybecslések módja, pontossága, illetve a trendek nem ismertek

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Palearktikus faj. Kelet-nyugati elterjedése Írországtól Japánig húzódik, északra a sarkkörig, délre Észak-Afrika, Közel-Kelet, India északi része, illetve Délkelet-Ázsia szigetvilágának vonaláig található meg. Hazánkban a délnyugati, és a nyugat-dunántúli országrészben a leggyakoribb, de a Tiszántúlon is megtalálható. A Duna-Tisza közén, a Szigetközben, a Kisalföldön és a Mezőföldön szórványos. Halban, valamint szaporodó- és búvóhelyekben gazdag víztestek közelében telepszik meg – a halastavak ilyen szempontból ideális területek.

Faj veszélyeztetettsége:	Berni Egyezmény II: függelék; IUCN Vörös Lista: közel veszélyeztetett (2008). Hazai állománya korábbi csökkenés után stabilizálódott. A területen kismértékben veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	A terület-on aktuális veszélyeztető tényezők nem ismertek, állományát potenciálisan veszélyezteti az illegális elejtés (a halgazdálkodókkal való konfliktus következtében), illetve a vizek szennyezése.

Fajvédelmi lehetőségek:	Az állomány felmérése, konfliktusok feltárása és kezelése, indokolt esetben kompenzációs kifizetések a halasgazdáknak.

1. 2. 4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

A fenntartási tervekben a közösségi jelentőségű fajokon (ezen belül a jelölők kiemelten) kívül még azok a fajok is helyet kaptak, amelyek közösségi jelentőségűeknek nem minősülnek, de kezelési szempontból jelentősek, általában hazai védett, illetve nem védett fajok egyben. Válogatási szempont volt, hogy sok nem közösségi jelentőségű faj rendelkezik olyan speciális élőhelyi igénnyel, területkezeléssel kapcsolatos érzékenységgel, ill. biogeográfiai jelentőséggel, melyek figyelembe vétele a kezelési irányelvek megfogalmazása során nem hagyható figyelmen kívül. Ezek a legtöbb esetben fokozottan védettek, ill. védettek, de előfordul, hogy mindenféle védettség nélküli indikátor fajok is kerültek a listába. A fajokról adatlap (táblázat) és elterjedési térkép készült.

Faj neve Magyar/Tudományos (latin) név	**Egyéb hazai jogszabályi védelem** FV: fokozottan védett V: védett
Növényfaj	
Kígyónyelv *Ophioglossum vulgatum* Linnaeus	V; 2.000 Ft
Kis holdruta *Botrychium lunaria* (L.) Sw.	V; 10.000 Ft
Széleslevelű gyapjúsás *Eriophorum latifolium* Hoppe	V; 5.000 Ft
Hússzínű ujjaskosbor *Dactylorhiza incarnata* (L.) ex Soó, 1962	V; 10.000 Ft
Pompás kosbor *Orchis elegans* (Heuffel) Soó	V; 10.000 Ft
Mocsári nőszőfű *Epipactis palustris* (L.) Crantz	V; 5.000 Ft
Agárkosbor *Anacamptis (Orchis) morio* (L.) R.M.Bateman, Pridgeon & M.W.Chase	V; 10.000 Ft
Sulyom *Trapa natans* L.	V; 2.000 Ft
Fehér májvirág (tőzegboglár) *Parnassia palustris* Linnaeus, 1758	V; 10.000 Ft
Vidrafű *Menyanthes trifoliata* Linnaeus	V; 10.000 Ft
Tündérfátyol *Nymphoides peltata* (Gmelin) Kuntze	V;
Állatfaj	
Barna ásóbéka *Pelobates fuscus* Laurenti, 1768	V; 2.000 Ft
Bütykös hattyú *Cygnus olor* Gmelin, 1789	Nem védett, nem vadászható, speciális helyzetű faj
Kis vöcsök *Tachybaptus ruficollis* Pallas, 1764	V; 50.000 Ft
Szürke gém *Ardea cinerea* Linnaeus, 1758	V; 10.000 Ft
Szárcsa *Fulica atra* Linnaeus, 1758	Nem védett
Kis lile *Charadrius dubius* Scopoli, 1786	V; 10.000 Ft
Kis lile *Charadrius dubius* Scopoli, 1786	FV; 250.000 Ft
Szürke cankó *Tringa nebularia* Gunnerus, 1767	V; 10.000 Ft
Barátréce *Aythya ferina* Linnaeus, 1758	V; 10.000 Ft
Búbos vöcsök *Podiceps cristatus* Linnaeus, 1758	V; 50.000 Ft
Kárókatona *Phalacrocorax carbo* Linnaeus, 1758	Nem védett, nem vadászható, speciális helyzetű faj
Dankasirály *Larus ridibundus* Linnaeus, 1766	V; 10.000 Ft

Növényfajok

1)

Faj neve:	**Kígyónyelv** *Ophioglossum vulgatum* Linnaeus

Irányelv melléklete:	-

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; pénzben kifejezett értéke 2000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A faj a legnagyobb, 7-es számú tóegység (az „ős-tó”) északkeleti részén, a Szennyesi-berek nevű területegység alacsonyabb, ki nem száradó térszíneinek kékperjés láprétjein fordul elő. Lelőhelye pontosítandó.

Állománynagyság (jelöléskor):	200 tő

Állománynagyság (tervkészítéskor):	Előfordulása bizonytalan – az utóbbi években nem jött elő

Állomány változásának tendenciái és okai:	Legelők, kaszálók felhagyása, degradálódása, a kezelés (kaszálás) hiánya. A területen faj eltűnése vélhetően legfontosabb lokális élőhelye, a kékperjés láprétek visszaszorulásával magyarázható.

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Hegyvidéki-alhavasi, cirkumpoláris elterjedésű faj. Hazánkban az Északi-középhegységben, illetve szórványosan a Dunántúlon található meg, de helyenként az Alföldön is előfordul. Hegyi réten, szőrfű-gyepekben, lápréteken, homoki réten él, de üde erdőkbe (gyertyános-tölgyes, gyöngyvirágos-tölgyes, ligeterdő, stb.) is behúzódik.

Faj veszélyeztetettsége:	Európai populációi a nedves területek lecsapolása és a zöld felületek fokozott kihasználása következtében megfogyatkoztak; A területen a faj nagymértékben veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	Potenciális veszély a termőhely kiszáradása; aktuális veszélyt jelent a faj élőhelyének degradálódása, a legelők, kaszálók felhagyása, özöngyomok és az erdőterület terjeszkedése.

Fajvédelmi lehetőségek:	Speciális fajvédelmi beavatkozások nem szükségesek; élőhelyeinek (láprétek) megfelelő kezelésével ill. visszaállításával állománya biztosítható; invazív/adventív fajok, illetve a fás szárú vegetáció visszaszorítása a gyepek kaszálásával, legeltetésével; az élőhely vízellátásának biztosítása.

2)

Faj neve:	**Kis holdruta** *Botrychium lunaria* (L.) Sw.

Irányelv melléklete:	-

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; pénzben kifejezett értéke 10.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A faj a legnagyobb, 7-es számú tóegység (az „ős-tó”) északkeleti részén, a Szennyesi-berek nevű területegység alacsonyabb, ki nem száradó térszíneinek kékperjés láprétjein fordul elő. Lelőhelye pontosítandó.

Állománynagyság (jelöléskor):	15 tő

Állománynagyság (tervkészítéskor):	Megléte bizonytalan

Állomány változásának tendenciái és okai:	Legelők, kaszálók felhagyása, degradálódása, a kezelés (kaszálás) hiánya. A területen faj eltűnése vélhetően legfontosabb lokális élőhelye, a kékperjés láprétek visszaszorulásával magyarázható.

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A faj előfordulási viszonyaink jellemzése: a hegyvidékektől a havasokig elterjedt, kozmopolita faj.

Faj veszélyeztetettsége:	A területen a faj végveszélyben van.

Veszélyeztető tényezők:	potenciális veszély az élőhely kiszáradása; aktuális veszélyt jelent a faj élőhelyének degradálódása, a legelők, kaszálók felhagyása, özöngyomok és az erdőterület terjeszkedése.

Fajvédelmi lehetőségek:	Speciális fajvédelmi beavatkozások nem szükségesek; élőhelyeinek (láprétek) megfelelő kezelésével ill. visszaállításával állománya biztosítható: invazív/adventív fajok, illetve a fás szárú vegetáció visszaszorítása a gyepek kaszálásával, legeltetésével; az élőhely vízellátásának biztosítása.

3)

Faj neve:	**Széleslevelű gyapjúsás** *Eriophorum latifolium* Hoppe

Irányelv melléklete:	-

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; pénzben kifejezett értéke 5.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A faj a legnagyobb, 7 számú tóegység az „ős-tó” keleti partján, a Szennyesi-berek nevű területegység alacsonyabb, ki nem száradó térszíneinek természetes állapotú mocsaras, lápos területén (7230 Mészkedvelő üde láp- és sásrétek) fordul elő. Lásd: **13. sz. melléklet**

Állománynagyság (jelöléskor):	2000 tő

Állománynagyság (tervkészítéskor):	2000 tő

Állomány változásának tendenciái és okai:	A csapadékviszonyok függvényében változik az állománya

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Hazánkban a Dunántúlon és a Középhegységben szórványos, az Alföldön ritkább faj, csak a Duna-Tisza közén van ismert előfordulása. Mészkedvelő, forráslápokban, lápréteken, magassásosokban, mocsárréteken fordul elő.

Faj veszélyeztetettsége:	A területen közepes mértékben veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	Aktuális veszélyt jelent a faj élőhelyének kiszáradása, degradálódása, özöngyomok és az erdőterület terjeszkedése, vadállomány taposása, túrása, a terület túlzottan gyakori, illetve a vegetációs időszakban történő, kontrollálatlan égetése.

Fajvédelmi lehetőségek:	Speciális fajvédelmi beavatkozások nem szükségesek; élőhelyeinek (láprétek) megfelelő kezelésével ill. visszaállításával állománya biztosítható: az élőhely vízellátásának biztosítása, invazív/adventív fajok, illetve a fás szárú vegetáció kaszálással való visszaszorítása, égetés mellőzése, illetve kontrollálása.

4)

Faj neve:	**Hússzínű ujjaskosbor** *Dactylorhiza incarnata* (L.) ex Soó, 1962

Irányelv melléklete:	-

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; pénzben kifejezett értéke 10.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A faj a legnagyobb, 7 számú tóegység az „ős-tó” keleti partján, a Szennyesi-berek nevű területegység alacsonyabb, ki nem száradó térszíneinek természetes állapotú mocsaras, lápos területén (7230 Mészkedvelő üde láp- és sásrétek) fordul elő. Lásd: **13. sz. melléklet**

Állománynagyság (jelöléskor):	200 tő

Állománynagyság (tervkészítéskor):	200 tő

Állomány változásának tendenciái és okai:	Csapadékviszonyok függvényében változik az állománya

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Közép- és Észak-Európai elterjedésű faj. Hazánkban láprétek, mocsárrétek, magassásosok, láperdők növénye, nedves, tápanyagban gazdag, meszes, humuszos talajokon nő. A Dunántúlon és a Duna-Tisza közén gyakoribb, az Alföldön kevesebb élőhelye ismert. Kifejezetten nedvességigényes növény, tövei néha vízben állnak.

Faj veszélyeztetettsége:	A területen közepes mértékben veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	Aktuális veszélyt jelent a faj élőhelyének kiszáradása, degradálódása, özöngyomok és az erdőterület terjeszkedése, vadállomány taposása, túrása, a terület túlzottan gyakori, illetve a vegetációs időszakban történő, kontrollálatlan égetése.

Fajvédelmi lehetőségek:	Speciális fajvédelmi beavatkozások nem szükségesek; élőhelyeinek (láprétek) megfelelő kezelésével ill. visszaállításával állománya biztosítható: az élőhely vízellátásának biztosítása, invazív/adventív fajok, illetve a fás szárú vegetáció kaszálással való visszaszorítása, gyakori égetés mellőzése.

5)

Faj neve:	**Pompás kosbor** *Orchis elegans* (Heuffel) Soó

Irányelv melléklete:	-

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	

A faj előfordulása a területen:	A faj a legnagyobb, 7 számú tóegység az „ős-tó” keleti partján, a Szennyesi-berek nevű területegység alacsonyabb, ki nem száradó térszíneinek láprétjein fordul elő. Lelőhelye pontosítandó.

Állománynagyság (jelöléskor):	50 tő

Állománynagyság (tervkészítéskor):	Nem ismert, a faj megléte bizonytalan a területen

Állomány változásának tendenciái és okai:	Termőhely átalakulása, degradációja

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Közép-Európai, szűk elterjedésű faj; hazánkban a nyírségre és az Észak-Alföldre jellemző, bár itt is visszaszorulóban van, továbbá a Dunántúl déli részén a Dráva mentén, és szórványosan a Duna-Tisza közén fordul elő. Inkább mészkerülő; nedves kaszálók, láprétek, magassásosok, nádasok faja.

Faj veszélyeztetettsége:	Szűk, szigetszerű elterjedése miatt veszélyeztetett faj, a területen nagymértékben, aktuálisan veszélyeztetett

Veszélyeztető tényezők:	Potenciális veszély az élőhely kiszáradása; aktuális veszélyt jelent a faj élőhelyének degradálódása, a legelők, kaszálók felhagyása, özöngyomok és az erdőterület terjeszkedése.

Fajvédelmi lehetőségek:	Speciális fajvédelmi beavatkozások nem szükségesek; élőhelyeinek (láprétek, magassásosok) megfelelő kezelésével ill. visszaállításával állománya biztosítható: élőhelyeinek rehabilitációja; invazív/adventív fajok, illetve a fás szárú vegetáció visszaszorítása a gyepek kaszálásával, legeltetésével; az élőhely vízellátásának biztosítása.

6)

Faj neve:	**Mocsári nőszőfű** *Epipactis palustris* (L.) Crantz

Irányelv melléklete:	-

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; pénzben kifejezett értéke 5.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A faj előfordulása a területen: a faj a legnagyobb, 7 számú tóegység az „ős-tó" keleti partján, a Szennyesi-berek nevű területegység alacsonyabb, ki nem száradó térszíneinek természetes állapotú mocsaras, lápos területén (7230 Mészkedvelő üde láp- és sásrétek) fordul elő. Lásd: **13. sz. melléklet**

Állománynagyság (jelöléskor):	100 tő

Állománynagyság (tervkészítéskor):	100 tő

Állomány változásának tendenciái és okai:	Stabil az állomány, kedvező évben terjed.

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Európai elterjedésű faj, a sarkkör és a legdélebbi területek között sokfelé előfordul. Hazánkban a Dunántúlon és a Duna-Tisza közén gyakoribb, a Tiszántúlon szórványos. Lápréteken, mocsárréteken és hegyi réteken fordul elő, ritkán szárazabb termőhelyeken is megjelenik. Gyakran pionírként telepszik meg alig néhány évtizeddel erőteljes emberi bolygatás után.

Faj veszélyeztetettsége:	A területen potenciálisan veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	Aktuális veszélyt jelent a faj élőhelyének kiszáradása, degradálódása, vadak taposása, túrása

Fajvédelmi lehetőségek:	Speciális fajvédelmi beavatkozások nem szükségesek; élőhelyeinek (lápi magaskórósok, magassásosok) megfelelő kezelésével ill. visszaállításával állománya biztosítható: az élőhely vízellátásának biztosítása, invazív/adventív fajok visszaszorítása.

7)

Faj neve:	**Agárkosbor** *Anacamptis (Orchis) morio* (L.) R.M.Bateman, Pridgeon & M.W.Chase

Irányelv melléklete:	-

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; pénzben kifejezett értéke 10.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A terület északi csücskében, a Szorgalom-rét magasabb, homokos talajú térszínén, sovány homoki gyep/kaszáló csenkeszes társulásaiban fordul elő. Lásd: **13. sz. melléklet**

Állománynagyság (jelöléskor):	200 tő

Állománynagyság (tervkészítéskor):	Kevesebb, mint 200 tő – pontosítandó!

Állomány változásának tendenciái és okai:	Élőhelyek degradációja, kaszálás, legeltetés elmaradása miatt az élőhely elgyomosodása, özöngyomok terjedése

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Skandinávia és az Ibériai-félsziget kivételével egész Európában elterjedt. Az egyik leggyakoribb hazai kosborfaj, különösen gyakori az Őrségben, bár az Alföldön nagyon megfogyatkozott. Réteken, nedves homoki gyepekben, sztyepekben fordul elő.

Faj veszélyeztetettsége:	A területen közepes mértékben veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	A Szennyesi-berekben lévő élőhelye legeltetés, kaszálás hiányában, illetve valószínűsíthetően illegális talajművelések (beszántás, stb.) miatt megszűnt. A Szorgalom-réten talált élőhelye igen kicsiny, a területet gyepfeltörés, művelésiág-váltás fenyegeti.

Fajvédelmi lehetőségek:	Speciális fajvédelmi beavatkozások nem szükségesek; élőhelyeinek (nedves homoki gyepek) megfelelő kezelésével ill. visszaállításával állománya biztosítható: illegális földhasználatok megszüntetése, élőhelyrehabilitáció; kaszálás, szárzúzózás, cserjeirtás az invazív/adventív fajok, és a fás szárú vegetáció visszaszorítására. Hosszabb távon kaszálással, legeltetéssel való hasznosítás kívánatos.

8)

Faj neve:	**Sulyom *Trapa natans* L.**

Irányelv melléklete:	-

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; pénzben kifejezett értéke 2.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A faj a déli tóegységeken (1/a, 2/a) található meg legnagyobb tömegben, de valamennyi tóegység hínárvegetációjában, és a tavak nádas-gyékényes tószegélyeiben is előfordul. Lásd: **13. sz. melléklet**

Állománynagyság (jelöléskor):	2000 tő

Állománynagyság (tervkészítéskor):	2000 tő

Állomány változásának tendenciái és okai:	Lehalászás, hínárkaszálás, ill. a tavak lehalászással összefüggő leeresztésének függvényében változik aktuális állománya

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Diszjunkt elterjedési területtel bíró növényfaj, Közép-Európában a legelterjedtebb, de Észak- és Közép-Afrikában, Kelet-Ázsiában és Észak-Amerikában is megtalálható. Lassú folyású és állóvizek, morotvák gyökerező hínárvegetációjának tagja.

Faj veszélyeztetettsége:	A XIX. század végére európai állománya drasztikusan megfogyatkozott, Nyugat-Európában mára veszélyeztetett növényfajjá vált; a területen nem veszélyeztetett. A területen a tógazdálkodás kis mértékben veszélyezteti állományát.

Veszélyeztető tényezők:	Leeresztés, hínárkaszálás, lehalászás

Fajvédelmi lehetőségek:	Speciális fajvédelmi beavatkozások nem szükségesek; élőhelyeinek (halastavak felszíni hínárvegetációja) megfelelő kezelésével ill. visszaállításával állománya biztosítható: legfontosabb élőhelyeinek számító tavakon (1/a, 2/a) a vízellátás biztosítása.

9)

Faj neve:	**Fehér májvirág (tőzegboglár)** *Parnassia palustris* Linnaeus, 1758

Irányelv melléklete:	-

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; pénzben kifejezett értéke 10.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A faj a legnagyobb, 7 számú tóegység az „ős-tó” keleti partján, a Szennyesi-berek nevű területegység alacsonyabb, ki nem száradó térszíneinek természetes állapotú mocsaras, lápos területén (7230 Mészkedvelő üde láp- és sásrétek) fordul elő. Lásd: **13. sz. melléklet**

Állománynagyság (jelöléskor):	500 tő

Állománynagyság (tervkészítéskor):	1000 tő

Állomány változásának tendenciái és okai:	Csapadék- és talajviszonyok függvényében változik az állománya.

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Cirkumpoláris elterjedésű faj, a nemzetség egyetlen európai képviselője. Csapadékos magashegységi környezetben, meszes alapkőzeten a leggyakoribb; hazánkban ugyanakkor legtöbbször tőzeges, lápos területeken fordul elő.

Faj veszélyeztetettsége:	Napjainkra hazánkban erősen megritkult, országosan visszaszoruló faj, az alkalmas élőhelyek zsugorodása miatt; a területen közepes mértékben veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	Aktuális veszélyt jelent a faj élőhelyének kiszáradása, degradálódása, özöngyomok és az erdőterület terjeszkedése, vadállomány taposása, túrása, a terület túlzottan gyakori, illetve a vegetációs időszakban történő, kontrollálatlan égetése.

Fajvédelmi lehetőségek:	Speciális fajvédelmi beavatkozások nem szükségesek; élőhelyeinek (láprétek) megfelelő kezelésével ill. visszaállításával állománya biztosítható: az élőhely vízellátásának biztosítása, invazív/adventív fajok, illetve a fás szárú vegetáció kaszálással való visszaszorítása, gyakori égetés mellőzése.

10)

Faj neve:	**Vidrafű *Menyanthes trifoliata*** Linnaeus

Irányelv melléklete:	-

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; pénzben kifejezett értéke 10.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A faj a legnagyobb, 7 számú tóegység az „ős-tó” keleti partján, a Szennyesi-berek nevű területegység alacsonyabb, ki nem száradó térszíneinek természetes állapotú mocsaras, lápos területén (7230 Mészkedvelő üde láp- és sásrétek) fordul elő. A területen található állomány országos szinten jelentős. Lásd: **13. sz. melléklet**

Állománynagyság (jelöléskor):	200 tő

Állománynagyság (tervkészítéskor):	2000 virágzó hajtás – rhizómásan terjeszkedik, így állományát nehéz pontosan becsülni; egyes vélemények szerint csupán néhány tő sarjtelepeiről van szó.

Állomány változásának tendenciái és okai:	Állománya stabil, kedvező, csapadékos évben terjeszkedik.

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Cirkumboreális elterjedésű növény; Észak-Amerikában és Eurázsiában él, Európa déli részén ritka. Feltöltődési lápok, átmeneti lápok, semlyékek, ritkán éger- és nyírlápok, illetve dagadólápok peremein él. Az Alföld kivételével szórványosan előfordul az ország többi részén.

Faj veszélyeztetettsége:	Európában helyzete stabil, Ázsiában és Észak-Amerikában a kipusztulás szélén áll; a területen közepes mértékben veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	Veszélyeztető tényezők: aktuális veszélyt jelent a faj élőhelyének kiszáradása, degradálódása, özöngyomok terjeszkedése, vadállomány *túlzott mértékű* taposása, túrása – a vadak által kifürdött néhány m^2-es nyílt vízfelszínek szegélye kedvező mikroélőhely.

Fajvédelmi lehetőségek:	Speciális fajvédelmi beavatkozások nem szükségesek; élőhelyeinek (láprétek) megfelelő kezelésével ill. visszaállításával állománya biztosítható: az élőhely vízellátásának biztosítása, invazív/adventív fajok kaszálással való visszaszorítása.

11)

Faj neve:	**Tündérfátyol** *Nymphoides peltata* (Gmelin) Kuntze

Irányelv melléklete:	-

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; pénzben kifejezett értéke 10.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A tündérfátyol legnagyobb állománya a halgazdaságtól délre, a 4-es számú kisméretű tóegység vízében, és e tóegység nyugati és déli oldalán húzódó csatornában fordul elő. Lásd: **13. sz. melléklet**

Állománynagyság (jelöléskor):	5-10000 tő

Állománynagyság (tervkészítéskor):	5-10000 tő

Állomány változásának tendenciái és okai:	Lehalászás, hínárkaszálás, ill. a tavak lehalászással összefüggő leeresztésének függvényében változik aktuális állománya.

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Eurázsia nagy részén előfordul, továbbá Közép- és Délkelet-Ázsiában is. Tápanyagokban gazdag, gyorsan felmelegedő, 20-150 cm (-300 cm) mély állóvizekben, vagy lassan áramló vizekben fordul elő. Termőhelyének teljes kiszáradását nem viseli el. Hazánkban főként a nagyobb folyók környékén él.

Faj veszélyeztetettsége:	A tógazdálkodás kismértékben veszélyezteti állományát

Veszélyeztető tényezők:	Leeresztés, hínárkaszálás, lehalászás

Fajvédelmi lehetőségek:	Speciális fajvédelmi beavatkozások nem szükségesek; élőhelyeinek megfelelő kezelésével ill. visszaállításával állománya biztosítható: legfontosabb élőhelyeinek számító tavakon (pl. 4-es) a vízellátás biztosítása.

Állatfajok

1)

Faj neve:	**Barna ásóbéka *Pelobates fuscus* Laurenti, 1768**

Irányelv melléklete:	-

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; pénzben kifejezett értéke 2.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	Pontos adat, térkép az állomány lokális elterjedéséről nincs.

Állománynagyság (jelöléskor):	1000 példány

Állománynagyság (tervkészítéskor):	1000 példány

Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állománybecslések módja, pontossága, illetve a trendek nem ismertek

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Európában összefüggő előfordulási területe Franciaország atlanti tengerpartjától egészen az Urálig húzódik. Az Ibériai-félszigetről, az Appenin- és a Brit-szigetekről, valamint Skandináviából hiányzik. Északon a balti államokig nyúlik elterjedési területe. A Balkán-félsziget északi részén szintén előfordul, a déli részen azonban már a szíriai ásóbéka (Pelobates syriacus) helyettesíti. Magyarországon elsősorban síkvidéki területeken honos, de előfordul domb- és hegyvidékeinken is, maximum 600 m tengerszint feletti magasságig. Többnyire a homokos, löszös, laza talajú területeket kedveli, lévén napközben általában 50 cm mélyen, maga ásta lyukban rejtőzködik. Érdekes módon ennek ellenére a szikes területen (pl. a Hortobágy) is mindenütt megtalálható

Faj veszélyeztetettsége:	A területen veszélyeztetettségének mértéke nem ismert.

Veszélyeztető tényezők:	Mivel az ásóbéka ebihalainak egy része a vizekben telel át, potenciálisan sokkal jobban veszélyeztetettek a tavak lecsapolása által, mint a többi békafaj.

Fajvédelmi lehetőségek:	A jelenlegi élőhelyek, és peterakó-helyek megőrzése biztosítja állományának fennmaradását.

2)

Faj neve:	**Bütykös hattyú** *Cygnus olor* Gmelin, 1789

Irányelv melléklete:	BD Annex II/2. (egyes EU-tagországokban vadászható)

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Nem védett, nem vadászható

A faj előfordulása a területen:	A 2008-as adatok alapján a 2. leggyakrabban előforduló vízimadár-faj a területen, több százas csapatok is megfigyelhetők. Egyedszámának alakulását lásd a mellékelt táblázatban**.**

Állománynagyság (jelöléskor):	6-8 pár; 530 példány átvonuló, illetve telelő egyed

Állománynagyság (tervkészítéskor):	3-4 pár; 10-570 egyed átvonuló ill. telelő. A halászok elmondása szerint a tavakon található százas nagyságrendű átvonuló, telelő, illetve nem szaporodó hattyúállomány folyamatosan több százas nagyságrendű.

Állomány változásának tendenciái és okai:	Átvonuló, ill. a területen tartózkodó, de nem fészkelő állománya növekszik.

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A XIX. század végén kipusztult mint fészkelő faj, majd az 1970-es években jelent meg újra természetes vizeinken. Először a Fertő-tavon, majd a Szigetközben és a Balatonon is megtelepedett. 2002-es felmérések szerint Somogy és Zala megyékben a leggyakoribb. Az ezredforduló óta a Dunántúl felől intenzíven terjeszkedik keleti irányba, így mára fészkelő fajként megjelent a Kiskunságban, a Tiszazugban, a Tisza-tavon, a Hortobágyon és a Bodrogzugban is. Fészkelőállománya határozottan növekszik, 2002-2005 közötti adatok alapján 260-400 pár. A hazai fészkelők mellett nyáron nagy tömegű hattyú érkezik a szomszédos országokból vedleni; télen, a jégmentes vizeken (Duna, Balaton) ezres nagyságrendben telel át.

Faj veszélyeztetettsége:	Európában biztos állományú faj; a területen nem veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	A bütykös hattyú állománya a tavakon nem veszélyeztetett, de ívási időszakban a növényzettel együtt az ikrákat is elfogyasztja, a partszegélyekben táplálkozva „nem engedi ívni a halakat”, illetve más területekről érkező hattyúk ürülékükkel jelentős szerepet játszhatnak a nem kívánatos hínárnövények terjesztésében. A felsoroltak miatt a madár nem ismert mérvű gazdasági kárt okoz, amelyet a halgazdaságban illegális riasztással, valószínűsíthetően gyérítéssel igyekeznek kompenzálni.

Fajvédelmi lehetőségek:	A fentebb vázolt konfliktushelyzet megoldása okvetlenül szükséges a többi vízimadár-faj védelme érdekében is. A bütykös hattyú állományának szabályozása fontos feladat lenne természetvédelmi és gazdálkodási szempontból is, a helyenként alkalmazott tojáselszedés, illetve tojáslakkozás – az egyéb fészkelő madarak zavarása, illetve az így megnövekvő predáció miatt – nem járható út.

3)

Faj neve:	**Kis vöcsök** *Tachybaptus ruficollis* Pallas, 1764

Irányelv melléklete:	-

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; pénzben kifejezett értéke 50.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A kis vöcsök rendszeres fészkelő és átvonuló a területen. A 2008-as megfigyelési adatok alapján az ötödik leggyakoribb vízimadár-faj a területen, 100 feletti példányt számláló csapatai is megfigyelhetők. Egyedszámának alakulását 2008-ban lásd a mellékelt táblázatban.

Állománynagyság (jelöléskor):	20-30 pár, átvonulókról nincs adat

Állománynagyság (tervkészítéskor):	10-20 pár, az átvonulók egyedszáma 20-120

Állomány változásának tendenciái és okai:	Trend nem ismert.

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Általánosan elterjedt faj, a legkülönbözőbb vizes élőhelyek, elsősorban hínárosok és mocsarak elég gyakori fészkelője. Különösen kedveli a növényzettel sűrűn borított sekély állóvizeket. Legjelentősebb állomány az Alföldön él. Hazai állománya stabil, 9000-10000 pár. Vonuló; tavasszal már korán (március elején) megérkezik. Nyár végi gyülekezései során akár több száz példányos csapatai is összeverődnek; ősszel a madarak nagy része november végéig elhagyja hazánkat. A fagyok beálltával kisebb csapatok, magános egyedek tartózkodnak jégmentes vizeinken.

Faj veszélyeztetettsége:	Európában stabil állományú

Veszélyeztető tényezők:	A vöcsökfajok fészkelési lehetőségeit a tavak (hínár)kaszálása, a töltések oldalának kaszálása és a jelentős (20 cm-nél nagyobb) vízszint-ingadozások jelentősen rontják. A kis vöcsök ismeretlen, de vélhetően csekély mértékű gazdasági kárt okoz ivadékhal-fogyasztásával. A konfliktus mértéke felmérendő, az illegális riasztás, esetleges gyérítés feltárandó és kezelendő problémák.

Fajvédelmi lehetőségek:	A töltések és a tavak mozaikszerű kaszálásával, illetve a megfelelően ütemezett telepítésekkel és vízkormányzással segíthetjük megtelepedését, fészkelését.

4)

Faj neve:	**Szürke gém** *Ardea cinerea* Linnaeus, 1758

Irányelv melléklete:	-

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; pénzben kifejezett értéke: 10.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A faj a halastavakon egész évben megtalálható, táplálkozó, áttelelő, illetve átvonuló példányai fordulnak elő. A Natura 2000 területen nem fészkel. Nagyobb példányszámban ősszel, a leeresztett tómedrekben jelenik meg, illetve áttelelő példányok táplálkoznak a halágyaknál.

Állománynagyság (jelöléskor):	180 példány

Állománynagyság (tervkészítéskor):	30-70 példány

Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismertek.

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Elég gyakori fészkelő. Telepei elsősorban a Tisza, a Duna és a Dráva ártéri ligeterdőiben találhatók, de halastavak, víztározók közelében lévő erdőkben, ritkábban halastavak, mocsarak nádasaiban is költ, általában vegyes gémtelepeken. Vonuló; tavasszal februárban érkezik, hazánkat ősszel, novemberben hagyja el. Gyakran át is telel.

Faj veszélyeztetettsége:	Európában állománya stabil; a területen kismértékben veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	A halastavakon a szürke gém ismeretlen mértékű gazdasági károkat okozhat, emiatt – megfigyelések alapján – valószínűsíthető az illegális riasztás illetve lelövés is.

Fajvédelmi lehetőségek:	A halgazdálkodással összefüggő engedély nélküli vagy kimondottan illegális riasztások, gyérítések közvetlenül vagy közvetetten számos fajt érintenek. Ezeknek a tevékenységeknek a feltárása, a gazdálkodókkal történő közös megoldása fontos fajvédelmi előrelépést jelentene.

5)

Faj neve:	**Szárcsa** *Fulica atra* Linnaeus, 1758

Irányelv melléklete:	BD Annex II/1. (az EU tagországainak területén vadászható faj)

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Nem védett

A faj előfordulása a területen:	A szárcsa a területen fészkelő faj, nagyobb számban átvonuló.

Állománynagyság (jelöléskor):	20-30 pár fészkelő, 1000 példány átvonuló

Állománynagyság (tervkészítéskor):	10-20 pár fészkelő, 30-800 példány átvonuló egyed

Állomány változásának tendenciái és okai:	nem ismert

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A sík és dombvidéki mocsarak, holtágak, tavak, halastavak és víztározók, valamint kiterjedt elöntések és lassabb folyószakaszok gyakori fészkelője. Állománya, korábbi csökkenés után, az utóbbi években emelkedő tendenciát mutat, 80.000-120.000 pár. Nyár végétől rendszeresen többezres csapatokba gyülekezik a Balatonon, a Tisza-tavon és más, főként alföldi halastavakon. Tavasszal február közepe és március közepe, ősszel augusztus közepe és november vége között vonul át hazánkon. Az áttelelések gyakorisága, főként a Balatonon és a Dunán, az elmúlt évtizedekben megnövekedett.

Faj veszélyeztetettsége:	Európában biztos állományú; a területen nem veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	Nem ismert.

Fajvédelmi lehetőségek:	Nem ismert.

6)

Faj neve:	**Kis lile** *Charadrius dubius* Scopoli, 1786

Irányelv melléklete:	-

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; eszmei értéke: 10.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A területen kisebb csapatokban rendszeresen átvonul.

Állománynagyság (jelöléskor):	40-50 átvonuló egyed

Állománynagyság (tervkészítéskor):	A 2008-as megfigyelések alapján 2-10 egyed tartózkodott egyszerre a területen.

Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismertek.

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Hazánkban rendszeres fészkelő. Bárhol megtelepedhet, de legnagyobb költőállományai a Duna, a Rába, a Sajó és a Hernád folyókon találhatók. Legkedveltebb élőhelyei a folyók kavicsos szigetei és zátonyai, de az alföldi szikes tavakon, száraz halastómedrekben valamint szikkasztó-, ülepítő- és kavicsbányatavakon is megtelepszik. Egyre gyakrabban költ mesterséges élőhelyeken, kavicsos tetőkön, építkezések közelében és strandok feltöltésein. Vonuló. Tavasszal március elején érkezik, ősszel többségében szeptember végén, október elején hagyja el hazánkat. Vonulásakor lecsapolt halastavakon, szikes tavakon, ülepítőkön és folyók mentén a leggyakoribb.

Faj veszélyeztetettsége:	Európában biztos állományú faj; a területen kismértékben veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	Halfogyasztó madárfajok ellen alkalmazott riasztások zavarhatják a táplálkozó madarakat.

Fajvédelmi lehetőségek:	A tavak lecsapolásával keletkező időszakos táplálkozóterületek biztosíthatók az átvonuló csapatoknak. Hosszabb távon lehetséges fészkelésre alkalmas helyek (pl. fészkelőszigetek) kialakítása.

7)

Faj neve:	**Tavi cankó *Tringa stagnatilis* Bechstein, 1803**

Irányelv melléklete:	-

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Fokozottan védett; eszmei értéke: 250.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	Ritka átvonuló, a lecsapolt, szárazon álló, tocsogókkal tarkított medrekben jelenik meg.

Állománynagyság (jelöléskor):	1-3 átvonuló egyed

Állománynagyság (tervkészítéskor):	Nem ismert; mint átvonuló biztosan megjelent a 2002-2006 közötti időszakban. A 2008-as átfogó felmérés során nem észlelték

Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismertek.

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Az 1940-es évekig rendszeres, de kisszámú fészkelő volt az Alföldön, bizonyítottan 1958-ban költött utoljára. Azóta fészkelését bizonyítani nem sikerült, bár többször feltételezték. Jelenleg rendszeres, de kisszámú őszi (július-szeptember) és tavaszi (március vége – május eleje) átvonuló szikes tavakon, nagyobb elöntéseken, szennyvízülepítőkön és halastavakon, főleg az Alföldön és a Fertőnél. Egyesével, vagy kisebb csoportokban át is nyaral.

Faj veszélyeztetettsége:	Európában biztos állományú faj; a területen kismértékben veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	Halfogyasztó madárfajok ellen alkalmazott riasztások zavarhatják a táplálkozó madarakat.

Fajvédelmi lehetőségek:	Szárazon álló, vízállásos medencékkel az átvonuló példányoknak kedvező lehetőséget biztosíthatunk. Ehhez a tóegységek megfelelő, természetvédelmi szempontokkal összehangolt vízkormányzása szükséges.

8)

Faj neve:	**Név: Szürke cankó** *Tringa nebularia* Gunnerus, 1767

Irányelv melléklete:	BD Annex II/2. (egyes EU-tagországokban vadászható)

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; eszmei értéke: 10.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A faj a területen rendszeres átvonuló, előfordulása kötődik a tavaszi és őszi lecsapolásokhoz, illetve a hínárszigetek jelenlétéhez.

Állománynagyság (jelöléskor):	30-40 átvonuló egyed.

Állománynagyság (tervkészítéskor):	Nincs adat.

Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismertek.

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Rendszeres őszi (június vége – október) és tavaszi (március – május közepe) átvonuló. Szikes tavakon, halastavakon, nagyobb elöntéseken, ülepítőkön és egyéb vizes élőhelyeken az ország egész területén bárhol előfordulhat. Általában egyesével, vagy kisebb csapatokban mutatkozik.

Faj veszélyeztetettsége:	Európában biztos állományú faj; a területen kismértékben veszélyeztetett

Veszélyeztető tényezők:	Halfogyasztó madárfajok ellen alkalmazott riasztások zavarhatják a táplálkozó madarakat.

Fajvédelmi lehetőségek:	Időszakos megtelepedését segítik a lecsapolások, a tavak szárazra állítása, illetve a nagyobb hínármezővel rendelkező tavakon a hínár meghagyása. A gazdasági kárt okozó fajok ellen alkalmazott riasztások mérséklésével e faj zavarása is csökkenthető.

9)

Faj neve:	**Barátréce** *Aythya ferina* Linnaeus, 1758

Irányelv melléklete:	BD Annex II/1. (az EU tagországainak területén vadászható faj)

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; pénzben kifejezett értéke 10.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A faj a területen fészkel.

Állománynagyság (jelöléskor):	Nem szerepel az adatlapon.

Állománynagyság (tervkészítéskor):	A 2002-2006 közötti adatok alapján 5-8 pár fészkel.

Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismert.

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A halastavak és víztározók, valamint a nyílt vizekben gazdag mocsarak és mély vizű elöntések elég gyakori fészkelője. Egész évben megfigyelhető, fagymentes helyeken áttelel. Vonulása során a nagyobb nyílt vizű tavakat, víztározókat kedveli, de folyókon, bányatavakon és árasztásokon is megtalálható. Tavasszal márciusban, ősszel október–novemberben többezres csapatai figyelhetők meg a Balatonon, a Tisza-tavon és a nagyobb alföldi halastavakon. Hazai állománya 1990-2000 között stabil volt, 5000-10000 pár.

Faj veszélyeztetettsége:	Európában biztos állományú faj; a területen nem veszélyeztetett

Veszélyeztető tényezők:	Nem ismert.

Fajvédelmi lehetőségek:	Nem ismert.

10)

Faj neve:	**Búbos vöcsök** *Podiceps cristatus* Linnaeus, 1758

Irányelv melléklete:	-

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; pénzben kifejezett értéke 50.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A faj a területen rendszeresen fészkel, és nagy tömegben vonul át tavasztól őszig. A 2008-as megfigyelési adatok alapján a harmadik leggyakrabban előforduló vízimadár-faj a területen, 140 példányt számláló csapatai is megfigyelhetők voltak; korábbi években ennél nagyobb tömegben is észlelték. Egyedszámának alakulását 2008-ban lásd a mellékelt táblázatban.

Állománynagyság (jelöléskor):	Nem szerepelt az adatlapon

Állománynagyság (tervkészítéskor):	10-25 pár, átvonuló állománya 30-240 példány

Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismert

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A halban gazdag vizes élőhelyek általánosan elterjedt, elég gyakori fészkelője. Többnyire nádas-gyékényes szegélyekkel rendelkező mély állóvizeken, bánya- és halastavakon költ. Vonuló; tavasszal március elején, a jégpáncél olvadása után megjelenik. Őszi gyülekezésekor a Balatonon többszázas csapatai fordulnak elő. Fagymentes vizeinken áttelelhet.

Faj veszélyeztetettsége:	Európában biztos állományú faj; a területen kismértékben veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	A búbos vöcsök az ivadékhalban ismeretlen mértékű károkat okoz, így jelentős konfliktusba kerül a halgazdálkodással. A konfliktus mértéke felmérendő, az illegális riasztás, esetleges gyérítés feltárandó és kezelendő problémák.

Fajvédelmi lehetőségek:	A nádas-gyékényes szegélyek megtartása a faj fészkelési lehetőségeit biztosítani képes.

11)

Faj neve:	**Károkatona** *Phalacrocorax carbo* Linnaeus, 1758

Irányelv melléklete:	-

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Nem védett, nem vadászható

A faj előfordulása a területen:	A károkatona a területen nem fészkel, de egész évben rendszeresen előfordul kisebb-nagyobb csapatokban.

Állománynagyság (jelöléskor):	Nem szerepelt az adatlapon.

Állománynagyság (tervkészítéskor):	Vonuló-táplálkozó csapatainak létszáma a 2002-2006 évek adatai alapján 10-180 példány, a 2008-as évben történt megfigyelések során 6-45 példány egyidejű jelenlétét regisztrálták.

Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismert.

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Elég gyakori, terjeszkedő és növekvő állományú fészkelő. Legjelentősebb telepei a Kis-Balatonon, a Dráva, a Duna és a Tisza menti ligeterdőkben, valamint a Hortobágy és a Tisza-tó vizes élőhelyein találhatók. Mivel a halban gazdag vizeket csapatosan keresi fel, halastavakon akár érzékeny károkat is okozhat. Vonuló. Tavasszal február–márciusban érkezik költőhelyére. Az ősszel a Baltikum térségéből nagy mennyiségben érkező példányok a Kárpát-medencei állományhoz csatlakoznak, jelentős részük – elsősorban a Dunán – át is telel. Hazai állománya 1990-2000 között erőteljesen növekedett, jelenlegi fészkelő párok száma 3000-4000.

Faj veszélyeztetettsége:	Európai állománya nem veszélyeztetett; a területen nem veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	A halastavakon a kormorán nagyobb táplálkozó csapatai érzékeny gazdasági károkat okozhatnak. A probléma mértéke okvetlenül felmérendő, az illegális riasztás, és gyérítés feltárandó és kezelendő problémák.

Fajvédelmi lehetőségek:	A halgazdálkodással összefüggő engedély nélküli vagy kimondottan illegális riasztások, gyérítések közvetlenül vagy közvetetten számos fajt érintenek. Ezeknek a tevékenységeknek a feltárása, a gazdálkodókkal történő közös megoldása fontos *általános* fajvédelmi előrelépést jelentene.

12)

Faj neve:	**Dankasirály** *Larus ridibundus* Linnaeus, 1766

Irányelv melléklete:	BD Annex II/2. (egyes EU-tagországokban vadászható)

Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett; pénzben kifejezett értéke 10.000 Ft

A faj előfordulása a területen:	A faj a halastavakon rendszeresen előfordul, időnként nagy tömegben.

Állománynagyság (jelöléskor):	Nem szerepel az adatlapon.

Állománynagyság (tervkészítéskor):	Vonuló-táplálkozó csapatainak létszáma a 2002-2006 évek adatai alapján 10-1000 példány, a 2008-as évben történt megfigyelések során 2-150 példány egyidejű jelenlétét regisztrálták.

Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismertek

A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Gyakori telepes fészkelő az ország sík és dombvidéki állóvizeinek nádas-gyékényeseiben és zsombékosaiban, a zsiókás sziki mocsarakban, valamint az ilyen jellegű élőhelyek mesterséges vagy természetes szigetein, uszadékain. Telepei létrejöhetnek időszakos árasztásokon és – egyre gyakrabban – szennyvízülepítő tavakon is. Tömeges tavaszi (március eleje – április) és őszi (augusztus – november közepe) átvonuló, nemcsak vizes élőhelyeken, hanem szántókon, ugarokon, gyepterületeken és szeméttelepeken is; vonulásában folyóinknak szintén kitüntetett szerepe van. Az ivaréretlen és a nem költő öreg példányok gyakran átnyaralnak, sokszor a fészkelők számát megközelítő mennyiségben. Változó, olykor jelentős számban télen is rendszeresen megfigyelhető, keményebb teleken azonban inkább csak a folyóvizek és a különböző okokból be nem fagyó állóvizek mentén jelenik meg. Állománya stabil, 7000-15000 pár.

Faj veszélyeztetettsége:	Európában biztos állományú faj; a területen nem veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:	A dankasirály-csapatok az ivadékhalban ismeretlen mértékű károkat okozhatnak, így konfliktusba kerülnek a halgazdálkodással. A probléma mértéke felmérendő, az illegális riasztás, esetleges gyérítés feltárandó és kezelendő kérdések.

Fajvédelmi lehetőségek:	A halgazdálkodással összefüggő engedély nélküli vagy kimondottan illegális riasztások, gyérítések közvetlenül vagy közvetetten számos fajt érintenek. Ezeknek a tevékenységeknek a feltárása, a gazdálkodókkal történő közös megoldása fontos fajvédelmi előrelépést jelentene.

	január 11	február 16	március 16	április 19	május 17	május 24	június 14	június 20	június 28	július 6	július 12	július 20	augusztus 3	augusztus 22	szeptember 13	október 14	november 17
Anas platyrhynchos	500	700	0	0	0	134	105	134	201	85	163	87	450	800	900	500	300
Cygnus olor	11	45	0	0	203	135	156	135	66	112	78	88	122	98	223	178	187
Podiceps cristatus	0	0	0	12	129	119	96	119	115	63	113	48	115	140	130	84	65
Aythya nyroca	0	0	31	111	61	154	111	154	79	125	58	27	68	130	98	7	0
Tachybaptus ruficollis	0	0	0	6	52	81	70	81	74	89	111	78	97	120	80	23	18

2. táblázat: Az öt leggyakoribb vízimadár faj egyedszámának alakulása 2008 során

1. 3. Területhasználat

1. 3. 1. Művelési ág szerinti megoszlás

A területhasználatot a CORINE 50 adatbázis alapján jellemeztük. Egyes felszínborítási kategóriákat összevontunk, így alakult ki az alábbi statisztika. A táblázatban az összehasonlíthatóság kedvéért nemcsak a terület adatait helyeztük el, hanem a teljes Natura 2000 terület adatait és az országos adatokat is.

Területi kiterjedés	Miklósfai Mórichelyi-halastavak		Natura 2000 területek		Ország	
Kategória	ha	%	ha	%	ha	%
Belterületek, városi zöldterületek	0,00	0,00	7139	0,36	395223	4,22
Egyéb mesterséges felszín	0,52	0,08	11234	0,57	164226	1,75
Kistáblás szántóföld	6,7	1,03	112974	5,74	1433449	15,31
Nagytáblás szántóföld	9,0	1,38	337073	17,13	3450242	36,86
Egyéb szántóterület	0,00	0,00	3468	0,18	48812	0,52
Természetes gyep	189,9	29,12	328609	16,70	560491	5,99
Intenzíven használt gyep	42,61	6,54	101291	5,15	401665	4,29
Gyümölcs	0,00	0,00	2755	0,14	69312	0,74
Szőlő	0,00	0,00	9019	0,46	140529	1,50
Fűzfa ültetvény	0,00	0,00	759	0,04	2692	0,03
Komló ültetvény	0,00	0,00	0	0,00	69	0,00
Tanyás térségek, illetve komplex művelési szerkezet	0,00	0,00	10071	0,51	247030	2,64
Egyéb mezőgazdasági terület	7,48	1,15	13377	0,68	84341	0,90
Természetes erdők	54,51	8,36	638381	32,44	1265314	13,52
Erdő ültetvények	47,32	7,26	175520	8,92	766975	8,19
Egyéb erdők	0,00	0,00	640	0,03	946	0,01
Vizenyős terület	19,9	3,05	74548	3,79	126453	1,35
Felszíni víz	274,0	42,03	140455	7,14	202992	2,17
Egyéb természetes terület	0,00	0,00	650	0,03	769	0,01
Összesen	651,92	100,00	1967963	100,00	9361529	100,00

A Miklósfai Mórichelyi-halastavak Különleges Madárvédelmi Terület majdnem felét a halastavak (274 hektár, 42,03 %) és annak vizes élőhelyes (19,9 hektár, 3,1 %) környezete teszi ki.
A tavaktól északra két nagy természetes gyepfolt található, majdnem 200 hektáros összterülettel, a terület 29,1 %-át teszi ki. További gyepterület az északi természetes gyepfoltot két oldalról körülvevő intenzíven használt gyep, melynek területe 6,5 hektár.
A területen található továbbá kb. 100 hektár erdő is, mely majdnem fele-fele arányban természetes erdő, illetve erdőültetvény.
A területet határoló kis és nagytáblás szántóterületek a területi statisztika szerint kb. 10 hektárral érintik a területet, ami a terület 2 %-a.

1.3.1.1. A terület jellemzése az ökotípusos földhasználati modellben

Ökotípusok alatt az azonos ökológiai/alkalmassági/érzékenységi adottságokkal jellemezhető területeket értjük. Az ökotípusos földhasználati modellben részben külön vizsgáltuk a területek mezőgazdasági alkalmasságát, erdőalkalmasságát és környezeti érzékenységét. Ezek után mindhárom tulajdonság három fokozatának egy területi egységre vetített dominanciáját és azok kombinációját fejeztük ki egy-egy ökotípussal. Azaz a fent említett tényezőkkel – agráralkalmasság, erdőtelepítési alkalmasság, környezeti érzékenység – egyenként jellemeztünk egy három fokozatú skálán minden területi egységet. Ezek után megvizsgáltuk, hogy a három értékelt tulajdonság kombinációja miként jellemez egy területet. Mivel ezzel a módszerrel igen sok ökotípus jön létre, ezért ezekből csoportokat alkottunk a tényezők tulajdonság dominanciája alapján. Ennek értelmében az alábbi 10 származtatott ökotípust hoztuk létre:

1. jó illetve kiváló termőképességű agrárterületek,
2. gyenge illetve közepes termőképességű agrárterületek,
3. környezetileg érzékeny agrárterületek,
4. erdőtelepítésre javasolt területek,
5. védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek,
6. erdőtelepítésre javasolt, környezetileg érzékeny területek,
7. jó illetve kiváló agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek,
8. gyenge illetve közepes agrártermelési adottságú, vagy védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek,
9. környezetileg érzékeny, jó agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek,
10. gyenge agrártermelési és erdőtelepítési alkalmasságú, környezetileg érzékeny területek.

Ezen kívül megjelennek még a jelenlegi erdőterületek és a vizsgálatból egyéb okból kizárt területek.

A későbbiekben ez a metodika szolgált az OTrT felülvizsgálatában meghatározott övezetek lehatárolására. Mely szerint a

- „Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület” kategóriát az 1. és 7. ökotípus területeiből leválogatott szántóterületek (nagytáblás szántóföldek, kistáblás szántóföldek, melegházak, állandóan öntözött szántó területek, rizsföldek) adják.
- Az erdőgazdálkodási térség „Erdőtelepítésre szánt tervezett erdeit” a 4. és 6. ökotípusok jelölik ki, az
- „Erdőtelepítésre, fásításra alkalmas terület” övezetét pedig a 4., 5. és 6. ökotípusok adják.

Az ökotípusos földhasználatnál bemutatott statisztikai adatok a terület összterületére vonatkozóan kis mértékben eltérhetnek egymástól, mivel a vizsgálat és a statisztikai adatok előállítása térinformatikai módszerekkel történt 1 ha-os pixelmérettel.

Szántóföldi művelési alkalmasság

A szántóföldi művelési alkalmassági vizsgálat alapját a felhasznált talajtani (az Agrotopográfiai térkép fizikai féleség, vízgazdálkodási tulajdonságok, kémhatás és mészállapot tulajdonságok) és klimatikus környezeti változók alkalmasság szerinti súlyozása adja, mely széles szakértői kör bevonásával és az ún. Guilford-eljárással történt. Ezt követően a KIPA-eljárás alkalmazásával a vizsgált öt növény (búza, kukorica, napraforgó, lucerna, cukorrépa) termesztési alkalmassága alapján az azonos környezeti változókkal jellemezhető, homogén területek rangsorolása valósult meg.

A vizsgálatból az alábbi felszínborítási kategóriákat zártuk ki:

- mesterséges felszín kategóriái,
- ültetvények,
- erdők,
- vizenyős területek,
- vizek.

A vizsgálat eredményeként az alábbi kategóriákat alakítottuk ki:
- vizsgálatból kizárt terület,
- legkevésbé alkalmas terület,
- alkalmas terület,
- leginkább alkalmas terület.

A terület szántóföldi művelési alkalmassága a terület-ra az alábbi táblázat szerint alakul. A táblázatban az összehasonlíthatóság kedvéért nemcsak a terület adatait helyeztük el, hanem a teljes Natura 2000 terület adatait és az országos adatokat is.

	Miklósfai Mórichelyi-halastavak		Natura 2000 területek		Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Vizsgálatból kizárt terület	388	59,33	989027	50,35	2889136	31,06
Legkevésbé alkalmas terület	0	0,00	342354	17,43	1215097	13,06
Alkalmas terület	266	40,67	556887	28,35	3962396	42,60
Leginkább alkalmas terület	0	0,00	75924	3,87	1235049	13,28
Összesen	654	100,00	1964192	100,00	9301678	100,00

Miklósfai Mórichelyi-halastavak Különleges Madárvédelmi Terület felszíni vizei és a vizenyős területei valamint a jelenlegi erdőterületek kizárásra kerültek a vizsgálatból. A vizsgált területek a természetes és intenzíven használt gyepterületek, ezek alkalmassága a természeti paraméterek alapján közepesnek mondhatók, a gyephasznosítás egyensúlyban van az adottságokkal.

Erdőtelepítési alkalmasság

Az erdőtelepítési alkalmasságot két fő szempont határozza meg:
a vizsgált terület potenciális erdőgazdálkodási teljesítőképessége - gazdasági alkalmassága és az erdő iránti környezeti igény - a leendő erdőnek a terület környezeti érzékenységére gyakorolt várható kedvező hatása, erdő környezeti teljesítőképessége. Értéke annál nagyobb, minél nagyobb lesz az új erdő várható környezetjavító (talajvédelmi és víztisztító, vízgazdálkodást szabályozó, stb.) szerepe, minél nagyobb mértékben jelentkezik az erdő környezeti érzékenységet befolyásoló hatása iránti társadalmi és földtulajdonosi igény.

Az erdőalkalmasság mértéke a következő képlet segítségével határozható meg:

ERDŐALKALMASSÁG = A TERÜLET ERDŐGAZDÁLKODÁSRA VALÓ ALKALMASSÁGA (E_Galk) + ERDŐ IRÁNTI KÖRNYEZETI IGÉNY (E_KVszuks)

Az erdőalkalmasságot tehát a gazdasági alkalmasság és az erdő iránti környezeti igény együttes értéke adja. Ez azt jelenti, hogy az erdőtelepítésre való alkalmasság gazdasági

érdekből vagy környezetérzékenységi okból egyaránt magas lehet, sőt a két érdek összeadódva megelőzheti az esetleg prioritást élvező szántóföldi földhasználati igényt.
A védett területek esetében az erdőtelepítés csak akkor javasolható, ha nem sért természetvédelmi érdeket. A telepítés során honos fafajok alkalmazásával természetszerű erdőket kell létrehozni.
A vizsgálatból kizárásra került területek az alábbiak:

- mesterséges felszín kategóriái,
- ültetvények,
- tanyák,
- természetes gyepek,
- erdők,
- vizenyős területek,
- vizek,
- jogi oltalom alatt álló területek (nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület),
- ex-lege területek,
- ramsari területek.

A terület erdőgazdálkodásra való alkalmasságát az alábbi tényezők befolyásolják:

$$EGalk = GENalk + T.VÍZG + T.KÉM + KLIMAalk$$

A képletben szereplő tényezők az alábbiak:

GENalk	A talaj genetikus típusai (Agrotopográfiai adatbázis),
T.VÍZG	A talaj vízgazdálkodási tulajdonságai (Agrotopográfiai adatbázis),
T.KÉM	A talaj kémhatása és mészállapota (Agrotopográfiai adatbázis),
KLIMAalk	Erdészeti klímazónák az alkalmasság szerint pontozva.

Az erdőtelepítési alkalmasságot nemcsak az erdőgazdálkodásra való alkalmasság határozza meg, hanem az erdő iránti környezeti igény, környezetvédelmi szükségesség. Az erdő iránti környezeti igényt az alábbi tényezők befolyásolják:

$$E_KVszüks = T.FIZ + LEJT + VÍZV + KLIMAkv$$

A képletben szereplő tényezők az alábbiak:

T.FIZ	A talaj fizikai félesége (Agrotopográfiai adatbázis),
LEJT	Lejtőkategória,
VÍZV	Felszín alatti vízvédelmi területek,
KLIMAkv	Erdészeti klímazónák a környezeti igény szerint pontozva.

A vizsgálat eredményeként az alábbi erdőtelepítési alkalmassági kategóriákat alakítottuk ki:

- vizsgálatból kizárt terület,
- feltételesen alkalmas terület,
- alkalmas terület,
- kiválóan alkalmas terület.

A terület erdőtelepítési alkalmassága a terület-ra az alábbi táblázat szerint alakul. A táblázatban az összehasonlíthatóság kedvéért nemcsak a terület adatait helyeztük el, hanem a teljes Natura 2000 terület adatait és az országos adatokat is.

	Miklósfai Mórichelyi-halastavak		Natura 2000 területek		Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Vizsgálatból kizárt terület	567	86,83	1525394	77,73	4103130	44,16
Feltételesen alkalmas terület	0	0,00	91380	4,66	576091	6,20
Alkalmas terület	46	7,04	298767	15,22	3855787	41,50
Kiválóan alkalmas terület	40	6,13	46870	2,39	755607	8,13
Összesen	653	100,00	1962411	100,00	9290615	100,00

A szántóterületi alkalmassági vizsgálathoz képest a természetes gyepterületek is kizárásra kerültek a vizsgálatból. A maradék vizsgálható kb. 80 hektár fele, amely a tavak környezetében helyezkedik el kiválóan alkalmas erdőtelepítésre, az északi részen lévő 46 hektár közepesen alkalmas erdőtelepítésre.

Környezeti érzékenység

A környezeti érzékenységet három tényező összegzéséből állítottuk elő, ezek:
- élővilág-érzékenység,
- talajérzékenység,
- vízbázisok érzékenysége.

A tényezők kapcsán azt vizsgáltuk, hogy adott tulajdonság jelen van-e az egyes területi egységeken avagy nincs.
A környezeti érzékenység szintézis térkép azt mutatja, hogy a három tényezőből hány fed át adott helyen. A vizsgálatból kizártuk a mesterséges felszíneket.
Az élővilág érzékenységet a jogi oltalom alatt álló területek, az ökológiai hálózat területei, a Natura 2000 területek és az ex-lege területek alkotják.
A talaj érzékenységét az erózió mértékével fejeztük ki. Az eróziós térkép készítésekor azt a módszert alkalmaztuk, amely tulajdonképpen nem az erózió állapotának felmérésére, hanem a talajveszteség lehetséges mértékének becslésére épül. Ezek alapján 2 t/ha/év mennyiség felett érzékenynek tekintettük a területet.
A környezeti érzékenység harmadik összetevőjeként a területtel kapcsolatos vízvédelmi szempontokat vizsgáltuk, ami során a nitrátérzékeny és a felszín alatti vízvédelmi területeket vettük számba.
A fentiek értelmében az alábbi kategóriákat alakítottuk ki:
- nem érzékeny terület,
- legkevésbé érzékeny terület,
- érzékeny terület,
- legérzékenyebb terület.

A terület környezeti érzékenysége a terület-ra az alábbi táblázat szerint alakul. A táblázatban az összehasonlíthatóság kedvéért nemcsak a terület adatait helyeztük el, hanem a teljes Natura 2000 terület adatait és az országos adatokat is.

	Miklósfai Mórichelyi-halastavak		Natura 2000 területek		Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Nem érzékeny terület	0	0,00	23770	1,21	3255279	35,02

	Miklósfai Mórichelyi-halastavak		Natura 2000 területek		Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Legkevésbé érzékeny terület	12	1,83	905517	46,12	4177749	44,95
Érzékeny terület	642	98,17	1025916	52,25	1844314	19,84
Legérzékenyebb terület	0	0,00	8285	0,42	17014	0,18
Összesen	654	100,00	1963488	100,00	9294356	100,00

A terület szinte teljes területe mind vízvédelmi szempontból, mind élővilág-védelmi szempontból érzékeny. A terület északi részén található egy vízbázis-védelmi védőterület is. A terület egésze része az ökológiai hálózatnak.

Ökotípusos földhasználati meghatározottság

Miután értékeltük az egyes tényezőket (pontértéket adtunk 0-3 között – 0: vizsgálatból kizárt, 1: leggyengébb -> 3: legmeghatározóbb) megvizsgáltuk, hogy az egyes területi egységeken hogyan alakul a három tulajdonság kombinációja és azok dominanciája. Az egyes ökotípusokat az alábbi algoritmussal alakítottuk ki:

1. „jó illetve kiváló termőképességű agrárterületek”
   Ezt a minősítést kapta egy terület, ha a szántóföldi alkalmasság 3-as volt és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 2.
2. „gyenge illetve közepes termőképességű agrárterületek ”:
   a szántóföldi alkalmassági dominancia erősebb az erdőtelepítési dominanciánál, a terület gyenge vagy közepes termőképességű. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha a szántóföldi alkalmasság 2-es volt és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 1.
3. „környezetileg érzékeny agrárterületek”:
   jó, illetve kiváló termőképességű területek magas környezetérzékenységi meghatározottsággal, amit a földhasználat során mindenképpen figyelembe kell venni
   Ezt a minősítést kapta egy terület, ha a szántóföldi alkalmasság 3-as volt, az erdészeti alkalmasság kisebb vagy egyenlő, mint 2, de a környezeti érzékenység szintén 3-as értéket vitt az ökotípus jellemzésébe.
4. „erdőtelepítésre javasolt területek”:
   Ezt a minősítést kapta egy terület, ha az erdészeti alkalmasság 3-as volt és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 2.
5. „védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek”:
   Az erdőtelepítési dominancia erősebb a szántóföldi alkalmassági dominanciánál, a terület erdőtelepítésre figyelembe vehető. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha az erdészeti alkalmasság 2-es volt és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 1.
6. „erdőtelepítésre javasolt, környezetileg érzékeny területek”:
   Erdőtelepítésre indokolt területek magas környezetérzékenységi meghatározottsággal, amit a földhasználat során mindenképpen figyelembe kell venni. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha az erdészeti alkalmasság 3-as volt, a szántóföldi alkalmasság kisebb vagy egyenlő, mint 2, de a környezeti érzékenység szintén 3-as értéket vitt az ökotípus jellemzésébe.
7. „jó illetve kiváló agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek”:

A területnek az erdőtelepítési és a szántóföldi növénytermesztési alkalmassági dominanciája egyaránt jellemző, mindkét meghatározottsághoz kiváló adottságok tartoznak. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha mind a szántóföldi alkalmasság, mind az erdészeti alkalmasság 3-as volt és a környezeti érzékenység kisebb vagy egyenlő, mint 2.

8. „gyenge illetve közepes agrártermelési adottságú, vagy védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek”:

Mind az erdőtelepítési alkalmasság, mind a szántóföldi alkalmasság közepes. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha mind a szántóföldi alkalmasság, mind az erdészeti alkalmasság 2-es volt és a környezeti érzékenység kisebb vagy egyenlő, mint 1.

9. „környezetileg érzékeny, jó agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek”:

Mind erdőtelepítésre indokolt terület, mind a szántóföldi növénytermesztésre alkalmas terület, magas környezetérzékenységi meghatározottsággal, amit a földhasználat során mindenképpen figyelembe kell venni. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha mindhárom érték 3-as volt.

10. „gyenge agrártermelési és erdőtelepítési alkalmasságú, környezetileg érzékeny területek”:

A környezeti érzékenység dominál, vagy közepes és gyenge termelési adottságok esetén ugyanakkora súllyal határozza meg a területet. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha a környezeti érzékenység 3-as vagy 2-es és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 2. Avagy a környezeti érzékenység 1-es vagy 0-ás és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 1.

A terület ökotípusos földhasználati meghatározottsága a terület-ra az alábbi táblázat szerint alakul. A táblázatban az összehasonlíthatóság kedvéért nemcsak a terület adatait helyeztük el, hanem a teljes Natura 2000 terület adatait és az országos adatokat is.

	Miklósfai Mórichelyi-halastavak		Natura 2000 területek		Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Vizsgálatból kizárt terület	0	0,00	12779	0,65	606270	6,53
Jó illetve kiváló termőképességű agrárterületek	0	0,00	66053	3,37	1137101	12,24
Gyenge illetve közepes termőképességű agrárterületek	2	0,31	151762	7,74	685599	7,38
Környezetileg érzékeny agrárterületek	0	0,00	220	0,01	750	0,01
Erdőtelepítésre javasolt területek	41	6,27	38492	1,96	640499	6,89
Védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek	0	0,00	33728	1,72	494606	5,32
Erdőtelepítésre javasolt, környezetileg érzékeny területek	0	0,00	350	0,02	1013	0,01
Jó illetve kiváló agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek	0	0,00	5521	0,28	71255	0,77
Gyenge illetve közepes agrártermelési adottságú, vagy védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek	6	0,92	124085	6,32	2077736	22,37

	Miklósfai Mórichelyi-halastavak		Natura 2000 területek		Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Környezetileg érzékeny, jó agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek	0	0,00	0	0,00	3	0,00
Gyenge agrártermelési és erdőtelepítési alkalmasságú, környezetileg érzékeny területek	536	81,96	795332	40,54	1722495	18,54
Jelenlegi erdőterületek	69	10,55	733642	37,39	1852347	19,94
Összesen	654	100,00	1961964	100,00	9289674	100,00

A Natura 2000 terület szinte egésze közepes adottságokkal/érzékenységgel rendelkezik. Ez alól kivételt képez az a 41 hektár, amely erdőtelepítési alkalmassága kiváló. Ez a terület került a „Erdőtelepítésre javasolt területek" ökotípusba. Az összes többi terület a fent említettek alapján pedig a „Gyenge agrártermelési és erdőtelepítési alkalmasságú, környezetileg érzékeny területek" ökotípusba. Ezen az ökotípuson elsősorban a gyepművelés ajánlott és ez jelenesetben meg is valósul, hiszen a halastavakat az erdőkön kívül a többnyire természetes gyepek foltjai veszik körül.

1. 3. 2. Tulajdoni viszonyok

A tervkészítés időpontjában országos helyrajziszám alapú kataszter és a tulajdoni viszonyok kimutatása nem állt rendelkezésre.

1. 3. 3. Területhasználat és kezelés

1. 3. 3. 1. Mezőgazdaság

A Miklósfai Mezőgazdasági Zrt. (volt TSZ) kezeli a terület teljes nem vízzel borított részét. 1800 ha-t bérelnek. 2500 ha szántót, 1700 ha erdőt és 800 ha rét, legelőt használnak Ahol lehet, ott gyepgazdálkodást, kaszálást, szárzúzózást végeznek, mivel erre az AKG támogatást igénybe tudják venni. 10 hektárnyi fás legelőt meghagynak. A keletkező szénát hasznosítják, de legeltetést nem folytatnak. A szántókon abraktakarmányt termesztenek. Ajánlott az évente kétszeri kaszálás, áprilisban, illetve szeptemberben. Az aranyvesszővel *(Solidago)*, mint veszélyes, inváziós gyomfajjal elözönlött területek szárzúzós kezelése (virágzáskor, ill. közvetlenül virágzás előtt való kaszálás) természetvédelmi szempontból indokolt, így továbbra is a kezelés részét kell, hogy képezze.

Jelenleg igényelhető támogatások:

Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása

Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére a Tanács 1999. május 17-i 1257/1999/EK rendeletének 13-20. cikkelyei alapján.
A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők (jövedelmezőségi tényezők,

alacsony népsűrűség és mezőgazdasági foglalkoztatottság aránya, alacsony hozamú, nehezen művelhető földterületek, valamint kedvezőtlen vízgazdálkodási és talajszerkezeti tényezők, szélsőséges talajsavanyúság és szikesség) hatásainak részbeni kompenzációja.
A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.
A támogatás mértéke:
a) a 19. cikk alapján lehatárolt területeken 85,9 euró/ha/év, azaz megközelítőleg 23500Ft/ha/év,
b) a 20. cikk alapján lehatárolt területeken 10,94 euró/ha/év, azaz megközelítőleg 3000 Ft/ha/év.
A 19. cikk szerint lehatárolt területek összterülete 395 402 ha, amely az összes megművelt terület 6,3%-a, valamint az ország területének 4,25%-a. A 20. cikkely feltételeinek összesen 488 156 ha földterület felel meg, amely az összes megművelt terület 7,77%-a, valamint az ország területének 5,24%-a. A kedvezőtlen adottságú területek összterülete 883 558 ha, azaz Magyarország összterületének 9,5%-a, illetőleg a teljes megművelt terület 14%-a.
A Miklósfai Mórichelyi-halastavak Különleges Madárvédelmi Terület gazdasági, társadalmi és természeti adottságai alapján nem indokolt, hogy a terület KAT besorolást kapjon, így a területen ez a kompenzációs támogatás nem igényelhető a gazdálkodók számára.

Agrár-környezetgazdálkodás
Az agrár-környezetgazdálkodás célja a természeti erőforrások okszerű, fenntartható biztosítása és az élelmiszerbiztonság elősegítése.
Az agrár-környezetgazdálkodási támogatás együtt igényelhető a Natura 2000 területek támogatásával, azonban a túlkompenzációt el kell kerülni.
A Miklósfai Mórichelyi-halastavak Különleges Madárvédelmi Területen (651,8 ha) 9 szerződött AKG parcella (halastó) található 1 szerződés alatt. Ezek az „Extenzív halastavak fenntartása” célprogramhoz tartoznak, támogatható területük 239,18 hektár, ami a teljes Natura 2000 terület 36,7 %-a.

1. 3. 3. 2. Erdőgazdálkodás

Zalaerdő Rt. kezelésében vannak az erdők. A BfNPI-vel nincs konfliktusuk, a Natura 2000 hatálya alá nem tartozó területeken is egyeztetnek a vágások megkezdése előtt, valamint az erdőtervet is egyeztetik a nemzeti parkkal. A tó déli részén lévő erdőben 4 réti sas fészkel. Bár ezt nem nyílvánították Natura területté, mégis óvatosan bánnak velük. A kezelésében lévő magánerdők nemes nyár és kocsányos tölgyes az uralkodó faj. A bükkösök kezdenek eltűnni a kiszáradás miatt. Konfliktus, hogy a Natura 2000 hatálya alá került az erdészet egyik rekreációt szolgáló épülete és a hozzá kapcsolódó sportlőtér.

Az erdőállomány jellemzése
A Miklósfai Mórichelyi-halastavak Különleges Madárvédelmi Terület erdőállománya 36 alrészletben 77,3 hektáron helyezkedik el. Az alábbi táblázatok bemutatják a jelenlegi faállománytípusok területi kiterjedését, illetve a faállományban megvalósítandó fafajösszetétel, a célállomány területi kiterjedését.

Faállománytípus	Terület (ha)
01 Akácos	3,7
04 Kocsányos tölgyes	30,3
05 Egyéb kemény lombos	1,1
06 Mézgás égeres	19,1
11 Elegyes-mézgás égeres	0,7

12 Nemes nyáras	0,5
24 Egyéb lomb elegyes-kocsányos tölgyes	14,3
30 Füzes	2,1
Nincs adat	5,5
Összesen	77,3

Távlati célállománytípus	Terület (ha)
06 Mézgás égeres	26,0
23 Gyertyános-kocsányos tölgyes	25,5
49 Gyertyános-kocsánytalan tölgyes	1,8
55 Mézgás égeres-kocsányos tölgyes	18,5
Nincs adat	5,5
Összesen	77,3

A Miklósfai Mórichelyi-halastavak Különleges Madárvédelmi Terület erdőterületeinek nagy része magántulajdonban van (76,2 ha), és mindösszesen 1,1 ha van állami tulajdonban. Az erdőgazdálkodók személyét az erdészeti adattár tartja nyilván.
Az erdőterület egésze nem védett terület (77,3 ha).
A kezelési üzemmód szerint az erdőterületnek az a része, amelyről rendelkezésre áll adat, az a része vágásos erdő (71,8 ha).
Szintén ugyanerről a területről elmondható, hogy rendeltetés szerint az egész erdőterület faanyagtermelést szolgáló erdő (71,8 ha).

1. 3. 3. 3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

Vadgazdálkodás
A vadászterület 8000 ha. A terület a IV/1. Zala-dél-vasi nagyvadas körzetben helyezkedik el, amely kiemelkedő minőségű gímszarvas állománynak ad otthont. A gímszarvas mellett jelentős a terület vaddisznó- és őzállománya is. A dám elsősorban vadaskertekben, míg a muflon csak elszórtan fordul elő a területen. A körzet nagyvadas jellegéből adódóan az apróvad vadászati és vadgazdálkodási szerepe minimális. A gímszarvasállomány minőségének fenntartása mellett a nagyvadfajok létszámcsökkentése a fő tervezési, állománykezelési szempont, amelyre a vaddisznó esetében még nagyobb hangsúlyt kell fordítani. Az élőhelyek javításának és a ragadozók gyérítésének elsősorban az apróvadfajok állománysűrűségének növelése érdekében van kiemelt szerepe.

A területet érintő vadgazdálkodási egységek kódszáma, neve és telephelye:

20-202410-1-4-1 Erdőgazdasági Dolgozók Vadásztársasága (Nagykanizsa)

A terület vadállományának értékelése az érintett vadászatra jogosultak 10 éves adatai alapján:

Vadfaj	A körzet jellemző állomány-sűrűsége (pld/100 ha)	A terület jellemzői				
		Állománysűrűség (2000-2009)		Hasznosítási sűrűség (1999-2008)		A vadfajok vadgazdálkodási jelentősége
		pld/100 ha	trend	pld/100 ha	trend	
Gímszarvas	1,92	1,53	csökkenő	0,49	csökkenő	nagy

Dámszarvas	0,11	0,01	-	0,00	-	nincs
Őz	2,74	2,52	stagnáló	1,19	csökkenő	közepes
Muflon	0,02	0,00	-	0,00	-	nincs
Vaddisznó	1,38	0,90	csökkenő	1,27	stagnáló	közepes
Mezei nyúl	0,83	1,07	növekvő	0,00	-	nincs
Fácán	4,83	3,73	növekvő	0,40	stagnáló	kicsi
Fogoly	0,06	0,05	stagnáló	0,00	-	nincs

(Adatforrás: Országos Vadgazdálkodási Adattár, SZIE-VMI, Gödöllő, 2009)

A területen a gímszarvas és a vaddisznó állománynagysága csökken, míg az őz sűrűsége az évek közötti kis mértékű ingadozás ellenére állandónak tekinthető. A nagyvadállomány hasznosított mennyisége a gím és az őz esetében csökken, míg a vaddisznó esetében jelentős évek közötti változások figyelhetők meg. A mezei nyúl és a fácán sűrűsége a területen növekszik, azonban az alacsony létszám miatt a mezei nyúl nem hasznosított. A fácán esetében nem változik a hasznosított mennyiség.
A terítékre kerülő vízivadfajok, mint a vetési lúd, a tőkés réce, a csörgő réce és a szárcsa vadgazdálkodási, vadászati jelentősége kicsi. A területen vadgazdálkodási szempontból jelentőséggel bíró egyéb vadászható fajok: örvös galamb, szarka, dolmányos varjú, szajkó, róka, borz, nyest, házi görény, pézsmapocok, aranysakál, kóbor kutya, kóbor macska.

A területet érintő természetvédelmi előírások alapján korlátozott a használható vadászati módok köre, időpontja, illetve száma; a mesterséges vadtenyésztés és kibocsátás; illetve a vízivad vadászat helye, módja, ideje és gyakorisága. A természetvédelmi hatóság engedélyéhez kötött a vadászati és vadgazdálkodási berendezések létesítése, vadföldek létesítése és művelése, és az élőhely fejlesztési beavatkozások bizonyos köre.

A területen a nagyvadfajok általános létszámcsökkentése mellett az elsődleges tervezési és állománykezelési cél a kiváló minőségű gímszarvasállomány megtartása. Az őz állomány minőségének javítása és emellett az erdősítésekben okozott károk csökkentése érdekében javasolt a hasznosítási arány növelése. A vaddisznó esetében a létszámának megfelelő szintre történő intenzív apasztása a cél. Az apróvadfajok állománysűrűségének növelése érdekében komplex élőhelyi beavatkozásokra, fejlesztésekre valamint „dúvad” gyérítésre van szükség, a meglévő állomány korlátozott vadászata mellett.

A halastavi gazdálkodónak évi több 10 milliós kárt okoznak a kormoránok. Riasztásukhoz, illetve gyérítéséhez - hatósági engedély birtokában[11], melyet a Nemzeti Park Igazgatóság ad ki - joga a Zalaerdő Rt-nek van. Fontos megjegyezni ugyanakkor, hogy utóbbi faj nem tartozik a vadászható madárfajok közé – az európai közösségi szabályozás értelmében különleges státusú faj, (nem védett, nem vadászható); hazánkban, pénzben kifejezett értéke 1000 Ft. Az érvényes hatósági engedély értelmében riasztásuk egész évben, gyérítésük csak korlátozott időszakban lehetséges: februártól júniusig tilos, ősszel csak néhány napig lehetséges. A társaság által megjelölt személyek célzott lövésekkel végezhetnek állományszabályozást. A riasztás jégvesztétől jegesedésig nappali időszakban 07-17 óra között folyhat. Célja a vagyonvédelem egyszersmind a védett madarak lehető legkisebb mértékű zavarása.

[11] A 18/2008. (VI. 19.) KöM rendelettel módosított, a védett, és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok köréről szóló 13/2001. (V.9.) KöM rendelet értelmében

Érvényben lévő vadgazdálkodási tervek:

IV/1. Zala-dél-vasi nagyvadas körzet vadgazdálkodási terve. Érvényesség: 2014-ig. (Készítését az Országos Vadgazdálkodási Adattár koordinálta.)

Erdőgazdasági Dolgozók Vadásztársasága (20-202410-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

A vadászatra jogosultak adott vadászati évre szóló éves vadgazdálkodási tervei.

Halászat

A Mórichelyi telep Miklósfához tartozik. A tóegység 9 termelő tóból áll. A tórendszer táplálója a Szaplányosi patak, a 80 ha-os VII. tavat a Bakónaki patak táplálja. A tórendszerhez tartozik még 22 db teleltető, valamint 3 kiépített külső halágy, melyeket a lehalászáson kívül ragadozó és egyéb halak előnevelésére lehet használni.

A halastavi gazdálkodónak évi több 10 milliós kárt okoznak a kormoránok.

Területi adatok:

I tó	5 ha
I/A tó	11ha
II tó	22 ha
II/A tó	5 ha
III tó	23 ha
IV tó	6 ha
V tó	52 ha
VI tó	35 ha
VII tó	80 ha
Össz.:	239 ha

1. 3. 3. 4. Vízgazdálkodás

A Mórichelyi tógazdaság, gazdasági és madárvédelmi szempontból egyaránt értékes terület. A Balatoni Halászati Zrt tulajdonában van. Extenzív módon használják a tavakat. A terület, mint védett, fokozottan védett madárfajok fészkelőhelye, illetve mint téli és őszi vonuló-, gyülekezőhely jelentős. A környező erdőkben (Natura 2000 területeken kívül) fészkelő rétisasok és fekete gólyák számára a halastó szintén fontos táplálkozóterület. A tavak lehalászása ősszel történik. Konfliktus nincs a BfNPI-vel. A tervek szerint a balatoni, halászati szempontból veszteséges részt külön választják, a nyereséget termelő halastavaktól. Előbbit természetvédelmi célokra történő használatát, utóbbi privatizációját .

1. 3. 3. 5. Turizmus

Lovas-, és gyalogosturizmus jellemző a területen. A tóhoz vezető bekötőút mellett lovarda található.

1. 3. 3. 6. Ipar

A város ipari területei távol fekszenek a területtől. Ipari fejlesztés nem tervezett.

A Natura 2000 terület bányászati célú létesítményt érinthet, a MOL NyRT. „Nagykanizsa-földgáz” védnevű bányatelke található a területen.

1. 3. 3. 7. Infrastruktúra

Meglévő vasútvonal, és tervezett főút érinti a terület szélét.

1. 3. 3. 8. Területfelhasználási konfliktusok

A Natura 2000 hatálya alá került az erdészet egyik rekreációt szolgáló épülete és a hozzá kapcsolódó sportlőtér, ahol ültetett díszkert van természeti értékek helyett.

2. Felhasznált irodalom

ANDRÉSI Pál (2002): Cselekvő természetvédelem. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest és Orchis Természetvédelmi Egyesület, Ásotthalom.
ARNOLD, E. N.; OVENDEN, D. W. (2002): A field guide to the reptiles and amphibians of Britain and Europe. Collins.
BIHARI Zoltán et al. (2007): Magyarország emlőseinek atlasza. Kossuth Kiadó, Budapest.
CSEKE Ferenc (1969): Nagykanizsa vonzásterülete in Nagykanizsai honismereti füzetek 5. (1993) Nagykanizsai Városvédő Egyesület Honismereti Köre, Nagykanizsa.
CSEKE Ferenc (1986): Nagykanizsa természeti viszonyainak értékelése a településfejlődés és a gazdasági élet szempontjából in Nagykanizsai honismereti füzetek 5. (1993) Nagykanizsai Városvédő Egyesület Honismereti Köre, Nagykanizsa.
CSEKE Ferenc (1995): A Principális-csatorna vízgyűjtőjének vízföldrajzi viszonyai. Nagykanizsai Városvédő Egyesület Honismereti Köre, Nagykanizsa.
DEMETER András (szerk.) (2002): Natura 2000 – Európai hálózat a természeti értékek megőrzésére. Öko Rt, Budapest.
DOMOKOS Tamás és PELBÁRT Jenő (2007): Magyarország védett puhatestűi. Grafon Kiadó.
FARKAS Péter (2007): A cigányéce (Aythya nyroca) élőhelyválasztása, fészkelő populációjának valamint veszélyeztető tényezőinek vizsgálata a Móriczhelyi-halastavakon (Zala megye). Egyetemi szakdolgozat, Debrenceni Egyetem, Agrártudományi Centrum, Mezőgazdaságtudományi Kar, Természetvédelmi Állattani és Vadgazdálkodási Tanszék.
FEKETE G., MOLNÁR Zs. és HORVÁTH F. (szerk.) (1997): Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer II. A magyarországi élőhelyek leírása, határozója és a Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer – Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest, ISBN 963 7093 45 1
FÜLÖP Gyula és SZILVÁCSKU Zsolt (2000): Természetkímélő módszerek a mezőgazdaságban. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Eger.
HADARICS T., ZALAI T. (szerk.) (2008): Magyarország madarainak névjegyzéke. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest.
HARKA Ákos és SALLAI Zoltán (2004): Magyarország halfaunája. Nimfea Természetvédelmi Egyesület, Túrkeve.
HORVÁTH Tibor (1994): A Miklósfai-halastavak. Nem védett természeti értékeink pályázat. TVH 679
HORVÁTH Tibor (1995): Miklósfa kilenc tava. Természet Búvár 50. évf. 1995/3. 45.p.
KOVÁCS Zsolt (szerk.) (2008): A mocsári teknős múltja, jelene és jövője. Fővárosi Állat- és Növénykert, Budapest.
MAKOVICZKY Gyula (1934): Nagykanizsa város településföldrajza. Közgazdasági Részvénytársaság Gutenberg-Nyomda és Délzalai Lapkiadó Vállalat, Nagykanizsa.
MOLNÁR Attila et al. (1995): Vadon élő orchideák. Kossuth Könyvkiadó, Budapest.
PUKY Miklós et al. (2005): Magyarország herpetológiai atlasza. Varangy Akciócsoport Egyesület, Budapest.
UJHELYI Péter (szerk.) (2006): Élővilág Enciklopédia II. A Kárpát-medence gombái és növényei. Kossuth Kiadó.

Internetes források:
www.mme-monitoring-hu
www.terra.hu
www.novenyztetiterkep.hu
www.bhrt.hu

www.jncc.gov.uk
www.miklosfa.hu
www.nagykanizsa.hu
www.nyuduvizig.hu
www.sulinet.hu

MELLÉKLETEK

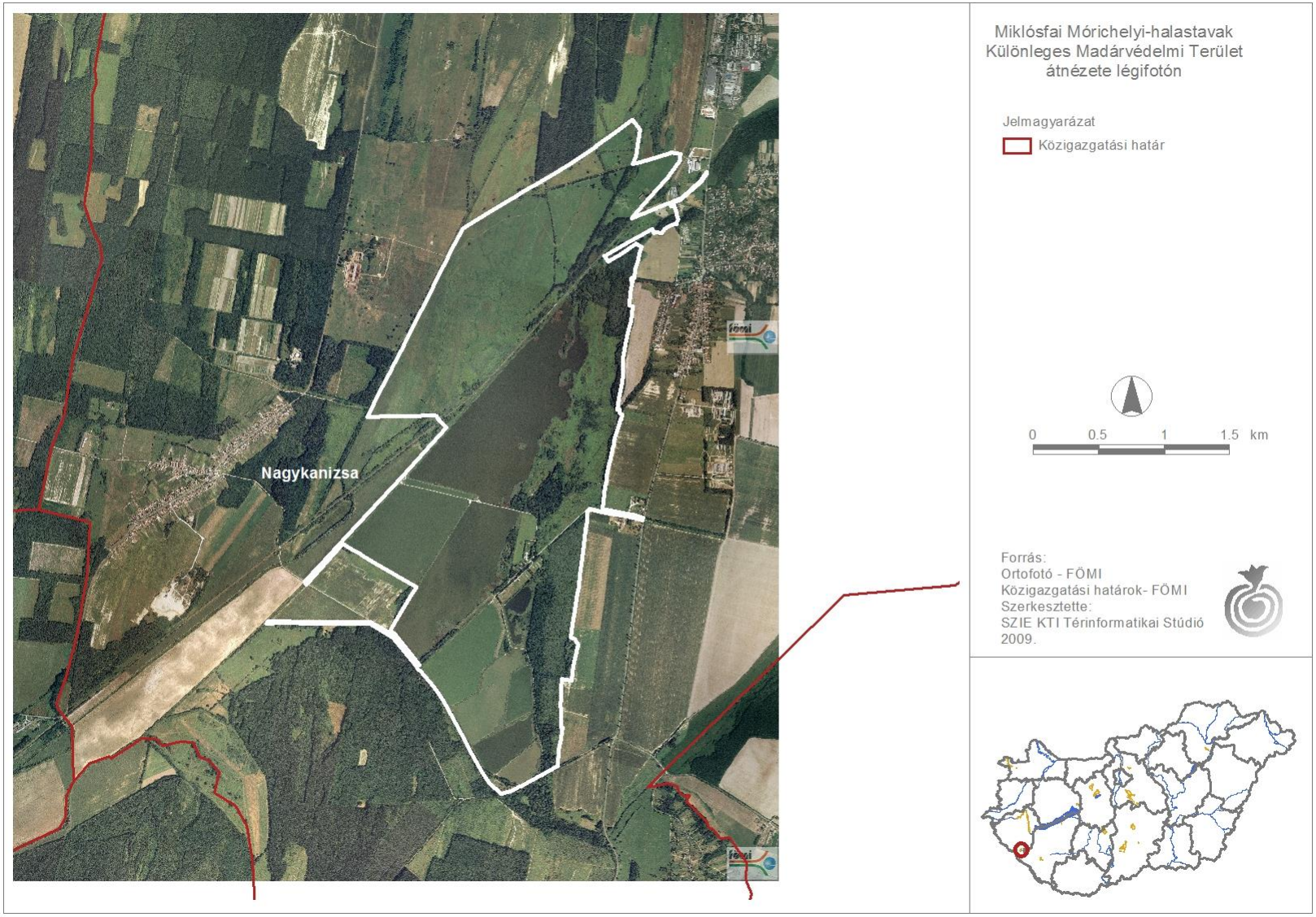

1. sz. melléklet: A tervezési terület átnézeti légifotója

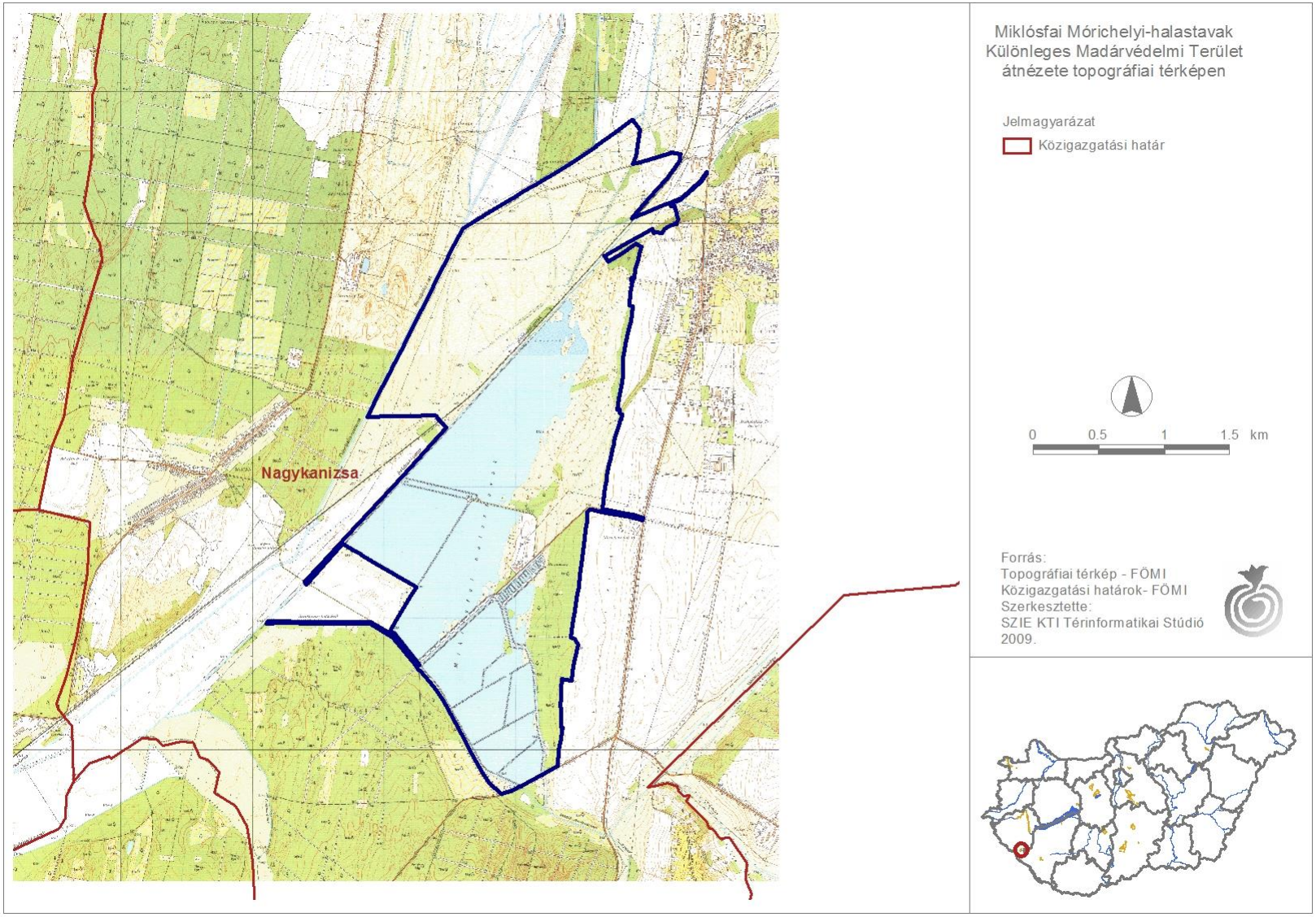

2. sz. melléklet: A tervezési terület átnézeti topográfiai térképe

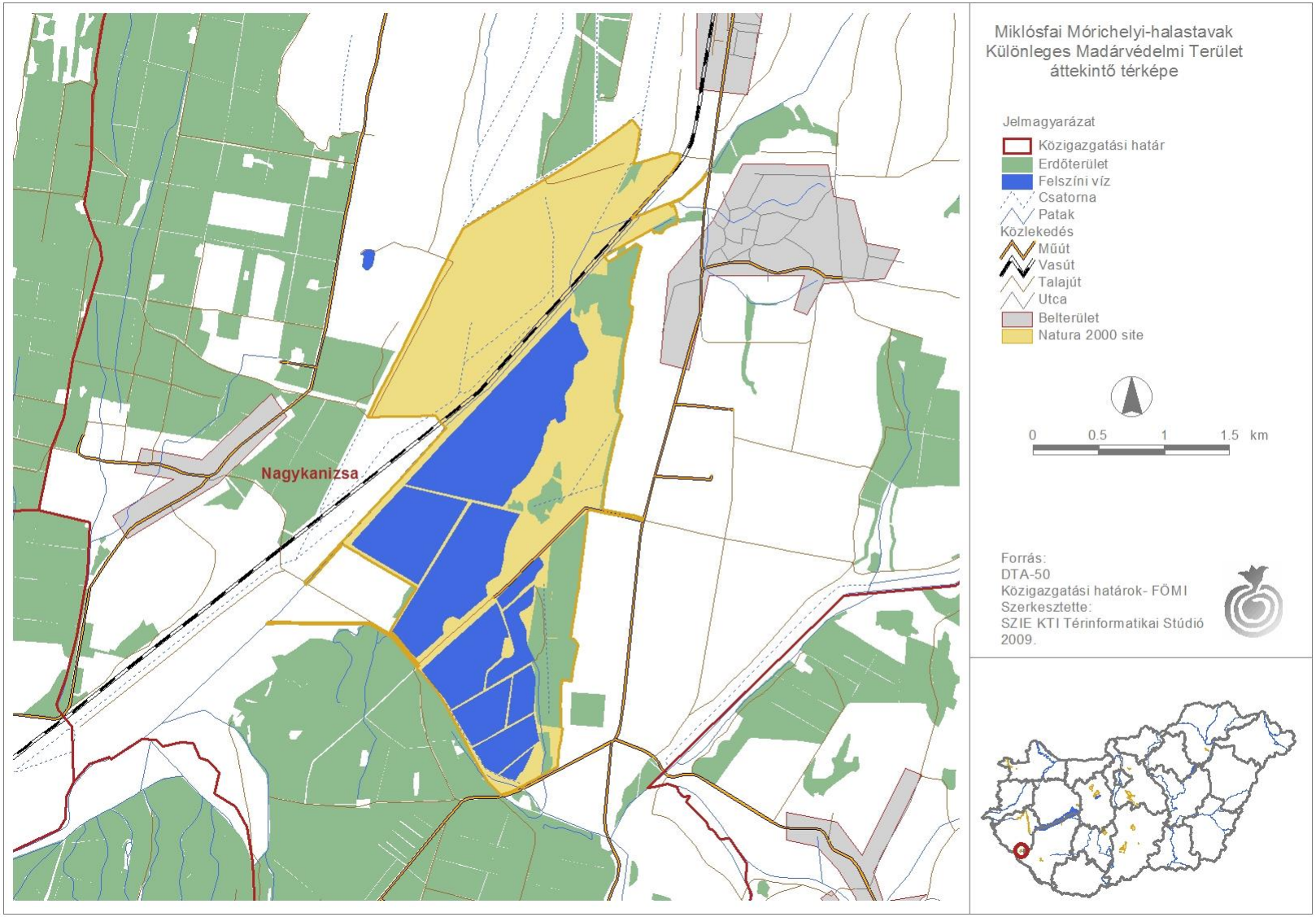

3. sz. melléklet: A tervezési terület DTA-50 átnézeti térképe

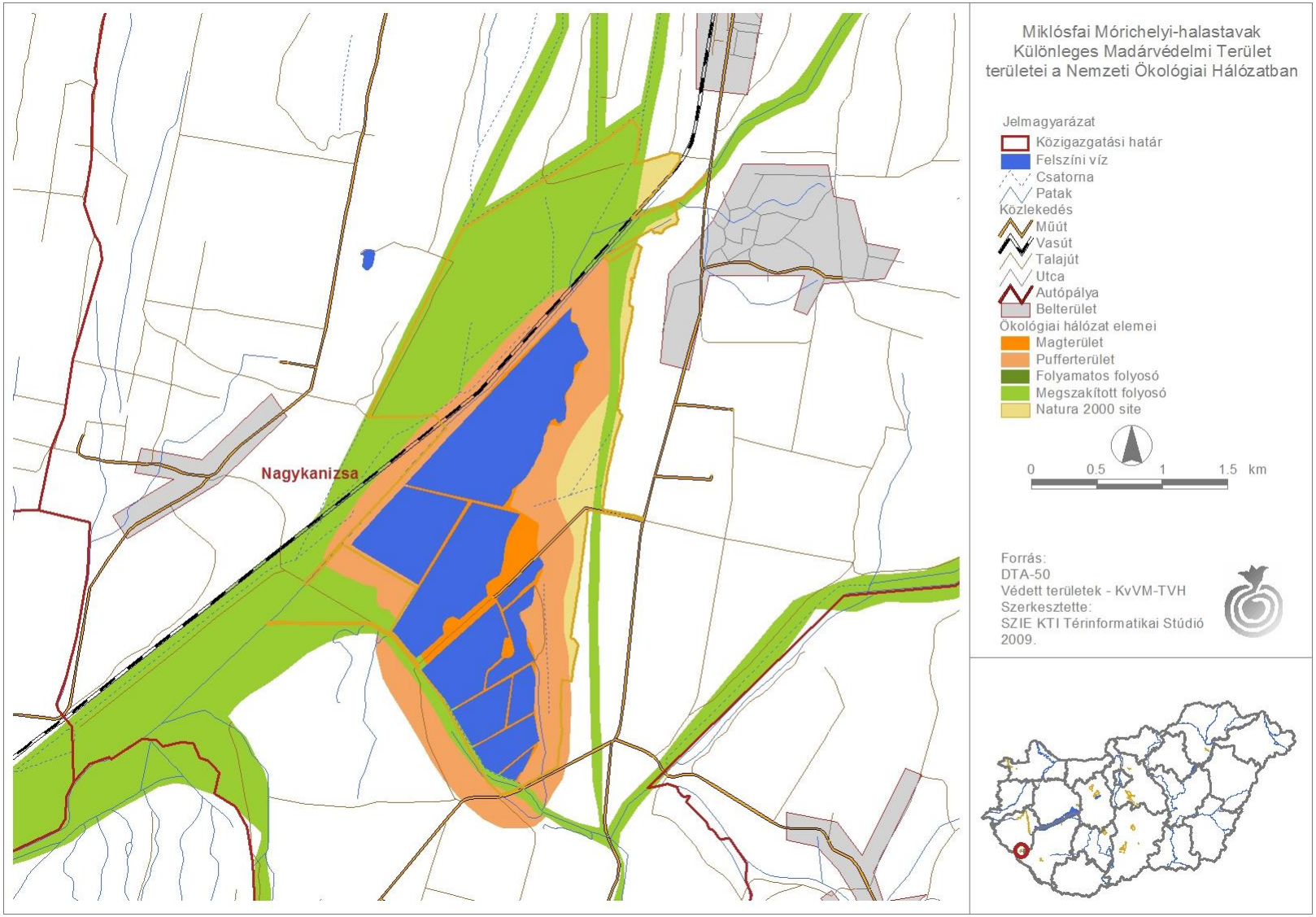

5. sz. melléklet: A tervezési terület érintettsége az országos ökológia hálózatban

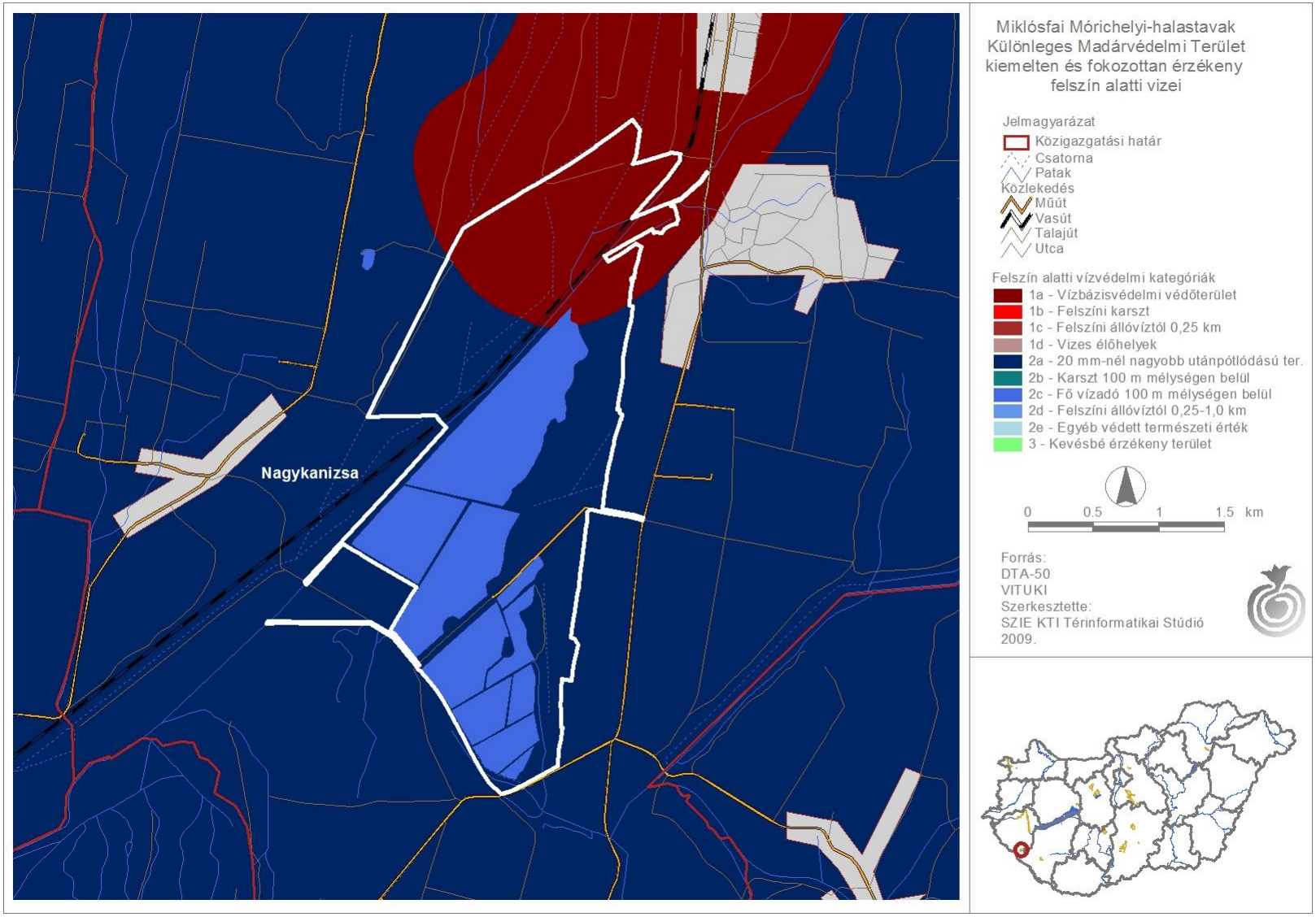

6. sz. melléklet: A tervezési terület kiemelten és fokozottan érzékeny felszín alatti vizei

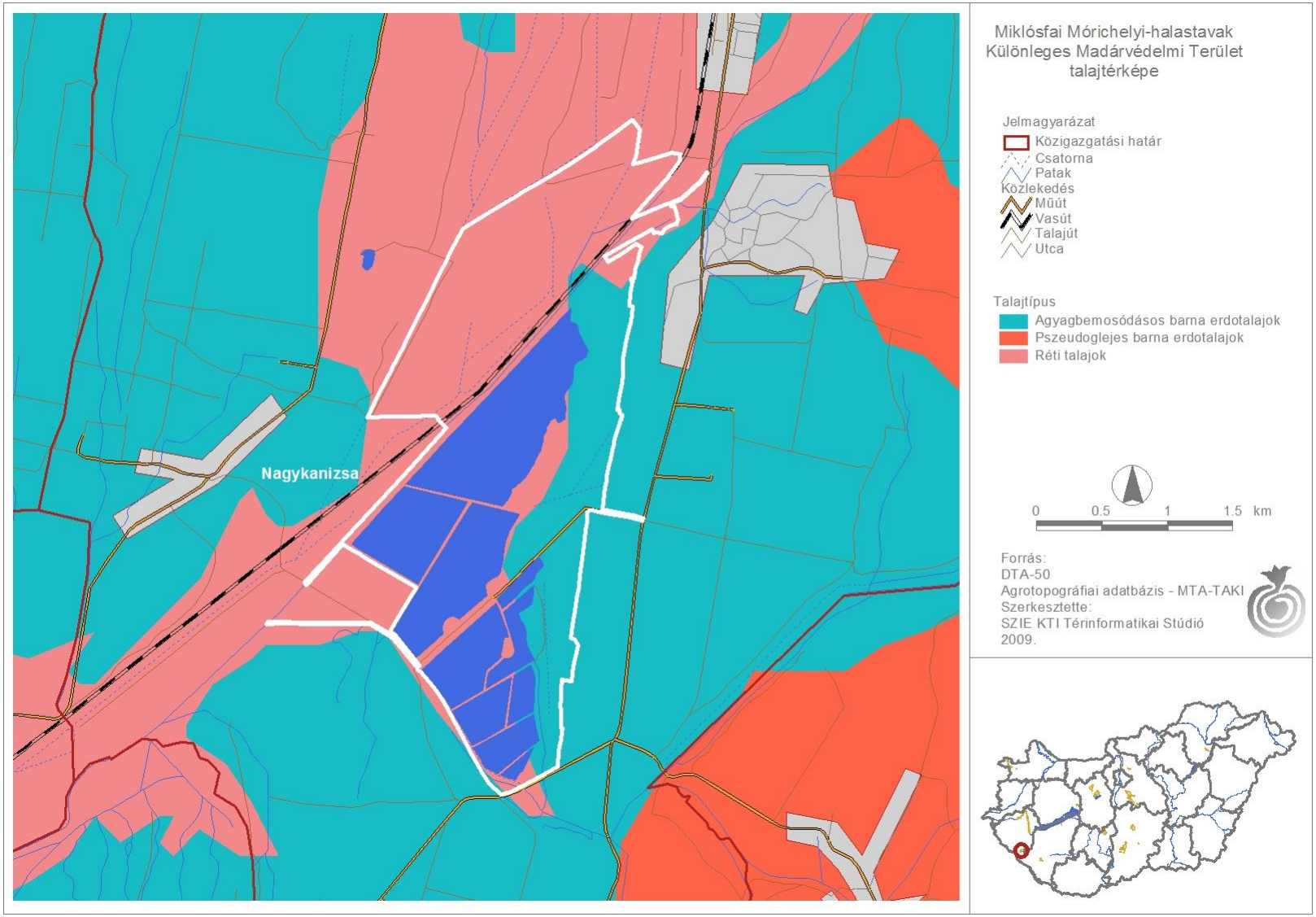

7. sz. melléklet: A tervezési terület talajtérképe

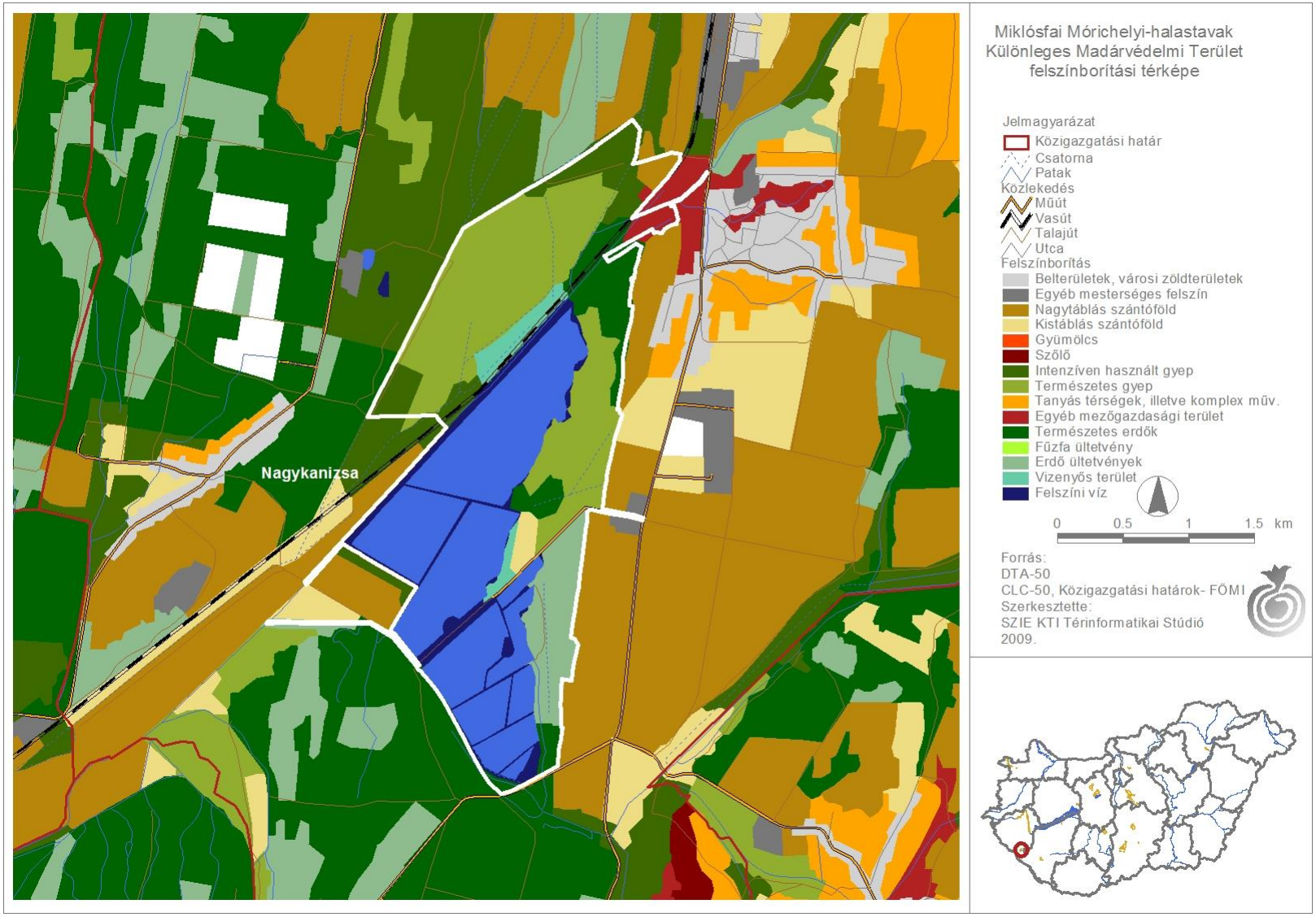

8. sz. melléklet: A tervezési terület felszínborítási térképe

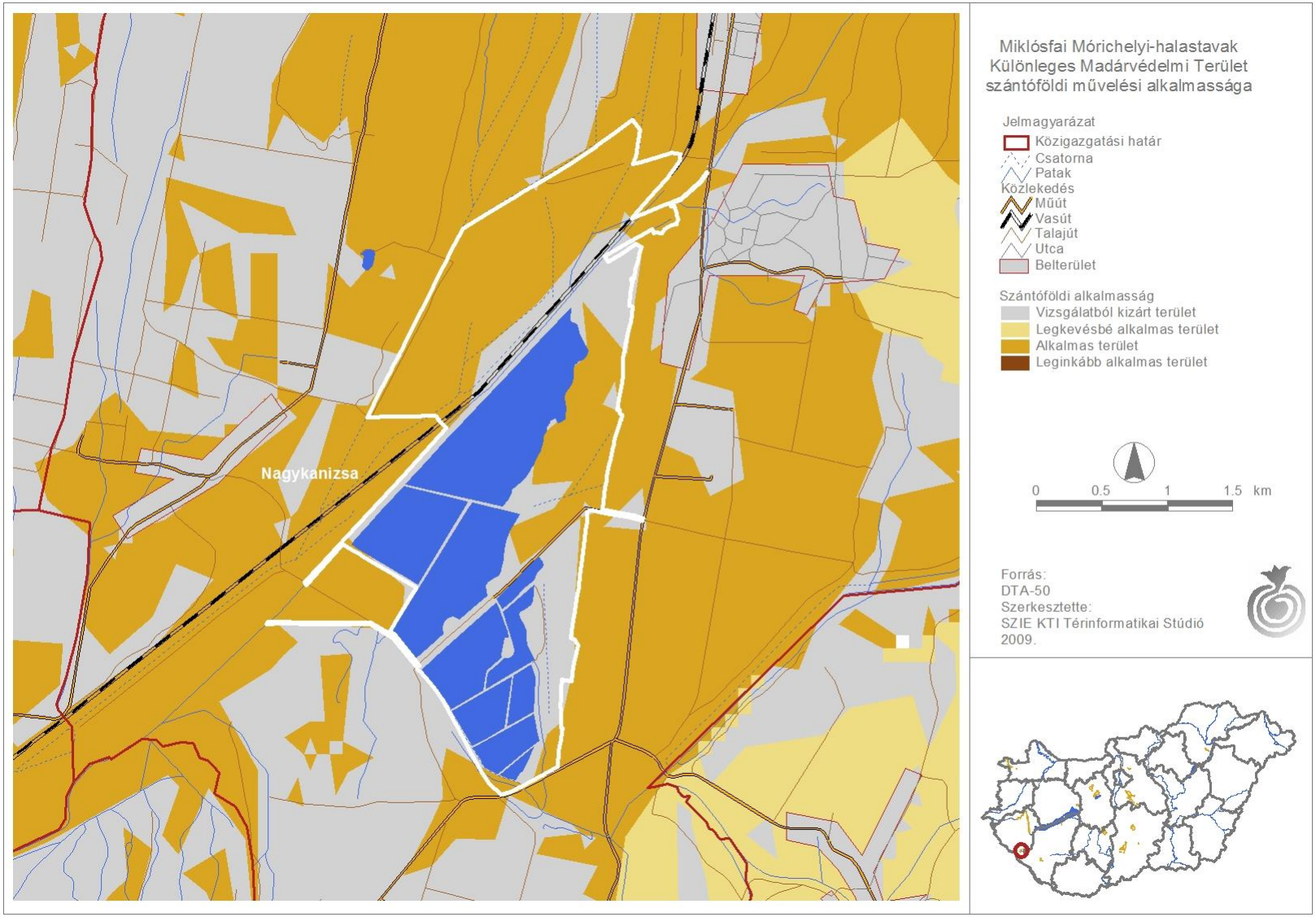

9. sz. melléklet: A tervezési terület szántóföldi művelési alkalmassága

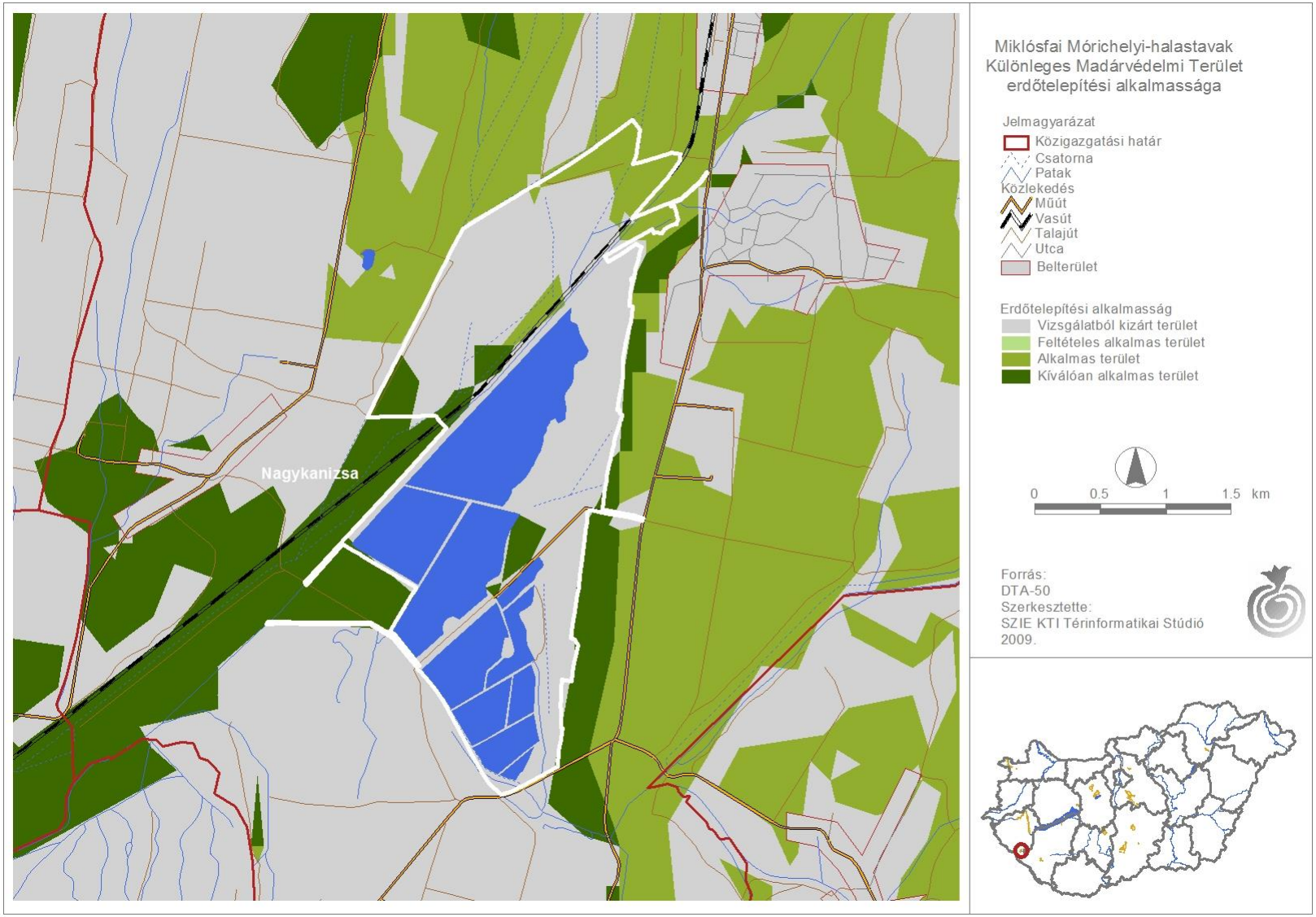

10. sz. melléklet: A tervezési terület erdőtelepítési alkalmassága

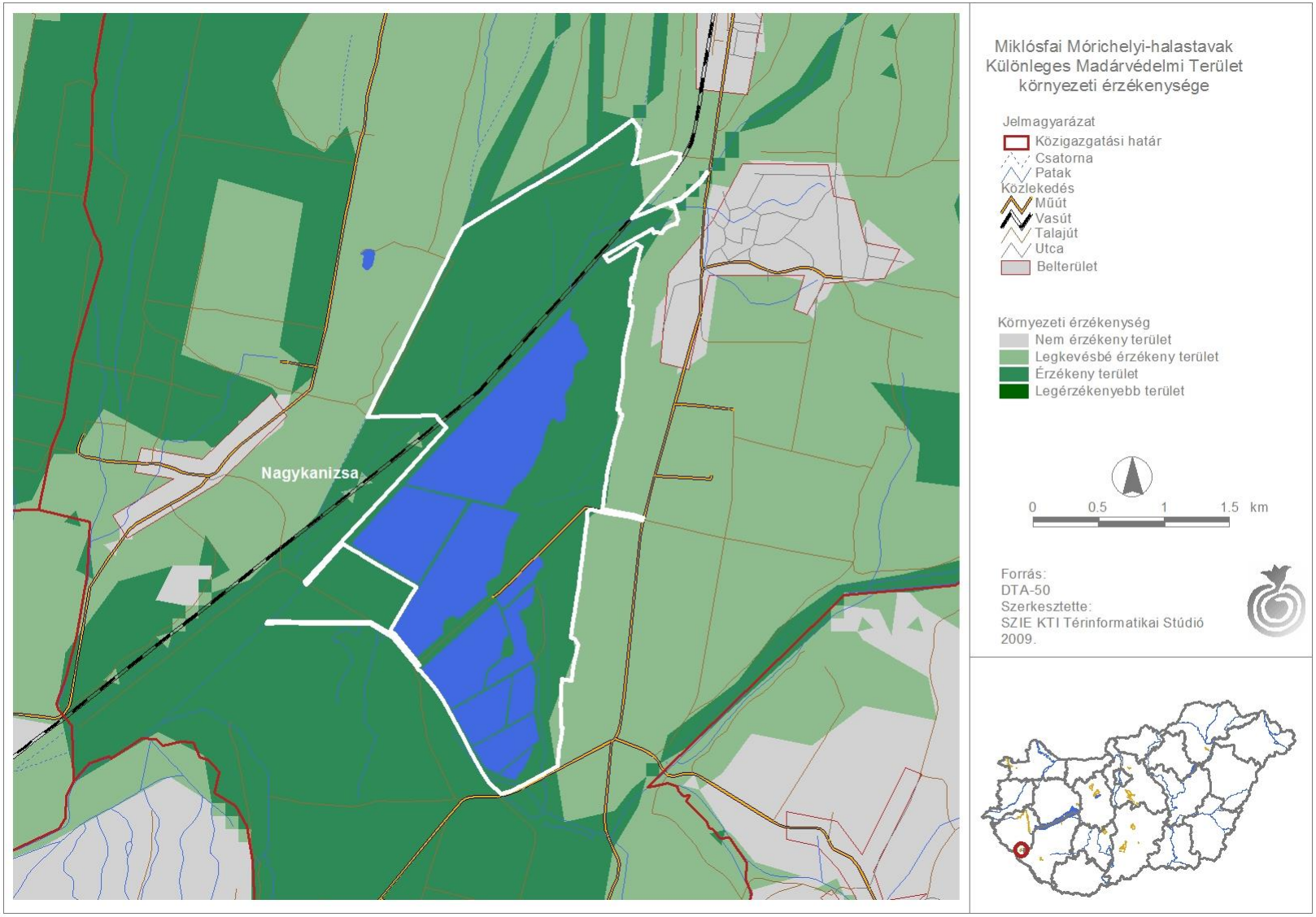

11. sz. melléklet: A tervezési terület környezeti érzékenysége

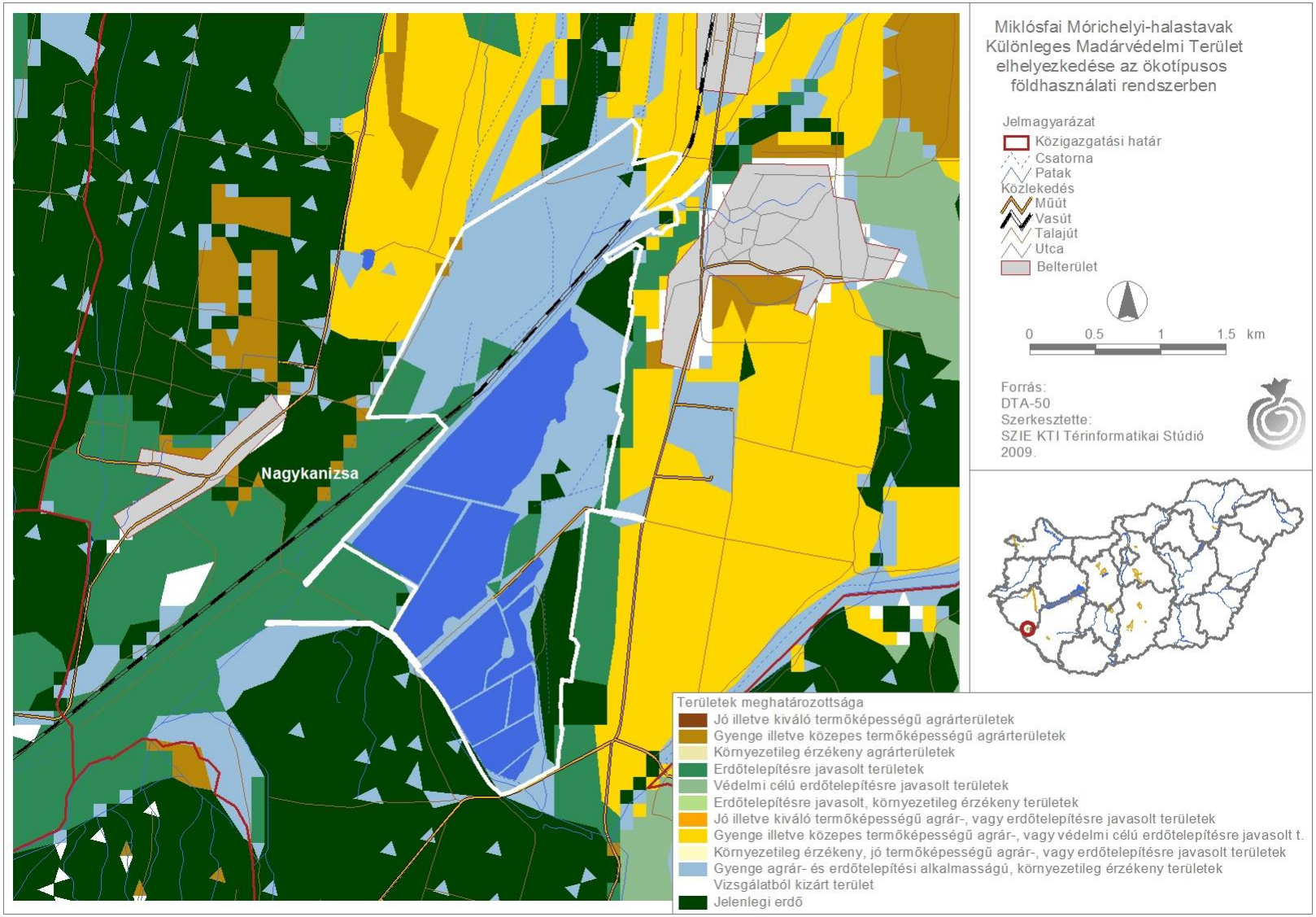

12. sz. melléklet: A tervezési terület elhelyezkedése az ökotípusos földhasználati rendszerben

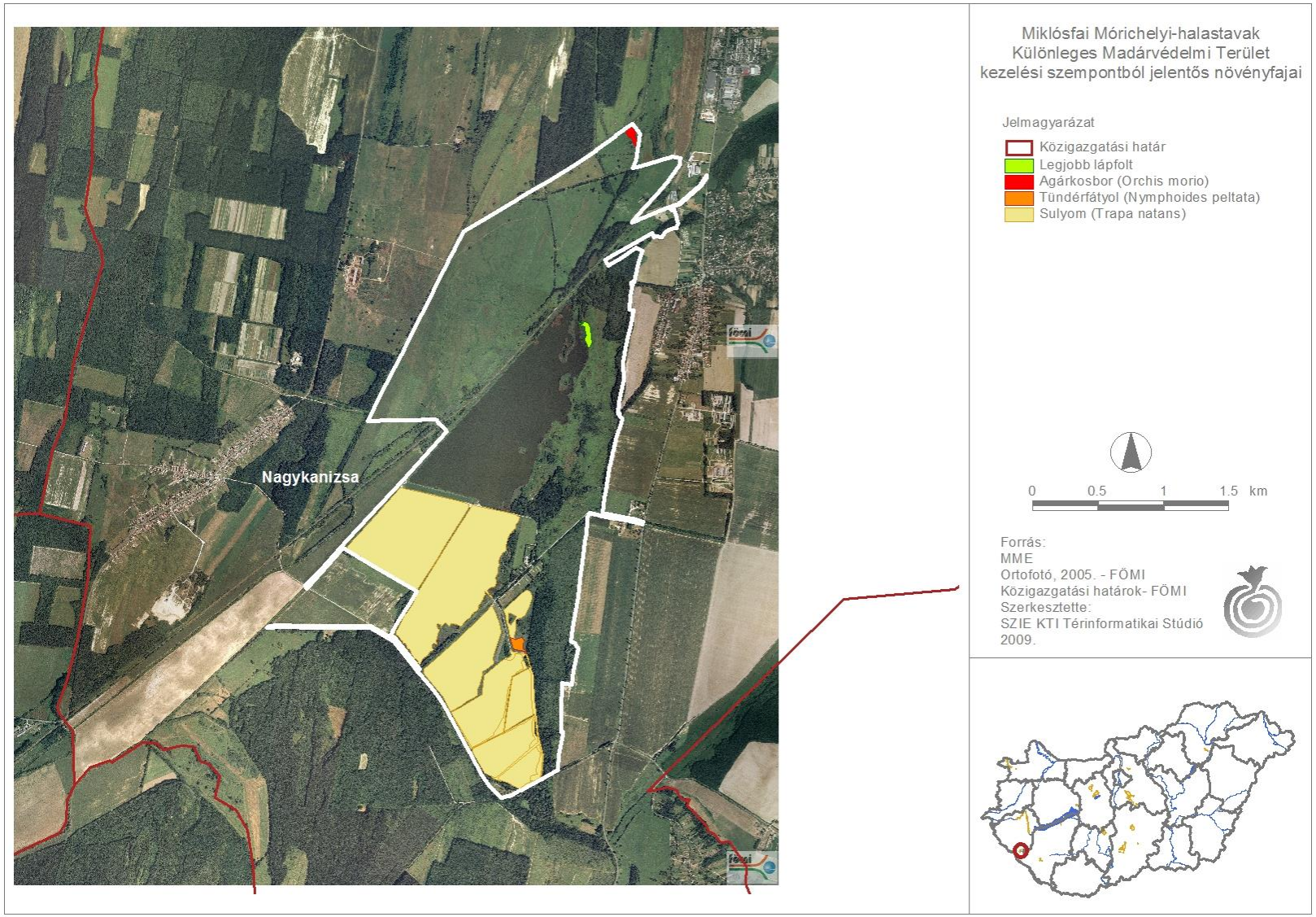

13. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési szempontból jelentős növényfajainak elterjedése

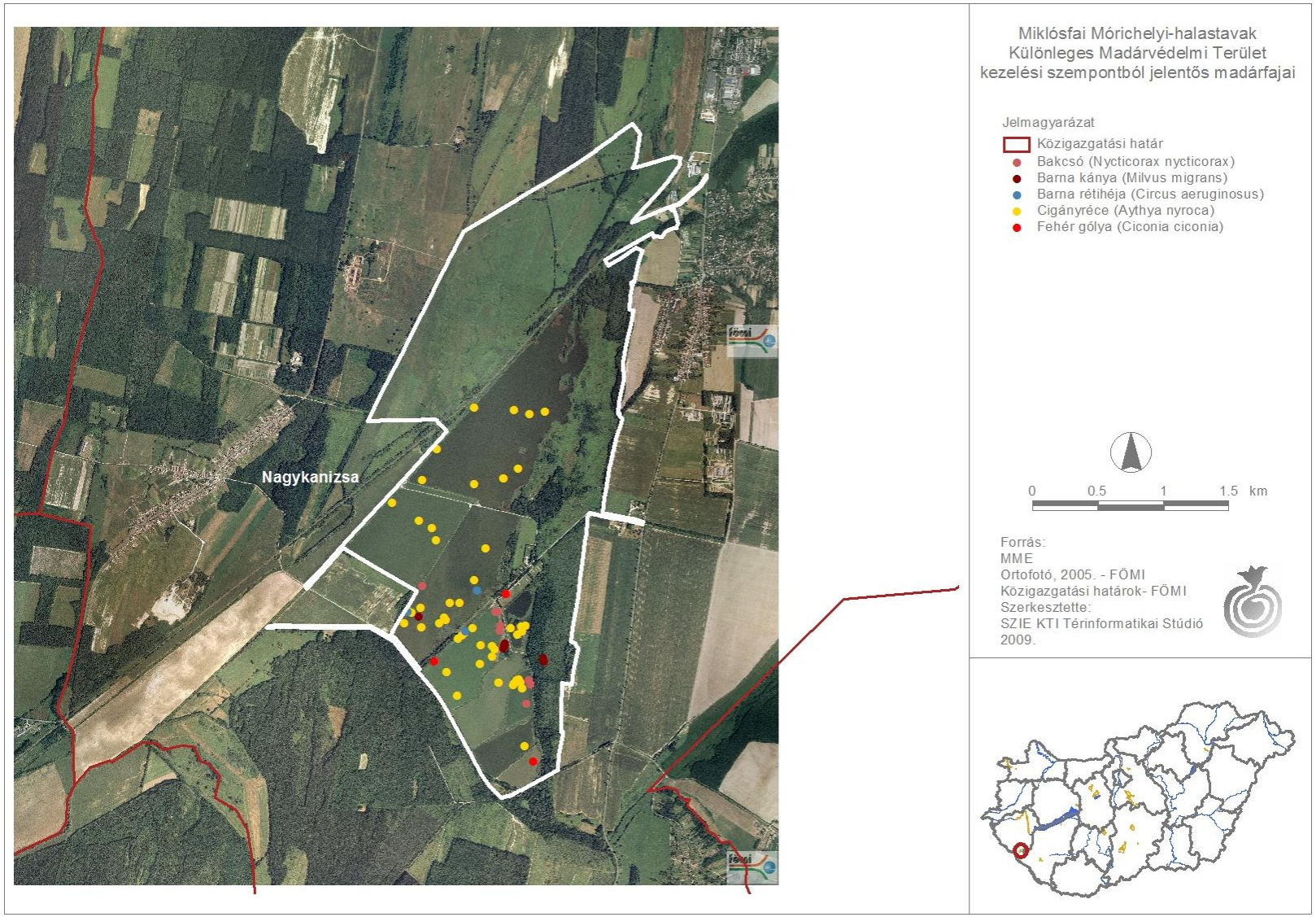

14. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési szempontból jelentős állatfajainak elterjedése

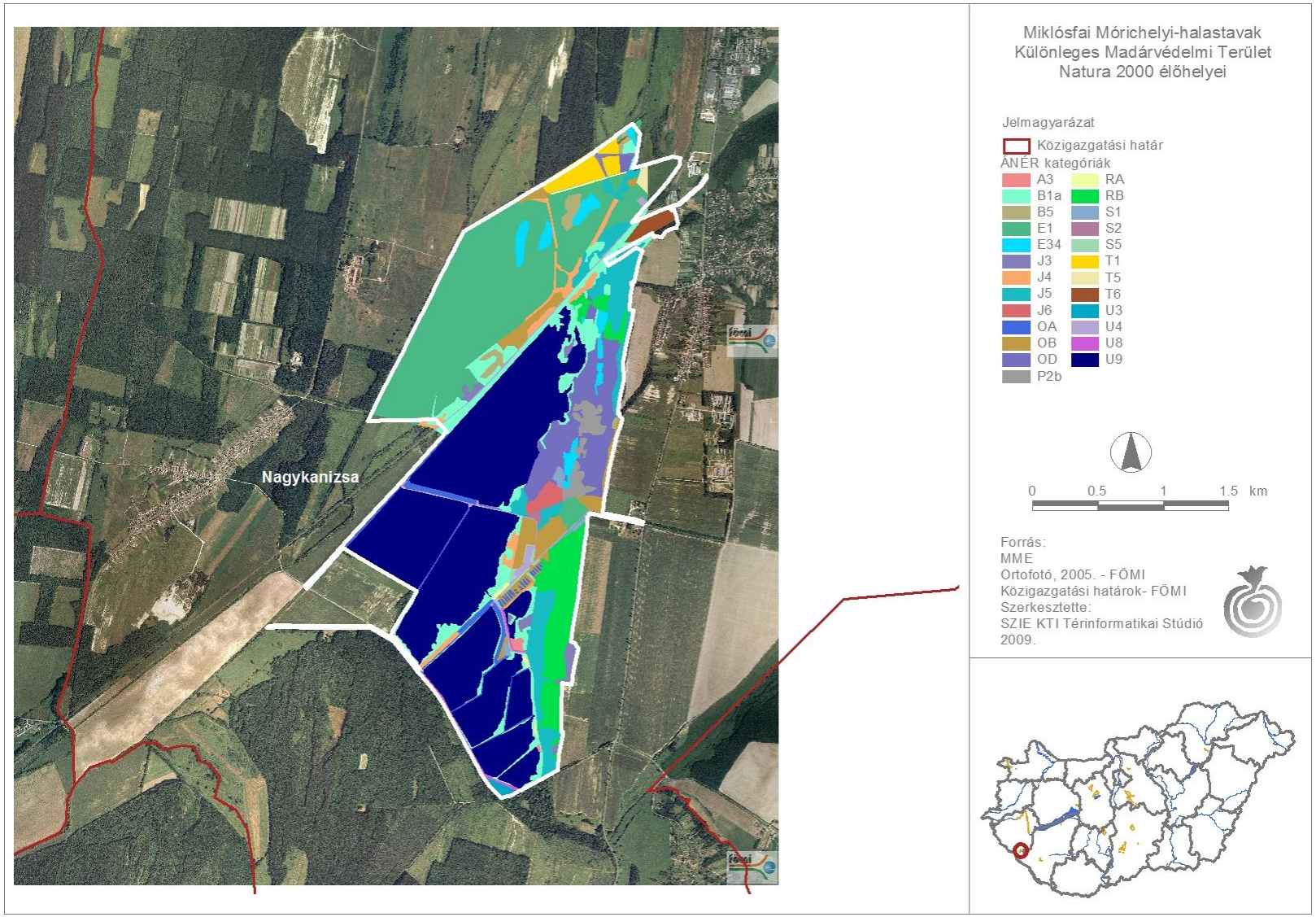

15. sz. melléklet: A tervezési terület Á-NÉR élőhelyeinek térképe

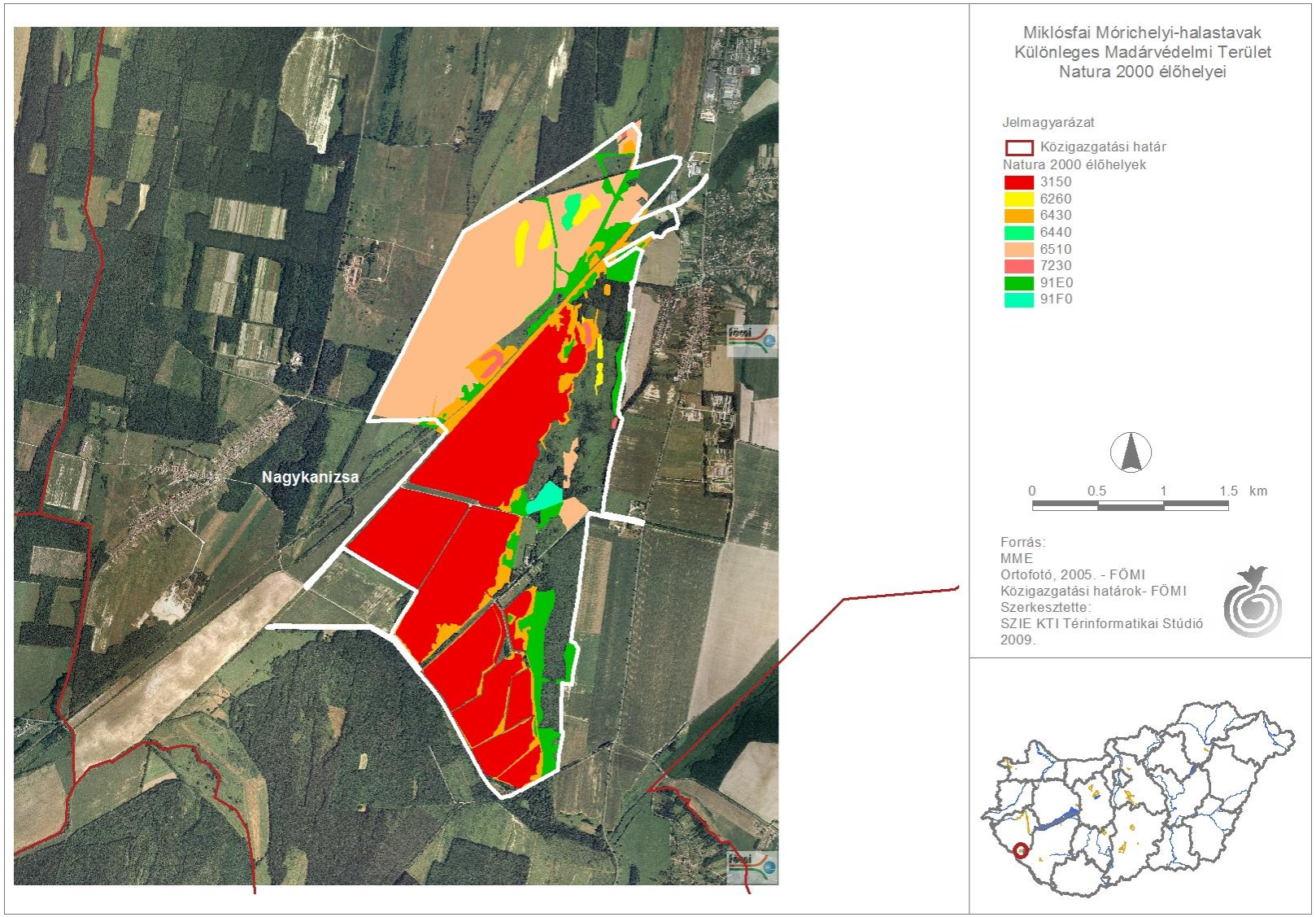

16. sz. melléklet: A tervezési terület Natura 2000 élőhelyeinek térképe

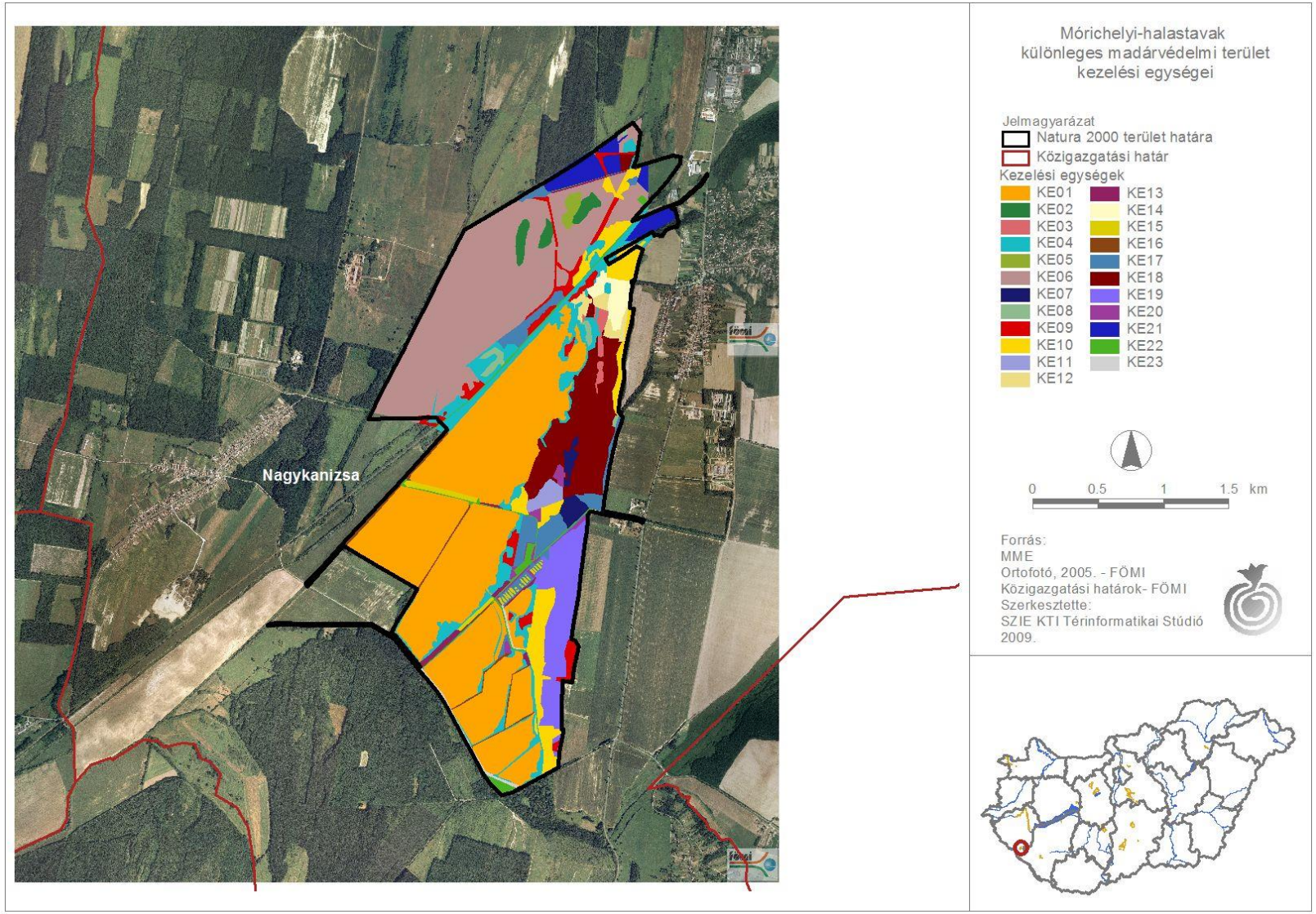

17. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési egységei

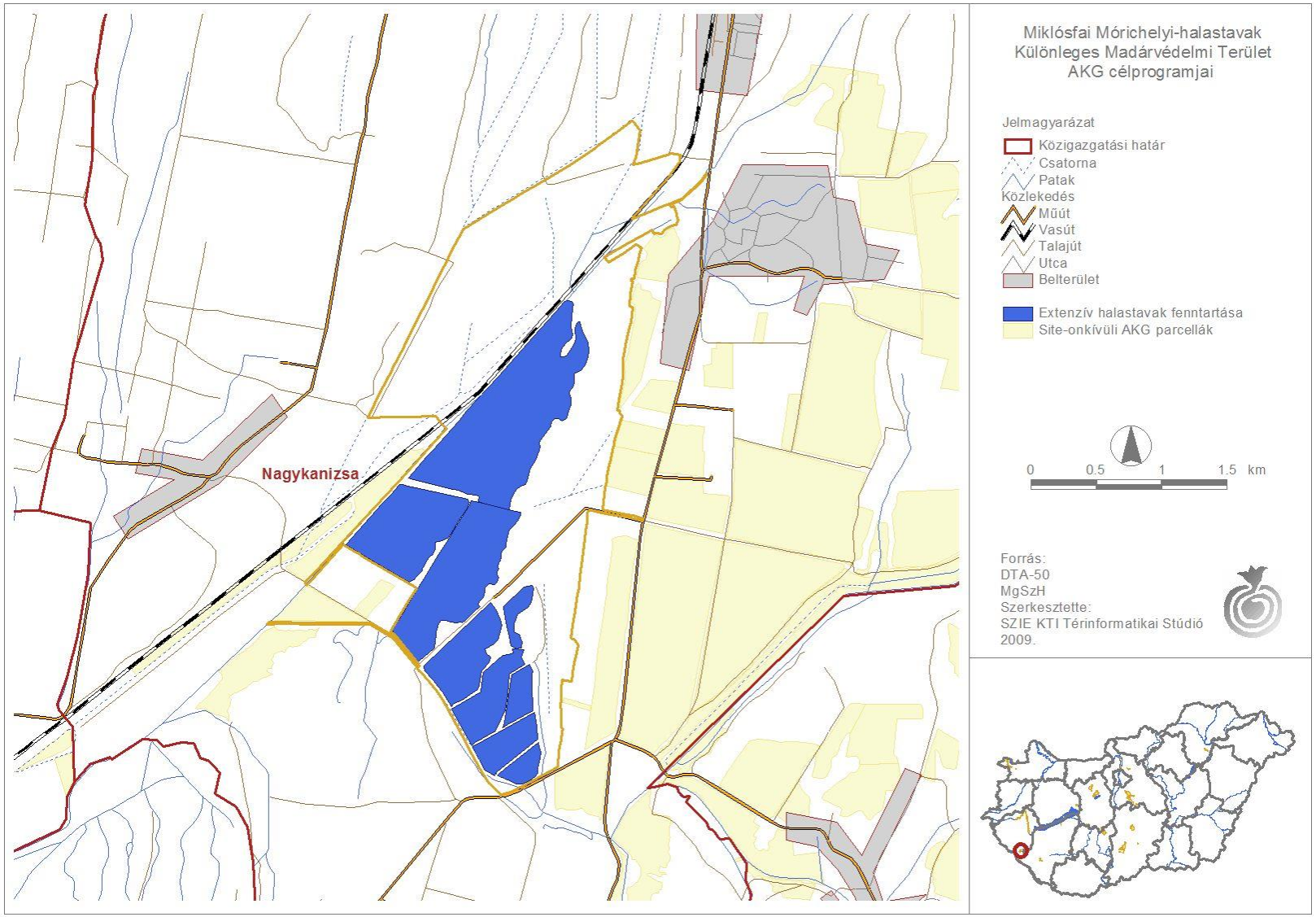

18. sz. melléklet: A tervezési terület AKG célprogramja

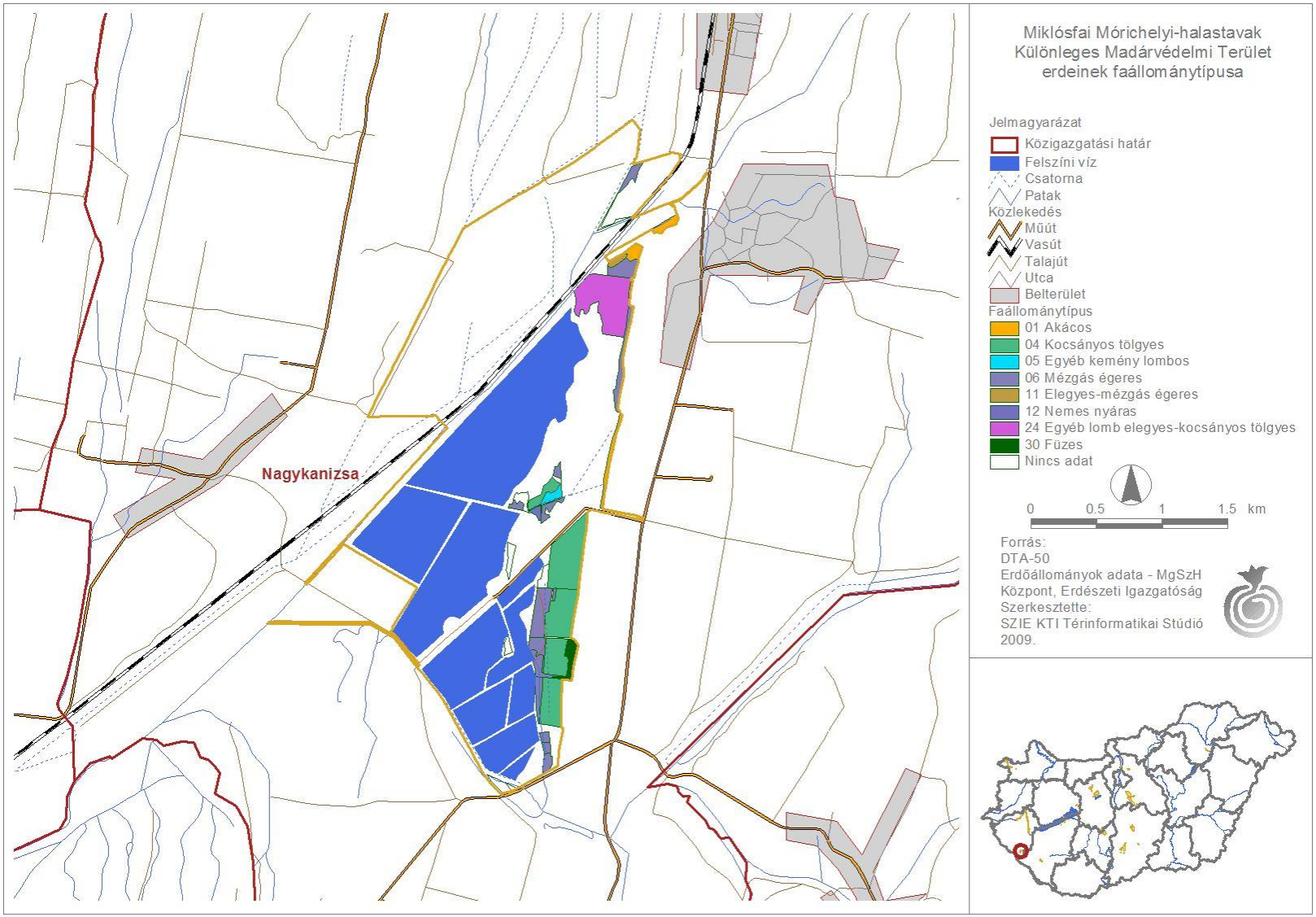

19/1. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek faállomány típusai

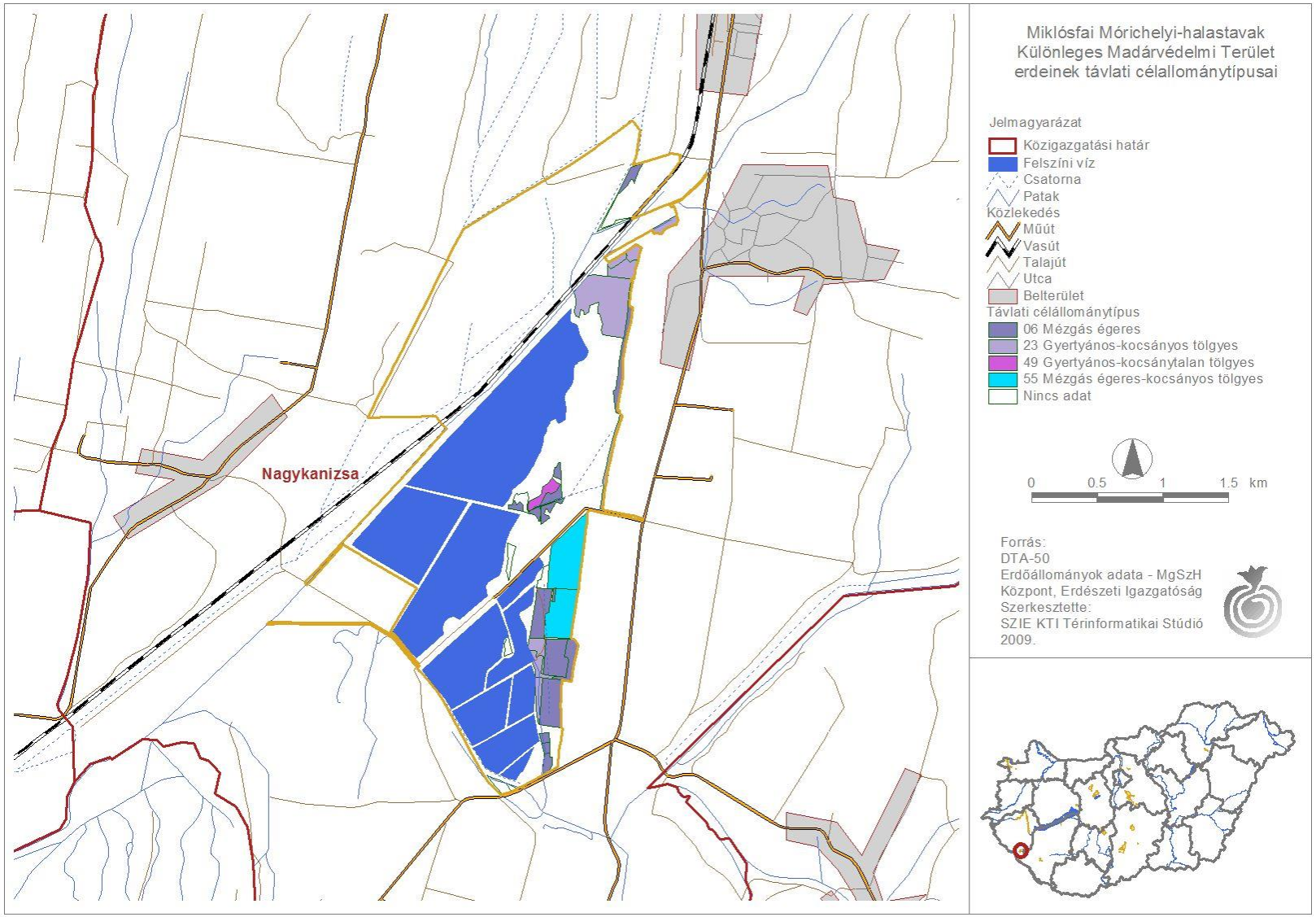

19/2. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek célállomány típusai

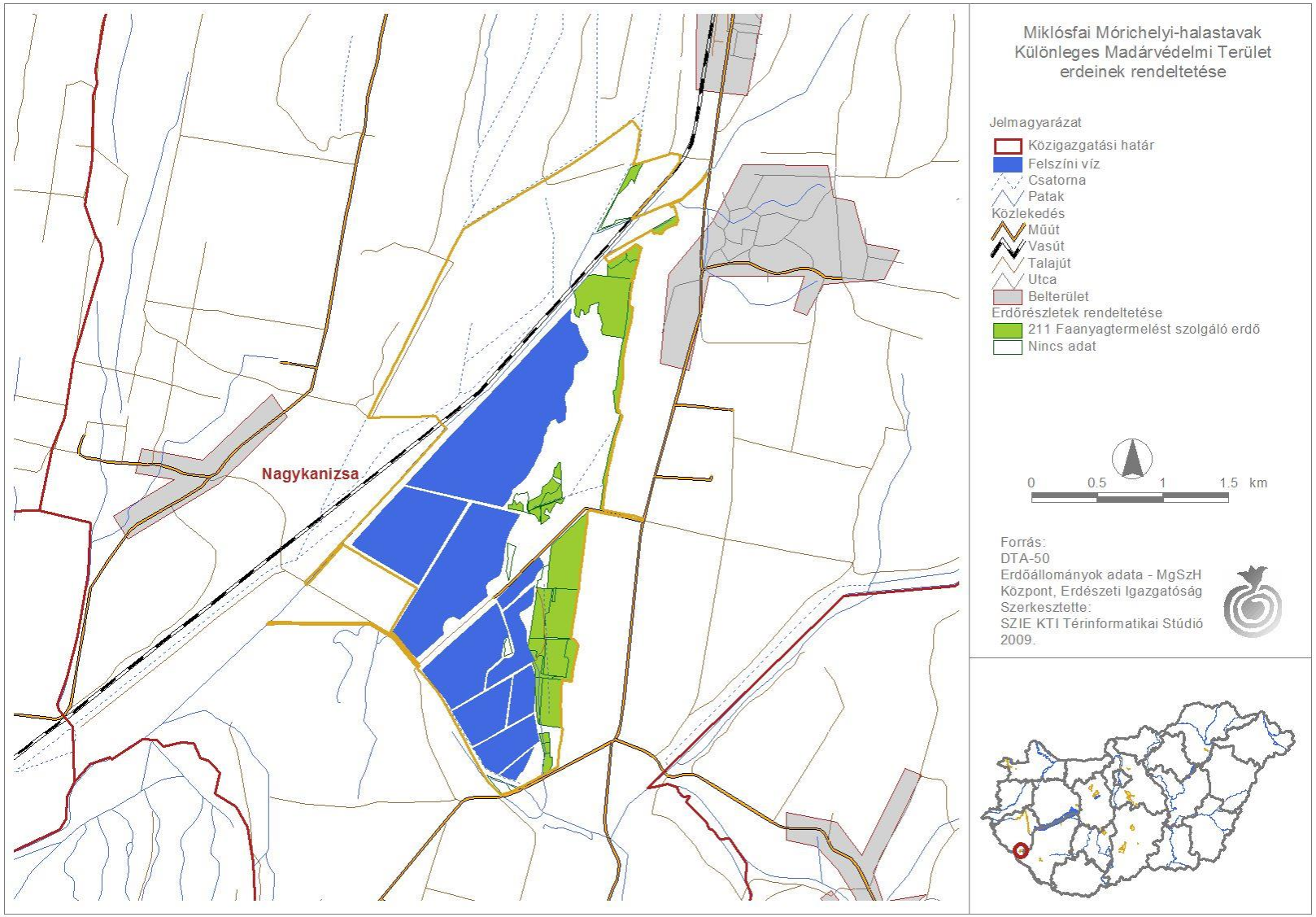

19/3. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek rendeltetése

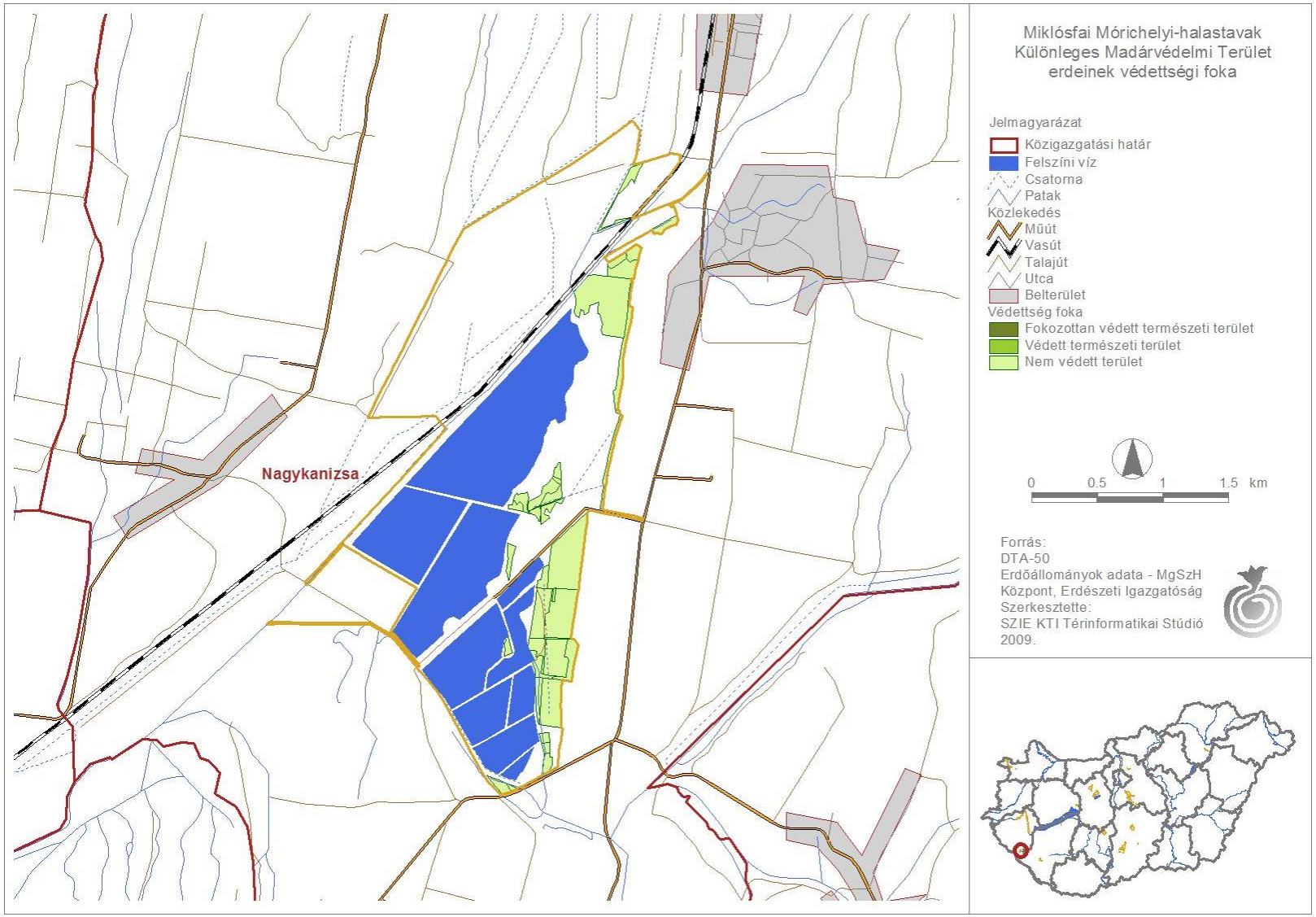

19/4. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek védettségi foka

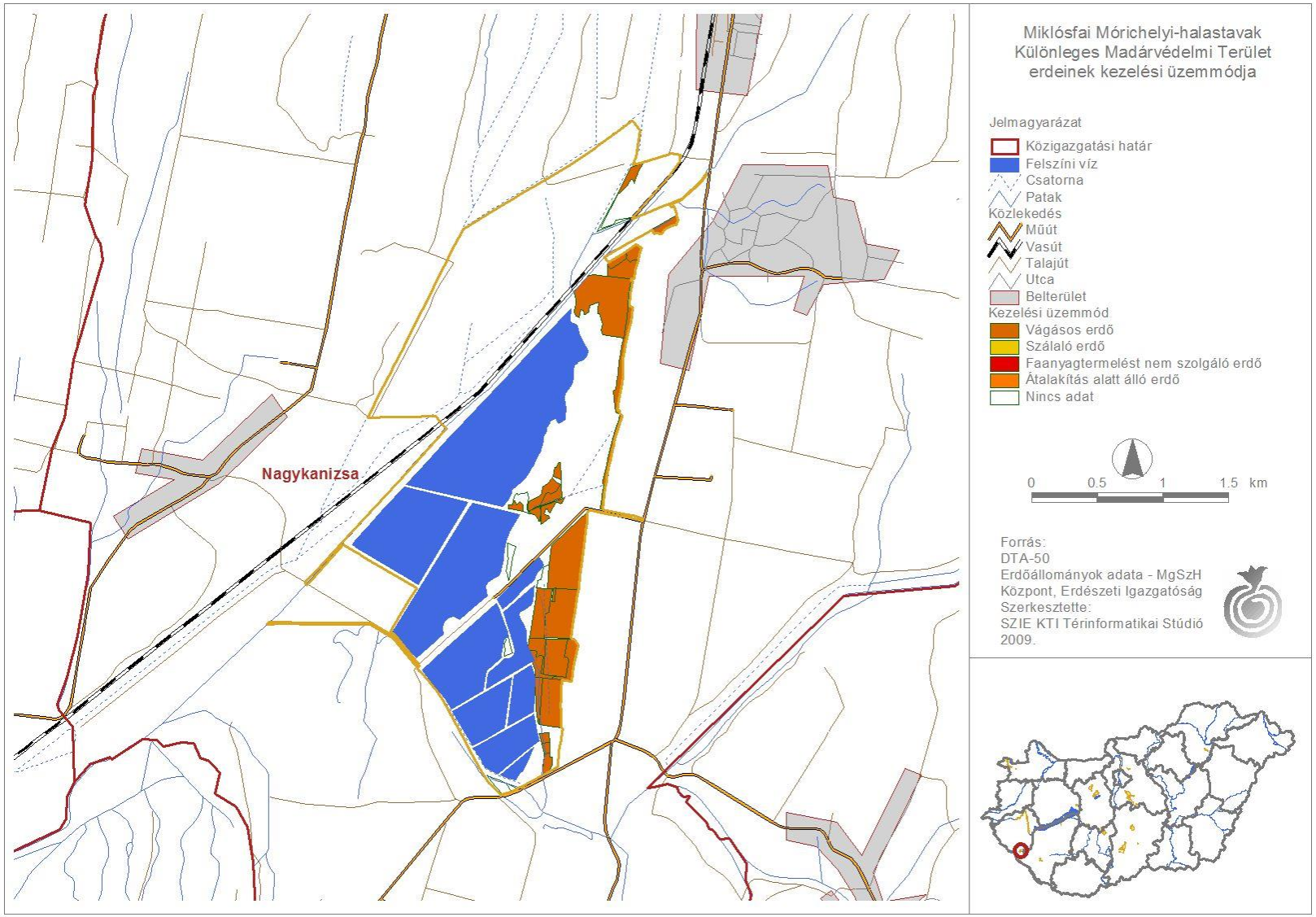

19/5. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek kezelési üzemmódja

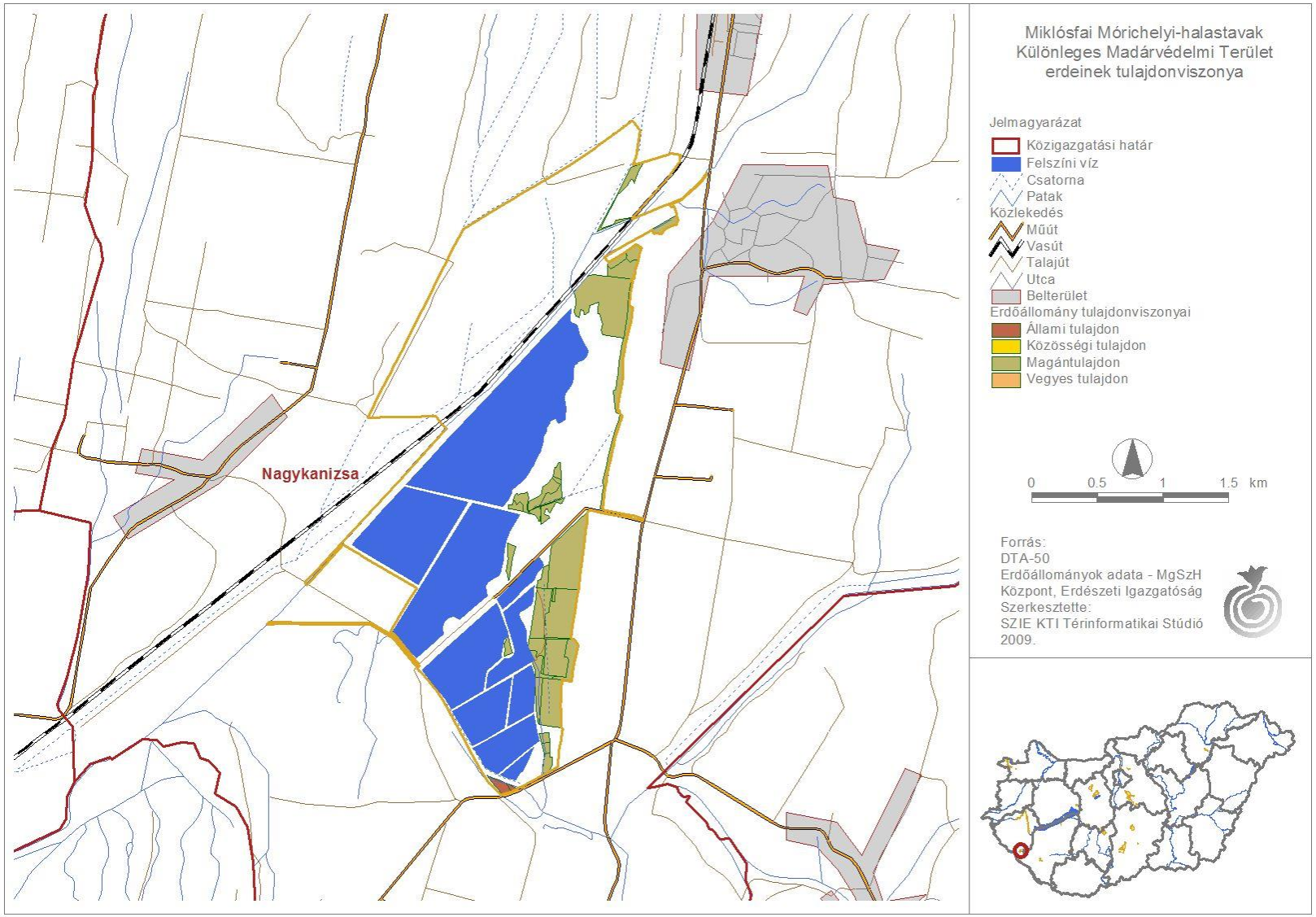

19/6. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek kezelési tulajdonviszonya

20. számú melléklet

Natura 2000 területek egységes kezelési előírásai

Kód	Szántóterületekre vonatkozó előírások
SZ01	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.
SZ02	Évelő szálas pillangós takarmánynövények teljes területének kijelölt legalább 50%-án az első növedék június 30. után vágható le, a teljes terület másik legfeljebb 50%-án az első növedék április 25-ig vágható le.
SZ03	Kalászos gabonák betakarítása esetén min. 25 cm-es tarlót kell hagyni.
SZ04	A betakarítást követően tarlóhántás, illetve tarlóápolás kötelező.
SZ05	Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező.
SZ06	Évelő szálas pillangós takarmánynövények betakarítása esetén minden kaszáláskor táblánként legalább 5%, de legfeljebb 10% kaszálatlan területet kell hagyni, a tábla szélével érintkezően.
SZ07	Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell az illetékes KöTeViFét. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül a természetvédelmi szerv köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható.
SZ08	Repce esetén a teljes repceterületnek az illetékes állami természetvédelmi szerv által kijelölt legalább 5, de legfeljebb 10%-án a madarak téli táplálékának biztosítása céljából a hóeltakarítás kötelező.
SZ09	A növénytermesztéssel kapcsolatos technológiai munkálatok során bármilyen depóniát csak szántókon lehet létrehozni, és ott legfeljebb 2 hónapig lehet tárolni.
SZ10	Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos.
SZ11	A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ12	A parcella szélein legalább 6 m széles növényvédő szer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ13	A parcella szélein legalább 20 m széles növényvédő szer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ14	Természetközeli állapotú erdőtervi jellel ellátott láperdő és keményfás ligeterdő, illetve vizes élőhely szélétől számított 50 m-es sávban szántóföldi növénytermesztés során kemikáliák és bioregulátorok nem alkalmazhatók, kivéve a Natura 2000 területen kívül eső határos szántókon.
SZ15	A táblán egy gazdálkodási évben csak egyszeri alkalommal szabad gyomirtó szert használni.
SZ16	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett.
SZ17	Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.
SZ18	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos.
SZ19	Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek alkalmazása tilos.

Kód	Szántóterületekre vonatkozó előírások
SZ20	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók, kivéve a repce, a mustár, illetve az olajretek rovarirtását.
SZ21	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.
SZ22	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók.
SZ23	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
SZ24	Vegyszer gyomirtás tilos, kivéve az özönnövények mechanikus irtását kiegészítő vegyszeres kezelést.
SZ25	Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 2 ha.
SZ26	Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 5 ha.
SZ27	Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 10 ha.
SZ28	Szalma- vagy szénakazal max. magassága 5 m lehet.
SZ29	5 évente legfeljebb egyszer végezhető középmély lazítás, max. 25 cm mélységben.
SZ30	Talajkímélő gazdálkodást kell folytatni, a talajművelés mélysége legfeljebb 10 cm lehet.
SZ31	Istállótrágya kijuttatásának mértéke, éves átlagban nem haladhatja meg a 100 q/ha-t.
SZ32	Tápanyag-utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 90 kg/ha/év mértéket.
SZ33	Tápanyag-utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 170 kg/ha/év mértéket.
SZ34	Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni.
SZ35	5 év átlagában a következő vetésszerkezet betartása kötelező fővetésű növények tekintetében: legalább 30% kalászos gabona, legalább 20% szálas pillangós takarmánynövény (szálas pillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke), legalább 10% zöldugar, legfeljebb 25% egyéb kultúra.
SZ36	Kijelölt területen évelő szálas pillangós takarmánynövényeket (évelő szálas pillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke) kell termeszteni legalább 5 évig.
SZ37	A lucerna felülvetése 5 év alatt egy alkalommal végezhető augusztus-szeptember hónapban.
SZ38	5 év átlagában a következő vetésszerkezet betartása kötelező fővetésű növények tekintetében: legalább 20% kalászos gabona, legalább 20% szálas pillangós takarmánynövény (szálas pillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke), legalább 20% zöldugar, legalább 10% őszi repce, legfeljebb 20% egyéb kultúra.
SZ39	Szemes kukorica, napraforgó, kertészeti kultúra, rizs, dohány, szudánifű termesztése nem megengedett.
SZ40	Fás szárú energetikai ültetvény, energiafű, kínai nád, olasz nád telepítése tilos.
SZ41	Fóliasátras és üvegházas termesztés tilos.
SZ42	Öntözés tilos.
SZ43	Melioráció tilos.
SZ44	Meszezés tilos.
SZ45	Drénezés tilos.
SZ46	Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 m-es szegélyben talajművelés nem végezhető.
SZ47	Szántó vizes élőhellyé alakítása spontán gyepesedéssel.

Kód	Szántóterületekre vonatkozó előírások
SZ48	Szántó füves élőhellyé alakítása gyeptelepítéssel.
SZ49	Szántó füves élőhellyé alakítása spontán felhagyással.
SZ50	Szántó füves élőhellyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását.
SZ51	Szántó füves élőhellyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel.
SZ52	Mezőgazdasági földterület első erdősítése támogatható.
SZ53	Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása támogatható.
SZ54	Őshonos fafajokból és cserjefajokból álló erdő telepítése, korábbi erdőterületen lehetséges.
SZ56	Magvetéshez kizárólag a közeli természetes homoki gyepről származó magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni.
SZ57	Magvetéshez kizárólag a közeli természetes rétekről aratott magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni.
SZ58	Magvetést nyár végén vagy ősszel kell elvégezni.
SZ59	Telepítés előtt műtrágya és bárminemű szerves trágya kijuttatása tilos.
SZ60	Tájidegen fűmagkeverékkel történő vetés tilos.
SZ61	A telepítést követő évtől legalább évi egyszeri kaszálás, illetve kíméletes, pásztoroló legeltetés szükséges.
SZ62	A vetést követő egy vagy két évben júliusi tisztító kaszálást kell végezni a nedves szántó gyomfajainak visszaszorítására.
SZ63	A telepítést követő második évtől évi kétszeri kaszálás (május-júniusban, illetve augusztus-szeptemberben), valamint a kaszálást követő sarjúlegeltetés szükséges az aranyvessző és a nád visszaszorítására, valamint a cserjésedés megakadályozására.
SZ64	Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyep kialakulásának elősegítése. Tájidegen magkeverék használata tilos, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők.
SZ65	A parcella körül természetes talajvédelmet szolgáló táblaszegély fenntartása, illetve telepítése, amelynek őshonos cserjékből vagy fákból álló sövénynek vagy fasornak kell lennie. A táblaszegély inváziós cserje és fafajoktól való mentességét kizárólag mechanikai eszközökkel kell biztosítani.

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírások
GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY03	Műtrágyázás nem megengedett.
GY04	Tápanyag-utánpótlás tilos, kizárólag telepítéskor és felülvetéskor megengedett legfeljebb 90 kg/ha nitrogén hatóanyag mennyiség kijuttatása.
GY05	Tápanyag-utánpóltás csak a legelő állatok által elhullajtott ürülékből származhat, trágya kijuttatása tilos.
GY06	A belvíz gyepterületről történő elvezetése és a gyepterület öntözése tilos.
GY07	Szerves trágyázás nem megengedett.
GY08	Dobkasza és talaj meghajtású rendsodró, rendkezelő használata tilos.
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY100	Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges.

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírások
GY101	Minden évben tisztító kaszálás elvégzése kötelező.
GY102	Legalább 2 évente tisztító kaszálás elvégzése kötelező.
GY103	Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.
GY104	Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell.
GY105	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
GY106	A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: szeptember 1.
GY107	A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: október 1.
GY108	Tisztító kaszálás, szárzúzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárzúzás.
GY109	A terület max. 30%-a kezelhető tisztító kaszálással.
GY11	Hengerezés nem megengedett.
GY111	Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédő szer kijuttatásával kell gondoskodni, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.
GY112	Gyepterületen trágyaszarvas kialakítása tilos.
GY114	Mezőgazdasági földterület első erdősítése támogatható.
GY115	Agrár-erdészeti rendszerek kialakításaó támogatható.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13	Kiszántás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY15	Tűzpászták létesítése nem megengedett.
GY16	A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsodása tilos.
GY17	Cserjeirtás nem megengedett.
GY18	Kizárólag legeltetéssel történő hasznosítás.
GY19	Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás.
GY20	Kizárólag kaszálással történő hasznosítás.
GY21	Legeltetés és kaszálás tilos, a területet kezeletlenül kell fenntartani.
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY23	Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását.
GY24	A jogszabályellenes, illegális gyepégetést meg kell akadályozni.
GY25	A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása kötelező.
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírások
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY30	A természetes gyepekben szórtan jelentkező őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerint érintett NPI-nak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell.
GY33	Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfúrása, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát a vegetációs időszak kezdetén (április-május) kell elvégezni.
GY34	A terület túllegeltetése tilos.
GY35	Legeltetési sűrűség minimum 0,1 ÁE/ha.
GY36	Legeltetési sűrűség minimum 0,2 ÁE/ha.
GY37	Legeltetési sűrűség 0,1-0,2 ÁE/ha.
GY38	Legeltetési sűrűség 0,2-0,4 ÁE/ha.
GY39	Legeltetési sűrűség 0,2-1,0 ÁE/ha.
GY40	Legeltetési sűrűség 0,4-0,6 ÁE/ha.
GY41	Legeltetési sűrűség 0,6-1,0 ÁE/ha.
GY42	A legeltetési sűrűséget a működési területében érintett NPI-gal egyeztetni szükséges.
GY43	A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges.
GY44	Március 15. és május 31. között a legeltetés tilos.
GY45	Téli legeltetés a KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.
GY46	Szakaszoló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése az érintett NPI-gal.
GY47	Villanypásztor használata nem megengedett.
GY48	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem haladhatja meg a 5-ha-t.
GY49	Villlanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem haladhatja meg a 20 ha-t.
GY50	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem haladhatja meg a 50-ha-t.
GY51	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 5-ha-nál.
GY52	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 20-ha-nál.
GY53	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 50-ha-nál.
GY54	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 100-ha-nál.
GY55	Villanypásztor csak a működési terület szerint érintett NPI írásos véleménye alapján alkalmazható.
GY56	Inváziós növényekkel fertőzött gyepben csak a mentesítést követően lehet legeltetni.
GY57	Legeltetési terv készítése és egyeztetése a működési terület szerint érintett NPI-gal.
GY58	A gyepen legeléskizárt terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 10%-át.

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírások
GY59	A gyepen legeléskizárt terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 20%-át.
GY60	A gyepen legeléskizárt terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 30%-át.
GY62	Kaszáló sarjúlegeltetése megengedett a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.
GY63	Sarjúlegeltetést ugyanazon a területen csak minden második évben lehet alkalmazni.
GY64	Sarjúlegeltetést ugyanazon a területen csak minden harmadik évben lehet alkalmazni
GY65	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY66	Legeltethető állatfaj: juh.
GY67	Legeltethető állatfaj: kecske.
GY68	Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár).
GY69	Kaszálás június 15. után lehetséges.
GY70	Kaszálás június 30. után lehetséges.
GY71	Kaszálás július 15. után lehetséges.
GY72	Kaszálás augusztus 1. után lehetséges.
GY73	Kaszálás augusztus 10. után lehetséges.
GY74	Kaszálás szeptember 1. után lehetséges.
GY75	Kaszálás október 1. után lehetséges.
GY76	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyep állapotának megfelelő kaszálási terv készítése kötelező, egyeztetése a területért felelős, a természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő, a működési terület szerint érintett NPI-vel, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY77	A gyepet évente csak egyszer lehet kaszálni.
GY78	A gyepet évente legalább kétszer kell kaszálni.
GY79	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.
GY80	Természetkímélő kaszálási módszert kell alkalmazni: a kaszálást a kaszálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni.
GY81	Vadriasztó lánc használata kötelező.
GY83	Szénát a kaszálást követően 1 hónapon belül le kell hordani a területről.
GY84	3 ha-nál nagyobb tábla esetében minden szárzúzásánál, kaszálásnál a táblát két egyenlő részre kell osztani, az első 50% szárzúzásának, kaszálásának befejezése után a másik 50% szárzúzását, kaszálását csak 10 nappal később lehet elkezdeni.
GY85	10 ha-nál nagyobb tábla esetében minden szárzúzásánál, kaszálásnál a táblát két egyenlő részre kell osztani, az első 50% szárzúzásának, kaszálásának befejezése után a másik 50% szárzúzását, kaszálását csak 10 nappal később lehet elkezdeni.
GY86	50 ha-nál nagyobb tábla esetében minden szárzúzásánál, kaszálásnál a táblát két egyenlő részre kell osztani, az első 50% szárzúzásának, kaszálásának befejezése után a másik 50% szárzúzását, kaszálását csak 10 nappal később lehet elkezdeni.
GY87	Mozaikos kaszálás folytatása, egybefüggő kaszált terület nem haladhatja meg az 5 ha-t, vagy a terület 30%-át. A kaszálások között legalább 1 hétnek el kell telnie.
GY88	A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása.
GY89	5-10% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírások
GY90	10-15% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.
GY91	15-20% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.
GY92	20-30% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.
GY93	A parcella max. 50%-a hasznosítható kaszálással.
GY94	A kaszálatlan területet kaszálásonként más helyen kell kialakítani.
GY95	A kaszálatlan területet évente más helyen kell kialakítani.
GY96	A kaszálatlan területet a földön fészkelő fokozottan védett madarak fészke körül kell kialakítani.
GY97	Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezelni
GY98	A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegély élőhelyek a kaszálatlan területbe bele tartozhatnak.
GY99	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell az illetékes KöTeViFét. A talált fészek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani a természetvédelmi szerv javaslata alapján.

Kód	Vizes területekre vonatkozó előírások
V01	A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minősítésű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.
V02	Nyílt vízfelületek hínárvágással történő mozaikos (max. 2 ha) kialakítása kötelező.
V03	Felhagyott tőzegbánya-területek kezelésmentesen kell tartani.
V04	Tilos a kaszálás.
V05	Vegyszer használata kizárólag fainjektálás során lehetséges.
V06	A működési terület szerint érintett NPI által kijelölt területen tilos a nádaratás.
V07	A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsodása tilos.
V08	Nyílt vízfelületek kialakítása legeltetéses állattartás segítségével.
V09	Felszíni vizekből történő öntözés csak az illetékes KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.
V10	Halastavak medrének meszezése tilos.
V11	A vízi növényzet irtása nem engedélyezhető.
V12	Tókaszálás tilos.
V13	Nyílt vízfelületek hínárvágással történő mozaikos (max. 2 ha) kialakítása kötelező.
V14	A vízi növényzet és a part menti növényzet irtása (vágás, nádégetés, cserjék kivágása) tilos.
V15	Nyílt vízfelületek kotrása nem engedélyezhető.
V16	A halastavak medrének kotrásából származó iszap a parton nem deponálható, azt a területről el kell szállítani.
V17	Április 1. és július 15. között tókaszálás tilos.
V18	Hínárvágással kell nyílt vízfelületet kialakítani, ahol egy kitisztított folt területe nem lehet 5 hektárnál nagyobb.
V19	Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos.

V20	A halastavak népesítése az összes halfajra vonatkoztatva évi 100-400 kg/ha között lehet – kivéve a zsenge és előnevelt ivadék, valamint az anyaállomány kihelyezését.
V21	A víz leeresztésének megkezdése előtti 30. naptól trágyázni nem szabad.
V22	A természetes hozam javítására legfeljebb 10 t/év/ha istállótrágya használható.
V23	A természetes hozam javítására legfeljebb 5 t/év/ha szerves trágya használható.
V24	A természetes hozam javítására a tavakban csak istállótrágya alkalmazható.
V25	Horgászvízként és halastóként hasznosítani tilos.
V26	A területen élő és táplálkozó madarak riasztása csak korlátozottan végezhető, (15%-os idő és 20%-os területi korlát), ezt a kötelezően elkészítendő madárriasztási tervben konkrétan is meg kell jeleníteni. A területi korlátozás (20%) tóegységenként értendő.
V27	Halastavak nyílt vízfelületein csérek, szerkők, sirályok megtelepedését segítő mesterséges fészkelő szigetek kialakítása és karbantartása szükséges (részletek: 33/2008. (III. 27.) FVM rendelet a nem termelő beruházásokról).
V28	Védett récefajok megtelepedését segítő mesterséges ládák kihelyezése halastavak part menti növényzetébe és szegélyeibe, nádasokba, növényzettel borított szigetekre (részletek: 33/2008. (III.27.) FVM rendelet a nem termelő beruházásokról).
V29	A halastóra a működési területével a működési terület szerint érintett NPI által jóváhagyott „madárriasztási tervet" kell készíteni és alkalmazni.
V30	A halastóterület 5%-át (tóegységenként, a 20%-os riasztási korlátozáson felül) kíméleti területnek kell nyilvánítani (tógazdaság üzemeltetője működési terület szerint érintett NPI-vel egyeztetve), ahol mindennemű madárriasztás tilos.
V31	A halastavakat elválasztó gátak és csatornák növényzetét egy kaszanyom szélességben szabad kaszálni középen, hogy mindkét oldalon maradjon legalább 1-1 m kaszálatlan sáv.
V32	A halastavakat elválasztó gátak és csatornák hosszának 20%-a kíméleti terület, ahol gépjármű és szervezett közlekedés tilos.
V33	A szaporodási időszakban a tó feltöltését követően a – tervezett lehalászási időszakoktól eltekintve –a tó vízszintje legfeljebb 20 cm-t ingadozhat.
V34	A tavasszal szárazon álló tavakat július 15-ig nem lehet feltölteni.
V35	Vízborítás és szint fenntartása, a területen mindennemű vízelvezetés tilos.
V36	A halastavakat – az őszi lehalászású és az ivadéknevelő tavak kivételével – legkésőbb április 30-ig fel kell tölteni.
V37	A halastavakat – az őszi lehalászású és az ivadéknevelő tavak kivételével – legkésőbb április 1-ig fel kell tölteni.
V38	Őszi lehalászású tavakon április 1. és július 15. között a vízszint ingadozása nem haladhatja meg a napi 5 cm-t.
V39	Őszi lehalászású tavakon április 30. és június 15. között a vízszint ingadozása nem haladhatja meg a napi 5 cm-t.
V40	Csak a keskeny nádszegéllyel rendelkező, illetve nádszegéllyel nem rendelkező tavakat szabad tavasszal és nyáron leereszteni, illetve feltölteni a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetve.
V41	A learatott nád vizes élőhelyről történő kiszállításának nyomvonalát működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetve kell kialakítani.

V42	A nádaratás megkezdése előtt 48 órával a működési terület szerint érintett NPI-gal értesíteni kell .
V43	A nádaratás befejeztéről értesíteni kell a működési terület szerint érintett NPI-ot.
V44	A hagyásfoltok kialakítását a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetve kell kijelölni.
V45	November 1. és február 28. között lehet nádaratást folytatni.
V46	December 1. és február 28. között lehet nádaratást folytatni.
V47	December 15. és február 28. között lehet nádaratást folytatni.
V48	A nyílt vízfelszín kialakítás érdekében a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetve, annak írásos hozzájárulásával vegetációs időben is végezhető nádvágás elsősorban kézi módszerrel (pl.: kézi adapteres kaszával).
V49	A nádas 10-20%-át nem szabad learatni.
V50	A nádas 20-30%-át nem szabad learatni.
V51	A nádas 30-40%-át nem szabad learatni.
V52	A hagyás foltokat évente eltérő helyen kell kialakítani.
V53	A hagyásfoltot 5 évig fenn kell tartani, az 5. évben aratása kötelező, és a következő hagyásfoltot eltérő helyen kell kialakítani.
V54	A területen nádgazdálkodást kell végezni.
V55	Nádgazdálkodás a területen tilos.
V56	A nádaratás csak fagyott talajon végezhető.
V57	A betakarítás során a nád rizómjának megsértését kerülni kell.
V58	Nádat deponálni, válogatni a területen tilos.
V59	A nádaratást végzőnek, a nád aratásához, a rendelkezésére álló nádvágó gépek közül mindig a talaj és hidrológiai adottságainak megfelelő gépet kell használni.
V60	A nádaratás során természetes, gyorsan lebomló anyagokból készített kötöző anyagot köteles használni.
V61	A nádszegély kontrollált égetését december 1. és február 15. között kell elvégezni, a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetve és annak felügyeletével.
V62	A nádaratás megkönnyítése érdekében az érintett terület vízszintjének megváltoztatása tilos.
V64	Mezőgazdasági földterület első erdősítése támogatható.
V65	Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása támogatható.

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírások
E01	A Natura 2000 rendeltetés átvezetése további, illetve (a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében) elsődleges rendeltetésként.
E02	A jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró (2009. évi XVIII. tv. szerinti) szabad rendelkezésű erdők és fásítások részletes állapotleírása és a változások vezetése.
E03	A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészleteiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok előírása.
E04	Közösségi jelentőségű fajpopulációk és élőhelyek, továbbá a természetes és természetszerű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének tiltása.

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírások
E05	Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E06	Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése a teljes területen.
E07	Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E08	Rakodó, depónia kialakításának szigorú területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki.
E10	Meghatározott erdőrészletekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása, térbeli vagy teljes korlátozás elrendelése.
E11	A fával nem, vagy gyengén fedett területek (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó) egyéb részlet szerinti lehatárolása. (szükség esetén az erdőrészlet megosztásával).
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E14	A kijelölt területen az erdőneveléssel kapcsolatos erdőgazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is).
E15	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m^3/ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E16	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E17	A ritka fajhoz tartozó, odvas, böhöncös, idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E18	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok minden egyedének megkímélése.
E19	Fokozottan védett madárfaj fészkének (madárfajtól függően) 100-300 m-es sugarú körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása vagy teljes tiltása.
E20	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m^3/ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén legalább 20 cm átmérőt elérő álló vagy/és fekvő holtfa folyamatos fenntartásának biztosítása.
E21	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m^3/ha, 30 cm mellmagassági átmérő feletti odvas, böhönc, fészkelő- és búvóhelynek alkalmas élő fák folyamatos fenntartásának biztosítása.
E22	Az egyéb részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) teljes vagy részterületének háborítatlanságát biztosítani kell.
E23	Az erdőrészleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek teljes védelmét, háborítatlanságát biztosítani kell.
E24	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírások
E25	Az előhasználatok során biztosítani kell az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyását, fenntartását, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E26	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E27	Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre kell szorítani, illetve lehetőség szerint teljes mértékben el kell távolítani.
E28	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágásokat minden esetben az őshonos fafajok javára kell elvégezni.
E29	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok minden egyedének megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.
E30	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolításai.
E31	A táj- és termőhelyhonos fafajú faállomány tarvágásos véghasználatakor csak mikrotarvágások (az összefüggő vágásterület legfeljebb 0,25 ha) végezhetők úgy, hogy a felújítás alatt álló részterületek összege a részlet területének 35%-át ne haladja meg.
E32	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás tilalma.
E33	A fahasználattal érintett területen összefüggően legfeljebb 0,5 ha véghasználati terület alakítható ki és tartható fenn, legalább 2 db, a természetes erdőtársulásra jellemző főfafajokból származó életképes magszóró fa meghagyásával.
E34	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E35	Tájhonos fafajú állományok véghasználata során az idős állomány legalább 5%-ának visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló, egészséges hagyásfa csoportok formájában.
E36	Őshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% fedettséget biztosító elszórt hagyásfák és hagyásfa csoportok visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E37	A hagyásfák fenntartása.
E38	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E39	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozást kell megállapítani.
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészleten belül csak kötélpálya, facsúszda, lófogat, állati erővel vont közelítő kerékpár, szán vagy a rakomány emelve történő közelítésére alkalmas más eszköz használható.
E41	Felnyíló erdők esetében véghasználat jellegű fakitermelés csak abban az esetben végezhető, ha a záródás 30% alá csökken és az erdő felújítását meg kell kezdeni.
E42	Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés tiltása.
E43	Mesterséges felújítás, illetve kiegészítés esetén géppel csak részleges tala-jelőkészítés végezhető.

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírások
E44	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítést és a tuskózást kerülni kell.
E45	A vágásterületen történő égetés tilos.
E46	Felújítás csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal történhet.
E47	Őshonos fafajú faállomány csak táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal újítható fel.
E48	Őshonos fafajú faállomány csak természetesen (magról, illetve sarjról) újítható fel.
E49	Idegenhonos fafajú faállomány csak természetesen újítható fel.
E50	Természetes, természetszerű és származék erdőkkel határos erdőterületek felújítása csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállománytípussal végezhető.
E51	Természetközeli állapotú fátlan élőhelyekkel határos erdőterületek felújítása csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállománytípussal végezhető.
E52	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazható.
E53	Az erdősítések során a közösségi jelentőségű élőhelynek, illetve a természetes erdőtársulásnak megfelelő természetes elegyfajok biztosítására kell törekedni.
E54	Mesterséges erdősítés során legalább 3 tájhonos fafaj szálankénti vagy csoportos - a termőhelynek is megfelelő - elegyítése szükséges.
E55	A terület természetes erdőtakarója felnyíló erdőtípusba sorolható, így már a 30%-os záródást elérő erdősítést is sikeresnek lehet tekinteni.
E56	Talajvédelmi rendeltetésű és felnyíló (erdőssztyepp jellegű) erdők esetében a felújítás során a táj- és termőhelyhonos fafajok minden tuskó- és gyökérsarj eredetű újulatának megőrzése a cél.
E57	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során hangsúlyt kell fektetni a természetes cserje- és lágyszárú szint kíméletére, valamint a talajtakaró megóvására.
E58	Tájidegen fafajokból álló erdősítés legalább 20% elegyarányban tájhonos fafajokkal elegyítendő.
E59	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a táj- és termőhelyhonos fafajok minden egyedének meghagyása kívánatos (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).
E60	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban célállományként és elegyfaként sem alkalmazható.
E61	Meghatározott szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítandók.
E62	Az idegenhonos és tájidegen fafajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítása nem kívánatos, azok más művelési ágban (pl. gyep) hasznosítandók.
E63	Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő fafajok ellen, ellenőrzött körülmények között engedélyezhető.
E64	A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy- és fásszárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) kell megakadályozni.

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírások
E65	Az intenzíven terjedő fafajok elleni vegyszer használata során a következő előírásokat kell érvényesíteni: • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyagot kell keverni. • Javasolt alkalmazási idő: július-augusztus. • Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – kizárólag fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítményeket lehet alkalmazni az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában. • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében alkalmazható levélen felszívódó gyomirtó, de csak csöppenésmentes kijuttatással. Vegyszeres védekezés esetén legalább 10 munkanappal a tervezett védekezés megkezdése előtt írásban kell értesíteni, az érintett hatóság illetékes szervét, megjelölve a beavatkozás tervezett helyét és időpontját.
E66	A tűzpásztákon, nyiladékokon gondoskodni kell az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorításáról.
E67	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók.
E68	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezést csak különleges esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) szabad végezni.
E69	Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják.
VA01	Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetett helyszínen alakítható ki.
VA02	A terület egészén a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét minden esetben be kell keríteni.
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó, a vegetációs időszakban erdei rakodó (erdőtörvény 9. § c) pont) létesítése tilos. (EKV41)

Alkalmazott kommunikációs eszközök és eredmények

Miklósfát 1982-ben csatolták a mindössze 5 km-re fekvő Nagykanizsához, korábban önálló közigazgatással rendelkezett. Ma is saját óvodával, iskolával, művelődési házzal rendelkezik. Tipikus zalai, belső-somogyi település képe rajzolódik ki előttünk Miklósfát járva, ahol jelenleg körülbelül 2500 fő lakik, köztük egyre több városi kiköltöző. A horvátajkúak korábban meghatározó aránya mára jelentősen csökkent. A városrész falusias, családi-házas jelleget ölt, nevezetessége a halgazdaság kezelésében lévő tórendszer, illetve a 28 hektáros arborétum. A településen aktív civil élet zajlik: Közművelődési és Városszépítő Egyesület, Polgárőrség, Nyugdíjasklub működik, s számos közösségi program (répafőző verseny, szüreti felvonulás, falunap stb.) kerül megrendezésre.
Miklósfa területén két nagyobb vállalkozás működik: a Balatoni Halászati Zrt, valamint a Miklósfai Mezőgazdasági Zrt. Közülük az utóbbi bír nagyobb foglalkoztatott létszámmal (kb. 110 fő), ugyanakkor a lakosság jelentősebb része Nagykanizsára jár dolgozni ingázóként. A település körüli földek többsége viszonylag kitett, dombos, a völgyekben vizenyős terület, művelésük ezért nehéz. A múltban és jelenleg is elsősorban az állattartás és az állattartás szükségletére zajló növénytermesztés, valamint erdőgazdálkodás folyik a település környezetében. Ezt egészíti ki a mesterségesen kialakított, kilenc tóból álló tórendszeren folytatott extenzív halgazdálkodás, amit jelenleg a Balatoni Halászati Zrt. végez. A Natura 2000 hatálya a tórendszerre és az azt körülölelő lápos-mocsaras területekre, rétekre terjed ki, így a település életét kevéssé érinti, annál inkább a Balatoni Halászati Zrt, illetve a Miklósfai Mezőgazdasági Zrt működését.

A Natura 2000 tervezési folyamatának helyi előzményei

A megkérdezettek elmondása szerint a Natura 2000 programról, vagy a területkijelöléséről korábban részletes információt nem kaptak, a kijelölés határairól a Közlönyből értesültek. Az önkormányzat illetékese személyes jó kapcsolatot ápol a BfNPI egyes munkatársaival, így a Natura 2000 programról tőlük is szerzett információt, ugyanakkor korábban szervezett, hivatalos tájékoztatásról nem hallottunk. A mezőgazdasági vállalkozás a kijelöléssel akkor szembesült, amikor az AKG és a földalapú támogatás kapcsán a MEPAR rendszerben számba vették a területeiket. Azok a vállalkozások, amelyeket több száz, akár ezer hektáron érint a régióban a Natura 2000 program, problémásnak találták, hogy a Közlönyben megjelent helyrajzi számok alapján kellett kigyűjteniük azt, hogy pontosan mely területeik kerültek a program hatálya alá, ami rengeteg időt vett igénybe, s néhol pontatlan is maradt a lehatárolás.
A Natura 2000 program elveiről, működéséről szintén saját maguk keresték az információkat – akit a közvetlen gazdálkodásban érintett a program, maga kereste fel a BfNPI illetékes munkatársait is szakmai tanácsért. A védett fajokról, a terület kiemelt értékeiről szintén rendelkeznek az érintettek információkkal. Többen azt is megjegyezték, hogy nem a fenntartási terv készítése során, hanem jóval korábban, a területek kijelölésekor kellett volna értesíteni az érintetteket, és tájékoztatni őket a programról, a kijelölni szándékozott területek természeti értékeiről, akár egyeztetési céllal bevonni őket a területkijelölésbe. Volt, aki nehezményezte, hogy a 2000-ben indult programról csak 2007-ben, akkor is más ügy kapcsán értesült.
A területen érintettek és a BfNPI között korábban is volt szórványjellegű kapcsolat, elsősorban a tájhasználat sajátosságaiból adódóan. A tájhasználók saját bevallásuk szerint minden olyan döntés előtt, ami a védett természeti értékek fennmaradását befolyásolhatja, értesítik az igazgatóságot, még akkor is, ha nem védett területről van szó (pl. a Zalaerdő a réti

sas fészkelőhelyéül szolgáló, védettséget nem élvező erdők letermelése előtt értesítette a NPI-ot, és bár erre nem vonatkozott természetvédelmi előírás, a fészkek körül 1 hektáros körben meghagyta a vágásérett erdőt).

Érintett-elemzés

A Mórichelyi-halastavak Natura 2000 terület kapcsán a kulcsérintettek Nagykanizsa önkormányzata (Miklósfa részönkormányzata) a Balatoni Halászati Zrt, a Miklósfai Mezőgazdasági Zrt, valamint a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság. Kisebb mértékben érintett a Zalaerdő Erdészeti Zrt, a helyi vadásztársaság és a település lakossága.

Érintettségek

- *Nagykanizsai önkormányzat:* saját vagyonkezelésben lévő területek révén nem érintett a Natura 2000-ben, s a jövőben sem tervezik a lakott vagy ipari terület bővítését a Natura 2000 terület felé. Az önkormányzat viszonylag csekély mértékben foglalkozik a Mórichelyi-halastavak Natura 2000 területtel, a város belterületén lévő zöldfelületek és az önkormányzati erdők tervezése és kezelése, a vízvédelmi munkálatok kézben tartása leköti a meglévő kapacitásokat. Ugyanakkor a város lehetőséget lát a közelében kijelölt Natura 2000 területekben, elsősorban a szelíd turizmus szerepének növekedése miatt, továbbá a különleges növény- és állatvilág feltárása, a védett természeti értékek lakossággal való megismertetése révén.
- *Balatoni Halászati Zrt.:* a tógazdaság területén összesen 239 hektáron folyik halgazdálkodás, előre meghatározott, természetes ivatáson és félmesterséges szaporításon alapuló haltermelési technológia szerint. Részt vesznek az agrár-környezetgazdálkodási programban: gazdálkodási naplót vezetnek, és meghatározott rendhez kötött a vízszint kezelése, a lehalászás, az esetés stb., amiért kompenzáció jár. A Natura 2000 területkijelölés miatt a madarak riasztása és gyérítése szigorúbbá vált – február végétől júniusig nem lőhetik a károkatonákat, a riasztást is engedélyeztetni kell a NPI-gal –, ami jelentős (éves szinten a Zrt. összes termelő tavát számolva közel 50 millió Ft-os) kárt okoz a társaság számára (1 károkatona naponta 0,5-0,7 kg halat is megeszik). Kompenzációt ezért egyelőre nem kaptak, de szükségét látják. Ezt leszámítva ugyanakkor nincs problémájuk a Natura 2000 programmal, nem látják ellentétesnek a halgazdálkodással, s jó együttműködést ápolnak a BfNPI-gal is. A jelenlegi tájhasználat hosszú távú fenntartását mindössze az veszélyezteti, hogy jelenleg zajlik a BH Zrt. privatizációja, amelynek következtében a Mórichelyi-halastavak is tulajdonosváltáson mehetnek át. Egyelőre nem garantált, hogy a jelenlegi gazdálkodási technológiát az esetleges új tulajdonos átveszi.
- *Miklósfai Mezőgazdasági Zrt.:* a korábbi téeszből alakult gazdasági társaság által használt (főként magántulajdonosoktól bérelt) területekből 60 hektár esik a Natura 2000 hatálya alá a halastavakat szegélyező rétekből, de ebből csak mintegy 10 hektárt művelnek, mivel a többi nádas-zsombékos, amire munkagépekkel nem tudnak rámenni. A megművelt 10 hektár után felveszik a Natura támogatást – itt a terjedő solidago miatt szárzúzóznak, illetve kaszálnak. AKG füves élőhely programban is részt vesznek. Az érintett terület kívánatos kezelése ügyében felkeresték a BfNPI szakembereit, s együtt alakították ki a tájhasználat rendszerét (fákat, magasabb cserjéket nem vágják ki, április közepén és szeptember közepén kaszálnak és szárzúzóznak, a kaszálás során 8%-ot meghagynak, vadriasztó láncot használnak, és kontroll területet hagynak fel). Mivel erdőgazdálkodással is foglalkoznak, ennek kapcsán is kérték a BfNPI tanácsát, de itt komolyabb változtatásra nem volt szükség, az erdőterv szerint folytathatták a tisztítóvágásokat, kitermelést. Javaslatuk a rét

kezelésére, hogy a bokrokat jobban lehessen gyéríteni. A terület számára a legjobb a legeltetés lenne, de a meglévő tejelő állománnyal erre nincs lehetőségük. Ezért a helyiekkel való kooperációban látnak még lehetőséget: a közelben van egy lovarda, a lovakkal lehetne esetleg a rétet legeltetni.

- *Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság*: a területen jelenleg zajló halgazdálkodás megfelel a természetvédelmi céloknak. A tavak leeresztésének időpontja általában egybeesik a nagyobb madárvonulásokkal, így megfelelő táplálkozási hely a vonuló védett madaraknak és az itt fészkelőknek egyaránt. A madarak riasztása szabályozott, a vadászat egyre csökkenő mértékben van jelen (évente egyszer van szezonnyitó vadréce vadászat). A tópartokon és a töltéseken az invazív fajok (elsősorban a japán keserűfű) elterjedése jelent problémát, mindazonáltal a halgazdasággal jó kapcsolatot ápolnak, és nem tartják szükségesnek jelentősebb változtatások bevezetését. A tavakat körülölelő réteken, lápos-mocsaras területeken jelenleg alig van kezelés. Az invazív fajok (elsősorban a solidago) terjedése miatt a NPI kívánatosnak tartja a szárzúzózást és a rendszeres kaszálást vagy legeltetést (esetleg a kontrollált égetést), a terület kezelését ugyanakkor megnehezíti, hogy igen elaprózott a birtokstruktúra, a szövetkezeti földek tagosítása után több tucat tulajdonos osztozkodik rajta.
- *Zalaerdő Erdészeti Zrt.*: mindösszesen 18 ezer hektáron érinti az erdőgazdaságot a Natura 2000 program, ebből azonban csak pár hektárra tehető a Mórichelyi-halastavak kijelölés. Az érintett területen erdőgazdálkodás nem folyik, védett fajok sem nagyon találhatók, helyettük egy erdészeti épület és egy sportlőtér, továbbá díszítő céllal virágágyások, cserjék. A terület jelenleg turisztikai és rekreációs célokat szolgál, bár szántó- és gyepművelési ágban van nyilván tartva. A terület jelenlegi hasznosítását, és a rajta fellelhető fajokat tekintve nem tűnik indokoltnak, hogy a Natura 2000 hatálya alá vegyék, a Zalaerdő többször kérvényezte is, hogy az érintett területet vegyék ki a programból, azonban sem ennek a kérésnek, sem kárigényüknek nem tudtak eddig érvényt szerezni.
- *Helyi vadásztársaság:* összesen mintegy 8000 hektáros vadászterületen gazdálkodnak. Főleg récére, vetési lúdra vadásznak a halastavak környezetében, de a vadászat az utóbbi években folyamatosan visszaszorult (részben egy korábbi konfliktusnak köszönhetően is, amikor védett cigányrécéket ejtettek el a vadászok). Elsősorban a szezonnyitó vadréce vadászat vonz nagyobb kört. A vadászok által észlelt probléma, hogy a hattyúállomány folyamatosan növekszik, a réceállomány pedig folyamatosan csökken.
- *Miklósfa lakossága*: érintettségük elsősorban a terület rekreációs célú használata révén lehet számottevő (madarászás, esetleg lovaglás a közeli lovas tanyáról, illetve a lovas tanya bővítése), ugyanakkor a halastavak látogatása jelenleg engedélyhez kötött, így nem fenyegeti a területet a szelíd turizmus fellendülése. A Városszépítő Egyesület egy korábbi, a tehenészet bővítése ellen fellépő tiltakozási akciójában hivatkozott a Natura 2000 terület természeti értékeire, így valószínűleg a lakosság, de legalábbis a civil szervezet körében ismeretes a területkijelölés. Mindazonáltal a terület védett értékeiről, s a fenntartási tervben megfogalmazott elvárásokról érdemes tájékoztatni a lakosságot.

Kapcsolat az érintettek között:

Az interjúk alapján úgy tűnt, hogy a Natura 2000 területkijelölés viszonylag keveseket érint közvetlen módon a településen, fennálló éles konfliktusról nem szereztünk tudomást. A Natura 2000 kijelölésről a jelentősebb tájhasználók mind értesültek, s a programot – bár többeknek költségnövekedést okoz – nem tartják ellentétesnek a működésükkel. A nagyobb területhasználók a BfNPI-vel jó kapcsolatot ápolnak, és nyitottak a természetvédelmi célú

gazdálkodás felé, részben azért is, mert részt vesznek már futó AKG programokban. Több érintett esetében is tapasztaltuk, hogy személyes kapcsolat áll fenn a BfNPI munkatársai és az érintett vállalkozás illetékese között, ami szintén megkönnyíti a Natura 2000 kapcsán zajló kommunikációt.
Ugyanakkor azt is tapasztaltuk, hogy kisebb érintettcsoportokat hátrányosan érinthet a program, ami konfliktusokat szült/szülhet: pl. a vadászokkal való konfliktus a halastavak környezetében zajló vadréce vadászat (cigányrécék kilövése) kapcsán, vagy a solidago virágzás előtti szárzúzózása miatt a méhészekkel kialakult feszültség. A sajtóból szerzett értesülések alapján az is valószínűsíthető, hogy a helyi lakosság és a nagyobb területhasználók között nem teljesen zökkenőmentes a kapcsolat (pl. az egyik helyi civil szervezet részben a Natura 2000 programra is hivatkozva támadta meg a tehenészeti telep bővítését, illetve a Balatoni Halászati Zrt. privatizációjáról is különböző hírek láttak napvilágot). Ezeknek a helyi ügyeknek a kezelése ugyanakkor túlmutat a Natura 2000 fenntartási tervek készítésén és kommunikációján.

A Natura 2000-hez kapcsolódó általános vélekedések

A Natura 2000 program nagyvonalakban ismert az érintettek körében, egyetlen interjúalanyunk számára sem volt újdonság. A többi vizsgálatba vont Natura 2000 területhez képest itt a nagyobb területhasználók között jobban ismert maga a program, és a védendő értékek is ismertebbek, bár ezek az információk elsősorban a tudatos utánajárásnak köszönhetők. A megkérdező érintettek ugyanakkor örülnének, ha rendszeresebbé válna az információáramlás a Natura 2000 program kapcsán, s adott esetben részletesebb tájékoztatást kapnának a kijelölés okáról, a védett természeti értékekről. Ezt jelzi az is, hogy a megkérdezettek kifejezetten örültek annak, hogy felkerestük őket, s hogy lehetőséget kapnak az egyeztetési folyamat során a fenntartási terv véleményezésére, a terv kialakításában való részvételre.
A Natura 2000 területkijelölést a megkérdezettek indokoltnak tartják és elfogadják. Közvetlen előnyre nem számítanak a kijelölésből, ugyanakkor elismerik, hogy hosszú távon a természeti környezet javára válik a kijelölés (pl. regenerálhatók az elgyomosodott gyepek, ami később akár az újbóli legeltetést is lehetővé teszi). Egyedül a mezőgazdasági vállalkozás lát anyagi hasznot a kijelölésből, de elsősorban az AKG programmal való összekapcsolás révén. A többi érintett számára a Natura 2000 egyelőre a költségek növekedését (bevételkiesést) eredményezte, éppen ezért a kompenzáció kérdését kulcsfontosságúnak tartják.

Egyeztetés a helyi érintettekkel

A miklósfai Mórichelyi-halastavak Natura 2000 területen a fenntartási tervek elkészítéséhez kapcsolódóan 2009. január 30-án és február 20-án összesen négy félig strukturált interjú, illetve egy interjúval összekötött terepbejárás készült. Az interjúk során felkerestük a Natura 2000 terület által érintett település, Nagykanizsa önkormányzatát (Miklósfa nem rendelkezik önálló önkormányzattal), a Zalaerdő Erdészeti Zrt-t (egyben a helyi vadásztársaság egyik tagját), a Balatoni Halászati Zrt-t, a Miklósfai Mezőgazdasági Zrt-t, valamint közös terepbejárásra került sor a terület illetékes természetvédelmi őrének részvételével.
2009. július 7-én ötletbörzét szerveztünk a BfNPI munkatársaival, valamint a konzorciumi partnerekkel arról, hogy a helyi tájhasználókat hogyan lehetne ösztönözni a fenntartási tervekben szereplő tájhasználati/gazdálkodási javaslatok betartására.
A Miklósfai Mórichelyi-halastavak Natura 2000 területen a fenntartási terv egyeztetésére külön fórum nem került megszervezésre az érintettek kis száma miatt. A helyi érintettek számára postán megküldtük a fenntartási tervet, telefonon egyeztettünk velük, postán és

elektronikus úton is lehetőséget adtunk a visszajelzésre, és igény esetén személyes egyeztetésre is lehetőséget biztosítottunk.

Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Az országos szinten érintett hatósági és területi kezelő szervekkel (mezőgazdasági, erdőgazdasági és vízgazdálkodási témában) a projekt felépítésének megfelelően a projekt vezetői konzultáltak, a kapcsolattartás e szervekkel a projekt során folyamatos. Az FVM-mel (2008.11.03. Kiss Zoltánnal), az MgSzH Erdészeti Igazgatóságával (2009. 03.11. Wisnovszky Károllyal és 2009.03.23.) és a VKKI által megbízott ÖKO Zrt.-vel (2009.03.17. Rákosi Judittal) tartott egyeztetéseket a II. negyedéves jelentésben dokumentáltuk részletesen. A helyi szinten érintett hatósági és területi kezelő szervekkel való egyeztetést beágyaztuk a területi kommunikációs folyamat menetébe.
Kiemelt figyelmet kapott az interjúzás során a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság munkatársaival való egyeztetés: az eddigi tapasztalatok, nehézségek és a tervezett természetvédelmi beavatkozások alapos megismerése érdekében személyes találkozóra és több órás terepi bejárásra került sor a BfNPI helyi munkatársaival, továbbá június folyamán ötletbörzét is szerveztünk az Igazgatóság kollégáinak bevonásával, ahol a Natura 2000 programhoz kapcsolódó anyagi kompenzációt kiegészítő lehetséges ösztönzőkről gondolkodtunk közösen.

Az érintettek kis száma miatt fórum tartása nem volt indokolt.

Alkalmazott kommunikációs eszközök és eredmények
EMLÉKEZTETŐ

a „NATURA 2000 területek fenntartásai tervének elkészítése és ehhez kapcsolódó szolgáltatások elvégzése" c. projekt keretében tartott
Natura 2000 ötletbörzéről a BfNPI-nál
Csopak, 2009. július 7. 14:30-16:30

A találkozón részt vettek

Klein Ákos	BfNPI
Rozner György	BfNPI
Óvári Miklós	BfNPI
Kenéz István	BfNPI
Nagy Lajos	BfNPI
Simon Pál	BfNPI
Színai Péter	BfNPI (később tudott csatlakozni)
Kovács Zoltán	BfNPI (később tudott csatlakozni)
Faragóné Huszár Szilvia	VÁTI Kht.
Schneller Krisztián	VÁTI Kht.
Kenyeres Zoltán	ACRIDA Bt.
Podmaniczky László	SZIE KTI
Kelemen Eszter	SZIE KTI

A találkozón elhangzottak összefoglalása

Kelemen Eszter köszöntötte az egybegyűlteket a Natura 2000 fenntartási tervek készítésével foglalkozó konzorcium részéről, ismertette a rendezvény hátterét és célját. A találkozó legfőbb céljaként megfogalmazódott azoknak a lehetőségeknek az összegyűjtése és végiggondolása, amelyek a pénzbeli kompenzáción túl ösztönzően hathatnának a gazdálkodók és más tájhasználók számára a fenntartási tervben megfogalmazott tájhasználati előírások betartása terén. A konzorcium részéről bemutatkozott továbbá Podmaniczky László, és arra kérte az egybegyűlteket, hogy az eddig elkészült tervekről kialakult véleményüket (a tervek megközelítése, megfogalmazása használható-e) is osszák meg a szakértőkkel. Gondolatébresztőként bemutattunk a KNPI-s ötletbörzén összegyűjtött ötletek közül néhányat. A beszélgetés strukturálása érdekében területenként vettük számba a kedvezőtlen gazdálkodói gyakorlatokat, a gazdákat leginkább érintő korlátozásokat és a lehetséges megoldási lehetőségeket, a javaslatok azonban legtöbb esetben nem területhez kapcsolódva, hanem általánosságban fogalmazódtak meg. Az összefoglaló ezért az elhangzott javaslatok sorrendjét követi (területtől függetlenül).

Reakciók az eddig elkészült tervváltozatok és a Natura 2000 program kapcsán:

Rozner György:

- A fenntartási tervekben szereplő előírások nagyon alaposak, néhány esetben erősebbek, mint akár egy kezelési tervben szereplő előírások. Elképzelhető, hogy a jövőben az előírásokon lazítani kell a különböző érintettekkel való együttműködés (FVM, helyi érintettek) érdekében.

Podmaniczky László:

- A tervek során fontos világosan meghatározni a szabályokat – mit kell tennie a területhasználónak és mit nem szabad tennie – ahhoz, hogy kompenzációt lehessen rendelni az előírásokhoz.

Óvári Miklós:

- A gazdálkodók, helyi érintettek jelentős része nincsen tisztában azzal, hogy területük a Natura 2000 hatálya alá tartozik, s hogy ott bármilyen szabályoknak meg kellene felelniük. A programról való alapos és széleskörű tájékoztatás ezért nagyon fontos volna.
- A kezelési előírások meghatározása során figyelembe kell venni az éghajlatváltozás hatásait. A gyepek esetében pl. a kaszálási időszak előbbre tolódott, már május közepén kaszálni kell, a júliusi kaszálási időpontok irreálisak. Még akkor is, ha egy későbbi kaszálási időpont kedvezőbb lenne valamelyest, figyelembe kell venni, hogy későbbi kaszálással a széna szinte használhatatlan lesz, így várhatóan nem lesz, aki lekaszálja. Természetvédelmi szempontból még a korábbi kaszálás is jobb, mint a kaszálás teljes elmaradása.
- A rétek esetében viszonylag rugalmas kaszálási intervallumokat érdemes meghatározni, amelyek jobban képesek igazodni az időjárási sajátosságokhoz.
- A kaszálási idő bejelentése általában nehézségekbe ütközik: sokan nem jelentik be a kaszálást, vagy már akkor kaszálnak, mire a bejelentés megérkezik az Igazgatósághoz. Általában az egyéb kaszálási előírások betartása sem zökkenőmentes (pl. legtöbbször kívülről befelé kaszálnak). Az 5-10% felhagyásakor mindig a gazdasági szempontból kevésbé értékes solidago-s részeket hagyják fenn, aminek köszönhetően a gyom- és invazív fajok felszaporodnak. E problémákat megfelelően kezelni kellene a fenntartási tervekben.
- A Natura 2000 területeken más tájhasználók is követnek nem kívánatos gyakorlatot. Például Natura 2000 láprétek mellett helyi vízgazdálkodási társulatok levezető árkokat alakítottak ki. Másutt a vasútépítés (Zalaegerszeg-Ukk) során tettek tönkre gyepeket. Amíg e természetkárosítások ellen csak a természetvédők emelik fel a hangjukat, alig tudnak elérni eredményt. Amikor azonban a vasútépítés kapcsán helyi tiltakozás indult, sokkal hatékonyabban foglalkoztak az üggyel (mára több per is indult). Ez két dologra figyelmeztet: egyrészt a helyi érintettekkel érdemes összefogni olyan ügyekben, amelyek mindegyik fél számára problémás helyzetet teremtenek; másrészt, ha a helyiek azt látják, hogy másutt folyó természetkárosítás ellen nem lép fel erőteljesen a NPI, akkor fokozottan igazságtalannak fogják érezni a számukra előírt szabályokat.

Kovács Zoltán

- A gazdálkodók számára könnyítést jelenthetne, ha a Natura 2000 támogatás miatt csak a naturás területre kellene gazdálkodási naplót készíteniük, s nem az egész területre.
- Szintén fontos szempont, hogy a támogatási kifizetések időben érkezzenek meg: irreális úgy elvárni előírások betartását gazdálkodóktól, hogy a kompenzációt nem rendeljük (időben) hozzá.

Podmaniczky László:

- A gazdálkodási napló minden esetben üzemszintre vonatkozik, a táblatörzskönyv készíthető el egy-egy területegységre. Tendenciaszerűen inkább várható, hogy az üzemszintű tervezés még szélesebb körben elterjed, s nem csak a támogatásigénylésnek lesz a feltétele. Inkább várható további szigorítás, mint a gazdálkodási napló területegységre való átalakítása.

Rozner György:

- A helyi tájhasználók általában keveset tudnak arról, hogy a Natura 2000 területek után miként igényelhetnek támogatást, hol kell ezt kérni, milyen kötelezettségekkel jár a támogatás igénylés stb. Többen a NPI munkatársait keresik meg ehhez kapcsolódó kérdésekkel, mivel helyenként a falugazdászok sem tudnak megfelelő információt biztosítani. Ezt kiküszöbölendő fontos volna a falugazdászok részletes tájékoztatása, képzése.

Kovács Zoltán:

- A jelenlegi AKG támogatások esetében probléma, hogy a vizes élőhely programból az ország több területét kizárták, holott a Kis-Balaton és a Dél-balatoni berkek környezetében is számos vizes terület van, amelyen a gazdálkodás nehezített (ha a Balaton vízállása 100 cm felett van, a területek víz alatt állnak, kaszálni lehetetlen, így az MVH-s ellenőrzések során azt rögzítik, hogy az előírt kezelés nem történt meg).
- Kérdésként merül fel, hogy a Natura 2000 területekre járó támogatásokból állami szervek miért nem részesülhetnek, hiszen pl. csak az Igazgatóság megközelítőleg 1400 hektárról gondoskodik.

Rozner György:

- Az erdősítések kapcsán jelenleg kedvezőtlen gyakorlat, hogy gyepek helyén erdősítenek, s művelési ág váltás csak akkor történik, amikor az erdő záródott, amikor a természetvédelmi beavatkozás már gyakorlatilag lehetetlen. Tetézi ezt, hogy Somogy megye erdősítési tervében gyakorlatilag szinte kizárólag gyepek és vizes területek (berkek, nádasok) szerepelnek, így ezeknek az élőhelyeknek a tájidegen erdősítéséért még támogatás is igényelhető.

Kenyeres Zoltán:

- Ezért nagyon fontos a tervekben mindenütt feltüntetni, hogy hol tilos az erdősítés.

Rozner György:

- Ugyanakkor az általános tiltás sem jó, hiszen a gyepek felhagyásával több helyütt spontán erdősülés indul meg.

Óvári Miklós:

- A terveknek a legfőbb célja az kellene, hogy legyen, hogy definiálják a kiinduló állapotot, amelyhez képest megítélhető egy természetvédelmi szempontból káros beavatkozás, s amely hivatkozási alapot biztosít a helyreállításhoz vagy bármilyen, az adott területre vonatkozó természetvédelmi intézkedéshez.
- A tervekben egyelőre nem jelenik meg, de fontos kérdés a működő bányatelkek szabályozása (a bányatelek méretét már nem lehet változtatni, de a bányatelken belül nyithatnak új bányát, bővíthetik a meglévőt, amivel esetleg fontos élőhelyeket tüntetnek el, s erre a NPI-nak kevés befolyása van).
- Az Alsó-Zala-völgy fenntartási tervében magára a Zala folyóra is ki lehetne térni: csak a lakott területek legyenek bevédve, azokon kívül az árvízi védekezés helyett a korábbi lassabb folyású, meanderező folyót kellene visszaállítani. Szintén fontos volna, hogy a szántóterületek ne mehessenek le a vízig.

Javaslatok a helyi tájhasználók ösztönzésére:

Rozner György, Klein Ákos:

- A gazdálkodók (részleges) mentesítése a vízgazdálkodási társulatoknak (VGT) fizetendő díjak alól nem biztos, hogy minden területen kivitelezhető. A jelenlegi helyzetben a vízgazdálkodási társulatok állami támogatást a feladatellátásért nem kapnak, csak a tagdíjakból gazdálkodnak, így több esetben nem tudják ellátni a kezelésükben álló összes vízfelület kezelését. Ilyen helyzetben a társulatok biztosan nem mondanak le a tagdíjak egy részéről.

- A VGT-k a Natura 2000 a kapcsán több területen is összhangba kerülhetnek emiatt az előírásokkal (a gazdasági és technikai kényszerek miatt elmaradó szivattyúzás, kotrás természetesebb állapotokat eredményez a víztesteken).

Klein Ákos:

- Érdemes egyes területeken kompromisszumokat kötni a Natura 2000 előírások betartása kapcsán. Például a Mórichelyi-halastavak esetében az egyik helyi gazdálkodó a meglévő erdőtelepítés körül felszántotta a naturás gyepet tűzvédő sáv gyanánt az elmúlt évek sorozatos gyújtogatásait kivédendő. Az ügyben bírságolás helyett az a kompromisszum született, hogy a szomszéd solidagos rét szárzúzóval való kezelése és rendszeres kaszálása esetében, a rét fenntartásáért cserében megtarthatják a tűzpásztát az erdő körül.
- A károkatona ritkítás a Mórichelyi-halastavak esetében szintén problémaként jelenik meg. Hasonlóan az előző esethez a megfelelő kompromisszum elérése lehet megoldás: a károkatonák ritkításáért cserébe a környező gyepterületeket állítsák helyre.

Kenéz István:

- A kompromisszumos megoldások hátránya, hogy nem lehet jogszabályi szinten lefektetni az esetenkénti kompromisszumok lehetőségét.

Klein Ákos:

- A kompromisszumos megoldásokban a jóindulatra és a jóakaratra egyaránt szükség van, ami sérülékennyé is teszi ezt a megoldást.

Óvári Miklós:

- A kompromisszumok mellett lehetőség a gazdálkodók ösztönzésére a figyelemfelhívás, a jogszabályok általi védettségre (pl. védett növények, állatfajok stb.) való figyelmeztetés.

Klein Ákos:

- A gazdálkodók számára ösztönzést jelenthetnek a nem termelő beruházások. Pl. 12 euró támogatás jár egy-egy odú kihelyezéséért, de odúkon kívül rovarteleltető bakhátakra és egyéb természetvédelmi célú, nem termelő típusú beruházásokra is a szükséges beruházási összegnél lényegesen nagyobb a támogatás összege. Ezekre a támogatási lehetőségekre a NPI munkatársai felhívhatnák a gazdálkodók figyelmét, segíthetnének a pályázatok megkeresésében, szükség esetén megírásában.

Kenéz István:

- Az ösztönzést megelőző lépés kellene, hogy legyen a részletes és széles körű tájékoztatás. A természetvédelmi szervek felelőssége is, hogy a kijelöléskor nem volt megfelelő közzététel.

Klein Ákos:

- Nagyon fontos volna a tájékoztatás. Ennek egyik megfelelő formája lehetne, hogy a Natura 2000 területekre bevezető fontosabb utak mentén tájékoztató táblákat helyezzenek el, a főbb tiltásokat és lehetőségeket is bemutatva (pl. kvadozni tilos, felszántani tilos stb.).

Óvári Miklós:

- A tájékoztatás egyik formája lehet az is, hogy helyben szervezett gazdafórumokra elmennek a természetvédelmi őrök, s ott elmondják a legfőbb tudnivalókat.

Kenéz István, Simon Pál:

- Az ösztönzők számba vételekor arra is figyelni kellene, hogy a Natura 2000 területek után járó támogatások és a naturás előírások ne ütközzenek más támogatásokhoz kapcsolódó előírásokkal. Pl. gyepek esetében az MVH elvárja a cserjék kiirtását, míg az élőhely fenntartása szempontjából ez nem mindig kívánatos, az ellenőrzések nyári időszaka miatt ráadásul a cserjeirtás általában arra az időszakra esik, amikor a legtöbb

védett madár költ. Ezért szükség lenne a fenntartási tervekben szabályozni a cserjeirtás kezdő és végső időpontját (októbertől márciusig)

Az emlékeztetőt összeállította: Kelemen Eszter

Jelenléti ív
2009.07.07.14 óra BfNPI Csopak
Ötletbörze

Név	Szervezet	Elérhetőség (tel. , email)
dr. Nagy Lajos	BfNPI	30-491-0080 lajos.tihany@gmail.com
Simon Pál	BfNPI	30 - 491 0072
KLEIN ÁKOS	BfNPI	30-497550
KENÉZ ISTVÁN	BfNPI	kenezistvan5@gmail.com 30-457998
ROZNER GYÖRGY	BfNPI	30-3749572
Óvári Miklós	BfNPI	30/491 0093 ovari@kvvm.bfnp.hu
Kenyeres Zoltán	ACRIDA BT.	70/348 5345 kenyeresfirst@gmail.com
Podmaniczky László	SZIE-KTI	30/250-3614 podmaniczky.laszlo@kti.szie.hu
Kelemen Eszter	SZIE KTI	kelemen.eszter@kti.szie.hu
Schneller Kristóf	VÁTI Kft.	30/450 6042 kschneller@vati.hu
Faragóné H. Júlia	VÁTI Kft.	30/450 6143 szhusz2r@vati.hu

22. sz.melléklet

Az érintett település településszerkezeti terve

A Natura 2000 lehatárolás elhelyezkedése Nagykanizsa településszerkezeti tervén

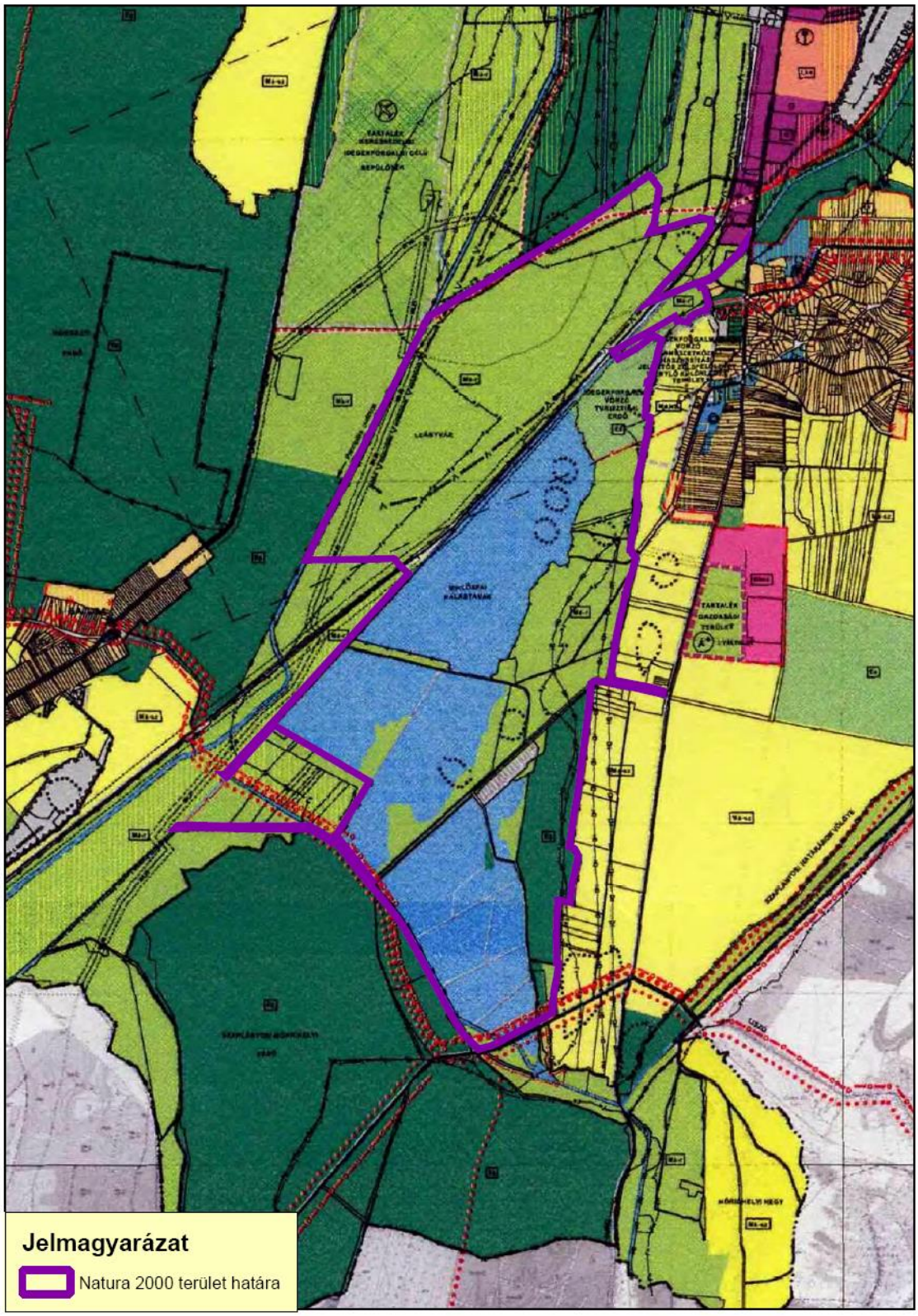

A fenntartási terv véleményezése

Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. kormányrendelet szerint érintett véleményezők

Sor-szám	Előírás/ Téma	Natura 2000 terület	Véleményező szervezet	Vélemény-azonosító	Kivonatos vélemény
324.		**Miklósfa, Mórichelyi halastavak**	**Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság**	**106/1**	A Mórichelyi halastavak vízkivétele a Szaplányosi patakból történik. A vízfolyás kezelője a Zala megyei FVM. Szintén érintett vízfolyás a Bakónaki patak, melynek kezelője a Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság. A vízfolyás kezelőjét be kellett volna vonni szakértői szinten a tervkészítés folyamatába, de legalább is lehetőséget biztosítani előzetes szakértői vélemény nyilvántartására. Esetünkben ez nem történt meg.
325.		**Miklósfa, Mórichelyi halastavak**	**Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság**	**106/2**	A mintaterületre vonatkozó terv főleg a halastavakkal foglalkozik, a tágabb környezetben lévő vízfolyásokkal nem, így nem derül fény esetleges konfliktus helyzetekre.
326.		**Miklósfa, Mórichelyi halastavak**	**Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság**	**106/3**	A kezelésünkben lévő vízfolyások közül nagyon sok a Natura 2000 kijelölésű. Javasoljuk ilyen mintaterület bevonását is, és a fenntartási terv kidolgozását olyan vízfolyásra, ahol konfliktus állhat fenn a Natura 2000 területen történő árvízvédekezés és a vízügyi ágazatban kötelező jelleggel végzendő fenntartási munkák miatt.
417.	**Általános**	**Miklósfai Mórichelyi-halastavak**	**Pécsi Bányakapitányság**	**171/2**	Részben fedi a MOL NyRT. „Nagykanizsa- földgáz” védnevű bányatelke, ezért a Natura 2000 terület bányászati célú létesítményt érinthet. A Bk, az érintettség tisztázása, és érintettség esetén a kezelési terv és a bányászattal kapcsolatos tevékenységek összehangolása érdekében javasolja az egyeztetés lefolytatását.
416.	**Általános**	**Miklósfai Mórichelyi-halastavak, Jánosházi erdő, Égett-berek**	**Pécsi Bányakapitányság**	**171/1**	A Bk. a bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény 43.§ (2) bekezdésében biztosított ásványvagyon-gazdálkodási és földtani hatásköre alapján közli, hogy: 1. Natura 2000 területek fenntartási terveiben jelzett kezelési javaslatokkal kapcsolatosan észrevételt nem tesz. 2. A Bk. javasolja, hogy folytassanak egyeztetéseket a MOL NyRT. Nyugat-

					magyarországi Termelés Bányaüzemmel a Miklósfai Mórichegyi-halastavak területének bányászati érintettségével kapcsolatosan.
409.	**Általános**	**Miklósfa-Mórichegyi halastavak**	**Nagykanizsa, Főépítészi csoport**	**62/1**	Megállapítottuk, hogy munkatársaik nagyon alapos, mindenre kiterjedő munkát végeztek. Tartalmával teljes mértékig egyetértünk, ahhoz más kiegészítenivalónk nincsen.

Ábrák, táblázatok

1. számú táblázat

Miklósfai Mórichelyi-halastavak
Nagykanizsa 173/1, 0173/2, 0173/3, 0174, 0175, 0176, 0177, 0178, 0179/1, 0179/2, 0179/3, 0179/4, 0179/5, 0180, 0181, 0182, 0183, 0184, 0185, 0186, 0187, 0188, 0189
Miklósfa (nem önálló Nagykanizsa része) 0115, 0118, 0119, 0120, 0121, 0122, 0123, 0124, 0125, 0126, 0127, 0128, 0129, 0130/1, 0130/2, 0131, 0132, 0133, 0134, 0135, 0136, 0137, 0138, 0139, 0141/1, 0141/2, 0142/1, 0142/2, 0145, 0149, 0150, 0151, 0152, 0153, 0154, 0156, 0157, 0158, 0159, 0160, 0161/1, 0161/2, 0161/3, 0161/4, 0162, 0171, 0172/1, 0172/2, 0173, 0174, 0175, 0176, 0177

Digitális melléklet

natura élőhelyek térinformatikai fedvényei (shp)

Á-NÉR élőhelyek térinformatikai fedvényei (shp)

kezelési szempontból kiemelt növényfaj térinformatikai fedvényei (shp)

kezelési szempontból kiemelt állatfajok térinformatikai fedvényei (shp)

kezelési előírások térinformatikai fedvényei (shp)

IV. Natura 2000 fogalomtár

Agrár-erdészeti rendszer: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 46/2009.(IV.16.) FVM rendeletben részletezett földhasználat (főként fás legelők létesítése szántó, gyep művelési ágon)

Á-NÉR: Az Általános Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer (Á-NÉR) Magyarország növényzetének és élőhelyeinek térképezéséhez napjainkban leggyakrabban használt, többszörösen tesztelt és javított élőhely-osztályozási rendszer [Általános Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer (Á-NÉR2007) Szerkesztők:Bölöni János, Molnár Zsolt, Kun András és Biró Marianna Vácrátót 2007]

Erdősítés: Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény értelmében erdőtelepítés és erdőfelújítás

Erdőtelepítés: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 46/2009.(IV. 16.) FVM rendelet értelmében erdei faállomány korábban más művelési ágú ingatlanon való telepítése

Élőhely-védelmi irányelv – A Tanács 1992. május 21-i 92/43/EGK irányelve a természetes élőhelyek, illetve vadon élő növény- és állatvilág védelméről.

Fásítás: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 46/2009.(IV. 16.) FVM rendelet értelmében a külterületen található fa, fasor, facsoport és fás legelő
a) fasornak kell tekinteni a miniszter által rendeletben meghatározott fajú, egy sorban lévő fák összességét, ahol a fák tőtávolsága nem nagyobb a fák idős korában várható korona átmérőjének a kétszeresénél;
b) facsoportnak kell tekinteni a miniszter által rendeletben meghatározott fajú fák idős korára várható korona vetülete által legalább hatvan százalékban fedett, ezerötszáz négyzetméternél kisebb földterületet;
c) fás legelőnek kell tekinteni az olyan legelőterületet, amely a miniszter által rendeletben meghatározott fajú fák idős korára várható korona vetülete által egyenletes elosztásban legalább harminc százalékban fedett

Fenntartási terv - Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Kormányrendelet alapján a Natura 2000 területen található közösségi jelentőségű és a kiemelt közösségi jelentőségű fajok, illtetve élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzését, fenntartását, valamint helyreállítását szolgáló intézkedéseket magába foglaló terv

Irányelv - A közösségi joganyag egyik gyakran alkalmazott típusa, amely elsődlegesen csak a célt vagy célokat fogalmazza meg. A tagállamoknak az irányelvben rögzített célokat el kell érniük, de a nemzeti jog alapján meghozott intézkedésekkel ők maguk választhatják meg a megvalósítás módját és eszközeit.

Jelölő faj/élőhely: A Natura 2000 területek kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelyek, amelyek Natura adatbázisban (Standard Data Form) az A, B, C értékkel azonosított populációkat jelenti, illetve reprezentativitást jelenti.

Kezelési egység: a Natura 2000 területen belül azon élőhelyfoltok, amelyek egységes kezelése indokolt, illetve amelynél a célok eléréséhez a földhasználati előírások nem különülnek el.

Kiemelt közösségi jelentőségű faj - Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Kormányrendelet 2. B) és a 3. B) számú mellékletben meghatározott azon fajok, amelyek közösségi szempontból veszélyeztetettek, sérülékenyek, ritkák, illetőleg bennszülöttek, és amelyek megőrzéséért a Közösség kiemelt felelősséggel tartozik. Az élőhelyvédelmi irányelv II. mellékletében ezek a fajok *-gal vannak megjelölve.

Kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípusok - Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet 4. B) számú mellékletben meghatározott azon közösségi élőhelytípusok, amelyeket közösségi szinten eltűnés veszélye fenyeget, és amelyek megőrzéséért a Közösség különleges felelősséggel tartozik.

Kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület[1]: olyan közösségi jelentőségű terület, amelyen legalább egy kiemelt közösségi jelentőségű faj állománya, élőhelye vagy legalább egy kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus található, az Európai Unió jogi aktusával történt jóváhagyást követően az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikke (4) bekezdésének megfelelő természetvédelmi célkitűzés meghatározásával jogszabályban kihirdetésre került, és amelyre a kiemelt jelentőségű közösségi fajok, illetve kiemelt jelentőségű közösségi élőhelytípusok természetvédelmi helyzetének helyreállítása, illetve fenntartása érdekében az e rendelet szerinti természetvédelmi előírások alkalmazandók.

Közösségi jelentőségű élőhelytípusok: Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet a 4. A) számú mellékletében meghatározott azon közösségi élőhelytípusok, amelyeket közösségi szinten az eltűnés veszélye fenyeget, vagy elterjedési területük zsugorodása, illetőleg eredendően korlátozott elterjedésük következtében kis területen lelhetők fel.

Közösségi jelentőségű faj: Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet 2. A) és a 3. A) számú mellékletben, illetve az élőhelyvédelmi irányelv. mellékletében felsorolt növény- és állatfajok, amelyek közösségi szempontból veszélyeztetettek, sérülékenyek, ritkák, illetőleg bennszülöttek, megőrzésükhöz különleges természet-megőrzési területek kijelölése szükséges.

Különleges madárvédelmi terület: Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet 5. melléklet szerinti, olyan közösségi szempontból jelentős természeti értékekkel rendelkező terület, amelyen az 1. A) számú mellékletben meghatározott közösségi jelentőségű madárfaj, valamint az 1. B) számú mellékletben meghatározott vonuló madárfaj jelentős állománya, illetve élőhelye található, különös tekintettel a nemzetközi jelentőségű és egyéb vizes élőhelyekre.

Különleges természet-megőrzési terület: olyan közösségi jelentőségű terület, amelyen közösségi jelentőségű faj jelentős állománya, élőhelye vagy közösségi jelentőségű

élőhelytípus található, az Európai Unió jogi aktusával történt jóváhagyást követően a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő növény- és állatvilág védelméről szóló, 1992. május 21-i 92/43/EGK tanácsi irányelv (a továbbiakban: élőhelyvédelmi irányelv) 4. cikke (4) bekezdésének megfelelő természetvédelmi célkitűzés meghatározásával jogszabályban kihirdetésre került, és amelyre a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű fajok vagy közösségi jelentőségű élőhelytípusok természetvédelmi helyzetének helyreállítása, illetve fenntartása érdekében az e rendelet szerinti természetvédelmi előírások alkalmazandók.

KÜVET: Magyarország külterületi vektoros digitális ingatlan nyilvántartási térképe.

Madárvédelmi irányelv: A Tanács 1979. április 2-i 79/409/EGK irányelve a vadon élő madarak védelméről.

MEPAR: mezőgazdasági parcellaazonosító rendszer: a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatásokhoz és egyéb intézkedésekhez kapcsolódó eljárás egyes kérdéseiről és az ezzel összefüggő törvénymódosításokról szóló 2003. évi LXXIII. Törvény 3.§ d) pontjában és a 115/2003.(XŐ.13.) FVM rendeletben szabályozott azonosító rendszer

NBmR: Nemzeti Biodiverzitás Monitorozó Rendszer

Fizikai blokk: a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszerről szóló 115/2003. (XI. 13.) FVM rendelet alapján a földfelszínnek az e jogszabály rendelkezései alapján lehatárolt része.

Mezőgazdasági parcella: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről szóló 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet alapján egy vagy több szomszédos táblából álló összefüggő földterület, amelyen egy növénycsoportot termeszt egy földhasználó

Tábla: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről szóló 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet alapján a mezőgazdasági parcellán belüli, azonos hasznosítási irányú összefüggő földterület, amelyen egy földhasználó egy növényfajt termeszt, beleértve a takarmánykeverékeket és a vegyes gyümölcsösöket is

Natura 2000 hálózat: Az Európai Unió élőhelyvédelmi és madárvédelmi irányelvei alapján, az irányelvek mellékletein szereplő növény- és állatfajok, valamint élőhelytípusokra kijelölt területek (ökológiai) hálózata. A Natura 2000 fantázia név, amely többek közt 3 féle terület típust is takarhat ld. a Natura 2000 terület magyarázatánál.

Natura 2000 terület: A Natura 2000 hálózat részét képező, konkrét területek. Az egyes területek egyedi kódszámmal (pl. HUBN20067) és névvel (pl. Szilvásváradi Aszaló és Szilvás-patak mente) rendelkeznek. Az egyes területeket bizonyos faj/fajok és/vagy élőhelytípusok megőrzése érdekében jelölték ki. A Natura 2000 területnek 3 típusát különböztetjük meg: különleges természet-megőrzési terület, kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület és különleges madárvédelmi terület.

Természetesség/degradáltság: A felmért élőhelyfoltok természetességi-degradáltsági értékelése SEREGÉLYES TIBOR (1995, in NÉMETH, 1995) 5 fokozatú skálája alapján történik

BID	Név
D00	Nincs adat
D01	Teljesen leromlott / a regeneráció elején járó állapot
D02	Erősen leromlott / gyengén regenerálódott állapot
D03	Közepesen leromlott / közepesen regenerálódott állapot
D04	„Jónak nevezett”, „természetközeli” / „jól” regenerálódott állapot
D05	Természetes állapot

Veszélyeztető tényező: A területre ható természetes – ökológiai, geomorfológiai folyamatok, klimatikus, hidrológiai változások – , és mesterséges tényezők – emberi tevékenységből származó bányászati, katonai, művelési, szennyezési és egyéb tevékenységek – összessége hazai kódrendszerrel ellátva, amelyek elérhetősége a TIR.

TIR: Természetvédelmi Információs Rendszer